Theodor Fontane

Păcatul Cécile

Editura Eminescu

Theodor
Fontane

Păcatul
•
Cécile

PĂCATUL

I

CONSILIERUL COMERCIAL VAN DER STRAATEN

CONSILIERUL COMERCIAL VAN DER Straaten din Grosse Petristrasse nr. 4 era unul dintre financiarii de prim ordin ai capitalei, situație prea puțin alterată de faptul că prestigiul său se datora mai cu seamă îndemînării în afaceri, decît însăși persoanei sale. La Bursă era prețuit necondiționat, în societate însă numai în anume condiții. După cum se șoptea, această apreciere se explica, în cea mai mare măsură, prin faptul că fusese prea puțin „în străinătate" și pierduse prilejul de a dobîndi manierele unui om de lume sau, măcar, purtările cerute de poziția sa în societate. Cîteva călătorii, întreprinse abia în ultima vreme la Paris și în Italia și care nu se prelungiseră de altfel mai mult de cîteva săptămîni, nu izbutiseră să schimbe substanțial această stare de lucruri și-i lăsaseră oricum nemodificată deopotrivă amprenta locală caracteristică și predilecția pentru sentințe tăioase și zicale familiare de cea mai frustă speță. Pentru a-l prezenta cu una din expresiile lui preferate, „nu voia ca propria-i inimă să fie cuib de furi" și se obișnuise din tinerețe, ca odraslă de oameni cu stare ce era, să facă și să spună numai ce dorea. Două lucruri îi erau mai ales nesuferite : să se jeneze de ceva și să-și schimbe firea. Nu pentru că n-ar fi recunoscut, în teorie, necesitatea autoperfecționării, nicidecum ; se mărginea doar să tăgăduiască în practică o nevoie deosebită în această direcție. Cei mai mulți inși, afirma el în timpul controverselor în care se lansa mereu și cu plăcere, sînt pur și simplu niște ticăloși și atît de funciarmente răi, încît, în comparație cu aceștia, el aproape că

e un înger. Ca atare, nu vedea de ce ar fi trebuit să se ocupe de sine însuși și să-și creeze singur neplăceri. Și apoi, oricînd se putea vedea, la orice sectant sau la orice candidat la slujba de predicator, că toată treaba asta nu duce *totuși* la nimic. E mereu aceeași poveste : pentru a-l goni pe Scaraoțchi e invocat Belzebut. De aceea, în ce-l privește, el preferă să lase totul neschimbat. Și, vorbind așa, privea plin de mulțumire în juru-i, încheind tacticos și doct : „O, nu atingeți, nu vă atingeți“ [1], căci îi plăcea să-și presare conversația cu accente lirice, mai cu seamă din acelea care exprimau preferința sa autentic berlineză către o sentimentalitate confortabilă. E de prisos să mai spunem însă că ironiza și această înclinare.

Van der Straaten era dar, după cum se poate aprecia din cele spuse, o fire sentimental-umoristică, ale cărei berlinisme și cinisme nu erau decît tot atîtea pătimașe izbucniri ale spiritului său de independență și ale unei permanente bune dispoziții. Și într-adevăr, nu exista nimic pe lume către care să simtă, în orice moment, mai mare aplecare decît pentru vorbele de duh și replicile glumețe, trăsături care se vădeau și cu prilejul prezentărilor făcute în societate. Căci la asemenea ocazii și altele similare, la nelipsita întrebare asupra legăturii sale mai apropiate sau mai îndepărtate cu Vanderstraaten al lui Gutzkow, nu obosea niciodată să răspundă prompt și aproape pe paragrafe, că se vedea silit a nega orice rudenie cu Manasse Vanderstraaten [2], cel devenit atît de binecunoscut din teatru : 1. pentru că el își scrie numele nu într-un cuvînt, ci în trei ; 2. pentru că, în ciuda prenumelui său, Ezechiel, nu numai că a fost botezat, dar a avut parte și de fericirea, din care nu orice prusac se poate împărtăși, de a fi fost admis în comunitatea creștină de un episcop evanghelic, și anume de bătrînul episcop Ross și, în sfîrșit, 3. pentru că de mai multă vreme se bucură de privilegiul ca onorurile casei sale să fie făcute nu de o Iudith, ci de o Melanie, care — pentru ca deosebirea să meargă și mai departe — nu-i era fiică, ci „soție“. Acest ultim cuvînt îl rostea cu o anume solemnitate, în care gravitatea și gluma se armonizau cu pricepere.

[1] Vers dintr-o poezie de Emanuel Geibel (1815—1884).
[2] Personaj din tragedia *Uriel Acosta* (1846) de Karl Gutzkow, piesă mult jucată în secolul al XIX-lea.

Deşi, cel puţin în inima sa, precumpănea gravitatea. Şi nici nu s-ar fi putut altfel, întrucît tînăra doamnă era aproape mai mult mîndria decît fericirea sa. Fiică mai mare a lui Jean de Caparoux, un aristocrat din Elveţia romandă, care trăise un lung şir de ani în capitala din nordul Germaniei în calitate de consul general, fusese crescută în lux, ca odraslă răsfăţată a unei familii bogate şi distinse, iar aptitudinile îi fuseseră educate în chipul cel mai plăcut. Graţia-i voioasă aproape că întrecea acel *esprit* al ei, iar drăgălăşenia i le întrecea pe amîndouă. Întrunea în făptura sa toate calităţile naturii franceze. Dar oare şi cusururile acesteia ? Despre asta nu se spunea nimic. Tatăl îi murise de timpuriu şi, în loc de o presupusă mare avere, nu se găsiseră decît datorii peste datorii. Şi, cum tocmai atunci se întîmplase ca van der Straaten, care avea patruzeci şi doi de ani, să ceară mîna Melaniei, în vîrstă de şaptesprezece, ea i-a fost acordată. O seamă de prieteni ai celor două familii n-au întîrziat, evident, să facă tot felul de preziceri sumbre. Se părea însă că greşiseră. Căci de atunci se scurseseră zece ani de fericire, de fericire pentru amîndouă părţile. Melanie trăia ca o prinţesă din poveşti, iar van der Straaten, la rîndu-i, îşi purta cu o bucuroasă supunere numele de alint Ezel, cum îl preschimbase Melanie pe acel greu de rostit şi oarecum suspect „Ezechiel". Nu le lipsea nimic. Aveau pînă şi copii : două fete, cea mai mică leit tatăl, cea mai mare leit mama, înaltă şi mlădie, cu părul negru căzîndu-i pe umeri. Dar în timp ce ochii mamei rîdeau mereu, aceia ai fiicei erau trişti şi melancolici, de parcă priveau în viitor.

II

L'ADULTERA

FAMILIA VAN DER STRAATEN obişnuia să-şi petreacă lunile de iarnă în locuinţa din oraş, care, deşi de modă veche, nu lăsa totuşi nimic de dorit în ce priveşte confortul. Oricum, pentru viaţa de societate a sezonului, era mai comodă decît vila aşezată în josul Spreei, către latura de nord-vest a Tiergartenului.

Primul bal la Operă avusese loc cu două zile în urmă și van der Straaten împreună cu soția sa își luau acum, ca de obicei, micul dejun în camera de zi și de lucru a celui dintîi, cu pereții lambrisați pînă sus. Din turnul bisericii Sfîntul Petru, care se înălța aproape chiar în fața ferestrei lor, se auzi bătînd ora nouă și mica pendulă franțuzească secundă punctuală, dar luînd-o totuși, în graba ei, mult înaintea sunetelor înăbușite și lente ce răzbăteau de afară. Totul respira tihnă, îndestulare, și în primul rînd însuși stăpînul casei, care, rezemat într-un balansoar și ținînd în mînă ziarul de dimineață, îngurgita alternativ cafeaua și relatarea asupra balului de la Operă. Numai cînd și cînd lăsa jos mîna în care avea ziarul și rîdea.

— Ce-ai mai găsit de rîs, Ezel ? întrebă Melanie, agitîndu-și cochet într-o parte și într-alta papucul din piciorul stîng. Ce te mai face să rîzi ? Pun pariu rochia pe care chiar astăzi ai să mi-o cumperi, contra groaznicei tale cravate roșii, înnodată iar strîmb ca să mă torturezi, că n-ai găsit decît niște lucruri în doi peri.

— Scrie *prea* bine, răspunse van der Straaten, fără a ridica mănușa aruncată. Și ce mă amuză mai tare e că dumneaei ia totul în serios.

— Cine ?

— Ei, cine ! Maywald, rivala ta. Și acum, ascultă. Sau citește singură.

— Nu, n-am chef. Nu-mi plac relatările astea cu rochii decoltate și cu inițiale.

— De ce ? Pentru că nu ți-a venit și ție rîndul ? De, Lanni, te ignoră suveran.

— Nici n-aș permite.

— N-ai permite ! Cum adică, n-ai permite ? Nu înțeleg. Sau îți închipui cumva că fiicele de foști consuli generali pășesc prin viață inaccesibile ca niște vestale sau sacrosancte ca niște ambasadori ! Ți-aș spune un proverb, pe care voi, la Geneva, nu-l aveți...

— Anume ?

— Și pisica îl vede pe împărat. Și aș adăuga, dragă Lanni, că ce se poate vedea poate fi și descris. Sau vrei, poate, să-l provoc la duel ? Cu pistoale și de la zece pași.

Melanie izbucni în rîs.

— Nu, Ezel, aș muri dacă ai fi împușcat.

— Ascultă, ar trebui să te mai gîndeşti la asta. Cel mai bun lucru care i se poate întîmpla unei femei tinere, ca tine, e totuşi văduvia, *le veuvage*, cum m-a încredinţat odată gazda mea pariziană. În treacăt fie spus, cea mai bună amintire a mea din călătorie. Merita s-o fi văzut, pe mica, trupeşa şi bruneta *madame*...

— N-aş zice că ard de nerăbdare. Aş prefera să ştiu ce vîrstă avea.

— Cincizeci. Dragostea nu cade totdeauna pe o petală de trandafir...

— Dacă-i aşa, pot să vă iert şi pe tine, şi pe ea.

Şi spunînd asta, Melanie se ridică din jilţul cu spătar înalt, lăsă deoparte canavaua la care tocmai brodase şi se apropie de fereastra mare din mijloc.

Jos, în stradă, se desfăşura forfota pestriţă a unei zile de tîrg, la care tînăra doamnă privea totdeauna cu plăcere. Cel mai mult o atrăgeau contrastele. Lipită chiar de uşa bisericii, la o măsuţă joasă, o bătrînică vindea miere, în borcane mari şi mici, învelite în hîrtie dantelată şi legate cu un fir de lînă roşie. Lîngă ea, la dugheana unui negustor de vînat, şase iepuri spînzuraţi priveau vizavi, spre Melanie, cu ochi trişti, în vreme ce în faţa dughenei, o copiliţă se mişca de colo pînă colo (cu obrajii îngheţaţi ascunşi de o glugă), oferind trecătorilor spre cumpărare mioarele ei, ca la Crăciun. Deasupra tuturor se întindea însă un cer sur, fulgi rari se roteau şi jucau în aer, iar atunci cînd cădeau pe pămînt erau din nou prinşi de vînt şi învîrtejiţi spre tării.

Privind acest dans al fulgilor de nea. Melanie se simţi cuprinsă ca de un dor, părîndu-i-se a fi tare frumos să te înalţi aşa, şi apoi să cazi, şi iar să te ridici ; tocmai voia să se întoarcă de la fereastră cu faţa spre odaie pentru a se persifla uşor — aşa cum îi plăcea — pe sine şi dispoziţia-i visătoare, cînd văzu venind, dinspre Brüderstrasse, un vehicul lung, cu roţi joase, căruia locuitorii capitalei îi ziceau camion. Exemplarul, care se opri în clipa aceea, ar fi putut trece drept model printre vehiculele de acelaşi soi, căci nu-i lipsea nimic. La spate, opritoarea dublă, ce servea la descărcare, era ridicată reglementar în unghi drept, în faţă şedea un camionagiu cu barbă lungă şi şorţ de piele, iar la mijloc alerga, încolo şi încoace, o corcitură de şpiţ cu şoricar, care lătra la oricine ar fi încercat doar să se apropie fie şi pînă la cinci paşi de camion.

Deși nu prea ar fi avut motiv să dea glas unei vigilențe atît de exagerate, întrucît în toată căruța nu era decît un singur colet, pe care camionagiul îl apucă în clipa aceasta cu mîinile lui uriașe și-l cără în gangul casei, de parcă ar fi fost o cutie de carton.

Între timp, van der Straaten își terminase lectura și se apropiase de un pupitru aflat în imediata vecinătate a ferestrei din colț, la care obișnuia să scrie.

— Ce frumoși sînt oamenii ăștia ! spuse Melanie. Și ce puternici ! Și barba asta minunată ! Așa mi-l închipui eu pe Samson [3].

— Eu nu, replică sec van der Straaten.

— Sau pe fierarul Wieland [4].

— Mai degrabă. Și, ceva mai devreme sau ceva mai tîrziu, o să și putem judeca treaba asta. Căci pariez, zece contra unu, că „Maestrul" și are sub ciocan vreo viitoare operă. Sau, să spunem, pe nicovală. Sună mai distins.

— Te rog, Ezel... Știi că...

Dar înainte ca ea să sfîrșească ce avea de spus, se auzi bătînd în ușă și unul dintre tinerii practicanți se ivi în prag ; în timp ce se înclina în fața Melaniei, îi înmînă patronului său o scrisoare de trăsură, în care, cu litere mari și în italienește, era specificat : „Numai în mîna primitorului".

Van der Straaten citi și numaidecît fu ca electrizat :

— A, de la Salviati... Drăguț, frumos... Aduceți lada imediat... ! Tu rămîi, Melanie... S-a ținut de cuvînt... Îmi pare bine, mă bucur. Și o să-ți facă și ție plăcere. Ceva din Veneția, Lanni... Te-ai simțit atît de bine acolo !

Și în timp ce perora mai departe în asemenea propoziții scurte, van der Straaten scoase dintr-un sertar al mesei sale de scris o daltă, pe care, atunci cînd lada fu adusă înăuntru, o mînui atît de versat și de îndemînatic, de parcă ar fi fost vorba de un tirbușon ori de vreo altă unealtă casnică pe care o folosea zilnic. Ridică ușor capacul și așeză tabloul înfășurat în el pe un piedestal mare, în formă de șevalet, pe care îl împinsese în prealabil dintr-un colț al odăii, lîngă fereastră. Între timp, tînărul practicant se

[3] Erou biblic, înzestrat cu o forță devenită proverbială.

[4] Eroul unei saga, preluat și de Richard Wagner în proiectul dramei *Wieland fierarul* (1850).

depărtase iar, pe cînd van der Straaten, conducînd-o cu o anume solemnitate pe Melanie in fața tabloului, rosti :

— Ei, Lanni, cum ți se pare ?... Dar să te ajut... Un Tintoretto [5].

— Copie ?

— Firește, bîigui van der Straaten puțin cam încurcat. Originalele nu se dau. Și, dealtfel, ar depăși posibilitățile mele. Cu toate astea mi-am spus...

În vremea asta, Melanie și cercetase, prin lornion, personajele principale ale tabloului și acum observă :

— A, *L'adultera*... Da, îl recunosc. Neapărat pe ăsta ți-a venit să-l alegi ! E un tablou primejdios, aproape tot atît de primejdios ca versetul... Cum sună ?

— Cine dintre voi se simte fără păcat... [6]

— Exact. Și nu știu cum să spun, dar are ceva provocator. Iar hîtrul ăsta de Tintoretto așa a și înțeles-o... Uite aici... ! A plîns... E adevărat... Dar de ce ? pentru că mereu și iar mereu i s-a spus că-i rea. Și acum o crede și ea sau cel puțin *vrea* s-o creadă. Inima i se împotrivește însă și nu poate pricepe. Și, ca să fiu sinceră, mă înduioșează. E atîta nevinovăție în vina ei... Și totul ca predestinat.

În timp ce vorbea, Melanie devenise mai gravă și se depărtase de tablou. Apoi însă întrebă :

— I-ai și găsit un loc ?

— Da, aici.

Și van der Straaten arătă spre un punct, lîngă pupitrul lui de scris.

— Credeam, reluă Melanie, că ai să-l trimiți în galerie. Și, ca să fiu sinceră, pe pilastrul ăsta ar arăta cam ciudat. Ar fi...

— Spune, nu te opri.

— Ar provoca glume și răutăți, și parcă-i și aud pe Reiff și pe Duquede bîrfind, poate pe socoteala ta și, sigur, pe a mea.

Van der Straaten își sprijini brațul pe pupitru și zîmbi.

— Zîmbești, și de obicei rîzi mai mult decît trebuie, și de fapt mai tare decît se cuvine. Ascunzi ceva. Ia spune,

[5] Jacopo Robusti Tintoretto (1518 — 1594), pictor venețian.

[6] Întregită, fraza sună așa : să arunce prima piatră asupră-i. Din *Noul testament*, cuvinte rostite de Iisus Hristos, cînd fariseii au vrut să ucidă cu pietre o femeie adulteră.

ce ai cu mine ? Știu bine că nu ești chiar atît de inofensiv, cum te prefaci. Și mai știu și că există și ciudați oameni de treabă. Am citit odată despre un prinț rus, Zubov îl chema mi se pare... De fapt erau doi, doi frați. Au jucat cărți, apoi l-au ucis pe țarul Pavel [7] și după aceea au jucat din nou cărți. Îmi vine aproape să cred că și tu ai fi în stare de așa ceva ! Și totul cu conștiința împăcată și dormind mai departe netulburat.

— A, *de asta* sînt regele Ezel [8] ? chicoti van der Straaten.

— Nu. Nu, de asta. Cînd ți-am spus așa, eram încă pe jumătate copil. Și pe atunci nu te cunoșteam încă. Acum însă te cunosc, numai că încă nu m-am lămurit dacă ceea ce zace în tine e ceva foarte bun, sau ceva foarte rău... Dar, hai... S-o fi răcit cafeaua...

Și Melanie își părăsi locul de la fereastră, pentru a se așeza iar în jilțul ei cu spătar înalt, își luă acul și canavaua și făcu cîteva împunsături grăbite. În același timp însă nu-și dezlipea ochii de la van der Straaten, căci voia să știe ce se petrecea în sufletul lui.

Iar el, la rîndu-i, nu mai vru să ascundă ce simțea. Dealtfel, în ciuda tuturor prietenușugurilor, era totuși fără un prieten și fără un suflet în care să se încreadă și asta îi dădu ghes ca, în fața tabloului, să-și mărturisească și el o dată gîndurile.

— Nu te-am chinuit niciodată cu gelozia, Lanni.

— Iar eu nu ți-am dat niciodată vreun motiv.

— Nu. Dar azi ești viu și mîine mort. Cu alte cuvinte, toate se schimbă în viață. Și asta-i pricina pentru care, atunci cînd am fost vara trecută la Veneția și am văzut tabloul, totul mi s-a limpezit parcă deodată. De aceea l-am și rugat pe Salviati să-mi facă o copie. Vreau să-l am înaintea ochilor ca un *memento mori* [9], asemenea călugărilor capucini, care altminteri nu prea sînt pe gustul meu. Pentru că, bagă bine de seamă, Lanni, oamenii se deose-

[7] Frații Zubov au participat la complotul pentru uciderea țarului Pavel I, debil mintal, asasinat în 1801 pentru că refuzase să abdice.

[8] Ezel se traduce prin Attila. Aluzia se referă deci la cruzimea regelui hun.

[9] Amintește-ți că trebuie să mori *(lat.)*.

besc și în felul de a le fi frică. Unii sînt ca struții, își vîră capul în nisip și nu mai vor să știe de nimic. Alții, dimpotrivă, sînt înclinați să-și vadă mereu destinul înainte, pentru a se obișnui cu el. Ei știu bine : în ziua cutare am să mor, și-și pregătesc sicriul din vreme și-l privesc cu sîrg. Iar permanenta reprezentare a morții face ca pînă la urmă moartea să nu mai fie înfricoșătoare. Asta vreau și eu să fac, dragă Lanni, iar tabloul o să-mi stea într-ajutor... Pentru că e ceva ereditar în familia noastră... și așa cum sînt sigur că arătătorul ăsta...

— Dar, Ezel, îl întrerupse Melanie, ce te-a apucat ? Te rog, unde vrei să ajungi ? Dacă vezi *așa* lucrurile, nu știu de ce nu mă trimiți la mînăstire astăzi sau mîine ?

— La asta nu m-am gîndit încă. Trebuie să recunosc, însă, „călugărița Melanie" nu sună rău și s-ar putea face o baladă dintr-asta. Dar nu ajută la nimic. Căci n-ai să crezi de ce sînt în stare îndrăgostiții cînd vor ceva cu tot dinadinsul. Și vor totdeauna ceva cu tot dinadinsul.

— Oho, cred !

— Ei, vezi, izbucni în rîs van der Straaten, căruia întorsătura glumeață a discuției îi aduse din nou buna dispoziție. Așa îmi place să te aud. Și ca răsplată : tabloul n-o să fie agățat pe pilastru, ci cu adevărat în galerie. Fii sigură de asta. Și pentru ca să nu-ți ascund nimic, îmi trec prin minte, în legătură cu asta, gînduri schimbătoare și care se bat cap în cap, iar printre ele îmi spun : poate că pe deasupra am să mor. Și ar fi cel mai bine. Cine cîștigă timp cîștigă totul. Nu-i nimic nou în asta. Dar vorbele cele mai banale sînt și cele mai adevărate.

— Atunci n-o uita nici *pe asta :* că nu-i bine să cobești !

Van der Straaten încuviință.

— Aici ai dreptate. Și nici *nu vrem* s-o facem și vrem să uităm clipele astea. Cu desăvîrșire. Și dacă am să-ți le mai reamintesc vreodată, o să fie numai cu gînd de pace și în semn de împăcare. Nu rîde. Fie ce-o fi ! Cum spuneai ? E atîta nevinovăție în vina ei...

— ...Și dinainte hotărît, am spus. Predestinat... ! De fapt, însă, predestinat e ca *astăzi* să ieșim în oraș, și ăsta-i esențialul. Pentru că am nevoie de rochie mult, mult mai mult decît ai tu de Tintoretto. Și am fost o proastă și o naivă că am luat totul atît de mult în serios, și am crezut

tot ce-ai spus ! Ai vrut să ai tabloul, *c'est tout !* [10] Şi acum să-ţi fie de bine, prinţul meu danez, visătorul meu. A fi sau a nu fi... Variaţiuni de Ezechiel van der Straaten !

Se ridică şi rîse, şi urcă mica scară interioară ce ducea din odaia lui van der Straaten în dormitoarele de la etajul doi.

III

OASPEŢELE

TREBUIE SĂ REAMINTIM CĂ VAN der Straaten se complăcea în această antinomie dintre asprime şi duioşie, mai ales în controverse, încît nu e de mirare că discuţia despre Tintoretto n-a avut prea multă vreme ecou în sufletul lui. E adevărat că nici într-al soţiei sale. Atîta timp cît durase, însă, Melanie fusese într-adevăr surprinsă, nu din cauza tonului sentimental, pe care-l cunoştea, ci pentru că totul avea o adresă personală mult mai subliniată decît cu alte prilejuri. Dar acum discuţia era de domeniul trecutului. Tabloul îşi luă locul în galerie, nu mai era văzut, iar cînd van der Straaten dădea întîmplător peste el, surîdea doar, cu o resemnare aproape voioasă. Căci avea fatalismul caracteristic umoriştilor, care devine de două ori mai mare cînd aceştia mai sînt pe deasupra şi oameni de viaţă.

Fusese un sezon animat ; dar Paştele, deşi căzuse tîrziu, rămăsese şi el acum undeva în urmă şi din nou veniseră săptămînile în care, conform tradiţiei, se obişnuia a se lua în dezbatere problema : „Cînd plecăm ?"

— Curînd, hotărî Melanie, care acum număra zilele.

— Dar n-au venit încă „cei trei sfinţi de gheaţă" [11] din mai.

— *Aştia* nici nu zăbovesc prea mult.

[10] Asta-i tot ! *(Fr.)*

[11] Zilele de 11, 12, 13 mai, cînd cad sfinţii Mamertus, Pancratius şi Servatius ; în Germania de Nord, în aceste zile se întîmplă ca vremea să se răcească brusc.

— De acord, rîse van der Straaten. Cu atît mai bucuros, cu cît numai aşa îmi văd garantată supremaţia conjugală. Cel puţin indirect. Dar, oricum, e mai bine să domneşti prost decît deloc.

Aceste cuvinte erau schimbate într-una din ultimele zile ale lui aprilie, la micul dejun ; pe la prînz consilierul comercial trimise din biroul său vorbă doamnei consilier comercial că o roagă să mai zăbovească un sfert de oră înainte de a ieşi în oraş, întrucît dorea să-i facă mai înainte o comunicare. Melanie îi trimise vorbă la rîndul ei că „se va bucura să-l vadă şi socotea că după aceea o va însoţi".

Soţii van der Straaten se deprinseseră de ani de zile cu acest soi de curtoazie, ce îşi avea dealtfel uneori şi reversul ei, curtoazie manifestată mai cu seamă de *el*, care, după cum spunea singur, „se socotea dator să aibă faţă de nobila casă de Caparoux oarecare purtări cavalereşti, printre care, pe primul plan, punea punctualitatea şi îndatorirea de a nu-şi lăsa soţia să aştepte.

De aceea se înfăţişă şi astăzi în camera soţiei, curînd după ce îşi anunţase sosirea.

Ca mărime, această cameră corespundea în totul cu aceea a soţului, era însă mult mai luminoasă şi mai veselă, mai întîi pentru că lipseau lambriurile, dar mai ales pentru că nu existau numeroasele tablouri în culori întunecate. În locul lor era unul singur : portretul Melaniei în mărime naturală, pe fundalul unui lan de grîu legănat de vînt, ea însăşi preocupîndu-se să-şi înfigă cîteva flori de mac la pălărie. În spaţiile libere, pereţii lăsau să se vadă un tapet de mătase albă, în firidele adînci ale ferestrelor se înălţau piedestale cu zambile ; în faţa unuia din ele, pe o elegantă masă de marmură, era o colivie strălucitoare, iar înlăuntrul ei se afla un cacadu sur, adevăratul tiran al casei, deopotrivă urît şi invidiat de servitorime pentru viaţa pe care o ducea. Melanie vorbea tocmai cu el, cînd Ezechiel intră cu o anume agitaţie plină de umor şi, după ce mai întîi se înclină plin de respect în faţa papagalului, îşi conduse soţia pînă la locul ei pe canapea. Îşi trase apoi un fotoliu şi se aşeză lîngă ea.

Solemnitatea cu care se petrecură toate acestea o înveseli pe Melanie.

— S-ar zice că te pregăteşti pentru o spovedanie cu totul neobişnuită. Să te ajut. E ceva vechi ? Ceva din trecutul tău întunecat... ?

— Nu, Lanni, e ceva care ţine de prezent.

— Ei, atunci să aştept şi să nu mă las antrenată într-o amnistie generală. Şi acum spune, ce-i ?

— Un fleac.

— Încurcătura ta o dezminte.

— Şi totuşi, un fleac. O să primim o vizită sau, mai bine zis, un musafir, ori, dacă mă pot exprima aşa, un musafir permanent. Pe scurt, ce mai încoace şi încolo, tot trebuie să spun : un nou colacatar.

Melanie, care pînă atunci ronţăise dintr-o napolitană, ce se mai afla încă pe farfurie, îşi ridică arătătorul spre van der Straaten şi zise :

— Şi asta pretinzi tu că-i fleac ? Cînd ştii foarte bine că-i un lucru foarte serios. Eu n-am cinstea să fiu o fiică a oraşului vostru, dar trăiesc de destulă vreme în distinsul vostru mediu ca să ştiu ce înseamnă „în vizită, cu găzduire". Chiar şi numai expresia în sine, care nu se mai întîlneşte nicăieri, te poate înfricoşa... E vorba de o femeie ?

— Nu, de un bărbat.

— Un bărbat. Te rog, Ezel...

— Un practicant, fiul mai mare al unei case prietene din Frankfurt. A fost, se înţelege, la Paris şi Londra, şi acum tocmai vine de la New York, ca să întemeieze aici o filială. Mai întîi însă vrea să cunoască, în casa noastră, obiceiurile ţării sau, ca să mă explic mai bine, să facă *din nou* cunoştinţă cu ele, pentru că în străinătate aproape că le-a uitat. E o dovadă de mare încredere. Şi pe deasupra îi sînt obligat tatălui, încît te rog din suflet : nu mă pune în încurcătură. Cred că am putea să-i dăm cele două camere goale de pe coridorul din stînga.

— Şi să-l silim să nu vadă o vară întreagă decît lespezile curţii şi glastrele cu muşcate ale lui Christel !

— Mai mult decît avem nu putem să-i dăm. Şi nici el nu s-ar aştepta la aşa ceva. Oamenii care au călătorit îndelung sînt de obicei foarte indiferenţi faţă de asemenea lucruri. E adevărat, curtea nu-i poate oferi mare lucru : dar spre faţadă ar avea ceva mai bun ? O parte din grilajul bisericii, cu tufa de liliac, şi în zilele de tîrg, dughene cu iepuri.

— *Eh bien, Ezel. Faisons le jeu* [12]. Sper că nu se ascunde nimic grav îndărătul acestui fapt, nici un complot, nici un plan pe care să mi-l tăinuiești. Pentru că ești o fire ascunsă. Și dacă nu-ți tulbur cumva secretele, aș dori totuși să aflu cel puțin numele noului nostru colocatar.

— Ebenezer Rubehn...

— Ebenezer Rubehn, repetă Melanie rar și apăsînd pe fiecare silabă. Trebuie să-ți mărturisesc deschis, un nume ceva mai creștin și mai german mi-ar fi plăcut mai mult. Mult mai mult. De parcă n-am avea destul cu Ezechiel al tău ! Și acum Ebenezer. Ebenezer Rubehn ! Ai putea să-mi spui ce vrea să însemne acest accent grav, această accentuare a ultimei silabe ? Suspect, suspect în cel mai înalt grad !

— Păi, ai putea să știi și tu, înseamnă că se scrie cu un *h*...

— A, cu un *h* ? Sper că n-ai să-mi ceri să cred că *h*-ul ăsta e autentic și de la origine ? E o adăugire, o încercare de tăgăduire a realității, denaturate intenționat, îndărătul căreia nu-i văd totuși mai puțin pe toți cei doisprezece fii ai lui Iacob [13]. Iar pe el, în frunte.

— Și totuși, te înșeli, Lanni. Cu Rubens cum a fost ? Mă refer la marele Peter Paul. E adevărat, avea un *s*. Dar ce mi-e un *s*, ce mi-e un *h*. Și, apoi, ce mai : *e* botezat. Dacă de un episcop — nu e sigur ; nu știu, și nici nu vreau s-o știu, pentru că aș vrea să am un avantaj față de el. Dar să vorbim serios : îl nedreptățești. Nu e numai creștin, ci și protestant, la fel ca mine și ca tine. Și dacă încă te mai îndoiești, poftim să te convingă aspectul.

Și spunînd asta, van der Straaten încercă să scoată dintr-un plic mic, galben, pe care-l avea gata pregătit, o fotografie de mărimea unei cărți de vizită. Dar Melanie nu-i îngădui și observă tot mai veselă :

— Parcă ziceai New York ? Parcă ziceai Londra ? Credeam că-i vorba de un gentleman, de un om de lume, și uite că-și trimite fotografia, de parcă ar fi vorba de un *rendez-vous*. La o cîrciumă, în grădină, și cu o logodnă în perspectivă.

[12] Ei bine, Ezel. Să facem jocul *(fr.)*.

[13] Se referă la patriarhul Iacob, din *Vechiul testament*. Ruben era fiul lui cel mai mare.

— N-are nici o vină. Crede-mă. Eu am vrut să merg la sigur, să merg la sigur din pricina ta, și de aceea i-am scris bătrînului Goeschen, de la firma Goeschen, Goldschmidt și comp. ; un domn în vîrstă discret. *Asta-i* explicația. *Eu* sînt vinovat, nu el, pe cuvîntul meu și, dacă-mi dai voie, pot să adaug și „de onoare".

Melanie luă plicul și aruncă o privire fugară asupra fotografiei dinăuntru. Pe neașteptate, expresia i se schimbă și rosti :

— A, *dar* îmi place. Are ceva distins : de ofițer în civil sau de ataşat de legație ! Îmi place. Și uite și o panglică. E cumva Legiunea de onoare ?

— Nu. E de la noi. A fost în Regimentul cinci dragoni și a primit decorația pentru Chartres și Poupry [14].

— Sînt bătălii inventate de tine ?

— Nu. Se mai întîmplă de astea și tu, ca elveţiană liberă ce ești, ar trebui să știi că limbile străine nu dau totdeauna cuvenita atenție intonațiilor dezavuate în alte limbi. Ei, Lanni, cîteodată sînt mai bun decît faima de care mă bucur.

— Și, pe cînd trebuie să-l aşteptăm pe noul prieten al casei ?

— Colocatar, o corectă van der Straaten. Nu-i nevoie ca, ținînd seama de meritele lui militare, să-l avansezi chiar atît de repede. Și, dealtfel, e logodit, sau aproape logodit.

— Păcat !

— Păcat ? De ce ?

— Pentru că logodnicii sînt de obicei plicticoşi Dacă se află împreună, sînt afectuoşi, supărător de afectuoşi pentru cei din jurul lor ; dacă sînt despărțiți, își scriu scrisori sau se pregătesc în sinea lor s-o facă. Iar logodnicul e cel mai rău din amîndoi. Și dacă vrei cumva să te îndrăgostești de el, trebuie să tulburi cel puțin două vieți.

— Două ?

— Da. Logodnicul și logodnica.

— Eu aș fi socotit trei, rîse van des Straaten. Dar așa sînteți voi. Pariez că, îndurătoare, l-ai uitat pe al treilea. Soții nu contează cîtuși de puțin. Iar cînd se miră în privința asta, devin ridicoli. Eu, dealtfel, am să mă feresc

[14] Localități unde, în cursul războiului franco-german din 1870—1871, au avut loc bătălii importante.

să-i scot basma curată pe maurii din istorie, adică pe voi. Apropo, cunoşti tabloul *Spălarea maurilor* [15] ?

— Ah, Ezel, ştii că eu nu mă pricep la tablouri. Şi mai ales la cele vechi.

— Sfîntă simplicitate din casa de Caparoux ! se însufleţi van der Straaten, care nu era niciodată mai vesel decît atunci cînd Melanie îşi dădea cu ceva în petic sau, perspicace, numai se prefăcea. Auzi, tablou vechi ! Ei, află că nu-i mai vechi decît mine !

— Păi atunci înseamnă tocmai că-i destul de vechi.

— *Bravissimo !* Vezi, aşa-mi placi. Arogantă şi malitioasă. Şi-acum spune ce facem, încotro ne cărăbănim.

— Te rog, Ezel, fără expresii dintr-astea. Abia ieri mi-ai...

— Şi mă ţin de cuvînt. Dar cînd sînt bine dispus mai îmi scapă. Şi acum să mergem la „Haas" să vedem un covor... „Înseamnă tocmai că-i vechi..." Grozavă, ai fost grozavă... Şi acum, păpăgălaşule, spune-mi : cine-i cea mai frumoasă femeie din ţara asta ?

— Melanie.

— Şi cine-i cea mai iubită, mai deşteaptă, mai bună ?

— Melanie, Melanie.

— Bine, bine... Şi acum, la revedere, cunoscător de oameni ce eşti !

IV

CERCUL INTIM

CEI „TREI SFINŢI DE GHEAŢĂ" fuseseră, în mod excepţional, cu adevărat înghemţati, dar nu spre supărarea soţilor van der Straaten, care cu atît mai mult erau *acum* siguri că iarna îşi sleise toate puterile şi, implacabil şi fără nici o posibilitate de a se mai împotrivi, începuse să bată în retragere. Abia acum se putea pleca, cu inima uşoară, din oraş, fără grija de dimineţi geroase ori chiar de zăpezi căzute peste noapte. Se bucurau cu

[15] Tablou al pictorului german Karl Joseph Begas (1794 — 1854).

toții de mutare, pînă și copiii, dar cel mai tare se bucura van der Straaten care, spre a-i da cuvîntul, „dintre toate nașterile, singura și unica la care-i plăcea să asiste era aceea a primăverii". Înainte mai trebuia să aibă loc însă un mic dineu de adio, și anume cu participarea exclusivă a intimilor casei.

Era de față în primul rînd — dealtminteri, mai mult grație înrudirii decît relațiilor de prietenie — maiorul von Gryczinski, din Alsenstrasse, un ofițer încă tînăr, cu favoriți înfoiați și frizați, după moda englezească, cu ochi albaștri cuminți, care în urmă cu trei ani se însurase cu fermecătoarea Jacobine de Caparoux, o soră mai mică a Melaniei, nu atît de frumoasă ca aceasta, dar cu părul de un blond arămiu, ceea ce în ochii unora restabilea între ele echilibrul. Gryczinski era ofițer de stat-major și ferm convins, ca toți cei din tagma lui, că nu există pe lume două culori care să se deosebească mai mult decît roșul militarilor prusieni, în general, de roșul statului-major [16]. Este de la sine înțeles că era și ambițios, dar, avînd în vedere gravitatea întîmplărilor pe care le relatăm, merită totuși să subliniem că, făcînd abstracție de ambiția sa, știa să păstreze în cazurile nu prea ispititoare o anume atitudine rezervată și nu considera lupta pentru existență ca o trecere a Berezinei [17]. Ca și marele său șef [18], era și el taciturn, deosebindu-se însă de cel dintîi prin permanentul zîmbet încurajator pe care-l adresa oricărui interlocutor și pe care, evitînd cuminte orice luare de poziție ce nu-i putea aduce vreun folos, îl dăruia în egală măsură atît celor buni, cît și celor răi.

Cum am mai amintit, Gryczinski era mai mult rudă decît prieten al casei. Printre aceștia din urmă, drept cel mai de seamă putea fi socotit însă baronul Duquede, consilier de legație în retragere. Trecut de șaizeci de ani, făcuse parte încă sub tatăl lui van der Straaten din cercul de prieteni ai casei, mai numeros pe atunci, și putea, da-

[16] Uniforma ofițerilor de stat-major avea gulerul și lampasurile roșii.

[17] În cursul retragerii din Rusia, în timpul războiului din 1812, armata napoleoneană a suferit pierderi grele la trecerea rîului Berezina.

[18] Aluzie la Helmuth von Moltke (1800 — 1891) care, mai întîi șef al Marelui stat-major prusian, iar apoi al Marelui stat-major german, trecea drept un ins foarte taciturn.

torită și altor calități, dar și vîrstei, să-și pună în evidență, nestigherit, cele mai relevante trăsături de caracter : tăgada, discreditarea sau negarea. Faptul că, datorită acestei împrejurări, își atrăsese porecla de „consilier de negație", nu-i vindecase, evident, de ipohondrica poftă de harță. Se mînia de fapt de orice, și îndeosebi pe Bismarck, despre care, începînd din 1866, cînd Duquede fusese pus în disponibilitate, afirma fără încetare că „era supraapreciat". De o mînie aproape tot atît de mare era cuprins și împotriva maniei de a-i imita pe franțuji, vădită de berlinezi, care, din cauza „qu"-ului cuprins în numele său, îl socoteau francez din colonie [19], pronunțînd numele său de vechi aristocrat din Marca Brandenburg prin analogie cu acela al amiralului Dukuesne [20]. „Lucru care ar putea să-i fie pe plac", observase în treacăt Melanie și, din această pricină, din ziua aceea între cei doi domnea o adversitate tăcută.

După consilierul de legație urma, prin vîrsta și prestigiul său, consilierul de poliție Reiff, un domn scund și trupeș, cu pometi roșii și lucioși, știind să aprecieze o mîncare și un vin bun, povestitor cu har care, cîtă vreme se aflau doamnele la masă, părea nevinovăția în persoană, dar imediat ce se retrăgeau excela în anecdote, ce puteau sta, prin numărul și conținutul lor, numai la dispoziția unui consilier de poliție. Însuși van der Straaten, ale cărui talente erau de aceeași natură, izbucnea atunci în aplauze zgomotoase și uneori chiar furtunoase ori clipea din ochi către vecinii săi de masă, în semn de admirație neumbrită de invidie.

Acești vecini de masă erau, de obicei, doi pictori : peisagistul Arnold Gabler, rămas și el, ca și consilierul de legație și Reiff, moștenire de pe vremea tatălui, și Elimar Schulze, portretist și pictor de gen, cu care se împrieteniseră abia în ultimii ani. Apartenența sa la cercul de comeseni amintit se întemeia mai ales pe împrejurarea că era numai pe jumătate pictor, cealaltă jumătate fiind consacrată muzicii și entuziasmului pentru Wagner, titlu

[19] Mulți dintre hughenoții expulzați din Franța la sfîrșitul secolului al XVII-lea s-au stabilit în Brandenburg, îndeosebi la Berlin, unde au întemeiat o colonie ce păstra tradițiile culturale și religioase ale patriei de baștină.

[20] Amiralul francez Abraham Duquesne (1610 — 1688).

care, după cum se exprima van der Straaten, o făcuse pe Melanie să pună la cale şi să impună acceptarea lui. La observaţia făcută de soţul ei cu acest prilej că „n-avea nimic de obiectat împotriva postulantului, dacă acesta voia să-şi declare făţiş şi cinstit convertirea şi apartenenţa la muzică, singura aducătoare de fericire", mereu bine dispusul Elimar răspunsese cu rugămintea „de a i se îngădui să nu facă acest pas, şi anume pentru că pînă la urmă nu se va putea obţine decît contrariul a ceea ce se dorea. Căci, în timp ce acum, ca pictor, era unanim considerat muzician, ca muzician va fi considerat cu siguranţă pictor şi astfel, din punctul de vedere al domnului consilier comercial, va fi un nou ridicat în rang."

Din acest cerc de rude şi prieteni fuseseră aleşi musafirii poftiţi pentru ziua aceea, la şapte seara. Căci lui van der Straaten îi plăceau cinele tîrzii şi uneori făcea remarci deplasate despre marea deosebire dintre o întunecare înfăptuită pe cale artificială, la ora patru, şi una obţinută pe cale naturală, la şapte. O întunecare artificială, la ora patru, n-ar fi mai bună decît un vin nou atîrnat în coşul casei şi înfăşurat în pînză de păianjen, pentru a-l face să pară vechi şi demn de respect. Dar un om cu gusturi alese simte îndată vinul nou, iar un sistem nervos sensibil simte timpuria întunecare. Remarcile acestea, mai ales în partea lor finală privitoare la „un sistem nervos sensibil", erau însoţite neabătut din partea Melaniei de hohote de rîs pornite din toată inima.

Casa din oraş a familiei van der Straaten n-avea de fapt sufragerie — lucru care o făcea, printre altele, să se deosebească de vila de lîngă Tiergarten, înzestrată cu tot confortul, iar cele două dineuri mari şi cele patru restrînse, date peste iarnă, trebuiau să aibă loc în prima încăpere, slujind de antreu, a vastei galerii de pictură. Această parte a galeriei, care mai ţinea de aripa dreaptă a casei, făcea legătura cu partea din faţă şi se afla chiar în spatele odăii Melaniei, prin care se şi intra, de îndată ce uşa cu canaturi duble era dată în lături.

Şi, ca de obicei, la fel se întîmplă şi acum. Van der Straaten luă braţul blondei sale cumnate, Duquede pe acela al Melaniei, pe cînd ceilalţi patru domni urmau perechi, într-o tradiţională formă de defilare, în care majorul se pricepea la fel de dibaci să-i alterneze pe cei doi pictori, pe cît ştia să-l evite pe consilierul de poliţie.

Căci oricît de gata şi oricît de dispus era să asculte, ziua ca şi seara, poveştile lui Reiff, nu se putea totuşi hotărî să-i dea braţul ca de la egal la egal. Mai degrabă respecta întru totul părerile castei sale şi mărturisea a fi adeptul vechii contradicţii dintre armată şi poliţie, subliniind că ea se sprijinea pe un sentiment personal.

Fiecare dintre cei care intrau acum în galerie se simţea ca acasă şi nu mai avea nici un motiv de uimire sau de admiraţie. Cine păşea însă acolo pentru prima oară era cu siguranţă uimit de frumuseţea ei, explicabilă tocmai prin împrejurarea că încăperea care slujea drept sufragerie nu era, de fapt, sufragerie. Un policandru franţuzesc de bronz cu multe braţe îşi arunca luminile pe o copie, luxos înrămată şi executată de o mînă italienească pricepută, a *Nunţii din Cana* de Veronese [21] pe care neiniţiaţii o luau, fără multă vorbă, drept original; alături, atîrnau două naturi moarte, în rame baroce aproape mai mari şi mai fastuoase. Abstracţie făcînd de cîteva ingrediente vegetale, tablourile reprezentau stacoji, somoni şi scrumbii albastre, a căror perfectă fidelitate faţă de natură fusese apreciată de van der Straaten într-o formulă admirativă statuată odată pentru totdeauna: „îţi dau impresia că te plimbi fără batistă prin piaţa de peşte din Köln".

În fundul încăperii se aflau bufetul şi, alături, uşa care asigura o comunicare uşoară cu bucătăria de la parter.

V

LA MASĂ

— SĂ NE AŞEZĂM, ROSTI VAN DER Straaten. Soţia mea m-a scutit de grija de a vă hotărî locul, a pus cărţi de vizită cu numele fiecăruia. Şi, spunînd asta, luă una dintre ele în mînă ca să arunce asupră-i un ochi ager de la natură şi exersat de o îndelungată contemplare a operelor de artă. A, foarte bine. Asta-i

[21] Celebru pictor italian (1528 — 1588).

săgeata lui Tell [22]. Bravo, Elimar ! Drăguț. drăguț. Evident, țintașul e Amor. Voi, pictorii, nu știți deloc să vă feriți de acest neobosit arcaș.

— Înlăturarea sau concedierea lui ar stîrni, dealtfel, protestele noastre solemne, interveni blond-arămia surioară.

Între timp, își găsiseră cu toții locurile și se vădi că, în ordinea stabilită de ea, Melanie se abătuse de la tradiție. Van der Straaten stătea între cumnată și soție, în fața lui era maiorul, flancat de Gabler și Elimar, iar la capetele mesei, consilierul de poliție Reiff și consilierul de legație Duquede.

După supă, în timp ce paharele erau tocmai umplute cu Montefiascone [23], faimos de multă vreme în casa consilierului comercial, van der Straaten se adresă peste masă rubedeniei sale.

— Maior Gryczinski, cumnate, începu el pe neașteptate și cu o superioară familiaritate, de azi în trei luni avem război. Te rog, nu spune nu, nu mă contrazice. Voi, care trebuie să-l faceți, aflați, din cîte știu, totdeauna cei din urmă. În iunie are să fie totul gata sau cel puțin pus la cale. Acum, între așa-numitele particularități justificate ale politicii prusiene se numără și tendința de a tulbura cura de ape minerale sau de băi a tuturor consilierilor secreți, printre care, dacă e vorba de Karlsbad sau Teplitz, intră și consilierii comerciali. Inclusiv insula Helgoland. Îți repet, în două luni au pus totul la cale și de azi în trei luni avem război [24]. Pînă la urmă o să se găsească ceva à la Benedetti și, la nevoie, Ems [25] poate fi oriunde în lume.

Gryczinski își răsuci cu mîna stîngă partea mai lată a favoriților și remarcă :

[22] Aluzie la drama *Wilhelm Tell* de Schiller.

[23] Vin tămîios din orașul italian cu același nume.

[24] Aluzie la un moment de criză din istoria relațiilor franco-germane. Contrariat că Franța se refăcuse repede după războiul din 1870 — 1871, Bismarck s-a folosit, în 1875, de pretextul că Adunarea națională franceză votase o nouă lege militară, pentru a dezlănțui o furibundă campanie de presă împotriva rivalei ce ridica din nou capul.

[25] În vara lui 1870, Bismarck se folosise de faptul că o depeșă datată din Ems relatase conținutul negocierilor purtate de ambasadorul francez Benedetti cu regele Wilhelm I, ca de un ultim motiv pentru a declara război Franței.

— Dragă cumnate, eşti prea influenţat de zvonurile de la sursă, ca să nu spun de speculaţiile de acolo. Te rog să mă crezi, nu există nici un norişor la orizont şi dacă e adevărat că studiem un plan de război, e vorba cel mult de stabilirea ipoteticului punct unde Rusia şi Anglia se vor ciocni şi vor da marea bătălie [26].

Amîndouă doamnele, care erau partizane categorice ale păcii, bruneta, pentru că nu voia să-şi piardă averea, iar blonda, pentru că nu voia să-şi piardă soţul, îl aplaudară voioase pe vorbitor, în timp ce consilierul de poliţie, făcîndu-se tot mai mic, spuse :

— Îmi permit să exprim domnului maior preasupusa mea adeziune, din toată inima, din tot sufletul. Dealtfel, trebuie spus că Reiff vorbea cu predilecţie despre sufletul său. Nu există nimic mai fals, continuă el, nici mai greşit, decît a-l reprezenta pe alteţa-sa prinţul [27], un bărbat care iubeşte cu adevărat pacea, ca pe un tunar cu fitilul mereu aprins, gata în orice clipă să sloboadă la nimereală uriaşul tun Krupp al unui război european. Nimic mai fals, nimic mai greşit. Riscul e plăcerea celor care n-au nimic, nici avere, nici glorie. Dar prinţul le are pe amîndouă. Pot să pariez că nu are deloc poftă să-şi pună la bătaie dublul tezaur strîns grămadă laolaltă. A cîştigat în '64 (acolo, un fleac), l-a dublat în '66, şi l-a triplat în '70[28], şi n-o să recurgă la un *six-le-va* [29]. E un om foarte învăţat şi cunoaşte fără îndoială basmul *Pescarul şi femeia lui*...

— ...de a cărui picantă poantă finală sper că prietenul nostru, domnul consilier de poliţie, nu ne va văduvi, interveni van der Straaten, care începea şi el să fie cuprins de buna dispoziţie a comesenilor.

Dar consilierul de poliţie, care pentru a se pune parcă în siguranţă, se înclină în faţa doamnelor, trecu peste basm şi peste notoria lui poantă finală şi spuse numai :

— Cine vrea să cîştige totul pierde totul. Norocul e chiar mai capricios decît femeile. Da, doamnele mele,

[26] În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, din cauza politicii expansioniste a Angliei şi Rusiei în Asia Centrală şi Orientul Apropiat, existau multe zone de tensiune între cele două ţări.

[27] Otto von Bismarck.

[28] Referiri la dotaţiile cu care a fost răsplătit Bismarck după războaiele cu Danemarca (1864), Austria (1866) şi Franţa (1870).

[29] Aluzie la un joc de cărţi francez : şase e bun.

decît femeile. Deoarece capriciul, doar sînt şi eu un fericit om însurat, constituie privilegiul şi farmecul sexului dumneavoastră. Prinţul a avut noroc, dar tocmai pentru că a avut...

— ...se va feri să-l pună la încercare, încheie cu o emfatică ironie consilierul de legaţie. Dar dacă *totuşi* ar face-o ?... Ei ? Prinţul a avut noroc, ne încredinţează amicul nostru Reiff, cu un aer nevinovat de consilier de poliţie. A avut noroc ! E prea adevărat ! Şi nu unul de toată ziua, obişnuit, un noroc fantastic, nemaipomenit ! Un noroc care prin proporţiile lui uriaşe îl devorează, îl înghite chiar pe norocos. Dar oricît de puţin înclinat sînt să-l invidiez pentru acest noroc, pentru că nu ştiu ce-i invidia, mă irită totuşi cînd văd că acest noroc e legat de un cult al eroului. Vă spun, e supraapreciat. Şi vă rog să mă credeţi, are ceva de plagiator. Se pot găsi şi explicaţii, din partea mea chiar şi scuze, dar un lucru e sigur : e supraaperciat. Da, dragii mei, am ajuns la un cult al eroului şi *vom ajunge* la o zeificare. Avem de pe acum statui şi monumente, şi au să urmeze şi temple. Iar într-unul din aceste temple va fi portretul lui, cu zeiţa Fortuna la picioare. Dar nu va fi numit templul Fortunei, ci templul norocului. Da, templul norocul, căci înăuntru vor fi jocuri de noroc, iar precautul nostru prieten Reiff a avut mai multă dreptate decît crede atunci cînd a pomenit că, mai devreme sau mai tîrziu, se va ajunge la un *six-le-va*. Vă spun, totul e numai risc şi noroc şi, în plus, o infinită lipsă de intuiţie, de gîndire şi mai ales de idei mari, creatoare.

— Dar, dragul meu consilier de legaţie, interveni van der Straaten, există totuşi şi cîteva fleacuri ca : izgonirea Austriei [30], edificarea Imperiului german...

— ...zdrobirea Franţei şi detronarea Papei [31] ! Ei, dragă van der Straaten, cunosc toată poliloghia. Cui trebuie să-i mulţumim însă, dacă avem pentru ce mulţumi ? Cui ? Unui partid vrăjmaş lui, ca şi mie, un partid de la

[30] După victoria Prusiei în războiul împotriva Austriei (1866), aceasta din urmă fusese exclusă din Uniunea germană.

[31] Prin intermediul aşa-numitului „Kulturkampf", Bismarck s-a străduit o vreme să micşoreze influenţa bisericii catolice în Germania. Neizbutind însă, a încercat după anul 1878, să ajungă la o înţelegere cu Vaticanul.

care a preluat strigătul de luptă. Vă spun, are ceva de plagiator, şi-a însuşit pur şi simplu gîndurile altora, bune şi rele, şi le-a tradus în fapte prin mijloace care îi stăteau din beşug la dispoziţie. Dar asta ar putea s-o facă oricare dintre noi : Gabler, Elimar, tu, eu, Reiff...

— Mi-aş permite, totuşi...

— Le-a tradus în fapte, repetă Duquede. A făcut un schimb, un transfer pe care îl urăsc, întrucît n-are la bază o idee personală. Iar fapte care nu se întemeiază pe o idee, ci pe ipocrizie sau pe o idee împrumutată au ceva grosolan, brutal, demn de Genghis-han. Şi repet, asemenea fapte le urăsc. Şi mai ales, le urăsc atunci cînd încurcă noţiunile, înmulţesc contradicţiile şi cînd trebuie să vedem cum, sub vechile şi onorabilele forme ale principiului pe care se bazează statul nostru, sub înfăţişarea conservatorismului, se ascunde radicalismul revoluţionar. Ţi-o spun, van der Straaten, navighează sub un stindard fals. Şi unul dintre mijloacele care-l ajută cel mai mult în succesele lui e schimbarea stindardului. Dar eu l-am ghicit şi ştiu care-i adevărata culoare a stindardului lui..

— Spuneţi-o...

— Neagră.

— De pirat ?

— Da. Şi, mai devreme sau mai tîrziu, o să vă daţi cu toţii seama de asta. Ţi-o spun, van der Straaten, şi dumitale, Elimar, şi dumitale, Reiff, ca s-o poţi trece, din parte-mi, mîine, în cartea neagră a poliţiei, eu sînt un nobil din Marca Brandenburg şi am părăsit de mult serviciul acestui egoist care-mi repugnă, o spun oricui, bătrîn sau tînăr : băgaţi de seamă ! Vă avertizez împotriva înşelătoriei, dar mai ales împotriva supraaprecierii acestui fals cavaler, a acestui templier al hazardului, în care gloata neghioabă se încrede, pentru că i-a alungat pe iezuiţi din ţară [32]. Care-i însă rezultatul ? Am scăpat de *cei* răi, dar am rămas cu *cel* rău.

Gryczinski ascultă cu un zîmbet distins, van der Straaten, însă, deşi era un admirator al lui Bismarck, în calitatea lui de berlinez mare amator de critică, nu cunoştea nimic mai pasionant decît masacrarea mărimilor şi nive-

[32] O lege din 1872 a interzis într-adevăr „Societatea lui Iisus" în Germania. În 1977, legea a fost însă abrogată.

larea generală, cu rezerva, totuşi, ca el însuşi să rămînă ca unic pisc dominator ; îi făcu deci un semn amical lui Duquede şi strigă după unul dintre servitori să mai prezinte o dată consilierului de legaţie, care se sacrificase, ultimul fel de bucate.

— Ceapă spaniolă, Duquede. Ia. Ţi se potriveşte E iute, iute. N-am o părere prea bună despre Spania, dar pentru două lucruri o invidiez : pentru ceapa ei şi pentru Murillo [33].

— Mă mir, interveni Gabler, Şi mai cu seamă mă mir admiraţia care ţi-a scăpat pentru Murillo sau, mai bine zis, pentru madone.

— Nu mi-a scăpat, Arnold, nu mi-a scăpat. Eu fac o deosebire, cum ar trebui să ştii, dealtfel, între madone reci şi calde. Pe cele reci nu pot să le sufăr, cele calde îmi sînt însă cu atît mai dragi. *A la bonne heure* [34], ele mă îmbată şi simt beţia pînă în vîrful degetelor, ca după un vinişor din Rin din 1811. Printre aceste madone focoase şi scînteietoare le socotesc însă şi pe toate cele spaniole din tablourile cu *Immaculatas* şi *Conceptiones* [35], în care născătoarea de Dumnezeu stă pe un corn de lună, iar în jurul veşmîntului ei întunecat lucesc nori aurii şi capete de îngeri. Da, Reiff, să ştii că există aşa ceva. Iar de acolo priveşte arzător sau, mai degrabă, cu ardoare către cer, de parcă sufletul ar vrea să zboare şi să se topească într-un focar de sfinţenie.

— Într-un focar de sfinţenie, repetă consilierul de poliţie, ai cărui ochi începură să clipească pe furiş. Într-un focar ! O, e *magnifique*, admirabil şi o aluzie pe care fiecare dintre noi o poate interpreta şi rumega mai departe după propria-i experienţă.

Cele două tinere doamne, întrucîtva uimite să-şi vadă prietenul, altminteri atît de rezervat, balansîndu-se pe această muchie de cuţit, îşi încrucişară privirile şi Melanie, dîndu-şi seama că în orice clipă se putea petrece o catastrofă, cum se mai întîmpla destul de des în cursul dineurilor date în casa consilierului comercial, căută să abată discuţia de la delicata temă Murillo, lucru care, cu

[33] Pictor spaniol (1617 — 1682).
[34] E grozav ! *(Fr.)*
[35] Zămislirea neprihănită *(lat.)*. Aici se referă la genul de tablouri pictate de Murillo.

încăpățînarea lui van der Straaten, nu putea reuși însă decît printr-o stratagemă abilă. Aceasta îi și reuși pentru moment, atunci cînd, cu o aparentă nepăsare, observă :

— Van der Straaten o să rîdă că am și eu o opinie în materie de tablouri și pictură. Dar trebuie să-i mărturisesc deschis că, dacă ar fi să acceptăm cutezătoarea lui împărțire a madonelor, eu aș fi categoric de partea unei grupe mediane, ignorată de el, anume pentru cele temperate. Madonele lui Tizian au, mi se pare, tocmai această agreabilă temperatură moderată. Și îmi place în mod deosebit.

— Și mie, Melanie. Foarte bine, foarte bine. Am spus totdeauna că, pînă la urmă, am să fac din tine un profesor de istorie a artei. Este, Arnold, am spus ? Jură. E adevărat că n-avem o *Biblie* pe care să juri [36], îl avem însă pe Reiff și un consilier de poliție e, oricum, la fel de bun ca o *Evanghelie*. Rîzi, cumnate ; *voi* nu vă dați seama, dar *noi*... Dealtfel, Reiff are paharul gol. Și Elimar la fel. Ei, Friedrich, neghiobule, nu mai visa la dragoste. *Allons, enfants* [37]. Unde-i Mouet-ul [38] ? Și repede. Nu-mi place să-mi văd șampania dînd pe dinafară. Și pe deasupra și în cupele astea blestemate, de care am să mă descotorosesc curînd. Astea-s pahare de contabil, nu de consilier comercial. În ce-l privește însă pe Tizian, n-ai dreptate. Sau numai pe jumătate. Omul se pricepe la orice, numai la madone nu. La doamna Venus, în schimb, se pricepe. Ăsta-i terenul lui. Carne, carne. Și de undeva pîndește mereu micul și drăgălașul arcaș. Iartă-mă, Elimar, nu sînt pentru amoraș pe cărți de vizită, dar pentru un singur Amor sînt, și mai ales cînd e vorba de canapelele roșii ale lui Tizian [39], ascunse sub perdele verzi de damasc. Da, domnii mei, acolo e potrivit Amor, și totdeauna fermecător, indiferent dacă stă la capul sau la picioarele doamnei Venus, sub pat ori privind de după perdea, dacă tocmai își încordează arcul sau tocmai trage. Cum trebuie preferat ? Ei, asta-i o întrebare subtilă, Reiff. Cred că

[36] Pînă în 1918, în Germania, funcționarii publici și martorii în procese depuneau jurămîntul pe *Biblie*.

[37] Înainte, copii ! *(Fr.)* Începutul *Marseillaisei*.

[38] Șampanie franțuzească.

[39] Referire la un cunoscut tablou al lui Tizian, ***Venus cu bibilica***.

atunci cînd îl încordează... Şi mîna aceea calmă cu nelipsita batistă de dantelă. O, superbă ! Da, Melanie, grozav chef aş avea să sărbătoresc *ziua* convertirii tale, cînd ai să recunoşti împreună cu mine : ***suum cuique*** [40], doamna Venus pentru Tizian şi madona pentru Murillo.

— Mă tem, van der Straaten, că o să ai cam mult de aşteptat, mai ales în ce priveşte convertirea mea întru Murillo. Pentru că aceşti nori galbeni de fum, care exprimă un extaz arzător, în acelaşi timp imaterial şi voluptos, nu-mi plac defel. Pictorul a depăşit hotarul farmecului şi, în loc de vrajă, găsesc că toate astea au ceva de vrăjitorie.

Gryczinski îi făcu cumnatei un semn uşor cu capul, în timp ce Elimar ridică paharul şi ceru voie ca, după cuvîntul unei autentice femei germane („franceze", interveni van der Straaten), să ciocnească în sănătatea frumoasei şi amabilei gazde. Şi clinchetul paharelor răsună deodată. Dar în sunetul acesta se amestecă, pentru cine avea auzul bun, şi ceva ca un tremur şi un dezacord, şi încă înainte ca zîmbetul tuturor să se stingă (cel mai mult dură acela al consilierului de poliţie), van der Straaten rupse toate stavilele păstrate pînă atunci cu greu, pentru a-şi da din nou în petic. Din păcate, începu el, nu era în situaţia de a putea fi *la rîndu-i* de acord cu aprobarea, desigur foarte preţioasă pentru „doamna consilier comercial", manifestată de prietenul său Elimar Schulze (şi accentuă ironic atît prenumele, cît şi numele). Există, e adevărat, o deosebire între farmec şi vrajă, sînt însă multe lucruri în lume care trec drept vrăjite, cînd ele au, de fapt, numai farmec, dar şi mai multe trec drept fermecătoare, cînd ele sînt, de fapt, vrăjite. În ce-l priveşte, îşi permite să spună că e de partea consecvenţei, nu azi într-un fel şi mîine în altul. Iar cel mai mult îl supără cînd se apelează la două moduri diferite de a măsura.

Ajuns aici, se opri o clipă şi poate că dorea chiar să se mărginească la aceste două generalităţi. Dar tînăra doamnă Gryczinski, care, aşa cum fac toate cumnatele, socotea că-şi poate permite cîte unele, devenind brusc curajoasă, îi aruncă deodată o privire cutezătoare şi sigură

[40] Fiecăruia ce i se cuvine *(lat.)*.

de sine, şi-l rugă să renunţe la sentinţele lui de oracol, pentru a trece la lămuriri mai precise.

— O, sigur, preastimată doamnă, se avîntă van der Straaten, care se înfierbîntă tot mai tare. O, sigur, scumpa mea blond-roşcată. Vă stau la dispoziţie şi chiar vreau să ies din oracole şi miracole şi să sun din trîmbiţă, ca să vă trezesc din amorţeala voastră şi, din partea mea, şi din amurgul zeilor [41], ca la trecerea pompierilor.

— A, interveni Melanie, care începea şi ea să-şi piardă răbdarea. *Aici* vrei să ajungi !

— Da, îngeraşule, *aici*. Vă suiţi, sigur şi comod, pe piscurile tuturor artelor şi vă perindaţi pe firmament ca pura *casta diva* [42], de parcă aţi vrea să vă hrăniţi numai cu ozon şi castitate. Şi *cine-i idolul vostru* ? Cavalerul de Bayreuth [43], un vrăjitor fără pereche. Şi pe acest Tannhäuser şi bărbat de pe muntele zeiţei Venus vă întemeiaţi mîntuirea sufletului vostru, de parcă aţi fi cel puţin doamna Voggenhuber [44], şi-l cîntaţi dimineaţa, la prînz şi seara. Sau, dacă vreţi, de trei ori pe zi, cum scrie pe cutiuţele voastre cu hapuri. Şi Elimar vă ţine mereu hangul. Dar veşnica-i haină de catifea n-o să-l scape nici pe el. Nici pe el, nici pe voi. Ori poate că vreţi să mă faceţi să cred că-i vorba de-un farmec ceresc ? Dar v-o spun, e un farmec fals. De asta susţin că sînt două moduri diferite de a măsura. Farmecul lui Murillo îl stigmatizaţi drept vrăjitorie, dar vrăjitoria lui Wagner aţi vrea s-o prefaceţi în farmec. Eu vă repet însă că lucrurile stau exact invers, iar dacă *nu* stau invers, atunci vă rog, ca măcar să nu faceţi o deosebire între ele. Pentru că, la urma urmei, toate sînt egale şi, cu voia dumneavoastră, de aceeaşi...

De fapt, rosti pînă la capăt comparaţia, împrumutată din argoul berlinez, cu care ţinu să-şi încheie fraza, dar ea se pierdu în larma pe care maiorul izbuti s-o însceneze printr-o savantă combinaţie de clinchet de pahare şi mişcări de scaune. Şi în acelaşi timp începu să şi spună :

[41] Aluzie la ultima parte a tetralogiei compozitorului Richard Wagner (1813 — 1883).

[42] Zeiţă pură *(it.)*. Cu aceste cuvinte începe o arie din opera *Norma* de Bellini.

[43] Wagner s-a stabilit începînd din 1871 la Bayreuth.

[44] Vilma von Voggenhuber (1844 — 1888), cîntăreaţă la Opera din Berlin, interpretă a muzicii lui Wagner.

— Scumpii mei prieteni, s-a rostit aici expresia meşteri-vrăjitori. Admirabilă expresie ! Să-i lăsăm dar să trăiască pe toţi aceşti Tannhäuseri şi fiecare să creadă ce pofteşte. Ridic paharul în cinstea meşterilor-vrăjitori. Orice artă e vrăjitorie. Să nu ne certăm pentru cuvinte. Pentru că, de fapt, ce sînt cuvintele ? Zvon şi fum. Să ciocnim. Ura, ura !

Cu un bine intenţionat efort, în care acum nu mai era nici o umbră de ezitare, îi urmară toţi îndemnul, mai ales cei doi pictori, şi fiecare îşi spunea că, din fericire, primejdia fusese înlăturată. Dar se înşelau. Prost-crescut şi poate tocmai pentru că simţea această lacună, van der Straaten nu putea cu nici un chip suferi să i se atragă atenţia asupra proastei creşteri ; îşi ieşi cu totul din fire şi înfumurarea omului bogat, care îl ajuta întotdeauna, îl ajuta în *toate* privinţele, i se urcă la cap şi acum. Se ridică deci şi spuse :

— Cupurile sînt un lucru excelent. Nu încape îndoială. Eu tai, de pildă, cupoane [45]. O îndeletnicire de rînd, dar care în anumite împrejurări te poate feri să ţi se taie cuvîntul, mai ales atunci cînd e vorba de un reproş sau de dorinţa de a educa. Eu *sînt* educat.

Vorbise cu un tremur de mînie în glas şi privind ţintă, cu ochii mijiţi, la maior. Acesta, om de lume desăvîrşit, zîmbi şi clipi uşor către cele două doamne, ca semn că nu aveau de ce se nelinişti. După care ridică a doua oară paharul, imprimînd, fără mare sforţare, o expresie prietenească trăsăturilor sale şi, adresîndu-se lui van der Straaten, zise :

— S-a vorbit atîta despre cupuri. Să facem dar şi în privinţa *asta* o cupură. Sînt ferm convins... Chiar în aceeaşi clipă se auzi sărind dopul unei sticle de vin, păstrată în frapieră ; întrezărind rapid avantajul pe care-l putea trage din acest incident, Gryczinski se opri în mijlocul frazei şi, înclinîndu-se uşor, umplu paharul cumnatului : Pace spune al lor sunet !

Van der Straaten era cel dintîi care nu s-ar fi putut împotrivi unui asemenea apel.

— Dragul meu Gryczinski, începu el într-o notă sentimentală brusc redeşteptată, noi ne înţelegem, ne-am în-

[45] Referire la cupoanele care dădeau drepturi la dobînzi sau dividende.

țeles mereu. Dă-mi mîna. Friedrich, Lacrimae Christi [46]! Degrabă ! Din păcate, cel mai bun lucru din el e numele. Dar îl are ! Așa-i cu toți. Unul are cutare, altul altceva.

— Adevărat, rîse Gabler.

— Ah, Arnold, supraapreciezi. Crede-mă, Mîntuitorul avea dreptate. Banii sînt o amăgire. Și Elimar o să-mi confirme dacă nu cumva e o propoziție dintr-o operă depășită. Trebuie să spun, din păcate, depășită [47]. Pentru că mie îmi plac călugărițele care dansează. Dar vine sticla. Lasă-i praful și pînza de păianjen. Să rămînă necurățată, în toată sfințenia ei. Lacrimae Christi ! Doamne, cum sună!

Și veselia dinainte reveni sau păru să revină, iar cînd van der Straaten continuă, cu adevărate grozăvii, despre lacrimile Mîntuitorului, sîngele Domnului și vinul împăcării, își îngădui și Melanie să facă remarca :

— Uiți, Ezel, consilierul de poliție e catolic.

— Vă rog, vă rog, sări Reiff, de parcă fusese prins cu ceva nepermis.

Van der Straaten însă o ținu sus și tare că patruzeci de ani de serviciu polițienesc, îndepliniți cu credință, sînt mai presus de orice plus sau minus confesional și vor fi ținuți cu siguranță în seamă la judecata de apoi. Iar cînd, imediat după asta, paharele fură din nou umplute și golite, Melanie își dădu deoparte scaunul și toți se ridicară, spre a trece în odaia de alături, la cafea.

VI

ÎN DRUM SPRE CASĂ

LA CAFEA NU SE MAI ÎNTÎMPLĂ nici un incident și la zece fără ceva servitorul anunță că trăsura trăsese la scară. Anunțul privea familia Gryczinski, care, în serile cînd aveau loc dineuri, pleca spre casă în echipajul pus o dată pentru totdeauna la dispozi-

[46] Literal : Lacrimile lui Christos *(it.)*. Vin dulce din sudul Italiei.

[47] Aluzie la opera *Robert diavolul* de Giacomo Meyerbeer (1791 — 1864 .

ție, pentru aceste împrejurări, de consilierul comercial. Se aduseră paltoanele și pălăriile și, curînd, frumoasa Jacobine, cu capul și cu gîtul acoperite de o dantelă albă, se afla în mijlocul cercului, așteptîndu-i, zîmbitoare și plină de calm, pe cei doi pictori, pe care Gryczinski se oferise în ultimul moment să-i ia în trăsură. Parlamentările asupra acestui subiect nu se sfîrșeau și lucrurile se lămuriră abia jos, la portiera trăsurii ; Gabler se așeză, fără vorbă multă, pe bancheta din față, în timp ce Elimar, cu o mișcare acrobatică, se cățără pe capră, aparent prevenitor față de cei dinăuntru, de fapt însă pentru propria-i comoditate și din curiozitate. Căci ardea de nerăbdare să aibă o convorbire cu vizitiul.

Acesta, rămas și el moștenire de la bătrînul van der Straaten, purta numele, puțin uzitat printre vizitii, de Emil, care fusese însă de multă vreme adaptat la situația de fapt și prescurtat, după obiceiul din nord-vestul țării, în „Ehm". Și asta cu atît mai bun temei cu cît văzuse cu adevărat lumina zilei pe meleagurile lui Fritz Reuter [48] și păstrase, alături de jargonul berlinez, un rest din graiul natal. Elimar, unul dintre preferații lui, scoase la iveală, imediat ce se instală, o pungă de piele cu mai multe buzunare, îi strecură bătrînului una din țigările aflate deasupra și-i spuse confidențial :

— Pentru la înapoiere, Ehm.

Acesta își duse, în semn de mulțumire, mîna dreaptă la șapcă și, cu asta, preliminariile luară sfîrșit.

Iar cînd, nu mult după aceea, ajunseră în fața ceasului din Spittelmarkt și apoi cotiră într-o stradă lăturalnică prost pavată, Elimar socoti că a sosit momentul să pună întrebări. Spuse :

— Domnul cel nou a venit ?

— Ăl din Frankfurt ? Nu, încă nu, dom' Schulze.

— Ei, atunci o să vină în curînd...

— Da. Musai că vine. Cred că pe săptămîna aialaltă. Da, odăile s-au și tapetat. Se pregătesc de parcă ar fi prinț, mai întîi domnu' și acum și dumneaei. Christel zice că s-ar putea să fie ovrei.

— Da' bogat. Și ofițer. În *Landwehr* [49] sau așa ceva.

[48] Fritz Reuter (1810 — 1874) scria în *Plattdeutsch*, fiind originar din Mecklenburg.

[49] Armata teritorială.

— Zău ?...
— Și cică și cîntă.
— Ei, de cîntat, o să cînte el...

Elimar era destul de vanitos ca să se formalizeze pentru această ultimă exprimare și fiindcă tocmai atunci trăsura ieșea din Wallstrassen-Portal în Piața Operei, tăcută la ora aceea noptatică, încetă discuția, cu atît mai mult cu cît nu voia ca ea să fie auzită de cei dinăuntru.

Aceștia nu schimbaseră încă, pînă atunci, nici o vorbă, nu însă din pricină că ar fi fost prost dispuși, ci numai pentru că erau prevenitori față de tînăra doamnă care, nespus de bucuroasă că jumătate din bancheta aflată dinaintea ei rămăsese goală, își rezemase picioarele de perne și se instalase comod în fundul trăsurii. Jacobine arătase o vădită oboseală chiar de la urcare, pomenise ceva, ca pentru a se scuza, de șampanie și de dureri de cap, își trăsese și mai mult dantela pe frunte și închisese ochii. Abia cînd trecură prin fața Palatului regal și a statuii lui Friederich se îndreptă de spate, căci se număra printre ultramonarhiștii fericiți din cale-afară dacă zăreau fie și numai o umbră fugară îndărătul perdelei trase la fereastra din colț. O zări cu adevărat și-și dădu frîu liber bucuriei, în felul ei încîntător, jumătate copilăros, jumătate cochet.

Nu terminase încă vorbăria, cînd trăsura opri în fața lui Brandenburger Tor. Cei doi pictori, al căror drum se despărțea de acolo, săriră de la locurile lor și-și prezentară omagiile amabilei perechi, care acum se îndrepta, prin larga Schrägallee, către monumentul Victoriei și Alsenstrasse, aflată imediat în spatele lui.

Ajunși în mijlocul pieței strălucind de lumini multicolore, tînăra și frumoasa femeie se lipi duios de soțul ei și șopti :

— Of, ce zi, Otto ! Te-am admirat.
— N-a fost mare lucru. Mă joc cu el. E un copil bătrîn.
— Și Melanie... ! Crede-mă, își dă seama. Mi-e milă de ea. Rîzi. Ție nu ?
— Da și nu, *ma chère*. Totul se plătește pe lumea asta. Are o vilă, o galerie de tablouri...
— De care nu-i pasă. Știi ce puțin ține la toate astea...
— Și doi copii drăguți...
— Pentru copii o invidiez.

— Ei vezi ! izbucni în rîs maiorul. Fiecare poate învăța arta de a fi modest, de a se limita. Dacă aș fi cumnatul meu, aș zice că...

Dar Jacobine îi închise gura cu un sărut și în clipa următoare trăsura se opri.

Cei doi consilieri, consilierul de legație și consilierul de poliție, luaseră la colțul lui Petristrasse o trăsură de piață pînă la Potsdamer Tor. De aici voiau, de dragul aerului proaspăt al nopții, să facă restul drumului pe jos. De fapt, însă, țineau să confirme zicala : „să faci economie în lucrurile mici, ca să-ți poți vădi onoarea în cele mari", la care nu se mai putea adăuga decît regretul că, ori „marile ocazii" nu se iviseră pentru ei, ori le irosiseră de fiecare dată.

Pe drum, cît durase călătoria cu trăsura, nu schimbaseră un cuvînt și abia la coborîre, cînd venise vorba de împărțirea lui șase pe din două, începuse o discuție ce păruse a mulțumi toate părțile. În afară însă de birjar. De aceea, cei doi consilieri se feriră a mai întoarce capul după trăsură, mai ales Duquede, care pe deasupra mai era și un inamic jurat al tuturor pieților cu linii de tramvai, din cauza șinelor de fier și a clopoțeilor de la gîtul cailor ce trăgeau vagoanele, și se liniști, abia cînd se văzu ajuns în Bellevuestrasse cu copacii ei proaspăt înmuguriți.

Reiff îl urmă, strecurîndu-se politicos și plin de respect în stînga consilierului de legație. Deodată spuse :

— A fost iar o istorie penibilă, nu găsiți ? Și, sincer să fiu, nu-l înțeleg. E un om de cincizeci de ani sau peste, și ar fi putut să se mai potolească. Dar nu, a fost și continuă să fie un om nestăpînit.

— Da, încuviință Duquede, care rămăsese o clipă locului ca să-și mai tragă sufletul, are ceva de om nestăpînit. Dar, dragul meu, de ce n-ar fi ? Cred că a trecut de un milion, fără să mai punem la socoteală tablourile, și nu văd de ce, în casa lui și la masa lui, n-ar spune ce îi vine la gură. Ți-o mărturisesc deschis, Reiff, eu mă bucur totdeauna cînd își iese din pepeni. Și bătrînul era la fel, ba chiar mai rău, și mulți ziceau, acum patruzeci de ani : „E o casă ciudată, pur și simplu nu poți să-i calci pragul". Dar se înghesuiau cu toții. Așa a fost, și așa e și acum.

— Totuși, îi lipsesc cultura și educația.

— Ah, te rog, Reiff, slăbește-mă cu educația și cultura. Sînt niște vorbe la modă, inventate de „marele bărbat“ [50], și le urăsc peste măsură. De obicei, nu se ascunde mare lucru îndărătul lor, și dacă e totuși ceva, apoi atunci nu e mare lucru. Crede-mă, sînt supraapreciate. Și asta numai la noi. De ce ? Pentru că n-avem altceva mai bun. Cine nu posedă nimic e cult. Cine are însă cît van der Straaten se poate lipsi de prostiile astea. Are o minte sănătoasă, spirit și, ceea ce-i mai important, un credit bun. Cultură, cultură ! Să mori de rîs, nu alta.

— Știu și eu dacă aveți dreptate, Duquede ? Da, dacă el ar fi fost ca mai înainte, holtei. Dar acum s-a însurat cu o femeie tînără, frumoasă, inteligentă...

— Ei, ei, Reiff. N-o lua razna. Lucrurile nu stau chiar așa cum crezi : doamna van der Straaten e străină, din Elveția romandă, și berlinezii sînt mari amatori de tot ce-i străin. Asta-i de la sine înțeles. Are ceva din șicul genevez. Dar, la urma urmei, ce înseamnă toate astea ? Tot ce au genevezii le vine din altă parte. Și acum o dai și cu inteligența. Dar poți să-mi explici ce-i aia inteligență ? El e mult mai inteligent. Sau crezi că, dacă spui o vorbă franțuzească, ai spus totul ? E adevărat, are maniere plăcute și se pricepe, cînd e nevoie, să arate prestantă. Dar ce mare lucru-i ăsta ? Nu-s decît zorzoane, prețuite peste măsură.

— Știu și eu dacă aveți dreptate ? repetă consilierul de poliție. Și apoi, e de familie.

Duquede rîse :

— Ei vezi, tocmai *asta* nu-i. Și ți-o spun, ajuns exact la punctul unde eu nu mai înțeleg de glumă. Caparoux. Ai zice că sună a ceva. Recunosc. Dar, la urma urmei, ce vrea să zică ? Scufie sau scufiță roșie. E un nume din povești, dar nu de familie nobilă. M-am interesat și am cercetat. Și ține-o pentru dumneata, Reiff, de fapt nici nu există o familie de Caparoux.

— Dar gîndiți-vă la maior ! Are toate mîndriile de pe lume și cu siguranță că n-ar suferi să i se poată reproșa o mezalianță.

— Îl cunosc eu mai bine. E un ambițios. Sau, mai simplu, un stat-majorist. Îi urăsc pe toți cei de teapa asta

[50] Aluzie la Bismarck.

și crede-mă, Reiff, știu de ce. Stat-majoriștii noștri sînt supraapreciați, colosal de supraapreciați.

— Știu și eu dacă aveți dreptate ? lăsă să se audă pentru a treia oară consilierul de poliție. Gîndiți-vă numai la ce-a spus Stoffel [51]. Și mai tîrziu la fel a fost. Dar eu mă refer numai la von Gryczinski. Ce frumos s-a purtat astăzi ! Cu cîtă amabilitate, cu cîtă distincție.

— Eh, distincție ! În materie de distincție, cred că mai știu și eu cîte ceva. Și de asta îți spun, Reiff, distincția e altceva. Auzi, distins ! E un șmecher și nimic mai mult. Ori îți imaginezi, poate, că s-a însurat cu mica blondină cu ochi mereu galeși pentru că e o Caparoux sau, din partea mea, fie și o *de* Caparoux ? A luat-o fiindcă e sora surorii ei. Doamne, sfinte Părinte, eu să țin o asemenea lecție unui consilier de poliție !

Consilierul de poliție, a cărui parte mai slabă era tocmai latura erotică, citi în aceste vorbe aluzive o legătură de dragoste între maior și Melanie și aruncă înaltului și uscățivului Duquede o privire piezișă, consternată. Acesta însă rîse și-l lămuri :

— N-o lua *așa*, Reiff, n-o lua *așa !* Cei care sînt dornici să parvină se mulțumesc să facă doar curte. Nimic altceva. Există astăzi inși (și pentru *asta* trebuie să-i mulțumim tot făuritorului nostru de imperiu, care-i lasă să cadă sau îi înlătură pe cei vrednici), există astăzi inși, îți spun, pentru care totul este numai un mijloc pentru atingerea unui scop. Pînă și dragostea. Printre aceștia se numără și prietenul nostru, maiorul. N-ar fi trebuit să spun că s-a însurat cu mititica pentru că e sora surorii ei, ci pentru că e cumnata cumnatului ei. De cumnatul ăsta *are nevoie* și, ți-o spun, Reiff, deoarece cunosc tonul și tendințele celor de sus, nimic nu place mai mult sus *decît* așa ceva. Un cumnat-consilier comercial e la fel de bun ca un socru-consilier comercial sau, în orice caz, se situează imediat după. Și, oricum ar fi, consilierii comerciali sînt ca niște fonduri consolidate [52] asupra cărora se poate trage oricînd. Există totdeauna o acoperire.

[51] Eugène de Stoffel (1823 — 1907) a fost între 1866 și 1870 atașat militar al Franței la Berlin. Rapoartele lui asupra armatei prusiene, asupra pregătirilor de război ale Prusiei n-au fost luate în considerare de guvernul francez.

[52] Hîrtii de valoare garantate de stat.

— Vreți să spuneți atunci...

— Nu vreau să spun absolut nimic, Reiff. E numai o părere.

Între timp, ajunseseră în Bendlerstrasse, unde se despărțiră. Reiff o luă pe podul Van der Heydt; în timp ce Duquede continuă să meargă drept înainte.

Locuia foarte aproape de Hofjäger-Allee, sus de tot, dar într-o casă extrem de distinsă

VII

EBENEZER RUBEHN

CÎTEVA ZILE MAI TÎRZIU, MELANIE se strămută din oraș în vila de lîngă Tiergarten. Van der Straaten însă nu se mută și el ; deși vila îi plăcea mult, nu locuia statornic acolo decît din septembrie. Și asta numai pentru că pomicultura îl pasiona chiar mai mult decît colecționarea tablourilor. Pînă atunci venea în vizită, o dată la trei zile, cu care prilej spunea oricui voia să-l asculte că aceasta era luna de miere a căsniciei lui, socotită cu ora. Melanie se ferea să-l contrazică, era dimpotrivă amabilitatea în persoană și gusta din plin, în zilele cînd el nu venea, fericirea libertății. Iar această fericire era mult mai mare decît ar fi putut lăsa să se întrevadă poziția ei, socotită ca dominantă și îngăduindu-i orice libertate. Căci domina numai pentru că știa să se constrîngă; dar dorința Melaniei de a scutura această constrîngere era o permanentă și tăcută năzuință, care-i umplea zilele de vară. Acolo era scutită de dovezile lui de dragoste și de lipsa lui de jenă — e adevărat, nu întruna, dar în orice caz în cea mai mare parte a timpului — și conștiința acestui lucru îi da o senzație de infinită mulțumire.

Iar această senzație era și mai mult sporită de farmecul aproape netulburat al vieții tihnite pe care o ducea acolo, în afara orașului. Iubea Berlinul și societatea, tonul lumii mari, dar cînd rîndunelele începeau iar să ciripească și liliacul să dea din nou muguri, prefera să se retragă în singurătatea parcului, care, la drept vorbind,

abia dacă se putea numi singurătate, căci, în afară de natură, al cărei grai îl înțelegea bine, avea cărțile, muzica și — copiii. Copiii, pe care în timpul sezonului de iarnă nu-i vedea uneori cu zilele, dar la a căror creștere și instruire participa, acolo, la vilă, cu toată însuflețirea. Dădea ea însăși o mînă de ajutor, la limbi străine și mai ales la franceză, răsfoia cu ei atlase și cărți ilustrate de istorie. Și împletea totul cu istorioare, pe care se pricepea să le întipărească în memoria copiilor. Căci era ageră la minte și avea darul de a da o imagine clară și explicită despre tot ce vorbea.

Erau zile calme, fericite.

Ar fi putut totuși fi prea liniștite, dacă n-ar fi fost împlinită și una dintre cele mai profunde nevoi ale naturii feminine : nevoia de conversație. Ca mai toate casele bogate, aveau și van der Straatenii un cerc de femei bătrîne sau numai între două vîrste, răsplătite la Crăciun cu cadouri, iar în cursul anului invitate la cafea sau la plimbări în afara orașului. Erau în total vreo șapte-opt, dintre care însă două se remarcau prin locul de mare intimitate pe care-l ocupau : mărunțica și cocoșata domnișoară Friederike von Sawatzki și impunător de înaltă profesoară de pian și canto, domnișoara Anastasia Schmidt. Situația lor deosebită făcea ca, în fiecare a doua zi de Paști, să fie întrebate de van der Straaten în persoană dacă s-ar putea hotărî să țină, în timpul lunilor de vară, companie soției sale, la vila din afara orașului, întrebare la care de fiecare dată ele răspundeau printr-o ușoară înclinare și un „da" bucuros. Dar nu *prea* bucuros totuși, întrucît n-ar fi vrut să se trădeze că abia așteptau să fie întrebate.

Cele două doamne fuseseră deci instalate și în acest an, ca și în anii trecuți, ca *dames d'honneur* [53], veniseră odată cu familia și apăreau în fiecare dimineață pe verandă spre a lua, la ora nouă, un prim mic dejun cu copiii, iar la douăsprezece un al doilea cu Melanie.

Așa făcuseră și astăzi.

Acum era aproape de unu și micul dejun se terminase Dar masa nu fusese încă strînsă. O adiere ușoară, sporită

[53] Doamne de onoare (*fr.*).

din pricină că toate uşile şi ferestrele erau deschise, înfiora faţa de masă cu motive roşii, iar din camera de muzică, aflată la celălalt capăt al coridorului, se auzea o bucată din metoda lui Cramer [54], căreia doamna Anastasia Schmidt se căznea să-i corijeze ritmul defectuos.

— Un-doi ; un-doi.

Dar nimeni nu băga de seamă strădaniile ei, cu atît mai puţin Melanie, care se odihnea, alături de domnişoara Riekchen, cum i se spunea de obicei, într-un scaun de grădină şi îşi ridica din cînd în cînd ochii de pe lucrul de mînă, pentru a se putea bucura de fermecătoarea privelişte a parcului, deşi îi cunoştea fiece colţişor.

Era, se înţelege, cel mai frumos loc al întregii proprietăţi, căci, dintr-o sută de invitaţi, nouăzeci şi nouă se mulţumeau să privească parcul de-acolo, şi să-şi spună părerea asupra lui. La capătul aleii principale, printre copacii care abia începeau să înfrunzească, se zăreau tremurul şi scînteierea rîului ce trecea pe lîngă casă ; din mijlocul pajiştilor, presărate pretutindeni, se înălţau alei, şi boschete, şi globuri de sticlă, şi bazine. Unul dintre bazinele mici clipocea uşor, iar pe marginea celui mai mare se aţinea un păun, ce părea să absoarbă tot soarele de amiază în penajul lui. Porumbei şi bibilici veniseră pînă în imediata apropiere a verandei, din care Riekchen tocmai le arunca fărîmituri.

— Îi obişnuieşti prea mult cu locul ăsta, observă Melanie. Şi o să avem de furcă cu von der Straaten.

— Lasă că-l înfrunt eu ! replică mărunţica.

— Da, tu poţi măcar să încerci. Să ştii, Riekchen, că aş putea să devin *jalouse* [55] pentru preferinţa pe care ţi-o arată. Cred că tu eşti singurul om care-i poate spune orice şi, după cîte ştiu, niciodată încă nu s-a înfuriat pe tine. Îi impui cu familia ta de vechi aristocraţi ? Ia spune-mi toate numele şi titlurile. Le aud cu atîta plăcere şi le uit tot atît de repede.

— Aloysia Friederike Sawat von Savatzki, numită Sattler von der Hölle, maică-îngrijitoare la mînăstirea Himmelpfort din Uckermark.

[54] Johann Baptist Cramer (1771—1858) pianist, pedagog şi compozitor, autor al unei metode de învăţare a pianului.

[55] Geloasă *(fr.)*.

— Admirabil, rosti Melanie. Dacă aș fi putut și eu să mă numesc așa ! Să știi, Riekchen, că asta face impresie asupra lui.

Spusese toate acestea cu o veselie cordială, iar Riekchen îi răspunsese pe același ton. Acum însă aceasta își apropie scaunul de acela al Melaniei, luă mîna tinerei femei și zise :

— De fapt, ar trebui să mă supăr că glumești pe socoteala mea. Dar cine se poate supăra pe tine !

— Nu glumesc, replică Melanie. Cred că și tu îți dai seama că față de tine se poartă mai politicos și mai prevenitor decît față de oricine altcineva.

— Da, conveni sărmana domnișoară, și glasul îi tremură de înduioșare. Se poartă atît de frumos cu mine, pentru că are o inimă bună, mult mai bună decît cred unii, și poate chiar decît îți închipui tu. Și nici nu e atît de brutal. Nu poate suferi doar să-i stea cineva în cale sau să-l provoace, vreau să spun dintre cei care, de fapt, n-ar trebui sau n-ar avea calitatea s-o facă. Atunci, copila mea, nu se mai stăpînește, dar nu pentru că n-ar *putea,* ci pentru că nu *vrea.* Și nici n-are de ce să vrea. Și, dacă e să fim drepți, nici nu *poate* să vrea. Căci e bogat, și oamenii bogați cunosc numai părțile rele ale semenilor lor. Toți se întrec mai întîi în servilism și apoi în nerecunoștință. Și faptul că ești răsplătit cu nerecunoștință nu este o școală bună pentru delicatețe și dragoste. De asta bogații nu mai cred că există suflete nobile, sinceritate. Dar ție îți spun, și ți-o repet, van der Straaten al tău e mai bun decît cred unii, și chiar decît crezi tu.

Se lăsă o mică tăcere, nu fără o anume umbră de jenă, apoi însă Melanie făcu bătrînei domnișoare un semn prietenos cu capul și zise :

— Vorbește, te ascult cu plăcere.

— Da, chiar vreau, reluă aceasta. Vezi, ți-am mai spus, cu mine se poartă frumos pentru că are o inimă bună. Dar nu e numai asta. E atît de prietenos cu mine pentru că e și milos. Și a fi milos înseamnă încă mai mult decît a fi bun și e, de fapt, tot ce au mai bun oamenii. Van der Straaten rîde întotdeauna și el cînd aude numele meu nesfîrșit de lung, ca și tine, dar îmi place să-l aud cum rîde, pentru că aud în același timp și ce gîndește, ce simte.

— Și ce simte ?

— Simte contrastul dintre preţiozitatea numelui meu şi ceea ce sînt în realitate : săracă, şi bătrînă, şi singură, o biată figurină. Şi cînd spun figurină mai înfrumuseţez lucrurile şi mă flatez pe mine însămi.

Ducîndu-şi batista la ochi, Melanie zise :

— Ai dreptate. Ai totdeauna dreptate. Dar ce-o fi făcînd atîta Anastasia ? Nu mai sfîrşeşte ora ! O chinuie prea mult pe Liddi şi pînă la urmă o dezgustă de muzică. Şi atunci e degeaba totul. Fără dragoste, fără plăcere, nu se poate face nimic pe lumea asta. Nici chiar în muzică... Da' uite-l pe Teichgräber, care vine să ne anunţe o vizită. Mi-am ieşit din fire. Aş fi preferat să pălăvrăgesc mai departe cu tine.

Chiar în clipa aceea bătrînul paznic al parcului, care căutase zadarnic din ochi vreun servitor din casă, se apropie de verandă şi întinse o carte de vizită.

Melanie citi : *Ebenezer Rubehn (Firma Jakob Rubehn şi fiii), locotenent în rezervă, Regimentul 5 dragoni...*

— A, ce plăcere... Poftește-l... Şi, în timp ce bătrînul se îndepărta, Melanie se adresă, arogantă, micuţei domnişoare : Altul. Şi încă de rezervă ! Locotenentul ăsta perpetuu mă scîrbeşte. Nu mai există oameni.

Şi e foarte probabil că ar fi continuat cu aceste remarci, dacă pe aleea presărată cu pietriş nu s-ar fi auzit un hîrşîit ce nu lăsa nici o îndoială asupra apropierii vizitatorului. Într-adevăr, în clipa imediat următoare acesta se ivi în faţa verandei şi se înclină înaintea celor două doamne.

Melanie se ridicase de pe scaun şi-i ieşi un pas în întîmpinare.

— Mă bucur că vă văd. Daţi-mi voie să vă prezint mai întîi bunei mele prietene şi colocatare... Domnul Ebenezer Rubehn... Domnişoara Friederike von Sawatzki!

Pe faţa lui Rubehn se citi o uşoară uimire care, dacă Melanie nu se înşela, se referea mai ales la micuţa şi cocoşata domnişoară decît la ea. Ebenezer era însă un om de lume destul de versat pentru a-şi stăpîni repede mirarea şi a se înclina a doua oară înaintea prietenei, cerînd în acelaşi timp iertare că-şi amînase pînă atunci vizita la vilă.

Melanie trecu uşor peste această întîmplare, cerîndu-şi la rîndu-i scuze pentru primirea neformală, rustică şi mai ales pentru masa nestrînsă.

— *Mais à la guerre, comme à la guerre* [56], ca să fac uz de o expresie folosită de militari, după care, dealtfel, n-am cîtuşi de puţin de gînd să mă lansez într-o discuţie serioasă despre război.

— Împotriva căruia, mai degrabă, oricum, aţi fi dorit să luaţi măsuri de apărare, rîse Rubehn. Dar nu vă temeţi. Ştiu că doamnele se interesează de capitolul război numai în măsura în care există răniţi de îngrijit. Din clipa cînd ultimul rănit părăseşte însă spitalul, zelul războinic dispare cu desăvîrşire. Şi, cum femeile au dreptate în toate privinţele, au şi de astă dată. Dealtfel, nici nu există nimic mai trist pe lume decît să asculţi o nouă povestioară eroică oarecare, de valoare îndoielnică şi de o autenticitate şi mai îndoielnică, dar cu siguranţă că lucrul cel mai frumos e să ajuţi şi să lecuieşti.

În timp ce oaspetele vorbea, Melanie îşi lăsase lucrul în poală, uitîndu-se în ochii lui cu simpatie.

— Aşa ceva, da, îmi place să aud. Dar cine vorbeşte cu atîta căldură despre serviciul la spital şi despre alinare şi lecuire, care sînt atît de potrivite cu noi, trebuie să se fi bucurat el însuşi de această binefacere. Încît, după numai cinci minute, ne-aţi şi destăinuit fără voie secretele dumneavoastră. Vă rog, nu încercaţi să mă contraziceţi. Aţi da greş — şi, pentru că păreţi a cunoaşte atît de bine sufletul femeilor, trebuie să fiţi familiarizat, desigur, şi cu cele două laturi mai tari ale noastre : încăpăţînarea şi darul de divinaţie. Noi ghicim totul...

— Şi totdeauna exact ?

— Nu totdeauna, dar de cele mai multe ori. Acum, vă rog să-mi povestiţi cum găsiţi Berlinul, oraşul nostru drag, şi casa noastră, şi să-mi spuneţi dacă nu riscaţi cumva să cădeţi în melancolie în carcera dumneavoastră dinspre curte, căreia nu-i lipsesc decît gratiile. Dar n-am avut ceva mai bun. Şi de unde nu-i, cum spune proverbul...

— O, mă faceţi să mă simt prost, stimată doamnă. Abia acum, după ce am venit, înţeleg cît de mare e sacrificiul pe care l-aţi făcut. Aşa că, pe bună dreptate, cunoscînd mai bine...

Dar nu-şi sfîrşi fraza, ci întoarse brusc capul spre casă, de unde tocmai răzbătea spre verandă (ora de muzică se

[56] Dar la război ca la război *(fr.)*.

terminase mai înainte) o melodie cunoscută, executată cu virtuozitate, în cele mai subtile nuanțe. Era *Despărțirea lui Wotan* [57], și Rubehn păru atît de captivat, încît trebui să facă un efort spre a-și reveni și a relua convorbirea. Dar pînă la urmă își regăsi calmul și rosti, înclinîndu-se încă o dată înaintea bunei Riekchen :

— Vă rog să mă iertați. Am auzit cumva bine ? Domnișoara von Sawatzki ?

Aceasta încuviință.

— Cu un tînăr ofițer pe care-l chema la fel am petrecut o vară întreagă la Wildbad-Gastein. Imediat după război. Un tînăr și foarte agreabil cavalerist. Poate o rudă...

— Văr, spuse domnișoara Riekchen. Sîntem puțini cu acest nume, și toți rude. Mă bucur să aud, din gura dumneavoastră, vești despre el. A fost rănit chiar la sfîrșitul războiului, aproape în ultima zi. La Pontarlier. Și foarte grav. Multă vreme n-am știut nimic despre el. S-a făcut bine ?

— Cred că aș putea spune chiar foarte bine Și-a reluat serviciul la regiment, lucru de care, grație unei fericite întîmplări, m-am putut încredința foarte de curînd... Dar, stimată domnișoară, văd că trebuie să schimbăm vorba. Stimata doamnă rîde și admiră iscusința cu care, folosindu-mă de vărul dumneavoastră, caut să îndrept discuția spre aventura războiului și urmările sale. De aceea, dați-mi voie să propun să ascultăm mai bine admirabila execuție, și... O, ce păcat că se termină...

Tăcu și abia cînd înăuntru se făcu liniște, începu, cu o emfază ce-i era în general străină, dar care acum era sinceră :

— O, scumpă doamnă, în ce grădină fermecată trăiți ! Un păun care se lăfăie la soare, porumbei atît de gingași și atît de mulți, de parcă veranda asta ar fi însăși Piața San Marco sau insula Cipru ! Și clipocitul acesta, și apoi, mai ales, cîntecul... Dacă chiar și cele mai sincere aplauze n-ar fi nepotrivite, indiscrete...

Se opri însă, căci de pe coridor se auzea tocmai zgomot de pași, iar Melanie spuse, întorcîndu-se puțin :

[57] Scena finală din opera *Walkiria* de Richard Wagner.

— Ei, Anastasia ! Vii tocmai la timp ca să primești în persoană mulțumirile și admirația scumpului nostru oaspete și proaspăt colocatar. Dați-mi voie să vă fac cunoștință : domnul Ebenezer Rubehn, domnișoara Anastasia Schmidt... Iar aici, fiica mea Lydia, adăugă Melanie, arătînd spre frumoasa copilă care rămăsese locului pe prag, lîngă profesoara ei de muzică, și-l privea pe străin grav și aproape dușmănos.

Rubehn remarcă privirea. Dar era un copil și, fără a o mai lua în seamă, se întoarse spre Anastasia, pentru a-i spune tot felul de lucruri măgulitoare despre execuția și calitatea gustului ei.

Aceasta se înclină, în timp ce Melanie, care nu pierduse nici un cuvînt, continuă cu multă vioiciune :

— A, dacă v-am înțeles bine, trebuie să vă socotim de-ai noștri ? Anastasia, se nimerește perfect ! Trebuie să știți, domnule Rubehn, că aici sîntem împărțiți în două tabere și că cei ce locuiesc în casa van der Straaten, care acum e și a dumneavoastră, sînt divizați în Montecchi, admiratori ai picturii, și Capuleți [58], admiratori ai muzicii. Eu sînt *tout à fait* [59] Capulet și Julieta. Dar fără sfîrșit tragic. Și e de prisos, desigur, să mai adaug că Anastasia și cu mine facem parte din acea restrînsă comunitate, al cărei nume și nucleu nu mai e nevoie să-l precizez. Dar un lucru țin să aflu acum, pe loc. Și consider această dorință ca un drept al curiozității mele feminine. Care dintre lucrările sale o apreciați cel mai mult ? Și de ce vi se pare mai importantă sau mai deosebită ?

— *Maeștrii cîntăreți.*

— De acord. Acum, sîntem uniți, și la prima ocazie îi putem arunca în aer pe van der Straaten și pe Gabler, dar mai ales pe deșiratul și plicticosul consilier de legație. Prăpăd de Duquede ! O, ăsta o să sară în sus ca o rachetă. Nu, Anastasia ?

Rubehn își luase pălăria. Dar Melanie, care în tot timpul convorbirii se arătase neobișnuit de veselă, de însuflețită, continuă cu și mai multă vivacitate :

— Toate astea sînt deocamdată numai nume. Peste o săptămînă-două o să cunoașteți însă micul nostru univers.

[58] Aluzie la cele două familii vrăjmașe din *Romeo și Julieta* de Shakespeare.

[59] În întregime *(fr.)*.

Aş vrea să nu amînaţi prilejul. Astăzi veranda a făcut onorurile casei. Nu uitaţi însă că avem şi un pian, şi veniţi curînd şi des, să vedeţi dacă vă place. *Au revoir.*

Rubehn sărută frumoasei doamne mîna şi, cu plecăciunile cuvenite în faţa Anastasiei şi a micuţei Riekchen, îşi luă rămas bun de la ele. Pe Lydia o ignoră.

Dar nu şi fetiţa pe el.

— Te uiţi după oaspetele nostru, observă Melanie, ţi-a plăcut ?

— Nu !

Rîseră toate. Dar Lydia intră în casă, avînd o lacrimă în ochii-i mari.

VIII

IN LUNCA DIN STRALOW

SE SCURSESERĂ CÎTEVA SĂPTĂMÎNI de la prima vizită a lui Rubehn şi buna impresie pe care o făcuse asupra doamnelor era în urcare, ca mercurul termometrelor. Acum apărea la două-trei zile, în tovărăşia lui van der Straaten, care împărtăşea simpatia generală pentru noul colocatar şi nu uita niciodată să-i ofere un loc în cabrioleta-i înaltă, atunci cînd el însuşi ieşea din oraş. Deasupra vilei se întindea în acele săptămîni un cer fără nori, iar înăuntrul ei erau mai mult rîs şi flecăreală, mai multă bîrfă şi muzică decît fuseseră de multă vreme. Cu muzica nu se împăca van der Straaten, bineînţeles, nici acum şi uneori nu ezita să-şi exprime dorinţa „de a face parte din echipajul Olandezului zburător“ [60], dar în fond era din multe puncte de vedere mai mulţumit de „larma pretenţioasă“ decît ar fi fost gata să admită, întrucît cultul pentru Wagner, intrat acum într-o nouă fază, mai exaltată, îi oferea un inepuizabil material pentru formele sale preferate de amuzament. Siegfried şi Brunhilde, Tristan şi Isolda, ce teren fertil pentru giumbuşlucuri ! Iar cînd, odată ajuns la această temă, îşi da

[60] Adică a tăcea. Se referă la o scenă din opera *Olandezul zburător* de Richard Wagner, în care nu se aude nici un zgomot.

cu totul frîu liber, era uneori greu de apreciat cine era fericit : cei care cîntau la pian sau el cu exuberanța lui.

Între timp, venise toiul verii, ba aproape chiar trecuse, cînd, într-o minunată după-amiază de august, van der Straaten făcu propunerea unei execursii la țară, pe malul apei.

— Rubehn e de mai bine de trei luni în orașul acesta și n-a văzut nimic în afară de drumul dintre biroul nostru și vilă. E timpul să vadă în sfîrșit și comorile peisajului, mă refer la lacurile și luncile noastre, adevărate minuni ale naturii, față de care larma stîrnită în jurul frumuseților Mainului și Rinului e praf în ochi. Așadar, Treptow și Stralow, și asta repede, că peste opt zile e bătaia peștelui la Stralow, serbare plăcută în felul ei, dar cam țopească și nu prea propice pentru pomi și iarbă verde. De aceea propun o ieșire mîine după-amiază. De acord ?

Sfîrșitul peroraței fu salutat cu aplauze. Melanie sări să-l sărute, iar domnișoara Riekchen povesti că se împlineau exact treizeci și trei de ani de cînd fusese ultima oară la Treptow, la o mare serbare cu artificii a lui Dobremont — același Dobremont care, mai tîrziu, a sărit în aer cu tot laboratorul lui.

— Și știți de ce ? Pentru că oamenii care se joacă cu focul sînt totdeauna prea siguri de ei și uită de primejdie. Ei, Melanie, tu rîzi. Dar așa e, uită de primejdie.

Apoi se trecu îndată la discutarea măsurilor practice ce trebuiau luate și conveniră cu toții ca a doua zi la prînz să plece în oraș, să ia acolo o mică gustare, după care să pornească numaidecît în excursie : cele trei doamne în trăsură, iar van der Straaten și Rubehn ori pe jos, ori cu vaporașul. Stabiliră totul fără întîrziere și numai cînd veni vorba pe cine să mai invite se iviră oarecare greutăți.

— Familia Gryczinski ? întrebă van der Straaten și fu bucuros cînd nu căpătă nici un răspuns.

Căci, pe cît de mult îi plăcea cumnățica blond-roșcată, în care, din pricina firii ei dezmierdătoare, vedea un mic ideal feminin, pe atît de puțin ținea la maior, ale cărui aere de superioritate îl călcau pe nervi.

— Atunci Duquede ? continuă van der Straaten, ținîndu-și creionul la gură, spre a-și nota eventual numele consilierului de legație.

— Nu, obiectă Melanie. Duquede nu ! Oricît de nesuferită mi-e eterna comparaţie cu „rugina", totuşi asta... i se potriveşte cel mai bine lui Duquede. La Stralow o să ne spună că Treptow e supraapreciat şi la Treptow că Stralow e supraapreciat, dar pentru stabilirea acestui adevăr n-avem nevoie nici de un consilier de legaţie, nici de un nobil de veche stirpe brandenburgică.

— Bine, mă declar satisfăcut, răspunse van der Straaten. Dar Reiff ?

— Da, Reiff da, se bucurară toţi.

Cele trei doamne bătură din palme, iar Melanie adăugă :

— E politicos şi manierat, nu strică plăcerea altora şi ne cară lucrurile. Şi apoi, cum toată lumea îl cunoaşte, avem parcă escortă, toţi salută îndatoritor, încît mi s-a întîmplat uneori să mi se pară că ne dă onorul garda de la Brandenburger Tor.

— Ei, asta nu din cauza lui Reiff, interveni Anastasia, care nu înţelegea să-i scape o ocazie fără a se insinua cu o mică linguşire. *Ci a ta.* Te-au luat drept o prinţesă.

— Vă rog, nu vă depărtaţi de la subiect, o opri van der Straaten, mai ales cînd e vorba de înfumurarea feminină, care, din treaptă în treaptă, poate să ajungă la enormităţi. L-am notat deci pe Reiff. Arnold şi Elimar — se înţelege de la sine. O plimbare pe apă, fără cîntec, e o absurditate. Chiar şi eu sînt gata să admit asta. Şi-acum vă mai întreb : cine mai are de propus ceva ? Nimeni ? Bine, atunci rămînem la Reiff, Arnold şi Elimar ; îi anunţ eu prin poşta pneumatică [61]. Pentru ora cinci. Şi că o să-i aşteptăm afară din oraş, la Löbbekes.

A doua zi, vila vuia de agitaţie şi forfotă, mai mare, mult mai mare decît dacă ar fi fost vorba de o călătorie la Teplitz sau la Karlsbad. Firește, căci o excursie la Stralow era ceva mai neobişnuit. Copiii ar fi trebuit să vină şi ei, era loc destul în trăsură, dar Lydia nu se lăsă înduplecată şi declară categoric că *nu vrea.* Cum n-aveau chef de scene, o lăsară în voia ei şi odată cu ea rămase acasă şi surioara mezină, care se obişnuise să urmeze în totul exemplul celei mari.

[61] La Berlin exista din 1876 poşta pneumatică.

În oraș luară, după cum fusese stabilit, o gustare, și anume în odaia lui van der Straaten. Acesta ținea ca totul să se desfășoare cît mai mult cu putință într-o atmosferă de plecare în călătorie sau la vînătoare, era foarte bine dispus și nu se mîhni nici cînd, chiar în clipa cînd se așezau să mănînce, primi o scrisoare din partea lui Reiff, care anunța că nu poate veni. Consilierul de poliție scria : *Avut tocmai convorbire confidențială șeful. Plec chiar azi. Ora 11,50. Problemă care cere discreție. Al tău, Reiff. P.S. Sărutări de mîini frumoasei doamne și asigur-o că sînt neconsolat.*

Van der Straaten fu apucat de o puternică tuse convulsivă, pentru că, în timp ce citea, trăsese, neprevăzător, și o duscă de *sherry*. Tusea și rîsul nu-l împiedicară totuși să se lanseze în zugrăvirea marilor fapte în care se avîntase Reiff.

— Trebuie să fie o misiune politică ! Splendid. O, patrie iubită, acum poți fi liniștită[62]. Dar *cineva* poate fi totuși mai liniștit : nefericitul pe care-l caută Reiff. Sau, ca s-o spun pe șleau, atentatorul pe urmele căruia se află. Căci, pînă la urmă, trebuie să fie vorba de o lovitură de stat sau de înaltă trădare, dacă un om ca Reiff este pus să încalece în șa. Nu-i așa, Șelărița iadului[63] ? Și încă în seara asta ! Ce mai, o adevărată baladă : „Încălecăm în miez de noapte"[64]. Oh, Lenore ! O Reiff, Reiff.

Și continuă să rîdă convulsiv.

Dealtfel, nici Arnold și Elimar, cu care, potrivit înțelegerii, trebuiau să se întîlnească afară din oraș, nu fură cruțați, pînă cînd pendula sună, în sfîrșit, de patru, îndemnîndu-i să se grăbească. Trăsura și aștepta ; doamnele se urcară și-și ocupară locurile. Domnișoara Riekchen lîngă Melanie, Anastasia pe bancheta dinainte. Salutînd cu evantaiele și umbrelele de soare, porniră numaidecît, luînd-o mai întîi pe Frankfurter Linden și apoi către Stralauer Tor.

[62] Vers din imnul *Wacht am Rhein (Paza la Rin)*, care se cînta mult în Germania după războiul din 1870.

[63] Joc de cuvinte în legătură cu Sattler von der Hölle (literal : Șelarul iadului), parte din pomposul nume al modestei Riekchen.

[64] Citat din balada *Lenore* de Gottfried August Bürger (1747—1794).

Van der Straaten și Rubehn le urmară după un sfert de oră într-o trăsură de piață de categoria a doua, aleasă anume așa pentru „autenticitate", dar coborîră la ieșirea din oraș spre a face restul drumului pe jos, pe malul rîului.

Bătea de cinci cînd plimbăreții noștri intrară în sat și-l zăriră în mijlocul acestuia pe Ehm, care trăsese trăsura mai la o parte, pe stînga, și tocmai așeza în iesle, pentru caii lui de rasă, oricum bine hrăniți, un sac plin ochi cu nutreț. Peste drum se afla o căsuță ca de turtă dulce, coborîtă parcă din basme, cafenie și apetisantă și atît de joasă, încît puteai ușor ajunge cu mîna la jgheabul acoperișului. Tot ca și căsuța era și ușa, nu mai înaltă decît un stat de om, deasupra căreia, pe o firmă de un albastru spălăcit, se putea citi „Cafeneaua Löbbekes". În fața casei se aflau trei-patru tei tunși, ce despărțeau trotuarul de șoseaua pe care sute de vrăbii țopăiau și ciripeau, ciugulind semințele împrăștiate.

— Asta-i hotelul-vapor din Stralow, spuse van der Straaten cu o intonație de ghid, vrînd tocmai să intre în cafenea, cînd Ehm traversă ulița și-i anunță, jumătate oficial, jumătate familiar :

— Doamnele au și luat-o înainte, spre luncă. Și domnii pictori așijderea. Dar întîi au așteptat ; chiar acușica au plecat. Întîi dom' Gabler, apoi dom' Schulze. Au cumpărat de la dugheană baloane, mingi. Și cercuri, și o tobă mică, și o grămadă de alte lucruri. Au luat cu ei un băiat, ca să ducă cercurile și bețele. Dom' Elimar, mereu în frunte. Cu o armonică.

— Doamne, Dumnezeule, exclamă van der Straaten, o armonică dintr-aceea cu burduf ?

— Nuuu, dom' consilier comercial. De gură...

— Slavă Domnului ! Să mergem, Rubehn. Ehm, tu nu ne aștepta și spune să-ți servească... Auzi ?

Între timp, Ehm își scoase șapca. Pe fața lui se putea citi însă limpede : am să aștept.

La ieșirea din sat începea o minunată poiană netedă, care se întindea pînă la zidul cimitirului. În apropierea acestuia își așezaseră tabăra doamnele, care flecăreau cu Gabler, în timp ce Elimar făcea una din figurile lui *mon-*

sieur Hercules[65], lăsînd să-i lunece pe umeri și brațe una din mingile de cauciuc.

Van der Straaten și Rubehn auziră de departe aplauzele și bătură și ei din palme. Abia acum fură zăriți, și Melanie sări în picioare, aruncînd, în semn de salut, o minge mare spre soțul ei. Dar nu țintise bine și mingea trecu pe alături, fiind prinsă de Rubehn. În clipa următoare, schimbară obișnuitele saluturi, iar tînăra doamnă observă :

— Sînteți dibaci. Știți să prindeți mingea în zbor.

— Aș prefera să fie fericirea.

— Poate că e fericirea.

Van der Straaten, care asculta, spuse că interzice astfel de jocuri de cuvinte în doi peri, altminteri telegrafiază logodnicei sau îl trimite la ea pe Reiff, în misiune confidențială. La care Rubehn îl imploră pentru a suta oară să-l mai slăbească cu „veșnica logodnică", deoarece, pentru moment, cel puțin, era numai de domeniul visurilor. Van der Straaten arboră însă o mutră perspicace și-l asigură că „știe el mai bine".

Apoi se îndreptară spre locul unde fusese instalată tabăra care, curînd, se transformă în teren de joc. Cercurile, mingile zburau de la unul la altul și, cum doamnelor le plăcea să schimbe repede jocurile, într-o jumătate de oră trecură și prin baba-oarba și prin puia-gaia și prin de-a v-ați ascunselea. Ultimul joc se bucură de cea mai mare favoare, mai cu seamă la van der Straaten, căruia îi plăcea grozav să vadă, răsărind de după pomi, profilul ascuțit al domnișoarei Riekchen, cu ochii ei prietenoși, dar și cam iscoditori. Deoarece, ca majoritatea celor piperniciți Riekchen avea un cap de cucuvea.

Și o ținură așa, pînă cînd soarele dădu semnalul retragerii. Schulze, cu muzicuța lui, se așeză iar în frunte, iar lîngă el mărșăluia Gabler, care-și mînuia toba ca pe o tamburină. Bătea în ea cu încheieturile degetelor, o arunca în sus și-apoi o prindea. După ei veneau van der Straatenii, apoi Rubehn cu domnișoara Riekchen, în timp ce Anastasia, visătoare și culegînd flori, alcătuia ariergarda. Era muncită de dulci întrebări și reprezentări de cînd, la baba-oarba, Elimar, care o prinsese o dată în brațe, scăpase niște

[65] Aluzie la personajul principal din *Monsieur Hercules*, farsă de George Belly (1836 — 1875).

vorbe care nu puteau lăsa nici o îndoială. Altminteri ar fi însemnat că-i un mincinos nedemn şi un prefăcut. Or, nu era aşa ceva... Cine putea să umble atît de copilăros în fruntea acestui alai şi să cînte din muzicuţă nu putea fi un trădător.

Şi Anastasia se plecă iar spre a smulge (pentru a cîta oară ?) petalele unei flori de piciorul-cocoşului şi a iscodi ceea ce-i rezerva soarta.

IX

CAFENEAUA LÖBBEKES

ÎN FAŢA CAFENELEI LÖBBEKES nu se schimbase nimic în ultimele două ore, cu singura excepţie a vrăbiilor, care, în loc să mai ţopăie pe caldarîm, se urcaseră şi ciripeau pe trunchiurile de tei. Dar nimeni nu dădea ascultare acestei muzici, şi cel mai puţin van der Straaten, care tocmai pusese braţul Melaniei pe după cel al lui Elimar şi se aşezase el în fruntea alaiului.

— *Attention !* strigă el şi se plecă spre a se strecura, fără primejdie, prin micuţa uşă boltită a cafenelei.

Toţi ceilalţi îi urmară sfatul şi exemplul.

Înăuntru erau cîteva trepte ce trebuiau coborîte, întrucît încăperea era situată mult mai jos decît uliţa şi, din această pricină, cei ce intrau erau izbiţi de un iz stătut de pivniţă, fiind greu de spus dacă mirosul acrişor de bere îl atenua sau, dimpotrivă, îl făcea mai greu. În partea dreaptă a încăperii era o firidă unde se aflau o vatră şi un horn, amintind astfel de o mică bucătărie de navă, în timp ce în stînga ieşea mult înainte o tejghea. Îndărătul ei se afla un aşa-zis „galantar" ; pe rafturile de sus erau farfurii şi căni, pe cele de jos, tot soiul de sticle pîntecoase cu lichior. Între tejghea şi galantar trona însă stăpîna domeniului, o blondă înaltă şi trupeşă de vreo treizeci şi cinci de ani, care ar fi putut fi socotită, fără doar şi poate, o frumuseţe, dacă n-ar fi fost ochii. Cu toate că, la drept vorbind, avea ochi frumoşi, cărora nu li se putea reproşa nimic altceva în afară de faptul că se obişnuiseră să împartă bărbaţii în două categorii, şi anume : cei cărora

le clipea, spunînd parcă : „Ne mai vedem noi", şi cei cărora parcă le striga batjocoritor : „Ştim noi ce vă poate pielea". Tot ce *nu* se încadra în aceste două categorii era obiect de milă şi prilej de a înălţa din umeri.

Din păcate, trebuie să adăugăm că şi van der Straaten era gratificat cu o înălţare din umeri. Dar nu din pricina vîrstei, căci, dimpotrivă, patroana ştia să preţuiască vîrsta, nu, ci numai şi numai pentru că avea de multă vreme slăbiciunea de a dori să se facă *à tout prix* [66] popular. Or, nimic nu-i era blondei mai nesuferit.

La ieşirea din încăpere se vedea o altă uşă şi mai joasă, ce dădea spre curte, îndărătul căreia era o grădină unde, în jurul unor pomi sfrijiţi, se aflau vreo zece mese vopsite în verde, cu scaune de aceeaşi culoare rezemate pieziş. În dreapta era o popicărie al cărei capăt invizibil ducea, după toate probabilităţile, pînă în uliţă. Van der Straaten atrase, ironic, atenţia asupra acestor frumuseţi, vorbi pe larg despre superioritatea popoarelor care rămăseseră modeste ; apoi coborî o mică pantă care, din grădina de vară, ducea spre un geamlîc mare, în chip de seră, ce se întindea pe malul Spreei. Într-una din laturile deschise ale acestui geamlîc, mica societate apropie două-trei mese, avînd acum în faţă un debarcader îngust şi şubred, iar în stînga lui o plută bine ancorată, dar ţinînd de casa vecină, plută la care obişnuiau să acosteze vaporaşele de pe Spree.

Rubehn căpătă, firește, locul cel mai bun pentru ca, străin fiind, să aibă cea mai frumoasă perspectivă asupra oraşului, ce se zărea în jocul apei, învăluit în aburul încins cu irizări roşii-aurii al unei zile călduroase de vară. Elimar şi Gabler ieşiseră însă pe debarcader. Se bucurau cu toţii de privelişte, iar van der Straaten spuse :

— Ia te uită, Melanie ! Priveşte cupola palatului. Nu seamănă cu Santa Maria Saluta ?

— Salutè [67], îl corectă Melanie, accentuînd ultima silabă.

— Bine, bine. Fie şi Salutè, repetă van der Straaten, accentuînd acum şi el pe *e*. Din partea mea ! N-am pre-

[66] Cu orice preţ *(fr.)*.

[67] Corect : Santa Maria della Salute, biserică barocă, unul dintre simbolurile Veneţiei.

tenţia să fiu bătrînul cardinal poliglot [68] al cărui nume l-am uitat. *Salus, salutis* [69], de declinarea a patra, sau a treia, mi-e prea destul. Şi Saluta sau Salutè mi-e absolut totuna. Dealtfel, trebuie s-o spun, pe cît de puţină încredere merită dragii de italieni în general, tot atît de puţin poţi să te încrezi în ei şi cînd e vorba de silabele finale. Dar să lăsăm studiile de lingvistică şi să studiem lista de bucate. Listă care, aici, e transmisă, evident, din gură în gură, împrejurare în care eu mă lepăd de orice amintire blondă. Nu, Anastasia ? Ce zici ?

— Domnului consilier comercial îi place să glumească, replică Anastasia înţepat. Eu nu cred că o listă de bucate poate fi transmisă din gură în gură.

— Să încercăm şi, în ce mă priveşte, mă însărcinez să duc la bun sfîrşit misiunea. Dar abia cînd o să iasă luna şi chipul nevinovat o să i se străvadă iar dintre vălurile de nori. Pînă atunci, însă, mai e şi tot pînă atunci, să fie pace între noi. Şi acum, Arnold, te numesc în calitatea ta de Gablers [70], maestru ereditar al bucătăriei şi depun încrezător bunăstarea noastră trupească în mîinile tale.

— Iar eu accept cu recunoştinţă, remarcă pictorul, cu condiţia să-mi dai însă, ca să mă exprim ca, din păcate, absentul nostru prieten Gryczinski, anumite directive.

— Cu plăcere, cu plăcere ! zise van der Straaten.

— Atunci, să începem.

— Bine. Propun deci ţipari şi salată de castraveţi... De acord ?

— Da, confirmă corul.

— Apoi pui şi cartofi noi... De acord ?

— Da.

— Mai rămîne problema băuturii. Eventual, destul de importantă. E adevărat, aş fi putut să-i anticipez rezolvarea, cu ajutorul lui Ehm şi al cufărului trăsurii, dar detest excursiile cu vinuri cărate din pivniţe proprii. Mai întîi jignesti oamenii, la care, oricum, într-o anume mă-

[68] Aluzie la Giuseppe Mezzofanti (1774—1849), cardinal şi custode al bibliotecii Vaticanului, cunoştea cincizeci şi opt de limbi.
[69] Mîntuirea, mîntuirii *(lat.)*.
[70] Joc de cuvinte intraductibil, *Gabel* însemnînd în limba germană „furculiţă".

sură te duci ca oaspete, şi apoi rămîi în cercul obişnuinţelor, din care vrei tocmai să ieşi. De ce se fac excursii ? De ce, vă întreb ? Nu ca să ai parte de ceva mai bun, ci mai ales de altceva, ca să cunoşti moravurile şi obiceiurile altor oameni, şi pe lîngă ele şi ofrandele locale din satele şi ţinuturile lor. Şi, cum aici nu sîntem în ţara Canaanului, de unde Caleb a adus un ciorchine de struguri cît toate zilele [71], eu mă pronunţ pentru un produs care ţine de obiceiurile acestor locuri, o bere blondă şi rece. N-ai bani, n-ai mercenari ; fără bere blondă nu se cheamă că ai fost la Stralow. Pun rămăşag că nici Gryczinski n-ar fi dat dispoziţii mai bune. Şi acum, executarea, Arnold ! Pentru Anastasia, un lichior de anason... Blondă şi rece ! Oare blondina noastră dintre tejghea şi galantar o intra şi ea în categoria asta ?

În vremea asta, pe şubredul debarcader, Elimar admirase spectacolul soarelui care scăpăta şi, ca un gimnast ce se pregăteşte să sară, îşi tot îndoise şi dezdoise genunchii. Executase aceste mişcări mecanice, distrat. Deodată însă, în timp ce încă se mai legăna, scîndura trosni, crăpă şi numai graţie prezenţei sale de spirit, care-l făcu să se agaţe de un stîlp, reuşi Elimar să nu se prăbuşească în apa foarte adîncă în acel loc, unde vaporaşele veneau să arunce ancora. Doamnele ţipară tare şi Anastasia încă mai tremura toată cînd eroul, salvat prin propriile-i puteri, se ivi cu un surîs triumfător pe care tumultuoase reproşuri ca : „nebunie curată", „nu-i pasă de sentimentele celor din jur" îl accentuară, în loc să-l facă să dispară.

Un asemenea incident nu se putea petrece, firește, fără a fi însoţit de tot soiul de comentarii şi ipoteze, în care cuvintele „dacă" şi „ce" jucau un rol esenţial şi reveneau mereu. *Ce* s-ar fi întîmplat dacă Elimar n-ar fi apucat la timp stîlpul ? *Ce*, dacă totuşi ar fi căzut în apă şi, în sfîrşit, *ce* dacă, din întîmplare, n-ar fi fost un bun înotător ?

Melanie, care-şi recăpătase de mult stăpînirea de sine, afirmă că, în orice caz, van der Straaten ar fi trebuit să sară după el, mai întîi ca iniţiator al excursiei, în al doilea rînd, ca om hotărît ce era, şi în al treilea rînd în calitatea lui de consilier comercial, întrucît nici un izvor istoric

[71] În *Vechiul Testament*, Caleb şi alte căpetenii ale israeliţilor au adus din călătoria lor de recunoaştere în Canaan, ca mărturie a bogăţiei acestei ţări, un ciorchine de struguri foarte mare.

nu arată că vreun consilier comerical s-a înecat vreodată. Nici măcar cu prilejul potopului.

Van der Straaten era mare amator de asemenea tachinării din partea soției, totuși protestă, mulțumind însă pentru eroismul ce-i era atribuit, împotriva consecințelor ce păreau a decurge de aici. Spuse că nu face parte nici din vechea firmă Leandru [72], nici din aceea mai nouă a căpitanului Boyton [73], ci în materie de eroism ține în totul de școala prietenului său Heine, care, cu orice prilej, și-a exprimat cinstit și sincer neștirbita-i repulsie față de manierele tragice.

— Dar, replică Melanie, tocmai maniere tragice cerem noi, femeile, din partea voastră.

— Asta-i acum ! Maniere tragice ! exclamă van der Straaten. De maniere vesele aveți voi nevoie și de un tînăr țafandache care să vă țină sculul cînd depănați bumbacul și să îngenunche pe o perniță pe care, nu știu cum se face, totdeauna e brodat un cățeluș. Probabil ca simbol al credinței. Și ce mai oftează *adorantele,* rugătorul copil, și vă face ochi dulci, și vă încredințează că suferă din toată inima alături de voi ! Pentru că *trebuie* să fiți nefericite. Și din nou oftaturi și întreruperi. Desigur, desigur, s-ar putea să aveți un bărbat bun (toți bărbații sînt buni), dar, *enfin,* un bărbat nu trebuie să fie numai bun, un bărbat trebuie să-și *înțeleagă* soția. Asta-i principalul, altminteri căsnicia e plicticoasă, *teribil* de plicticoasă, mai mult decît plicticoasă. Și-apoi oftează pentru a treia oară. Iar cînd sculul e depănat tot, operație care, se înțelege, durează pe cît cu putință mai mult, ajungeți și voi să credeți ce vi s-a spus. Pentru că fiecare dintre voi e născută cel puțin pentru un prinț indian sau pentru un șah al Persiei. Fie și numai datorită covoarelor.

Melanie, care în tot timpul acestei peroraţii autentic van-de-straateniene își ținuse capul plecat, replică mușcător și cu o umbră de trufie :

— Zău, Ezel, nu știu de ce vorbești de bumbac. Eu depăn mătase.

[72] În mitologia greacă, se povestește că Leandru trecea în fiecare noapte înot Hellespontul (Dardanelele), spre a se duce la iubita lui Hero.

[73] Înotător profesionist englez din veacul trecut, care a repetat aceeași performanță.

E foarte probabil că remarca n-ar fi rămas fără un răspuns tăios, dacă chiar în clipa aceea n-ar fi apărut slujnica zdravănă cu mînecile suflecate, care deveni numaidecît obiectul atenţiei generale. Fie şi numai pentru virtuozitatea cu care, foşnind şi pocnind, desfăcu, pentru început, faţa de masă. Apoi, foarte curînd, sosiră şi farfuriile aburinde şi cănile de bere blondă şi nici chiar lichiorul de anason pentru Anastasia nu fu uitat. Deşi, la drept vorbind, erau mai multe pahărele, întrucît înţeleptul şi experimentatul om de lume care era Gabler îşi amintise la timp de poziţia pe care doamnele o aveau îndeobşte în problema lichiorului de anason. Şi, într-adevăr, curînd avu motive să zîmbească (şi împreună cu el şi van der Straaten) văzînd cum, de îndată ce fusese adusă tava, pînă şi Riekchen sorbi din el, pe cînd ochii ei de bufniţă deveneau tot mai mari şi mai prietenoşi.

Între timp se lăsase înserarea şi, odată cu întunericul şi răcoarea, Gabler şi Elimar se ridicară de la masă spre a aduce din trăsură o grămadă de pleduri şi şaluri ; Melanie, care-şi îmbrăcase o pelerină cu dungi albe şi negre şi-şi aranjase cochet gluga, arăta acum şi mai fermecătoare decît înainte. Unul dintre ciucurii de mătase îi atîrna pe frunte şi se mişca de colo-colo, cînd vorbea sau cînd urmărea cu însufleţire spusele altora. Convorbirea, care pînă atunci se purtase pe ton de bîrfeală, asupra familiei Gryczinski, dar mai ales asupra consilierului de poliţie şi a noii conjuraţii catilinare [74], începu, în sfîrşit, să abordeze subiecte mai apropiate şi în acelaşi timp mai nevinovate ca, de pildă, cît de luminos e „Carul“ pe cer.

— Aproape tot atît de luminos ca Ursa Mare, interveni Riekchen, care nu era prea tare în materie de astronomie.

Şi deodată îşi amintiră că erau tocmai în perioada nopţilor în care cădeau stele ; aflînd asta, van der Straaten nu numai că începu să numere stelele căzătoare, dar se avîntă chiar pînă la fraze ca „de fapt, totul e pe lume sortit căderii : stelele, îngerii, numai femeile nu“.

[74] Aluzie glumeaţă la un eveniment din istoria Romei antice. După trei înfrîngeri suferite în alegeri, patricianul Lucius Sergius Catilina (108 — 62 î.e.n.) a încercat să devină consul printr-un complot. Prin analogie, încercările opoziţiei de a se opune lui Bismarck erau frecvent taxate, în Germania vremii, drept „conjuraţii catilinare“.

Melanie avu o tresărire, dar nimeni n-o văzu, şi cu atît mai puţin van der Straaten ; după ce mai numărară şi se mai ciondăniră o bună bucată de vreme, iar seara deveni tot mai rece, ajunseră cu toţii la concluzia că, pentru a combate aceste condiţii polare, nu exista decît un singur mijloc : nişte vin fiert. Propunerea fusese făcută chiar de van der Straaten, care-i adăugă şi definiţia :

— Vinul fiert e acea formă de vin în care vinul nu înseamnă nimic, iar mirodeniile totul.

După ce fu rostită definiţia, cutezară să lanseze şi comanda. Şi, surpriză, după scurt timp însăşi blonda crîşmăriţă veni şi aşeză, grijulie, bolul în mijlocul mesei.

Apoi luă capacul şi rîse bucuroasă auzind exclamaţia plină de recunoştinţă cu care clienţii sorbiră aburul cald şi întremător. Odată cu ea venise şi un băieţel, frumuşel şi bălai, care se ţinea strîns de şortul mamei.

— Al dumitale ? întrebă van der Straaten cu un gest afabil.

— Dar al cui ? răspunse scurt blondina, încercînd în acelaşi timp să schimbe peste masă o privire cu Rubehn. Nereuşind însă, mîngîie buclele blonde ale băieţelului şi spuse : Hai, Pauleken, domnii vor să fie singuri !

Elimar privi mirat în urma ei şi-şi frecă fruntea. Deodată exclamă :

— Har Domnului, în fine ştiu ! Eram sigur că am mai văzut-o undeva. În alaiul triumfal al lui Germanicus : Thusnelda [75], în carne şi oase.

— Nu mi se pare, răspunse van der Straaten, care era un admirator al lui Piloty[76]. Şi nu se potriveşte nici ca proporţii şi volum, dacă ne e permis să vorbim despre astfel de lucruri în prezenţa doamnelor noastre. Dar Anastasia o să ne ierte şi, pentru a sublinia încă o dată deosebirea esenţială, la Piloty, Thumelicus [77] e încă în devenire, pe cînd aici l-am văzut ţinîndu-se de şorţul mamei. De cel mai alb şorţ pe care l-am întîlnit vreodată. „Dar

[75] Conducătorul de oşti roman Drusus Cezar, supranumit şi Germanicus, a purtat-o în triumf pe străzile Romei (anul 17 e.n.) pe Thusnelda, soţia lui Arminius, conducătorul înfrînt al cheruscilor.

[76] Karl von Piloty (1826—1886), pictor german, autorul tabloului *Thusnelda în alaiul triumfal al lui Germanicus.*

[77] Copil al Thusneldei şi al lui Arminius, născut în captivitate.

fii alb ca neaua, și mai alb încă. Defăimarea, ah, e la fel de adîncă." [78]

Cele două versuri fuseseră rostite de el tărăgănat, cu o intenție vădit batjocoritoare și Rubehn, căruia tonul îi displăcu, întoarse capul și privi spre stînga la apa fulgerată de lumini. Melanie băgă de seamă, și roși mai mult ca niciodată. Felul de a fi și a vorbi al soțului ei o pusese de sute de ori în încurcătură de-a lungul anilor, ba chiar în amară încurcătură, dar asta fusese tot. Acum, pentru prima oară, se rușina din pricina lui.

Van der Straaten însă nu observă defel supărarea ei și stărui și mai mult asupra subiectului Thusnelda, recunoscînd, la drept vorbind, că nici n-ar fi putut găsi ceva mai bun pentru a-și pune în valoare pretențiile lui speciale.

— Vă întreb pe toți dacă asta-i o Thusnelda. Nu, ci ceva mai mult, dragii mei. E zeița Afrodita, o Venus a acestor locuri, Venus Spreeavensis [79], ieșită proaspăt din aceleași ape care erau tocmai gata să ni-l răpească pe scumpul nostru Elimar. „Apa vuiește, apa se umflă." [80] A ieșit din apă, vă spun eu. Dar, dacă nu mă înșel, aici avem de-a face cu ceva *mai mult*, dragii mei. Avem de-a face, dacă am văzut bine sau, să zicem, dacă am intuit bine, cu o îmbinare între antic și modern : Venus Spreeavensis și Venus Kallipygos [81]. E adevărat, e un cuvînt cam tare. Dar în grecește și în muzică poți spune orice. Nu-i așa, Anastasia ? Este, Elimar ? Dealtfel, drept scuză, îmi amintesc de o admirabilă epigramă despre Kallipygos [82]... Nu, nu e epigramă... Cum se cheamă două versuri care nu rimează...

— Distih.

— Exact. Mi-amintesc deci de un distih... ei drăcie, l-am uitat... Melanie, cum suna ? L-ai spus atunci așa de

[78] Aluzie la un vers din *Hamlet* (III, 1).

[79] Adică Venus ieșită din apele Spreei. Se știe că în mitologiile greacă și latină se spunea că zeița dragostei (la vechii greci Afrodita, la romani Venus) s-a născut din spuma mării.

[80] Aluzie la balada *Pescarul* de Goethe.

[81] Venus cu posterior frumos *(gr.)*.

[82] Aluzie la un distih al scriitorului german Paul Heyse (1830—1914).

frumos și ai rîs cu poftă. Și acum l-ai uitat și tu. Sau *te prefaci* că l-ai uitat ?... Te rog... Nu pot să sufăr... Adu-ți aminte. Era ceva cu o piersică și eu am spus chiar „se simte foarte bine"... Și tu ai găsit la fel și ai fost de aceeași părere... Dar paharele sînt goale...

— Și zic să le lăsăm goale, rosti Melanie răspicat și se schimbă la față în timp ce-și deschidea și închidea, fără a-și da seama, umbrela de soare. Zic să le lăsăm goale. Dealtminteri, e vin fiert. Și dacă mai vrem să trecem dincolo, e timpul, *tocmai* timpul, spuse ea apăsat.

— Sînt încîntat, replică van der Straaten, dar pe un ton care nu lăsa nici o îndoială asupra faptului că buna-i dispoziție era pe cale să se preschimbe în contrariul ei. Sînt încîntat, dar îmi pare rău doar că, după cît se pare, iar am scandalizat și am jignit, în înaltele-i aspirații, nobila casă de Caparoux. Mereu aceeași poveste, pe care nu-mi face plăcere s-o aud. Iar *dacă* vreau cumva s-o aud, atunci n-am decît să-l poftesc la masă pe cumnatul meu, maiorul, care-i prim-camerier pe lîngă tronul bunei-cuviințe și plictiselii. Azi lipsește însă, și aș fi renunțat cu dragă inimă să-l văd înlocuit de doamna cumnată. Mi-e silă de fasoanele lui și de acele pretenții de imensă pudoare îndărătul cărora nu se ascunde nimic. În cel mai bun caz, nu se ascunde nimic. Pot s-o afirm, și oricum *vreau* s-o afirm, iar ce-am spus e bun spus.

Nu-i răspunse nimeni. O timidă încercare a lui Gabler de a reveni la discuție dădu greș și, pe un ton cît se poate de neutru, chiar dacă mai liniștit, desigur, se stabiliră toate cele necesare pentru trecerea rîului spre Treptow, în două bărci mici ; luînd ultimul bac, Ehm urma să-i aștepte pe celălalt mal. Toți se declarară de acord, cu excepția domnișoarei Riekchen, care explică stingherită că „de mică nu putea suporta legănatul bărcii". La care, într-un acces de cavalerism, van der Straaten se declară gata să rămînă cu ea în geamlîc și să aștepte acolo următoarea cursă de vaporașe care trebuia să sosească dinspre Eierhäuschen [83].

[83] Restaurant pe malul rîului Spree.

X

ÎNCOTRO NE LĂSĂM PURTAȚI?

ÎN SCURT TIMP, DINTR-UN LOC întunecat, aflat ceva mai sus, pe malul rîului, se apropiară două luntre, luminate în partea dinainte de un felinar cu băț. În cea mai mică se afla același băiat care dusese după-amiază cercurile pînă în lunca de lîngă cimitir, în timp ce luntrea mai mare era goală și plutea în urma celeilalte, legată de un lanț. Era o priveliște frumoasă și abia acostară cele două bărci, că grupul de pe punte, care și devenise nerăbdător, se urcă în ele : Rubehn cu Melanie în cea mai mică, Anastasia și cei doi pictori în barca mai mare, o împărțire care se făcu ca de la sine, întrucît Elimar și Gabler erau buni vîslași și nu aveau nevoie de nici un alt conducător. De aceea se și plasară în frunte, iar băiatul cu barca cea mică îi urmă.

Van der Straaten privi o clipă după ei, apoi, adresîndu-se domnișoarei, spuse :

— Îmi pare foarte bine, Riekchen, că am rămas să așteptăm vaporașul. De mult voiam să te întreb cum îți place noul nostru colocatar ? Dumneata nu vorbești mult și cine nu vorbește mult observă bine.

— Oh, îmi place !

— Și mie îmi place că-ți place. Dar îmi pare rău de acel „oh", care anulează o bună parte a laudei, căci „oh, îmi place" nu spune de fapt mai mult decît „oh, *nu*-mi place". Vezi, nu-ți mai dau pace. Încît, ia-ți inima în dinți și vorbește. De ce „oh" ? Care-i cauza ? Ce-i lipsește ? N-ai cumva încredere în aerul lui de locotenent de dragoni în rezervă ? Ți se pare prea cavaleresc, sau prea puțin ? E prea zgomotos sau prea tăcut, prea modest sau prea fudul, prea cald sau prea rece ?

— Cu asta s-ar putea să fi nimerit.

— Cu ce ?

— Cînd ați spus : „prea rece". Da, mi se pare prea rece. Cînd l-am văzut prima oară, mi-a făcut o bună impresie, deși nu atît de bună ca Anastasiei. Și nici nu-i de mirare. Anastasia cîntă, e excentrică și caută un bărbat.

— Toate caută.

— Și eu ? rîse mărunțica.

— Cine știe, Riekchen !

— ...Deci, prima impresie a fost : mi-a plăcut. Eram pe verandă, imediat după al doilea mic dejun, tocmai dădusem deoparte castronașele albastre de lapte, văd totul de parcă a fost ieri. În clipa aceea a venit bătrînul Teichgräber și a adus cartea de vizită. Și imediat după aceea a apărut și el. Are ceva distins și-ți dai seama de la prima privire că n-a știut ce-s greutățile. Și asta e totdeauna frumos și partea asta frumoasă nu i se poate lua în nume de rău. Dar are și ceva rezervat în el. Iar cînd spun ceva „rezervat", e încă prea puțin. Căci a fi rezervat e un lucru bun și frumos. El însă exagerează. La început credeam că e vorba de acea ușoară sfială în societate, care îi vine bine oricui, chiar și omului de lume, și că o să se dezbare de ea. Dar curînd am putut să constat că nu era sifală. Nu, dimpotrivă. E foarte sigur de el. Are ceva din siguranța americănească. Și pe cît e de sigur, pe atît e de rece.

— Da, Riekchen, a fost prea multă vreme plecat și străinătatea nu-i un loc care să te deprindă cu modestia și căldura sufletească.

— Ele nici nu pot fi deprinse. Dar pot fi, din păcate, *uitate*.

— Uitate ? rîse van der Straaten. Te rog, Riekchen, Rubehn e doar din Frankfurt !

În timp ce această discuție se desfășura în geamlîc, cele două luntre se apropiau de mijlocul rîului. În cea mai mare răsunau glume și cîntece, în cea mai micuță, care venea în urma ei, domnea tăcere și Melanie se plecă peste marginea bărcii și lăsă ca apa să-i plescăie printre degete.

— Totdeauna dați mîna numai apei, stimată prietenă ?

— Răcorește. Și mie mi-e tare cald.

— Dați jos pelerina...

Și Rubehn se ridică s-o ajute.

— Nu, zise ea brusc, apărîndu-se. Mi-e frig.

Și Rubehn își dădu acum seama că într-adevăr Melanie tremura de frig.

Și iar plutiră tăcuți, în urma celeilalte bărci, ascultînd cîntecele care răsunau de acolo. Mai întîi *Long, long ago*[34]

[34] *E mult, e mult de atunci (engl.)*, cîntec în stil popular de Thomas Haynes Bayly (1797—1839).

și ori de cîte ori revenea refrenul, Melanie îi fredona cuvintele. Apoi se auziră rîsete, și iar alte cîntece, schimbate tot atît de repede, pînă cînd păru că se opriseră cu toții la „Colo pe cîmpie văd"[85]. Și într-adevăr se ținură de el și cîntară toate strofele. Dar Melanie nu-i mai acompania încetișor, pentru a nu-și trăda prin tremurul glasului emoția de care era stăpînită.

Acum erau în mijlocul rîului, de unde nu-i mai puteau auzi pe cei din fața lor și băiatul care mîna luntrea ridică vîslele cu o smucitură și se întinse în tihnă pe fundul bărcii, lăsînd-o în voia ei.

— Și el se uită la stele, spuse Rubehn.

— Și numără cîte cad, rîse amar Melanie. Dar nu mă priviți atît de mirat, dragul meu prieten, de parcă aș fi spus cine știe ce. Asta-i, după cum știți, sau cel puțin trebuie să știți de *azi* înainte, tonul casei noastre. Puțin mișcător, puțin în doi peri și totdeauna necuviincios. Mă silesc să deprind modul de exprimare al soțului meu. Dar, bineînțeles, nu-i chip să-l ajung. El e absolut inegalabil și se pricepe de minune să găsească tot ce jignește, compromite și rușinează.

— Nu trebuie să vă amărîți !

— Nu mă amărăsc. Dar *sînt* amărîtă. Și pentru că sînt și n-aș mai vrea să fiu, de asta vorbesc *așa*. Van der Straaten...

— E altfel decît alții. Dar cred că vă iubește... Și e bun.

— Și e bun, repetă Melanie violent, cu o veselie aproape convulsivă. Toți bărbații sînt buni... ! Și acum nu mai lipsește decît depănatul firului, și pernița de picioare cu simbolul fidelității deasupra, ca să le avem iar pe toate la un loc. O, prietene, cum ați putut măcar spune *așa* ceva spre a-l justifica, adoptînd chiar tonul lui !

— Aș fi rănit, indiferent ce ton aș fi luat.

— Poate... Sau, mai bine zis, cu siguranță. Pentru că era prea mult, această veșnică trimitere la lucruri care se spun numai între patru ochi, și încă... Dar el nu știe să păstreze nimic secret, din cauză că nu crede că ceva merită păstrat ca atare. Căci n-are nimic sfînt. Iar cine gîndește altfel e ipocrit sau ridicol. Și dumneata...

Rubehn îi luă mîna, și simți că arde.

[85] Cuvintele cu care începe o poezie a poetului Robert Burns (1759 — 1796), tradusă și cîntată în Germania.

Stelele sclipeau, se oglindeau și jucau în jurul lor, barca se legăna ușor purtată de curentul apei, iar în inima Melaniei răsuna tot mai puternic întrebarea : încotro ne lăsăm purtați ?

Și, deodată, parcă și băiatul se simți muncit de aceeași întrebare, căci sări brusc în sus, privi în jurul lui și, dîndu-și seama că se abătuseră mult din drum, mînui amîndouă vîslele, cotind spre stînga, spre a ieși cît mai repede din curent și a se apropia de celălalt mal. Și chiar izbuti și, în mai puțin de cinci minute, recunoscură pîlcurile de copaci din parcul Treptow, luminat de nenumărate felinare, iar Melanie și Rubehn o auziră pe Anastasia rîzînd în barca dinaintea lor. Apoi rîsul conteni și începură din nou să cînte. Dar nu mai era aceeași melodie ; deasupra apei răsuna acum *Rothraut, frumoasă Rothraut* [86], mai întîi tare și vesel, apoi stingîndu-se melancolic în cuvintele : „Taci, inima mea".

— „Taci, inima mea", repetă Rubehn, și adăugă : așa să fie ?

Melanie nu răspunse. Barca se și apropia de țărm, unde Elimar și Arnold așteptau îndatoritori. Îndată după aceea sosi și vaporașul, din care coborîră Riekchen și van der Straaten. Acesta din urmă vioi și în vervă.

Luă brațul Melaniei și părea că uitase cu desăvîrșire scena care tulburase seara.

XI

LA MINISTRU

„ÎNCOTRO NE LĂSĂM PURTAȚI?", întrebase inima Melaniei și întrebarea îi stăruia mereu în amintire. Dar izbuti să-și domolească agitația febrilă din acele ceasuri și în zilele care urmară deveni iar stăpînă pe sine.

Și-și păstră această stăpînire, tresărind doar o singură clipă, atunci cînd, după trecerea unei săptămîni, îl zări pe

[86] Cîntec deosebit de popular în epocă.

Rubehn oprindu-se afară, la gardul vilei, iar curînd după aceea venind spre verandă. Îi ieși, ca de obicei, un pas înainte și rosti :

— Ce plăcere să vă revăd ! Altădată vă vedeam tot la trei zile, acum ați lăsat să treacă o săptămînă, aproape o săptămînă. În schimb, pedeapsa e promptă. Nu ne-ați găsit decît pe Anastasia și pe mine. Riekchen a noastră, pe care o prețuiți (e adevărat, nu destul), ne-a părăsit pentru o lună întreagă și se îngrijește de educația a șapte mici verișori, la țară. Toți băieți și toți Sawatzki, iar în ceasurile cînd se întrec cu zburdălnicia, probabil că și adevărați șelari ai infernului.

— Putem să spunem : cu siguranță. Și Riekchen pe lîngă ei, ca preceptor și regentă. Ce autoritate are să aibă!

— A, n-o cunoașteți ; știe să se facă respectată.

— Și totuși, n-aș vrea să fiu de față la disperarea grădinarului pentru straturile călcate în picioare și aceea a pădurarului pentru pagubele pricinuite vînatului. Căci un tînăr iuncher împușcă tot ce se tîrăște și zboară. D-apoi șapte ! Dar uit să-mi îndeplinesc misiunea. Van der Straaten... Soțul dumneavoastră... roagă să nu fie așteptat la masă. E chemat la ministru pentru o *enquete*[87]. Asta mîine. Astăzi însă e preludiul : dineul. Știți, stimată doamnă, se fac anchete peste anchete.

— Da, se fac numai anchete, dar fără nici o stimată doamnă. Cel puțin nu aici și mai ales nu între noi. Stimată sînt îndeobște numai pentru Gryczinski. Eu sînt buna dumitale prietenă și nimic altceva. Nu-i așa ? Și Melanie îi dădu mîna, pe care el o luă și o sărută. Și nu înțeleg, urmă ea, să fi trăit aceste șase zile numai pentru a ne întoarce în urmă cu tot atîtea săptămîni, cînd a început prietenia noastră. Așadar, fără „stimată doamnă".

Și se străduí să-l privească drept în față. Dar inima îi bătea și glasul îi tremura la amintirea serii care era atît de vie în sufletul ei.

— Da, dragă prietene, reluă tot ea vorba după o scurtă întrerupere. Am ținut să lămuresc asta între noi. Și pentru că tot sîntem la lămuriri, să vă mai adaug una, mai personală și mai dificilă. Trebuie să vă dau, în sfîrșit, un nume. Pentru că nu aveți sau, în orice caz, nu unul potrivit.

[87] Anchetă *(fr.)*. Aluzie la reforma financiară și economică făcută de Bismarck în 1878.

— Credeam, totuși... zise Rubehn, cu o ușoară umbră de nedumerire și de contrarietate.

— Credeam, totuși, repetă Melanie rîzînd. Chiar și oamenii inteligenți, cei mai inteligenți devin sensibili în această privință ! Dar, vă rog, lăsați deoparte orice sensibilitate. Trebuie să hotăriți dumneavoastră înșivă. Și răspundeți-mi, cu mîna pe conștiință, la întrebarea : Este Ebenezer un nume ? Vreau să spun, unul pentru acasă, pentru conversație, pentru cozerie, care e totuși ce avem mai plăcut ! Ebenezer ? O, nu vă uitați atît de urît ! Ebenezer e un nume de mare preot, sau pentru cineva care vrea să devină preot, și parcă îl și văd cum flutură cuțitul pentru sacrificiu. Ăsta-i și motivul pentru care mă trec fiori. *Au fond* [88], Ebenezer nu-i mai bun decît Aaron [89]. Și nici nu se poate scoate ceva din el. Pe Ezechiel l-am condensat destul de bine, în Ezel. Dar pe Ebenezer ?

Anastasia, care se amuza de încurcătura lui Rubehn, spuse în cele din urmă :

— Parcă aș ști o soluție.

— A, o știu și eu. Ba aș putea chiar formula totul într-o frază generală și construită după toate regulile gramaticale. Frază care ar suna : „Încurcatul nume de familie Rubehn e schimbat și preschimbat în vechiul și pentru mine întotdeauna plăcutul prenume Ruben".

— Exact asta voiam și eu să spun ! se grăbi Anastasia.

— Dar *am* spus-o eu.

Și, la adăpostul acestei glumețe dispute pentru stabilirea priorității, Melanie adoptă tot mai mult tonul vechii sincerități, continuînd a vorbi, întoarsă cu totul către Rubehn :

— Știți, dragă prietene, că acest botez înseamnă cu adevărat ceva pentru mine ? Ruben mi-a fost dintotdeauna cel mai simpatic dintre cei doisprezece [90]. Avea mărinimia caracteristică fiilor mai mari, pur și simplu pentru că e cel mai mare. Gîndiți-vă și spuneți-mi dacă n-am dreptate. Poziția firească de conducător a primului născut îl ferește de meschinărie și de intrigă.

— Orice prim născut ar trebui să vă fie recunoscător pentru această laudă și, mai ales, orice Ruben. Totuși, tre-

[88] La urma urmei *(fr.)*.
[89] Mare preot israelit, în *Vechiul testament*.
[90] Adică dintre cei doisprezece fii ai patriarhului Iacob.

buie să vă mărturisesc, eu aş fi făcut altă alegere între cei doisprezece.

— În nici un caz însă una mai bună. Şi sper să v-o pot dovedi. Despre cei şase numai pe jumătate legitimi [91] nici n-avem ce vorbi. Văd că încuviinţaţi cu capul, deci sîntem de acord. Aşadar, să ne oprim ca prim subiect de cercetare la mezinii familiei, la odraslele mamei. Se face mult caz de ei, dar sper că o să fiţi de acord cu mine că viitoarea excelenţă egipteană [92] n-a fost aruncat chiar fără motiv în groapă. Era pur şi simplu un *enfant terrible* [93]. Şi acum chiar prîslea [94] ! Răsfăţat şi răzgîiat. Am şi eu un prîslea şi ştiu cîte ceva... Aşa încît ne rămîn de fapt cei patru bătrîni *grognards* [95] ai Licei [96]. E adevărat, toţi patru au meritele lor. Dar există şi deosebiri între ei. În Levi se şi întrevede viitorul levit [97], iar în Iuda [98] regalitatea — o mică neloialitate pe care, în calitate de elveţiană liberă, o să mi-o scuzaţi. Şi acum, avem de-a face cu ceilalţi, ultimii doi, care sînt, evident, şi primii doi. *Eh bien !* [99] nu vreau să cîrtesc şi să mă tocmesc şi înţeleg să-i las lui Simon ce-i al lui. Era un caracter şi de asta voia să ia viaţa fratelui mai mic. Oamenii de caracter nu sînt niciodată pentru jumătăţi de măsură. Atunci a intervenit însă Ruben [100], Ruben *al meu* şi l-a scăpat pe băiat, pentru că se gîndea la bătrînul lor tată. Căci era simţitor, şi milos, şi mărinimos. Asupra slăbiciunii prefer să tac. Avea, cu alte cuvinte, cusururile virtuţilor sale, ca noi toţi. Aşa a fost, şi nu altfel. Şi de aceea Ruben şi numai Ruben. Fără apel şi fără refuz. Anastasia, rupe o crenguţă de frasin pentru botez. După care o să-i putem spune şi copacului frasinul lui Ruben.

[91] De fapt cei *patru* fii, pe care Iacob i-a avut cu două slujnice.

[92] În *Vechiul testament*, Iosif, unul dintre fiii lui Iacob şi al Rahelei, vîndut de fraţii săi unor negustori ismailiteni şi de aceştia unui slujitor al faraonului, a cîştigat bunăvoinţa stăpînitorului egiptean.

[93] Copil teribil *(fr.)*.

[94] Beniamin.

[95] Cîrtitori *(fr.)*.

[96] Adică fiii avuţi de Iacob cu Lia.

[97] Întemeietorul tribului leviţilor (preoţii).

[98] Întemeietorul unui trib din sudul vechii Palestine.

[99] Ei, bine ! *(Fr.)*.

[100] Ruben s-a împotrivit planului fraţilor săi care voiau să-l ucidă pe Iosif.

Și această vorbărie glumeață s-ar mai fi prelungit, probabil, dacă în acea clipă nu s-ar fi zărit binecunoscuta cabrioletă cu două roți, de pe a cărei banchetă înaltă van der Straaten făcea, peste grilaj, semne de salut cu biciul. Apoi, trăsura se opri și consilierul comercial, participant la anchete, apăru, strălucind de fericire și de o veselă emoție. O sărută pe Melanie pe frunte și-i asigură, de cîteva ori, că nu voise să renunțe la plăcerea de a petrece în sînul familiei jumătatea de oră liberă pînă la dineul ministerial.

Se așeză și strigă în casă :

— Liddi, Liddi. Repede ! Înființează-te. Iute. Și Heth, copilul vitreg, micuța care-i neglijată pentru că seamănă cu mine...

— Despre care tocmai vorbeam că-i cumplit de răsfățată.

Între timp, copiii veniseră și fericitul tată scoase din buzunar un cornet elegant, cu margine de hîrtie dantelată, și i-l întinse Lydiei. Fetița îl luă și-l dădu mai departe mezinei :

— Ia, Heth !

— Nu-ți place ? întrebă van der Straaten. Uită-te mai întîi. Sînt praline. Și încă de la Sarotti.

Dar, privind furiș spre Rubehn, Lydia se împotrivi :

— Cornetele sînt pentru copii. Nu vreau.

Izbucniră cu toții în rîs, chiar și Rubehn, deși simțea că el era cauza acelui refuz. Între timp, van der Straaten, care o luase pe genunchi pe mica Heth, zise :

— Tu ești fata tatii. Fără mofturi și fasoane. Lydia începe să se poarte de pe acum ca o Caparoux.

— Las-o în pace ! spuse Melanie.

— *Trebuie* s-o las. Dar, curios, de fapt, detest aerele distinse numai cînd e vorba de mine. La ceilalți membri ai familiei îmi plac, măcar la anumite ocazii, ca să nu mai vorbesc că și în ceea ce mă privește sînt pe cale să se producă tot felul de schimbări. Căci, în calitatea de membru al unei comisii de anchetă, am datoria să adopt și niște purtări mai alese în societate și, dacă o ține tot așa, Melanie, de azi în șase săptămîni ai să ai de-a face aproape cu un maestru de ceremonii. Șase săptămîni în care se va fi plămădit chiar de la început o treabă importantă și misterioasă.

— Deocamdată, dragă van der Straaten, cuvintele tale îmi arată iar cît de departe eşti de noua demnitate.

— Aşa-i, aşa-i, rîse van der Straaten. Dar lucrul bun se plămădeşte încet, nici Roma n-a fost ridicată într-o zi. Şi acum, spune-mi, te rog, dat fiind că nu mai am decît zece minute, ce-ai de gînd să faci azi după-masă şi cum vrei să-l distrezi pe amicul nostru Rubehn. Iartă-mi întrebarea. Dar cunosc indiferenţa ta, uneori de-a dreptul înspăimîntătoare, faţă de plăcerile gurii şi ale mesei, şi fac degrabă socoteala că fasolea şi cotletele tale de berbec, chiar dacă fasolea ar fi aţoasă şi cotletele tari ca piatra, tot n-ar putea fi întinse mai mult de jumătate de oră. Nici chiar dacă ai face apel la un desert de căpşuni şi brînză. De aceea sînt îngrijorat pentru voi, cu atît mai mult cu cît n-aveţi nici cea mai mică şansă să mă vedeţi aici înainte de nouă.

— Fii liniştit ! replică Melanie. Sigur, o să-ţi simţim dureros lipsa. Ai să ne lipseşti, *trebuie* să ne lipseşti. Căci cine ne-ar putea înlocui, ca să citez numai unul din motive, zborul înaripat al imaginaţiei tale atît de bogate ? Noi abia dacă putem să ne ţinem pe urmele ei. Şi cu toate astea, garantez că vom şti să folosim aceste biete ore pierdute, care-ţi pricinuiesc atîtea griji. Dacă vrei, pot să-ţi şi spun programul.

— Aş fi chiar curios.

— Mai întîi o să cîntăm.

— *Tristan* ?

— Nu. Şi Anastasia o să acompanieze. Apoi o să luăm masa, sau ceea ce o să ţină loc de aşa ceva. O să ne descurcăm noi. Dealtfel, întotdeauna cînd nu eşti aici încercăm să ne mîngîiem cu o masă mai bună, la care adăugăm nişte dulciuri.

— Cred, cred. Şi, după aceea ?

— După aceea am de gînd să-i prezint bunului nostru prieten — pe care, dealtminteri, conform unei înţelegeri de ultimă oră, ţi-l recomand ca pe Rubehn fără h, cu alte cuvinte, ca prietenul nostru Ruben, pur şi simplu — comorile şi frumuseţile vilei noastre. A venit aici de o grămadă de ori, deşi nu destul de des, şi totuşi, din toată frumuseţea asta, iubitul nostru oaspete nu cunoaşte decît sufrageria şi camera de muzică, iar aici — afară — veranda, cu ţipetele păunului care, firește, îl îngrozesc. Astăzi însă vreau să-i umilesc înfumurarea datorată pe jumătate fap-

tului că-i fiu al orașului liber [101] și pe jumătate faptului că a călătorit peste mări și țări. Am de gînd să încep mai întîi cu livada ta, după livadă, cu sera, iar după seră, să sfîrșesc cu acvariul.

— Bun program : numai ultima parte mă cam îngrijorează sau, în orice caz, cere oarecare precauțiuni. Trebuie să știi și dumneata, Rubehn, ce-am pățit vara trecută cu înjghebarea asta jalnică din sticlă, căreia noi îi spunem pretențios acvariu. A fost ceva de groază. Nici mai mult nici mai puțin decît o evadare, o erupție, și parcă aud și acum țipetele Anastasiei, și am s-o aud așa pînă la capătul zilelor mele. Imaginează-ți, o placă mare de sticlă a crăpat, din pricini necunoscute, dar s-ar putea ca Gryczinski să fi dat o directivă greșită săbiei sale și, deodată, nici n-am apucat să zicem pește, nu numai că tot acvariumul a fost inundat pînă la înălțimea unui lat de palmă, dar împrejurul nostru au început să se zvîrcolească toate fiarele adîncurilor, iar o știucă mare a început să adulmece gleznele Melaniei, ignorînd-o vădit pe mătușica Riekchen. Pesemne că se pricepea la de-alde astea. Încît, într-un acces de gelozie nebună, am pus s-o taie, după care i-am mîncat, personal și exclusiv, ficatul.

Anastasia confirmă exactitatea descrierii și însăși Melanie, care de mai multă vreme urmărea cu o nedisimulată repulsie astfel de excursuri ale soțului ei, azi luă din nou parte la veselia generală. Se însuflețise atît de puternic, încă dinainte, în discuția purtată cu Rubehn, încît acum era ca ametită și aproape indiferentă la aprecieri și considerații care, numai cu puțin timp înainte, ar fi însemnat pentru ea o tortură. Vedea din nou numai partea amuzantă a lucrurilor, chiar a celor mai îndrăznețe, și hotărî, fără a și-o mărturisi explicit, să rupă o dată pentru totdeauna cu sensibilitatea exagerată din ultimele săptămîni și să se bucure iar de viață, curajoasă și nestînjenită, ca și mai înainte.

Van der Straaten însă, fericit nevoie mare că găsise o bună ieșire din scenă cu povestea despre știuca din acvariu, își luă pălăria și mănușile, făgăduind să zorească lucrurile, se înțelege în măsura în care un ministru poate fi îndeobște grăbit.

[101] Aluzie la orașul Frankfurt pe Main, care a avut pînă în 1866 statut de oraș liber imperial.

Acestea fură ultimele lui cuvinte. Imediat după aceea se auzi scrîşnetul roţilor şi, de peste grilajul parcului, un salut care, în exagerata-i solemnitate, trebuia să exprime toată importanţa unui om ce pleacă la o întîlnire cu un ministru. Şi încă, pe deasupra, cu ministrul de finanţe, care face totdeauna cît doi.

XII

PRINTRE PALMIERI

ORELE DUPĂ-AMIEZII TRECURĂ aşa cum le gîndise Melanie şi le încuviinţase van der Straaten. După vreo oră şi jumătate de muzică, urmă mica cină, mai îmbelşugată decît te-ai fi aşteptat, încît soarele mai stăruia numai deasupra boschetelor, cînd se ridicară de la masă spre a culege afară, în *orchard* [102], un al doilea desert din pomi.

Porţiunea din parc destinată livezii era cel mai mult bătută de soare şi se întindea de-a lungul rîului ; o alee, presărată cu pietriş şi lungă de părea fără sfîrşit, lăsa într-o parte vederea liberă spre Sprec, fiind mărginită înspre parc de un zid de spaliere. Pe aceste spaliere, rînduite cu o artă desăvîrşită, în care fiecare rămurea era întreţinută şi îngrijită, se pîrguiau cele mai alese soiuri de fructe, in timp ce alte soiuri, abia dacă ceva mai puţin alese, erau obţinute de pe stelajele joase, de scînduri, aşezate paralel, cam în felul cum se cultivă căpşunile mari din sortul ananas.

Melanie luase braţul lui Rubehn. Anastasia urma tăcută, la distanţe pe care le mărea mereu ; Heth însă, pe velociped, îşi însoţea mama cînd mult înainte, cînd aproape lipită de ea, după care iar se întorcea, fără cea mai mică bănuială că rochia-i largă flutura şi se înfoia la spate cu o lipsă de jenă tot mai comică. De fiecare dată cînd Heth făcea o întoarcere, Melanie căuta să abată atenţia de la acea măruntă situaţie penibilă vorbind cu mai multă însufle-

[102] Livadă *(engl.)*.

ţire, pînă cînd, într-un tîrziu, Rubehn îi luă mîna într-a lui şi-i spuse :

— Să lăsăm fetiţa în pace. E fericită, atît de fericită, că poate fi invidiată. Şi vedeţi, dragă prietenă, că nici măcar nu rîd.

— Aveţi dreptate, răspunse Melanie. E o prostie şi nimic mai mult. Ruşinea noastră e vinovată. Şi, la drept vorbind, e deopotrivă mişcător şi fermecător. Iar cînd, chiar în clipa aceea, mica neastîmpărată se apropie din nou, mama comandă ea însăşi : Stînga împrejur ! Şi nu prea aproape de Spree. Ia uitaţi-vă cum zboară. De cînd e lumea nu s-a mai văzut o cavalerie cu stindarde care să fluture aşa, la atac.

Vorbind astfel, ajunseră la locul unde, înspre parc, lunga şi strîmta alee, mărginită de spaliere, dădea într-un drum larg, ca un bulevard. Aici, în mijlocul întregii proprietăţi, se ridicau, după modelul vestitelor grădini englezeşti din Kew[103], nişte sere înalte, avînd cupole de sticlă, iar de una dintre ele era lipită o seră de modă veche care, mai întîi, aparţinuse stăpînilor, dar apoi trecuse, cu toate plantele şi ghivecele sale, în mîinile bătrînului grădinar, alcătuind baza pentru desfăşurarea unui foarte rentabil comerţ particular. În imediata vecinătate a serei era casa grădinarului, cu numai două ferestre şi acoperită în întregime de iederă, deasupra căreia îşi întindea frunzişul un salcîm bătrîn şi strîmb. Două, trei trepte duceau pînă în tindă, iar lîngă aceste trepte se afla o bancă, al cărei spătar era şi el acoperit de iederă.

— Să ne aşezăm, rosti Melanie. Bineînţeles, dacă avem voie. Căci bătrînul nostru prieten nu e totdeauna în toane bune. Nu-i aşa, Kagelmann ?

Aceste cuvinte fuseseră adresate unui bărbat scund şi destul de urît care, deşi chel (lucru, dealtfel, ascuns de şapca de vară), avea de amîndouă părţile capului nişte laţe de păr lins, ce-i ajungeau pînă la umeri. Nimic din făptura lui n-avea vreo legătură cu restul şi aşa se explică şi de ce, în ciuda faptului că era scund sau, mai degrabă, tocmai din această cauză, toate păreau disproporţionat de mari : nasul, urechile, mîinile. Şi chiar ochii. Dar aceştia puteau fi văzuţi numai cînd îşi scotea — ceea ce se în-

[103] Grădină botanică şi colecţie de plante întemeiate la Kew, lîngă Londra, în secolul al XVIII-lea.

timpla destul de des — ochelarii complet fumurii. Era o figură tipică de grădinar : ursuz, grosolan și hrăpăreț, îndeosebi față de binefăcătorul său, consilierul comercial ; numai cînd o vedea pe „doamna consilieră" se arăta nemaipomenit de binevoitor și bine dispus.

Astfel că și acum primi cu cea mai bună dispoziție acel „dacă avem voie", aruncat în glumă și, în timp ce cu mîna dreaptă (în care avea o mică glastră cu urechea-ursului) își împingea spre ceafă șapca împodobită cu un cozoroc mare, rosti :

— Vai, doamnă consilier, dacă *aveți* voie ? O doamnă ca dumneavoastră ! O doamnă ca dumneavoastră are voie orice. Și vreți să știți de ce ? Pentru că vă stă bine orice. Și cui îi vine bine orice poate să și facă orice. Asta-i lucrul cel mai de seamă : să-ți vină bine. Îs cîte unii care zic că florile te fac prost, neghiob. Da' de la flori înveți ce mult înseamnă să arăți bine.

— Mereu galant, Kagelmann, rîse Melanie. Imediat se vede că ai de-a face cu un om neînsurat, cu un burlac. Și totuși, e păcat că ai rămas așa. Vreau să spun becher. Un bărbat ca dumneata, verde și sănătos și cu o negustorie bănoasă. Și bogat, pe deasupra. Se zice că ai o moșie. Da' pe mine nu mă interesează, Kagelmann. Eu știu să respect secretele. Un lucru e clar însă : casa dumitale îmbrăcată în iederă e prea mică, bineînțeles dacă n-ai alte gînduri.

— Da, de mică e mică... Da' pentru mine e destul, vreau să spun pentru mine singur. Altminteri... Ei, am șaizeci de ani.

— Șaizeci. Dumnezeule, șaizeci ! Dar la șaizeci de ani nu ești bătrîn.

— Nu, răspunse Kagelmann. La drept vorbind, nu înseamnă că ești bătrîn. Mai merge în toate privințele. Și încă destul de bine, mîncărica încă îmi place și cumătra moarte încă nu-mi dă ghes. Da' nici prea mult nu mai am... Și-apoi, la urma urmei, pe cine să iei ? Vedeți, doamnă consilier, cele care sînt de-o seamă cu mine nu-mi plac, și cele care-mi plac nu se potrivesc. Mie mi-ar plăcea una, așa, ca de treizeci de ani sau pe-acolo. Treizeci e tocmai bine, și treizeci și cu treizeci se și potrivește. Da' șaizeci cu treizeci nu merge. Pentru că atunci femeia își zice : să-mi iau pe careva. Melanie rîdea. Kagelmann însă continuă : Da, doamnă consilier, dumneavoastră nu auziți

de-astea și nu știți cum e lumea și cîte se întîmplă. Chiar aici, vizavi, la Flatowi, știți firma „Cohn și Flatow", un magazin mare de pielărie (cică aduc pielea tocmai din America, ei, treaba lor), a fost tot un grădinar, și el om de vreo cincizeci și șase de ani. Sau poate doar de cincizeci și cinci. Și, și și-a laut o mădămuță de vreo treizeci de ani ; era o vădană, care se purta tot în negru, era arătoasă și nu voia decît cortul din mijloc [104], numărul patru, unde stă împăratul Wilhelm și unde-i muzica : flaute și pian. Ei, Doamne, și cu ce s-a ales grădinaru' ? Nu s-a ales cu nimic. Și a rămas cu trei copii pe cap, că mădămuța și-a luat valea. Și cu cine credeți ? Cu un mucos, care n-are nici douăzeci de ani; ba Teichgraber zice chiar că abia a împlinit optsprezece. Și s-ar putea. Un ins mărunțel, care te fixează ca italienii, cu toate că era din Rathnow. Da' avea niște ochi ! Vă spun, doamnă consilier, ca niște artificii, ardeau nu alta, și parcă-i auzeai sfîriind.

— Da, e trist pentru bărbat, rîse Melanie. Dar și mai trist pentru femeie. Pentru că *unul* cu asemenea ochi...

— Și lucruri dintr-astea se întîmplă acum în fiece zi, încheie bătrînul, care nu băgase de seamă remarca strecurată de stăpîna sa și începuse iar să-și așeze și să-și mute ghivecele.

Dar Melanie nu-l lăsă în pace.

— În fiecare zi, zise ea. Firește, în fiecare zi. Firește, se-ntîmplă. Dar asta încă nu înseamnă să fie o piedică. Altminteri, nu s-ar mai însura nimeni, n-ar mai fi viață, n-ar mai fi oameni. Căci, pentru Dumnezeu, un tînăr ajutor de grădinar drăguț se găsește pînă la urmă oriunde.

— Da, doamnă consilier comercial, aici aveți dreptate. Uneori, însă se ivește, alteori nu. De. căsătoria trebuie să fie frumoasă, altfel nu s-ar însura atîția. Dar sigur e sigur. Și eu cred că-i mai bine să te păzești decît să te căiești.

În clipa aceasta, pe alcea principală se ivi o căruță cu un cal ; făcînd un mic ocol, aceasta se opri chiar în fața băncii pe care se așezaseră Rubehn și Melanie. Era un vehicul cu roți joase, ce făcea transporturi în oraș pentru mica seră particulară.

Kagelmann puse cîteva întrebări vizitiului de pe capră și după ce mai chemă într-ajutor un lucrător, începură toți

[104] Referire la o cunoscută grădină de vară berlineză, din a doua jumătate a secolului trecut, situată pe malul Spreei.

trei să descarce ciuberele cu palmieri ; deşi nu prea mari, aceştia depăşeau totuşi mult marginile cotiugii şi de departe, datorită coroanelor lor întunecate, făcuseră impresia unor minunate tufişuri mişcătoare.

Munciră toţi trei cu sîrg, timp de cîteva minute, dar cînd totul fu descărcat, Kagelmann se întoarse iar spre preastimata-i doamnă spunînd, în timp ce mîngîia cei doi palmieri mai mari şi mai frumoşi :

— Da, doamnă consilier, ăştia sînt ca urmaşii mei, ca să zic aşa, cei doi stîlpi ai negustoriei mele. Şi-s mereu pe drum, ca nişte poştaşi. Oricine poate să aibă o duminică sau o sărbătoare. Numai palmierii mei nu. De asta chiar mă bucur cînd, uneori, e o pauză şi pot să-i văd pe toţi. Aşa, ca astăzi. Că, uneori, nu-mi văd palmierii toată săptămîna.

— Dar de ce ?

— Ei, doamnă consilier ! Palmierii se potrivesc la orice. Ori că-i nuntă, ori că-i înmormîntare, nu-i nici o deosebire. Ba unii chiar şi botează cu palmieri. Şi dacă zic palmier, na, pot să spun şi laur sau arborele vieţii, ori tuia, cum îl mai numim noi. Dar cel mai distins, se-nţelege, e tot palmierul. E pur şi simplu o meserie, care-i la fel de bună şi pentru viaţă, şi pentru moarte. Că-i oricum totuna.

— A, înţeleg, făcu Melanie. Ca tîmplarul.

— Nu, doamnă consilier, nu ca tîmplarul. E drept, de el e mereu nevoie, da' nu-i chiar acelaşi lucru. Pentru că un sicriu nu-i totuna cu un leagăn şi un leagăn nu-i sicriu. Iar cît priveşte un adevărat pat cu polog, apoi despre asta nici nu mai spun...

— Bine, Kagelmann, dar dacă nu-i tîmplarul, atunci cine-i ?

— Corul bisericesc, doamnă consilier. Ăsta-i totdeauna de faţă şi mereu acelaşi. Ca şi la mine. Şi are şi el cei doi susţinători, cei doi stîlpi ai meseriei lui : *Isaia dănţuieşte* sau *Veşnica pomenire*. Şi se potriveşte totdeauna şi nu face nici o deosebire dacă unul porneşte la drum sau dacă e îngropat. E mereu verde, ca şi tuia sau ca palmierii mei.

— Şi totuşi, Kagelmann, dacă o fi să te însori şi să faci şi dumneata nuntă (dar nu aici, în căsuţa asta cu iederă, că-i prea mică), ar fi bine să le ai pe amîndouă : şi cîntec,

și palmieri. Și încă ce palmieri ! De asta am să mă ocup eu ! Că fără palmieri și cîntări nu e destul de solemn. Și trebuie să fie solemn. Apoi o să mergem în sera mare, chiar dedesubtul cupolei, și o să facem un altar minunat, sub cel mai frumos palmier. Acolo ai să-ți pui cununia. Iar noi o să stăm sus, în cupolă, și o să cîntăm un cîntec frumos, un coral, eu și domnișoara Anastasia, și domnul Rubehn și domnul Elimar Schulze, pe care îl cunoști, de asemenea. Iar dumneata ai să te simți de parcă ai fi în cer și ai auzi îngerii cîntînd.

— Cred, doamnă consilier, cred !

— Ca să ne răsplătești însă de pe acum pentru aceste minunății viitoare, condu-ne, dragă Kagelmann, în sera mare. Pentru că eu nu mă pricep și nu cunosc numele, iar domnul cel nou de aici, care a făcut de cîteva ori ocolul lumii și a studiat palmierii, ca să zicem așa, la ei acasă, vrea să vadă ce avem și noi și ce n-avem.

La drept vorbind, propunerea nu-i convenea defel bătrînului, care voia să ducă înăuntru, în mica-i seră, încă înainte de a se întuneca, toate ciuberele și ghivecele sale. Se stăpîni însă, își împinse iar șapca spre ceafă, în semn că se-nvoiește și rosti :

— Cum poruncește doamna consilier.

Se îndreptară dar, urcînd printre cuptoare de cărămidă lungi și joase, pe un drumeag nu mai larg decît putea trece un om, pînă la locul unde drumeagul cotea spre sera cea mare. Apoi mai făcură cîțiva pași și se pomeniră ca la intrarea unei păduri tropicale, iar deasupra lor se arcuia masiva construcție de sticlă. Aici erau păstrate exemplarele cele mai prețioase ale colecției lui van der Straaten : palmieri, liliac tropical, ferigi uriașe ; o scară în spirală șerpuia suind, mai întîi, pînă în cupolă, iar după aceea în jurul acesteia, și mai departe, pînă într-una din marile galerii ale construcției.

Pe drum nu schimbară o vorbă.

Odată ajunși însă sub bolta înaltă, Kagelmann își aminti că uitase ceva important. De fapt, voia numai să coboare. Spuse :

— Acum, doamna consilier are să se descurce, căci cunoaște galeria. Acolo, unde-s măsuța și cele două scaune micuțe, e locul cel mai bun, e ca într-un umbrar des. Acolo stă totdeauna domnul consilier comercial și nimeni nu-l vede. Și asta-i place cel mai mult.

Apoi bătrînul salută, dînd să plece, dar se mai întoarse o dată ca să întrebe „dacă s-o trimită pe domnișoara".

— Sigur, Kagelmann. Așteptăm.

Rămași singuri, Rubehn trecu în față și urcă, grăbindu-se ca, odată ajuns sus, să întindă mîna Melaniei, ce se mai afla încă pe scara în spirală. Și merseră mai departe, călcînd pe plăcuțele de fier ce zornăiau, întinse în chip de pardoseală, pînă la locul descris de Kagelmann, mai bine descris decît, probabil, el însuși o credea. Era într-adevăr un fantastic umbrar din frunze, complet închis, iar peste tot, pe încrengăturile bolții, se cățărau orhidee ce umpleau toată cupola cu parfumul lor. În umbrarul des domnea un miros nespus de plăcut, dar greu, de parcă sute de taine căpătau glas și Melanie simți cum această aromă amețitoare o face să-și piardă cumpătul. Căci se numără printre firile pe care impresiile din exterior, aerul și lumina le înriuresc puternic și care au nevoie de prospețime pentru a fi ele însele proaspete. Umblînd repede pe zăpadă sau sub șfichiuirea crivățului, simțurile i s-ar fi înviorat și inima-i și-ar fi recăpătat curajul, dar aroma aceea moleșitoare, adormitoare, o făcea și pe ea să se simtă moleșită, somnoroasă, zalele spiritului ei slăbiră, se desfăcură și căzură.

— Anastasia n-o să ne găsească.

— Nu-i simt lipsa.

— Aș vrea totuși s-o strig.

— Nu-i simt lipsa, repetă Rubehn și glasul îi tremura. Mi-e dor în schimb de cîntecul pe care ea l-a cîntat atunci, în barcă, pe rîu. Ei, ghicește.

— *Long, long ago.*

Rubehn clătină din cap a negație.

— *O, văd acolo pe cîmpie...*

— Nici *ăsta*, Melanie.

— *Rothraut*, rosti ea încet.

Și dădu să se ridice. Dar Rubehn n-o lăsă și îngenunche, o ținu strîns, și își șoptiră vorbe la fel de fierbinți și de dulci ca aerul pe care-l respirau.

În cele din urmă se așternuse însă amurgul și asupra cupolei se întindeau umbre lungi. Și în timp ce în jurul lor domnea aceeași liniște, coborîră treptele și bîjbîiră printr-un hățiș de palmieri, mai întîi pînă la drumeag, apoi pînă acolo unde spațiul se lărgea.

Afară o găsiră pe Anastasia

— Unde ai fost ? întrebă Melanie jenată. Mi s-a făcut frică, și pentru tine, și pentru mine. Da, așa-i. Întreabă-l pe Rubcn. M-a apucat durerea de cap.

Rîzînd, Anastasia luă brațul prietenei și spuse numai :

— Te miri că te doare capul ! Asta-i pedeapsa cînd hoinărești pe sub palmieri.

Melanie se roși toată. Dar înserarea o ajută să-și ascundă roșeața. Și se îndreptară spre vilă, unde se și aprinseseră luminile.

Ușile și ferestrele erau toate deschise, iar dinspre pajiștile proaspăt cosite adia un aer îmbălsămat. Anastasia se așeză la pian, cîntă și se tachină cu Rubehn, care se silea să-i răspundă pe același ton. Melanie privea însă în gol, tăcea și părea a fi undeva, departe. În largul mării. Iar în inima ei răsuna din nou : Încotro ne lăsăm purtați?!

După vreo oră apăru van der Straaten, care le strigă încă de pe coridor, glumind și bine dispus :

— Ei, corul sfinților ! Mi-e și frică să vă tulbur. Dar aduc vești bune !

Iar cînd toți se ridicară, curioși cu adevărat sau numai prefăcîndu-se a fi, van der Straaten continuă să povestească :

— Excelență, foarte binevoitor. Studiat, pus la punct totul. Ce-a mai rămas, forme și fleacuri. Conferințe și scribăluială. Melanie, azi am făcut un bun pas înainte. Mai mult nu vă destăinui. Dar atîta cred totuși că pot să adaug: începînd de azi, pentru casa van der Straaten s-a deschis o nouă eră.

XIII

CRĂCIUNUL

ZILELE CARE URMARĂ, CU MULTE vizite, readuseră aparent și tonul destins al săptămînilor trecute, iar ceea ce mai rămăsese din stinghereală nu era remarcat de nimeni, în afara prietenei, și cu atît mai puțin de van der Straaten, care se lăsa pradă, mai mult decît altădată, micilor și marilor sale vanități.

Așa se apropie toamna, iar parcul deveni și mai frumos pe măsură ce frunzele căpătau noi culori, pînă cînd, către sfîrșitul lui septembrie, sosi și clipa cînd, după o veche tradiție, șederea la vilă luă sfîrșit.

Rubehn nu se mai arătase încă din zilele imediat premergătoare, întrucît îndatoriri de familie îl rețineau în oraș. Venise un frate mai mic de-al lui, însoțit de un bătrîn procurist, în vederea deschiderii neîntîrziate a unei sucursale, și într-adevăr, mulțumită străduințelor lor comune, la începutul lui octombrie izbutiră să cheme la viață o filială a marii bănci din Frankfurt.

Van der Straaten participă cu cel mai mare interes la evoluția evenimentelor și socoti un bun semn și o chezășie a competenței în afaceri a lui Rubehn faptul că vizitele lui se rărișeră, iar în noiembrie aproape că încetaseră cu totul. Într-adevăr, noul nostru „conducător de filială", cum îi plăcea consilierului comercial să-i spună, venea numai în zilele de primire cu puțini sau chiar foarte puțini invitați, și ar fi lipsit bucuros și de la ele. Întrucît nu putea să-i scape, și nici nu-i scăpase, într-adevăr, că Reiff și Duquede, dar mai ales Gryczinski, îl priveau cu o distinsă, dar categorică răceală. Frumoasa Jacobine căuta, e adevărat, prin amabilități pe jumătate ascunse să dreagă din nou lucrurile și îl conjură să nu neglijeze cu totul casa lui van der Straaten, de dragul ei și al Melaniei, dar de fiecare dată cînd îi rostea numele, pleca jenată ochii, întrerupîndu-se repede și temătoare, căci Gryczinski îi dăduse indicații fără echivoc, fie să evite cu desăvîrșire orice discuție cu Rubehn, fie să se rezume la cîteva cuvinte.

Cu atît mai vesel se înfățișau de aceea reuniunile restrînse, la care soții Gryczinski lipseau și la care luau parte numai cei doi pictori și domnișoara Anastasia. Cu aceste prilejuri, se glumea și se rîdea iar ca atunci, în cafeneaua din Stralow, iar van der Straaten, care auzise între timp de vizite, ba chiar de vizite dese, ale lui Rubehn în casa Anastasiei, se folosea de împrejurarea ce-i fusese adusă la cunoștință pentru a se deda vechilor sale porniri luîndu-i în rîs pe toți participanții și a-i face obiectul ironiei sale. Nu vedea, cel puțin în ceea ce-l privea pe el, de ce nu s-ar bucura din toată inima de o legătură pură și întemeiată pe o comunitate de credință muzicală, ba socotea chiar că era o datorie din parte-i să se bucure, dacă, pe de altă parte, n-ar vedea confirmată o dată mai mult

vechea zicală că un nou drept nu poate lua naștere decît prin lezarea unor drepturi anterioare. Noul drept era (cum stăteau aici lucrurile) reprezentat prin prietenul său Rubehn, vechiul drept prin prietenul său Elimar și, chiar dacă-i declara cu plăcere acestuia din urmă că în multe privințe a rămas același, ba la masă putea fi chiar considerat ca o ridicare la putere a lui însuși, se ascundea însă tocmai aici o primejdie ce nu putea fi negată. Căci știa bine că acest plus de consum e într-un primejdios echilibru cu focul lăuntric ce-l consuma pe Elimar. Ce nume purta însă acest foc, dragoste, ură sau invidie, era cunoscut numai de *cel* care privea în prăpastie.

În felul acesta șuierau și plesneau artificiile îndreptate din belșug în toate direcțiile de van der Straaten, dar, curios, scînteile lor îi atingeau cel mai puțin tocmai pe cei cărora le erau adresate. Căci lucrurile stăteau cu totul altfel decît și le imagina consilierul artificier. Elimar, care în timpul excursiei la Stralow se angajase mult mai mult decît ar fi intenționat sau dorit, își recăpătase, datorită aparentei rivalități a lui Rubehn, o libertate la care ținea mult, mult mai mult decît la dragostea Anastasiei : aceasta, la rîndu-i, uită de propria sa fericire, aflată în evident regres, captivată de sentimentul încîntător de a vedea luînd naștere, sub ochii și ocrotirea ei, o altă legătură deosebit de interesantă. Se cufundă cu fiecare zi tot mai stăruitor în roluri de confidentă și, avînd într-o măsură mult mai mare vechea atracție a Evei către ceea ce-i tainic și interzis, socoti aceste săptămîni de iarnă nu numai drept cele mai emoționante din viața ei plină de atîtea emoții, dar, pe deasupra, se mai bucură și de nespusa plăcere de a putea rîde de, *au fond*, pentru ea, supărătorul și dezagreabilul van der Straaten, tocmai atunci cînd el, în dispoziția-i de sultan, făcea din Anastasia obiectul amuzamentului general și, bineînțeles, al lui însuși.

La drept vorbind, dacă prietenul nostru, consilierul comercial, ar fi fost mai atent și ar fi avut mai puțin amor propriu, ar fi fost mirat de zîmbetul și calmul Anastasiei și și-ar fi pierdut propriu-i calm ; dar el se lăsa pradă unui simțămînt de prea mare încredere, greu de înțeles altminteri la firea-i bănuitoare și la aplecarea lui spre pesimism, dacă, în anumite împrejurări, n-ar fi fost, ca și acum, omul unor prejudecăți absolut contradictorii. În agerimea lui adesea prea perspicace și văzînd lucruri care nici nu

existau în realitate, el putea la fel de des și să treacă peste altele, cum nu se poate mai evidente. Era stăpînit de frica superstițioasă că fericirea îi era amenințată de o lovitură nimicitoare, dar nu azi și nici mîine, și, pe cît de precis și de implacabil aștepta această lovitură în viitor, pe atît de sigur și de lipsit de grijă îi apărea prezentul. Iar cel mai puțin o vedea venind din *direcția* unde primejdia se afla, de fapt, atît de aproape și unde oricine ar fi văzut-o. Căci și în această privință se afla în puterea unei păreri preconcepute, a viziunii unui Rubehn preconstruit, artificial, care n-avea decît o înrudire foarte superficială cu cel adevărat, și de fapt numai o *astfel* de înrudire. Ce vedea el în Rubehn ? O odraslă de patrician din Frankfurt, o fire în întregime înclinată să păstreze bună-cuviința și să păzească onoarea familiei sale ; care eventual putea cădea pradă nechibzuinței tinerești, dar, în nici un caz, n-ar fi putut să înșele în vreun fel și vreodată încrederea arătată ori să strice pacea unui cămin. Pe deasupra, mai era și logodit, cu atît mai logodit cu cît nega mai tare. Seara, la ceai, de față cu Anastasia, cînd tema logodnei veni iar la rînd, van der Straaten spuse, familiar și bine dispus :

— Voi, femeile, aveți auzul foarte fin, mai ales în astfel de lucruri. Eu aș fi însă curios să știu de cine s-a îndrăgostit. Ceva presupun și aș paria zece contra unu că trebuie să fie o domnișoară din vechea nobilime germană, ceva de genul Schreck von Schreckenstein sau Sattler von der Hölle.

Fu contrazis de cele două doamne, dar atît de înțelept și de precaut, încît, departe de-a-i dovedi ceva, contrazicerea lor nu făcu decît să-l întărească pe van der Straaten în părerea-i preconcepută.

Așa veni Crăciunul și toți prietenii noștri, cu excepția lui Rubehn, se adunară în prima sală a galeriei de tablouri, în jurul pomului cu lumînări aprinse. Elimar și Gabler contribuiseră și ei cu darurile care urmau a fi împărțite : o uriașă casă pentru păpuși, cu trei caturi, iar la subsol o spălătorie cu vatră, cazan și storcător de rufe. Ba unul atît de demodat, încît avea cărbuni și mangalău. Și care se învîrtea cu adevărat. Încît, curînd, nu mai încăpu nici o îndoială că triumful serii era casa păpușilor și cei doi copii erau fericiți. Chiar și Lydia renunțase la aerele ei distinse și se lăsă aruncată în sus și prinsă iar de Elimar. Căci aceasta era și gimnast și acrobat. Însăși Melanie rise odată

cu ceilalți și părea să se bucure de fericirea celorlalți, ori chiar s-o împărtășească. Un privitor mai atent ar fi putut însă vedea că face eforturi de a se stăpîni, iar uneori părea că plînsese. Ochii îi exprimau un sentiment de nețărmurită duioșie și tristețe, iar consilierul de poliție îi spuse lui Duquede :

— Ce părere ai, amice, nu e mai frumoasă ca totdeauna?

— Palidă și suferindă, răspunse acesta. Există oameni care găsesc că paloarea și suferința sînt frumoase. Eu, nu. Iar ea e în general supraapreciată, mai ales în materie de frumusețe.

Seara continuă ca de obicei, cu un supeu, și se termină cu un punci suedez. Erau cu toții veseli și binevoitori. Melanie se învioră, culorile îi reveniseră în obraz și, cînd le conduse pînă la scară pe Riekchen și Anastasia, care rămăseseră pînă la urmă, îi strigă din urmă micuței domnișoare, cu glasul ei prietenos și plin de afecțiune :

— Fii atentă, Riekchen ! Christel zice că-i polei.

Și-spunînd asta se aplecă peste balustradă și făcu un semn cu mîna.

— O, nu cad, replică tare mărunțica. Oamenii mici nu cad. Mai ales cînd au un balans bun în spate și în față.

Dar Melanie nu mai auzi ce spunea Riekchen. Privirea aruncată peste balustradă o făcuse să amețească și era gata să cadă, dacă n-ar fi fost prinsă de van der Straaten și condusă în camera ei. Acesta vru să sune și să trimită după un doctor. Dar Melanie îl rugă să renunțe. Nu era nimic, în orice caz nimic serios sau ceva pentru care să fie chemat doctorul.

Apoi spuse despre ce era vorba.

XIV

HOTĂRÎREA

ABIA DUPĂ TREI ZILE ÎȘI REVENI Melanie îndeajuns spre a putea face o vizită în Alsenstrasse, unde nu mai fusese de cîteva săptămîni. Mai întîi însă voia să treacă pe la Madame Guichard, o franțuzoaică stabilită foarte de curînd în capitală, ale cărei *confec-*

tions [105] şi flori artificiale îi fuseseră lăudate de Anastasia. Van der Straaten o sfătui, dat fiind că mai era încă suferindă, să ia mai bine trăsura, dar Melanie hotărî să facă toate drumurile pe jos. Îmbrăcă deci darul pe care îl primise anul acesta de Crăciun, o haină de nurci şi o căciuliţă de castor cu pene de struţ şi tocmai se afla pe ultima treaptă, cînd îi ieşi înainte Rubehn, care, între timp, auzise despre indispoziţia ei şi venea să se intereseze cum se simte.

— Ah, ce bine că ai venit ! spuse Melanie. Acum am cine să mă conducă în cursele mele. Van der Straaten voia să mă silească să iau trăsura, dar eu am nevoie de aer şi mişcare. Vai, e de nedescris... Mi-e atît de frică şi de greu...

Se opri o clipă, apoi însă adăugă repede :

— Dă-mi voie să te iau de braţ. Mă duc la sora mea. Dar, mai înainte, aş vrea să cumpăr nişte flori pentru bal, aşa că să mă duci acolo. Cel mult o jumătate de oră. După aceea eşti liber, liber de tot...

— Nu e bine, Melanie. Nu se poate.

— Ba da.

— Dar *nu vreau* eu să fiu liber.

Melanie rîse.

— Aşa sînteţi voi. Tiranici şi despotici chiar cînd vă arătaţi curtenitori, *chiar* atunci cînd vreţi să ne fiţi de folos. Dar poftim, vino. O să mă ajuţi să aleg florile. Am toată încrederea în gustul dumitale. Flori de rodii, nu ?

Străbătură deci Grosse Petristrasse, iar din piaţă un hăţiş de străzi mici pînă cînd, în imediata vecinătate cu Jagerstrasse, descoperiră magazinul lui Madame Guichard, o prăvălioară în a cărei vitrină erau presărate o parte din florile ei franţuzeşti.

Intrară. Li se arătară cîteva cutii şi, fără să fi fost nevoie de multe vorbe, alegerea fu făcută. Într-adevăr, Rubehn se hotărîse pentru o garnitură de flori de rodii şi o *directrice* [106], care era de faţă, făgădui să trimită totul acasă. Melanie dădu franţuzoaicei cartea ei de vizită. Aceasta încercă să silabisească lungul titlu şi nume, dar schiţă un zîmbet abia cînd citi *„née de Caparoux“* [107].

[105] Articole de modă *(fr.)*.
[106] Directoare *(fr.)*.
[107] Născută de Caparoux *(fr.)*.

Trăsăturile, nu prea frumoase, ale feței i se luminară și, cu o indescriptibilă expresie de fericire și nostalgie, rosti : *Madame est Française... ! Ah, notre belle France* [108].

Micul incident n-o lăsă indiferentă pe Melanie și cînd luă, afară, brațul prietenului ei, spuse :

— Ai auzit-o ? *Ah, notre belle France !* Cît dor era în cuvintele astea. Da, îi e dor de casă. Tuturor ne e dor. Dar de ce ? după ce ?... După fericirea noastră... După fericirea noastră ! Pe care nimeni n-o cunoaște și nimeni n-o vede. Cum spune liedul lui Schubert ?

— Acolo unde tu *nu* ești, e fericirea.

— Acolo unde tu *nu* ești, repetă Melanie.

Rubehn era mișcat și se uită fără voie la ochii acesteia. Dar întoarse îndată capul, căci nu vru să vadă lacrima ce lucea în ea.

Înainte de a intra în piața mare, unde dădea strada pe care se aflau, se despărțiră. Din partea lui, el ar fi însoțit-o bucuros mai departe, dar Melanie nu vru și spuse încet :

— Nu, Rubehn, m-ai condus destul. Să nu provocăm prea devreme gurile rele. Gurile rele, despre care, de fapt, eu n-am nici un drept să vorbesc. La revedere.

Și se mai întoarse o dată, salutînd cu o ușoară mișcare a mîinii.

Rubehn privi în urma ei și un simțămînt de spaimă și de cumplită răspundere pentru fericirea Melaniei, tulburată de el, îi cuprinse pe neașteptate inima. „Ce are să fie ?" se întrebă. Dar apoi expresia feței i se îmblînzi iar și, din nou vesel, își spuse : „Nu sînt nerodul care vorbește de îngeri. Nu-i un înger și nici n-a fost. Cu siguranță că nu. Dar e o făptură atrăgătoare, atît de atrăgătoare cum nu cred să mai fi fost alta pe acest biet pămînt... Și o iubesc, mult, mult mai mult decît credeam, mult, mult mai mult decît am crezut vreodată că aș putea iubi. Curaj, Melanie, curaj. Se apropie zile grele, și parcă le și văd plutind în jurul capului tău. Dar îndărătul lor parcă zăresc și o pată de cer senin. Oh, curaj, curaj."

După trei zile era revelionul și, la micul bal dat de familia Gryczinski, Melanie era cea mai frumoasă. Jaco-

[108] Doamna e franțuzoaică... ! **Ah, frumoasa noastră Franță** *(fr.)*.

bine trecu pe planul al doilea și se bucură de triumful surorii sale.

— Superbă femeie, fiică de regi ai Egiptului, graseie căpitanul de cavalerie von Schnabel, adus în capitală din provincie, pentru admirabila-i statură de ulan ; despre el Gryczinski spunea : „Un înnăscut dansator de prințese. Păcat numai că nu mai există prințese."

Dar Schnabel nu era singurul admirator al Melaniei. În ultima nișă cu ferestre se afla un întreg grup de ofițeri : Wensky, de la husarii cafenii din Ohlau, sportiv înveterat și călăreț de *steeplechase* [109] (cu coapsa fracturată de trei ori în același loc), lîngă el căpitanul-inginer Stiffalius, calculator celebru, slab și uscat ca ecuațiile sale, iar între ei, locotenentul Tigris, un scund și vesel ofițer de infanterie din regimentul Zauche-Belsig, care, din motive neștiute de nimeni, fusese atașat timp de mai mulți ani pe lîngă ambasada din Paris, iar de atunci se socotea pe jumătate francez, libertin și mare cuceritor de femei măritate. Fetele tinere i se păreau *ridicules*. Deși avea ochi de linx, acesta își potrivi *pince nez*-ul, care atîrna de un fir scurt de mătase, și spuse :

— Wensky, dumneata ești aici ca acasă și, de fapt, vedeta serii. Cine-i ființa asta splendidă cu flori de rodii ? Aș putea să jur că am mai văzut-o. Dar unde ? E pe jumătate ducesa de Mouchy [110], pe jumătate doamna de Beauffremont [111]. *Un teint de lis et de rose et tout à fait distinguée* [112].

— Aproape că ai nimerit, dragă Tigris, rîse Wenski. E sora doamnei Gryczinski a noastră, născută de Caparoux.

— A, de asta ! Franțuzoaică din cap pînă în picioare Nu puteam să mă înșel. Și cum rîde !

Într-adevăr, Melanie rîdea. Dar cine ar fi văzut-o în zilele următoare, n-ar mai fi recunoscut într-însa la *beauté* [113] din seara balului și, cu atît mai puțin, ar fi văzut-o rîzînd. Zăcea pe sofa, suferindă și amărîtă, neîmpăcată cu sine și cu lumea, și citea o carte, iar după ce o termina o lua de la început, spre a-și aminti ce citise.

[109] Cursă de cai cu obstacole *(engl.)*.
[110], [111] Familii nobiliare franceze.
[112] Un ten de crini și trandafiri și desăvîrșit de distinsă *(fr.)*.
[113] Frumusețea *(fr.)*.

Cîndurile îi rătăceau. Rubehn veni să se intereseze de starea ei, dar nu-l primi ; era furioasă pe el, ca pe toți ceilalți. Și își ușura inima numai cînd putea să plîngă.

Se scurseră așă cîteva săptămîni, și cînd se ridică iar din pat, cînd vorbi și începu din nou să se intereseze de copii și de gospodărie, mai sever și mai insistent ca altădată, toate acestea arătară că îi revenise vechea energie, dar nu și buna dispoziție. Era nervoasă, irascibilă, sarcastică. Și, încă mai rău, capricioasă. Van der Straaten începu un război împotriva acestui inamic cu mai multe capete, nu fără anumite succese parțiale, dar în problema principală înregistrînd un eșec, căci în timp ce nervozitatea ei o întîmpina cu îngăduință, capriciile voia să i le înfrîngă, imprudent, prin alintări. Și asta fu hotărîtor atît asupra lui, și cît asupra ei. Fiecare zi deveni pentru Melanie tot mai chinuitoare, și femeia, altădată atît de mîndră și de sigură de biruința ei, care se jucase ani de-a rîndul cu bărbatul a cărui jucărie părea și se prefăcea a fi, acum se îngrozea și era apucată de un tremur nervos cînd îi auzea de departe pasul pe coridor. Ce voia ? De ce venea ? Și i se părea că trebuie să fugă, să sară pe fereastră. Iar cînd van der Straaten intra cu adevărat și-i lua mîna, ca să i-o sărute, ea-i spunea :

— Te rog, du-te. Cel mai bine mă simt singură.

Cînd rămînea într-adevăr singură fugea, adesea fără țintă, dar de cele mai multe ori totuși spre casa liniștită, retrasă a Anastasiei, iar cînd cel așteptat venea, tot chinul inimii ei se revărsa, în lacrimi amare, suspina și gemea că nu mai putea îndura minciuna.

— Apără-mă, ajută-mă, Ruben, sau n-ai să mă mai vezi multă vreme. Trebuie să plec, să plec, dacă nu vreau să mor de rușine și de supărare.

El era, la rîndu-i, zguduit și spunea :

— Nu vorbi așa, Melanie. Nu vorbi de parcă eu n-aș vrea tot ce vrei și tu. Ți-am distrus fericirea (*dacă* fericire era) și vreau să ți-o dăruiesc din nou. Oriunde în lume, *cum* vrei și *unde* vrei tu. În fiecare oră, în fiecare zi.

Apoi clădeau împreună castele în Spania, și visau, și aveau înaintea lor un viitor fericit. Dar puneau la cale și planuri adevărate, și se despărțeau cu ochii înotînd în lacrimi de fericire.

FAMILIA VERNEZOBRE

CEEA CE PLĂNUIAU ERA FUGA. Voiau să se întîlnească într-una din gările orașului, în ultima zi a lui ianuarie, în zori, și apoi să plece departe, departe, în lume, spre sud, peste Alpi. „Da, peste Alpi", spusese Melanie și respirase adînc, încercînd sentimentul că va învia la o nouă viață, atunci cînd uriașul lanț de munți se va afla îndărătul ei, despărțind-o și apărînd-o. Vorbiseră, de asemenea, și despre ce se va întîmpla dacă van der Straaten ar fi încercat să le împiedice planul.

— N-are s-o facă, afirmase Melanie.

— De ce crezi că nu ? Van der Straaten nu e totdeauna un om prevenitor, uneori îi place să bruscheze lumea și pălăvrăgelile ei.

— Și totuși n-are să facă asta și n-o să ne-o facă nici nouă. Și dacă întrebi iar de ce, îți spun. Pentru că mă iubește. Eu nu prea l-am răsplătit cum trebuie. Ah, Ruben dragă, ce sîntem noi, în tot ce facem și ce vrem... Ingratitudine, infidelitate... pe care le urăsc atît ! Și cu toate astea... aș repeta totul, totul. Și nici n-aș vrea să fie altfel decît este.

Așa trecură săptămînile lui ianuarie. Acum era noaptea dinaintea zilei hotărîte. Melanie se culcase devreme, poruncind bătrînei sale slujnice s-o scoale fix la trei. Se putea bizui pe ea necondiționat, deși Christel, datorită anilor îndelungați de cînd era în serviciu, dar, e adevărat, numai datorită lor, făcea parte dintre edecurile casei, care, în frunte cu Duquede, se complăceau într-o tăcută adversitate împotriva Melaniei.

Într-adevăr, cum bătu de trei, Christel se și înființă, dar își găsi stăpîna trează și nu mai fu de ajutor decît la îmbrăcat. Deși nici în această privință nu-i putea fi de mare folos, întrucît îi tremurau mîinile și avea, cum se exprima, „ca o ceață înaintea ochilor". Pînă la urmă, totul fu însă gata, cizma strîmtă de piele potrivită, și Melanie spuse :

— Așa, Christel ! Și acum, dă-mi geanta de voiaj ca să împachetăm.

Christel aduse geanta, aflată pe o consolă cu oglindă, lîngă fereastră, și desfăcu închizătoarea.

— Uite, pune astea înăuntru. Am notat totul...

Și spunînd asta smulse o filă din carnețelul ei, dînd-o bătrînei. Aceasta apropie biletul de lampă, citi și clătină din cap.

— Of, scumpă, doamnă, dar e mai nimic... Of, scumpă doamnă, dar dumneavoastră sînteți...

— Răsfățată, vrei să spui. Da, Christel sînt. Dar răsfățul nu înseamnă fericire. Voi aveți pe-aici o vorbă : „Fericirea nu cere de mîncare". Oamenii rîd de ea. Dar ei rîd totdeauna de adevăruri. Și apoi, nu dispărem cu totul. Plecăm numai într-o călătorie. Iar în călătorie e bine să ai cît mai puțin bagaj. În afară de asta, Christel, spune și dumneata, pot să ies din casă cu un geamantan cît toate zilele ? Ar mai lipsi doar să-mi iau și bijuteriile și caseta.

În timp ce vorbea așa, Melanie își ținea mîinile foarte aproape de focul pe jumătate stins. Căci în odaie era frig, iar ea tremura. În cele din urmă se așeză într-un fotoliu de lîngă cămin, privind cînd la jarul încă încins, cînd la Christel, care vîra în geantă puținele lucruri notate, vorbind mereu în șoaptă cu ea însăși și plîngînd. Cînd totul fu gata, închise mînerul și așeză geanta pe podea, lîngă Melanie.

Stătură așa o vreme. Nici una nu vorbea. Pînă la urmă, însă, Christel se apropie, pe la spate, de tînăra ei stăpînă și zise :

— Sfinte Dumnezeule, scumpă doamnă, chiar trebuie... Rămîneți. Eu îs o femeie bătrînă și proastă. Da' proștii nu-s chiar totdeauna așa de proști. Și vă spun, dragă doamnă, nici nu știți cu cîte se obișnuiește omu'. Dumnezeule, omu' se obișnuiește cu toate. Și cînd ești bogat și ai de toate, poți să și rabzi multe. Dinspre partea asta, mă pun chezaș. Pentru că ce se întîmplă ? Cum trăiesc oamenii ? În fiecare casă este o fantomă, zice lumea acum, asta-i o modă nouă ! Da', adevărat e. Și în unele case îs chiar două, și fac un tărăboi de s-aude și cînd e ziua, pe lumină. Așa a fost și la alde Vernezobre. Acu' am cincizeci de ani, și de douăzeci și trei sînt aici. Mai înainte am fost șapte ani la alde Vernezobre. Era tot consilier comercial și tot așa. Sau pe-aproape.

— Ei și cum era ? întrebă Melanie zîmbind.

— Doamne, cum să fie ! Cum se întîmplă de obicei Dînsa de treizeci, el de cincizeci. Şi... frumoasă tare. Roturjoară şi bălaie, ziceau oamenii. Ei, şi el ? Nu vreau să-nşir cîte zicea lumea despre el... Da' prea de bine nu era... Ei, şi-apoi a mai fost un arhitect, adică nu chiar unu' adevărat, ci unu' care clădeşte mereu poduri pentru calea ferată — ştiţi, cu gratii şi găuri prin care poţi să te zgîieşti. Era ca un spiriduş, toată vremea cu ei la concert, şi la Saatwinkel, ori la Pichelsberg [114], mereu jacheta pe braţ, şi evantaiul şi umbrela de soare, şi mereu căutau fragi şi mereu se rătăceau, şi niciodată nu erau acolo cînd boierii voiau s-o pornească iar spre casă. Şi domnu' nostru, care mereu se speria şi credea că s-a-ntîmplat ceva. Dar ăilalţi care erau acolo, păi ăia şuşoteau.

— Şi s-au despărţit ? ori au rămas împreună ? Adică familia Vernezobre, întrebă Melanie, care ascultase distrată.

— Păi, firește c-au rămas. Odată, cînd eram în odaia de alături, am auzit cum el zicea : „Hulda, nu se poate aşa". Că pe ea chiar aşa o chema, Hulda. Şi el voia să-i facă reproşuri. Dînsa însă atîta aştepta. Şi atunci ea i-a plătit cu aceeaşi monedă şi i-a spus : că ce vrea ? Că ea vrea să plece. Că-l iubeşte, adică pe celălalt, dar pe el ***nu***. Şi nici nu se gîndeşte să-l iubească. Şi că, la drept vorbind, era de rîs, nu alta. Şi tot aşa, şi chiar a rîs. Ei şi, cum vă spuneam, deodată el s-a făcut blînd ca un mieluţ şi atîta a zis : „că dînsa să se mai gîndească". Şi aşa a rămas şi, pe la sfîrşitul lu' mai, a venit doctoru' lor, unu' priceput, care ştia cum stătea toată treaba, şi a zis că „dumneaei ar trebui să plece la băi", na, că am şi uitat numele băilor, că acolo izbitura valurilor e cea mai tare. Asta era tocmai atunci cînd ridicau podul cel mare suspendat, şi lumea a spus că arhitectu' se pricepe să le socotească pe toate ăl mai bine. Din partea lui, domnu' consilier comercial al nostru apărea totdeauna numa' sîmbătă seară. Toată săptămîna erau liberi. Cînd a venit sfîrşitul lui august sau pe-aproape, s-a întors şi dînsa acasă, şi era proaspătă, şi veselă, şi avea obrajii roşii, şi-l tot linguşea pe consilier. Da' de ***celălalt*** nici nu s-a mai pomenit.

[114] Locuri de excursie lîngă Berlin

În timp ce Christel vorbea, Melanie aruncase cîteva bucăți de lemn în foc, care acum trosnea iar, apoi zise :

— Îmi vrei binele. Dar nu se poate așa. Eu sînt altfel. Sau, dacă nu sînt, măcar vreau să-mi închipui că aș fi.

— Sfinte Dumnezeule, observă Christel, totdeauna e puțin altfel. Că și dînsa era doar din Neu-Cölln aus Wasser, și ceasul care cîntă era peste drum. Da' ce vină avea ceasul care cînta : „Fii mereu credincios și cinstit" [115] ?

— Ah, draga mea Christel, credincios și cinstit ! Așa ar vrea să fie toți, toți cei care nu sînt înrăiți peste măsură. Dar știi că poți să fii credincios chiar cînd nu ești ? Mai credincios decît în credință.

— Doamne sfinte, scumpă doamnă, nu vorbiți așa ! Nici nu înțeleg. Și vă spun că dacă cineva vorbește și eu nu înțeleg, nu-i a bună ! Dumneavoastră ziceți că sînteți altfel. Da, asta cam așa e, și chiar dacă nu-i tocma' așa, e măcar pe jumătate. Da' un lucru, care-i cel mai de seamă, știu, că dumneavoastră, scumpă doamnă, aveți la locul cuvenit o inimioară bună și totdeauna sînteți gata să dați și să ajutați, și mereu de partea celor sărmani. Cît despre Venezobri, păi dînsa numai se gătea, era mereu la oglindă, care face totul mai frumos, arăta ca scoasă din jurnalu' de mode și, ca să spun drept, era proastă. Ca o gîscă, zicea lumea. Și nu era nici așa distinsă ca doamna mea scumpă, și doar dintr-o fabrică de roșu de India. Da' trebuie să vă spun că mai e și altceva, nici al dumneavoastră nu seamănă cu cel al Venezobrei, nu se ține mîndru, vorbește cu oricine și niciodată nu refuză pe careva. Iar la Crăciun dă totdeauna dublu.

Melanie încuviință.

— Ei, vedeți, scumpă doamnă, asta-i frumos că încuviințați spusele mele și, dacă e să încuviințați mereu, o să vedeți că o să fie iar totul cum a fost, și o să despachetăm, și o să vă culcați, și să dormiți pînă la amiază. Și cînd o bate de douăsprezece, vă aduc cafeaua și socolata dumneavoastră, totul pe o singură tavă, și cînd o să vă povestesc că am stat aici și despre toate cîte am vorbit, o să credeți că ați visat. Că eu rămîn pe-a mea și zic că, de fapt, dumnealui e-un om bun, chiar foarte bun, numai

[115] Ceasul unei biserici berlineze care cîntă la fiecare jumătate de oră și la fiecare oră cîntecul *Fii mereu credincios și cinstit*, pe o melodie din *Flautul fermecat* de Mozart.

puțin mai ciudat. Da' ciudat nu e ceva de rău. Și, la urma urmelor, aveți nevoie de-un bărbat bogătaș ! Să fiu *eu* bogătașă, aș fi mult mai ciudată. Și ce dacă vorbește mai așa și scoate niște vorbe, de parcă n-ar fi om cu carte și ar fi din Wedding ori mai știu eu de unde, păi de ce să n-o facă, Doamne Dumnezeule ? De ce să nu vorbească așa, dacă lui așa îi place ? Adicătelea o dă pe berlineză. Păi nu-i din Berlin ? Și-apoi...

XVI

DESPĂRȚIREA

DEODATĂ CHRISTEL SE OPRI DIN vorbă și se retrase speriată în odăița de alături, căci intrase van der Straaten. Acesta era încă în același costum de oraș cu care se întorsese acasă, pe la unu, după miezul nopții, iar pe obrazu-i nedormit se puteau citi emoție și oboseală. Un lucru era însă limpede : anume că-și jurase să lase lucrurile să se desfășoare în voia lor. Iar dacă totuși venise, n-o făcuse pentru a se împotrivi cu forța, ci dorea doar să se explice, să roage. Nu venise ca un soț furios, ci ca un îndrăgostit.

Își împinse un fotoliu lîngă foc, se lăsă în el, încît acum se afla chiar în fața Melaniei și întrebă încet și pe un ton politicos :

— Vrei să pleci, Melanie ?

— Da, Ezel.

— De ce ?

— Pentru că iubesc pe altul.

— Ăsta nu-i un motiv.

— Este.

— Și eu îți spun, Lanni, că trece. Crede-mă, cunosc femeile. Voi nu puteți suporta monotonia, nici măcar monotonia fericirii. Și cea mai nesuferită vă este fericirea adevărată, supremă : liniștea. Sînteți făcute pentru agitație. Preferați să aveți cît de cît o conștiință încărcată decît una curată, care nu pișcă, și dintre toate proverbele, cel care vi se pare mai plicticos și mai de rîs e acela cu „cea mai bună pernă". Voi nu vreți să vă odihniți deloc. Aveți

mereu nevoie de ceva care să vă furnice și să vă înțepe și mai aveți trăsătura voluptos excentrică sau, dinspre partea mea, fie și eroică, de a ști să extrageți partea dulce a suferinței.

— S-ar putea să ai dreptate, Ezel. Dar cu cît ai mai multă dreptate, cu atît îmi justifici mai mult intenția. Pentru că, dacă e adevărat ce spui, avem din născare imboldul de a risca și însăși firea noastră ne împinge să jucăm *va banque* [116]. Și, se înțelege, și firea mea e la fel.

Van der Straaten o asculta cu plăcere vorbind așa, îi părea un semn bun, din alte vremi și, în timp ce-i apropia fotoliul, zise :

— Să nu fim filistini, Lanni. Spui că sînt un burghez, și se prea poate să fie așa. Dar filistin *nu* sînt. Și dacă nu văd întîmplările vieții printr-o prismă prea nobilă sau prea ideală, nu le consider nici printr-una prea măruntă, meschină. Te-aș ruga să nu te pripești. Acțiunile mele sînt acum prost cotate, dar au să crească iar. Nu sînt atît de nerod ca să-mi închipui că tu, o ființă frumoasă și amabilă, răsfățată și lăudată de cei mai inteligenți și mai buni, m-ai luat din pură atracție sau dintr-o exaltare de îndrăgostită. M-ai luat pentru că erai încă tînără, nu iubeai încă pe nimeni și, cu mintea ta ascuțită și sănătoasă, ai înțeles că tinerii atașați nu sînt chiar niște eroi și demiurgi. Și pentru că firma van der Straaten avea o bună faimă. Deci nu din dragoste. Dar nici nu aveai ceva *împotriva* mea, și n-ai socotit că sînt chiar foarte banal, și ai trăncănit, ai rîs și ai glumit cu mine. Apoi am avut copii, care la urma urmei sînt încîntători, recunosc, e meritul *tău*, și timp de zece ani ai trăit în ideea și cu experiența că nu este chiar cel mai rău lucru să fii o soție tînără, care are tot ce-i trebuie, iubită ca lumina ochilor de către soț, o soție tînără, răsfățată, care poate face și cere ce vrea, și care, în schimb, nu trebuie decît să fie puțin prietenoasă, atunci cînd are chef. Și mai mult, Melanie, nu vreau nici acum sau, ca să mă exprim mai bine, nu vreau nici în viitor. Pentru că în clipa asta tu socotești că și puținul pe care-l cer e prea mult. Dar o să fie din nou altfel, *trebuie* să fie. Și-ți repet, un minimum mi-e destul. Nu vreau pasiune. Nu vreau să mă pri-

[116] Termen la jocul de cărți, presupunînd o miză foarte mare.

veşti de parcă aş fi Leone Leoni [117], sau mai ştiu eu care alt mare erou de roman, pentru care femeile beau otravă de parcă ar fi lapte de migdale şi mor cu zîmbetul pe buze numai ca să-l mai poată vedea *pe el* zîmbind încă o dată. Nu sînt Leone Leoni, ci numai un neamţ, de origine olandeză, ceea ce nu îmbunătăţeşte latura germană şi am pomeţii ieşiţi, ca toţi cei din neamul meu. Nu mă legăn cu iluzii, şi cu atît mai puţin cînd e vorba de înfăţişarea mea, şi nu cer din parte-ţi mari fapte de iubire. Nici măcar renunţări. Renunţările vin, de obicei, de la sine, iar cele care vin astfel sînt şi cele mai bune. Mai bune pentru că sînt nesilite, şi tocmai de aceea mai durabile şi mai de încredere. Nu te pripi. Ai să vezi că au să se îndrepte iar toate.

Se ridicase în picioare şi apucase speteaza fotoliului, legănîndu-se uşor înainte şi îndărăt.

— Şi încă ceva, Lanni, continuă van der Straaten, eu nu sînt un bărbat care să ţină la precauţiuni şi urăsc plicticoasele *„regards"* [118] asupra unor fleacuri şi lucruri de nimic. Cu toate astea însă îţi spun : fii atentă în ceea ce te priveşte *pe tine*. Nu e bine să te gîndeşti mereu la ce spune lumea, dar e şi mai puţin bine să nu te gîndeşti deloc. Am simţit-o pe pielea mea. De aceea judecă. Dacă pleci *acum*..! Ştii la ce mă refer. Nu poţi să pleci acum ; nu *acum*.

— Tocmai de asta plec, Ezel, răspunse ea încet. Ca lucrurile să fie foarte clare între noi. M-am săturat de minciuna asta ruşinoasă.

Soţul îi sorbise lacom fiecare cuvînt, aşa cum în momentele hotărîtoare dorim să auzim chiar ceea ce ne poate vesti moartea. Acum totul fusese spus. Van der Straaten lăsă iar fotoliul din mînă, se aruncă în el şi o clipă simţi că totul se învîrteşte în jurul lui. Dar îşi reveni repede, îşi frecă fruntea şi tîmplele şi zise :

— Bine. Şi asta. Caut să trec peste toate. Să discutăm. Şi despre asta. Vezi, sufăr ; mai mult decît în toată viaţa mea. Dar mai ştiu şi că aşa este viaţa şi n-am nici un drept să-ţi ţin predici despre morală. Cîte n-am făcut şi eu... ! Trebuia să se întîmple aşa, *trebuia* pentru că aşa o cere statutul familiei van der Straaten (de ce să n-avem şi noi un statut al familiei) şi cred cu tot dinadinsul că o

[117] Eroul principal al unui roman de George Sand ; tip de aristocrat aventurier.
[118] Preocupări, griji *(fr.)*.

știam din tinerețe. Iar după o clipă, urmă : Există un proverb : „Morile Domnului macină încet". L-am auzit de multe ori, pe cînd eram încă un băiețel, de la bătrîna noastră doică, și de fiecare dată mi-a fost frică. Era, cu siguranță, o presimțire. Acum mă aflu între pietrele morii și mă simt de parcă aș fi măcinat și zdrobit... Măcinat ? Se lovi cu dreapta peste mîna stîngă și mai repetă o dată, dar pe un ton brusc schimbat : Măcinat ? Să te umfle rîsul, nu alta. Într-adevăr, să-i ia dracu' pe toți mișeii ! M-am săturat să mă tot canonesc din cauza asta. Sînt supărat pe mine, și pe înfumurarea și lăudăroșenia mea. Predicatorii amatori ai istoriei universale fac prea mult caz de treaba asta și noi sîntem destul de proști ca să le ținem isonul. Dar uităm mereu propria noastră persoană și uităm că așa a fost, așa este și așa o să fie mereu. Da' ce, pe vremea nașului meu Ezechiel [119], a fost altfel ? Sau cu Adam și Eva n-a fost tot așa ? Ce-i *Vechiul testament* altceva decît un roman de senzație ? *Misterele Parisului* [120] la pătrat ! Dacă vrei să știi, Lanni, în comparație cu *el,* noi sîntem niște mieluși nevinovați, albi ca neaua ! Niște bieți orfani. Și acum, ascultă-mă ! N-are să afle nimeni, iar eu am să păstrez secretul ca și cum ar fi al meu. Căci el e al tău și ăsta-i principalul. Pentru că, nu mi-o lua în nume de rău, te iubesc și vreau să te păstrez. Rămîi. Să facem ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. *Nimic.* Dar rămîi.

Cînd van der Straaten începuse să vorbească, Melanie fusese adînc zguduită, dar cu cît spunea mai mult, cu atît alunga acest simțămînt. Era mereu același cîntec. Tot ce spunea venea dintr-o inimă plină de bunătate și îngăduință, dar haina în care îmbrăca această îngăduință jignea o dată mai mult. În ciuda zbuciumului său, considera tot ce se întîmplase ca o bagatelă, un fleac, dîndu-i o puternică tentă de umor cinic. Era bine intenționat, iar femeia iubită trebuia, ascultînd de dorința lui, să tragă tot folosul din această împrejurare. Dar firea ei mai aleasă se împotrivea din străfunduri unui asemenea procedeu. Cele întîmplate, Melanie o știa prea bine, însemnau o condamnare a ei în fața lumii, o umilire, dar felul în care își pusese în joc existența, mărturisirea fățișă a dragostei sale îi dădeau, în același timp, și un sentiment de mîndrie. Și acum, de-

[119] Profet biblic.
[120] Aluzie la romanul lui Eugène Sue (1804—1897).

odată, să nu mai fie *nimic* din toate astea, sau nu cu mult mai mult decît nimic, o întîmplare banală, care putea fi ignorată, trecută cu vederea. Nu putea accepta așa ceva. Își dădu seama limpede că ceea ce făcuse ea era mai ușor de iertat decît atitudinea lui van der Straaten față de cele întîmplate. El n-avea nici un Dumnezeu, nici o credință și doar un singur lucru părea să-l justifice : faptul că dorința lui de a-i clădi punți aurite, năzuința lui către un compromis cu *orice* preț îl făcuseră să vorbească altfel decît ceea ce simțea în suflet. Da, asta era. Dar dacă într-adevăr era așa, atunci nu putea primi această milostenie. Sau, în orice caz, nu voia s-o primească.

— Ești bine intenționat, Ezel, zise Melanie. Dar nu se poate. Există o consecință naturală, și *asta* ne desparte. Știu foarte bine că se întîmplă și altele, în fiecare zi, și nu-i o jumătate de oră de cînd Christel mi-a sporovăit despre asemenea lucruri. Dar fiecare are în inimă înscrisă legea lui, și a mea îmi spune că trebuie să plec. Tu mă iubești, și de asta vrei să treci peste cele întîmplate. Dar nu trebuie și, dealtfel, nici nu *poți* s-o faci. Pentru că nu ești mereu același, nici unul dintre noi nu e. Și nimeni nu poate uita. Memoria e încăpățînată, pata-i pată și vina-i vină !

Tăcu o clipă și se plecă spre dreapta, către cămin, pentru a arunca vreo cîțiva cărbuni în focul care acum ardea cu flăcări strălucitoare. Dar, deodată, de parcă îi venise un gînd cu totul neașteptat, rosti cu însuflețirea făpturii ei de mai înainte :

— Ah, Ezel, vorbesc mereu de vină, și iar de vină, și sună de parcă aș vrea să joc rolul unei Magdalene care se pocăiește. De fapt, mi-e rușine de vorbe mari. Dar, din păcate, în viață nu există situații în care să poți găsi o ieșire din propria-ți eroare și din ipocrizie. Pentru că, de fapt, cum stau lucrurile ? Eu vreau să plec nu fiindcă mă simt vinovată, ci din mîndrie, vreau să plec ca să mă împac cu mine. Nu mai pot să îndur sentimentul meschin că sînt împovărată de minciună ; vreau să văd din nou situații clare și vreau să pot din nou deschide ochii. Și asta-i cu putință numai dacă plec, dacă mă despart de tine, și-mi mărturisesc deschis, față de toată lumea, faptele mele. O să se iște un potop de vorbe, virtuoșii și înfumuraților n-au să mă ierte. Dar lumea nu se compune numai din virtuoși și înfumurați : mai e alcătuită și din oameni care privesc omenește ce-i omenesc. În *ei* îmi pun speranța, de *ei* am ne-

voie. Mai cu seamă însă am nevoie de mine însămi. Vreau să trăiesc din nou în pace cu mine sau, dacă nu în pace, măcar fără dezbinare și fără două fețe.

Van der Straaten păru că vrea să răspundă, dar Melanie nu-l lăsă și urmă :

— Nu spune nu. Așa stau lucrurile, și nu altfel. Vreau să țin din nou capul sus și să mă deprind din nou a simți Știu și eu că ar fi mai bine și mai puțin egoist din partea mea să mă constrîng și să rămîn, evident, presupunînd că aș putea mai întîi să mă regăsesc și să mă căiesc. Dar nu pot. Am o conștiință mult prea superficială a vinii mele și acolo unde capul mi se pleacă, protestează inima. Chiar eu îi spun inimă îndărătnică, și nu încerc să mă scuz. Dar mustrările și ocările mele nu schimbă nimic. Încît, vezi, numai un singur lucru mă poate ajuta și mă poate salva de mine însămi : o viață absolut nouă, și înăuntru ei *ceva* de care cea dintîi m-a lipsit: fidelitatea. Lasă-mă să plec. Nu vreau să înfrumusețez nimic, atîta însă aș vrea să spun : e bine că legea care ne desparte coincide cu propria mea dorință.

Van der Straaten se ridicase spre a-i lua mîna. Melanie îl lăsă. Dar cînd se aplecă și vru să-i sărute fruntea, ea se apără și-și scutură capul.

— Nu, Ezel, nu așa. Între noi să nu mai fie nimic care tulbură și încurcă, chinuie și înspăimîntă, îngreuiază doar și nu mai poate schimba nimic... Sînt așteptată și nu vreau să-mi încep noua viață prin lipsă de punctualitate. A fi nepunctual înseamnă a fi dezordonat. Și de asta trebuie să mă feresc. Trebuie să-mi pun ordine în viață. Ordine și unitate. Și acum, la revedere și uită.

Ezechiel nu se mai împotrivi și Melanie apucă mica geantă de călătorie care se afla lîngă ea și părăsi încăperea. Ajunsă în fața ușii mascate, care dădea în camera copiilor, se opri și mai privi o dată în jur. Van der Straaten crezu că-i un semn bun și întrebă :

— Vrei să vezi copiii ?

Era tocmai cuvîntul de care Melanie se temuse, cuvîntul care răsuna înăuntrul ei. Ochii i se măriră, gura îi tremură și nu găsi puterea să rostească : „Nu". Dar făcu un efort, se mulțumi să clatine din cap și părăsi odaia.

Dincolo de ușă se afla Christel, cu o lumînare în mînă, așteptînd să ia stăpînei geanta și s-o însoțească pe cele două rînduri de trepte. Dar Melanie refuză, spunînd :

— Lasă, Christel, de-acum încolo trebuie să-mi găsesc singură drumul.

Pe al doilea rînd de trepte, unde era întuneric, începu să caute însă și să bîjbîie. „Începe prea devreme", își spuse.

Ieșise din casă, dinspre Brüderstrasse sufla un vînt rece, care mătura piața, iar zăpada dansa ușor în văzduh. Și Melanie trebui să se întoarcă înapoi cu gîndul — era aproape un an de atunci — din ziua cînd camionul oprise în fața casei și fulgii se învîrtejeau ca și acum în aer, iar ea fusese cuprinsă de dorința copilărească de a se înălța și a cădea la fel ca ei.

Zăbovi pe podul ce ducea spre Spittelmarkt și nu-l văzu decît pe fanaragiul cartierului, care alerga mereu înaintea ei, cu scara lui lungă și îngustă, iar cînd se cățăra sus, privea spre trecătoare pe jumătate curios, pe jumătate șiret, și nu știa prea bine cum să se comporte.

De cealaltă parte a podului se apropia încet un cupeu. Birjarul moțăia, și de fapt și calul, dar cum Melanie nu întrevedea altceva mai bun, trase de mantaua omului încă adormit, se sui și-i indică gara. Birjarul păru să fi înțeles și încuviință. Dar îndată ce Melanie se așeză, se întoarse pe capră și mormăi prin mica vizetă :

— E o trăsură de noapte și-s rebegit, de la unspe n-am băgat nimic în gură. Acu' mă duc la mine acasă.

Melanie trebui să se roage de el, pînă cînd, în cele din urmă, omul se învoi. Apoi lovi cu sete bietul animal și, zdruncinînd tare, cupeul porni în josul lungii străzi.

Melanie se aruncă spre spate și-și sprijini picioarele de bancheta din față, dar pernele erau umede și reci, iar felinărașul, gata să se stingă, umplea cupeul cu un abur tulbure. Simți o apăsare tot mai puternică la tîmple și aerul stătut care mirosea a sărăcie îi făcu greață. În cele din urmă, coborî geamulețul și vîntul rece, care pătrunse de afară, o învioră. Se bucură și de orașul ce se trezea la viață și ar fi vrut să salute fiecare ucenic brutar care, lălăind și fluierînd, trecea prin fața ei ducînd coșul cu marfă cocoțat sus, în vîrful capului. Căci toate acestea creau o atmosferă veselă, în care mîhnirea ei își afla mîngîiere.

Ajunseseră acum la ultima stradă transversală și, privind în afară tot mai nervos și mai insistent, Melanie avu impresia că vehiculele care mergeau în aceeași direcție întreceau, în tot mai mare grabă, jalnicul ei echipaj. Mai întîi cîteva, apoi multe. Bătu, strigă. Dar în zadar. Pînă la

urmă, i se păru că totul stătea în mîinile ei, că pe *ea* o părăseau puterile, că va fi ultima şi că nu va putea ţine pasul, nici în ziua aceea, nici a doua zi, şi niciodată. Şi fu cuprinsă de un sentiment de infinită neputinţă. Îşi strigă în gînd : „Curaj, curaj !" Îşi veni în fire, îşi coborî picioarele de pe banchetă şi se ridică. Şi, într-adevăr, se simţi mai bine. Odată cu echilibrul exterior îi reveni şi cel lăuntric.

În sfîrşit, cupeul se opri, dar cum nici sus, nici în faţă, la birjar, nu se vedea nici un bagaj, nimeni nu se înfăţişă să-şi ofere serviciile şi să deschidă portiera. Melanie trebui s-o facă singură, pe dinăuntru, după care privi în jur, căutînd. „Dacă n-a venit !" Dar n-avu timp să-şi ducă gîndul la capăt. În clipa următoare, dinspre unul din stîlpii peronului, se apropie Rubehn, spre a-i da mîna şi a o ajuta să coboare. Piciorul i se afla tocmai pe scăriţa învelită în paie ; îşi sprijini capul de umărul lui şi şopti :

— Slavă Domnului ! Ah, *ce* clipe au fost ! Să fii bun, iubitul meu, şi să mă ajuţi să le uit !

Iar Rubehn ridică iubita povară, o aşeză uşor jos, îi luă braţul şi geanta şi împreună suiră treptele spre peron şi spre trenul care şi fusese tras.

XVII

DELLA SALUTE

„SPRE SUD !" DUPĂ O CĂLĂTORIE cu multe opriri, uneori de mai multe zile, cerută de sănătatea şubrezită a Melanici, trecură Brennerul, iar către sfîrşitul lui februarie ajunseră la Roma, spre a aştepta acolo sărbătoarea Paştilor şi „ştiri din ţară". Era o expresie deliberat indiferentă pe care o adoptaseră, deşi, de fapt, era vorba de veşti hotărîtoare pentru viaţa lor şi care întîrziau mai mult decît ar fi fost de dorit. În cele din urmă, însă, aceste „ştiri din ţară" sosiră şi, chiar a doua zi, se înfăţişară amîndoi la intrarea unei mici capele engleze, al cărei bătrîn reverend îi cunoştea dinainte şi, îndemnaţi de spiritul lui îngăduitor, îi făcuseră confidenţe. Erau de faţă şi cîţiva prieteni şi imediat după slujba religioasă plecară,

pentru ca, după luni de claustrare în oraș, să poată, în sfîrșit, respira liber în afara zidurilor acestuia și să se bucure, la Villa d'Este [121], de splendoarea viorelelor și a șofranului. Se veseliră într-adevăr cu toții, dar cel mai mult, totuși, Melanie. Era fericită, fericită fără margini. Scăpase parcă dintr-o dată de tot ce-i apăsase inima și acum rîdea iar, cum nu mai rîsese de mult, copilăros și plin de inocență. Ah, cui îi e dat un *astfel* de rîs rămîne cu el, și chiar cînd se stinge, revine. Și supraviețuiește oricărei vini și ne durează punți către viitor și trecut, spre o vreme mai bună.

Melanie se simțea cu totul despovărată în ziua aceea, dar voia să se elibereze și mai mult ; de aceea, cînd, odată cu căderea înserării, se înapoiară acasă, iar excelenta gazdă romană le aprinse, în afară de focul din cămin, lampa cu trei fitiluri, hotărî ca încă în aceeași seară să-i scrie surorii sale Jacobine, s-o întrebe tot felul de lucruri și, în treacăt, să-i povestească și despre fericirea și călătoria ei.

Într-adevăr așa făcu, și scrise.

Scumpa mea Jacobine,

Astăzi a fost o adevărată zi de sărbătoare, mai mult, o zi fericită și aș vrea să-mi exprim, din toată inima, gratitudinea. De asta îți scriu. Dealtfel, cui altcuiva aș putea s-o fac mai bine decît ție ? Ție, surioara mea iubită. Sau poate că nu mai vrei să auzi acest cuvînt ? Ori nu mai ai voie ?

Îți scriu aceste rînduri din Via Catena, o străduță care duce spre Tibru, și cînd mă uit în josul ei văd lucind, de pe celălalt mal, niște lumini. Aceste lumini vin de la Farnesina [122]*, celebra vilă de unde Amor și Psyche privesc, asaziclnd, de la lunetele tuturor ferestrelor. Dar n-ar trebui să glumesc cu astfel de lucruri, și nici n-aș putea, dacă n-am fi fost astăzi la capelă. În sfîrșit ! În sfîrșit ! Cine crezi că a fost printre martorii noștri ? Căpitanul von Brausewetter, vechiul tău dansator din Dachrödens. Drăguț, și amabil, și fără fumuri. Iar cînd ești proscris, ceea ce-i mai rău*

[121] Clădită la Tivoli, lîngă Roma, pentru cardinalul Hippolyte d'Este, în 1551 ; vestită pentru grădinile ei.

[122] Datează din secolul al XVI-lea. Frescele de pe tavane au fost pictate de Rafael, cu motive împrumutate din legenda antică despre Amor și Psyche.

decît să fii nenorocit, știi să prețuiești așa ceva ; nu-mi iese deloc din minte tabloul, știi tu care, de care atunci mi-am bătut atîta joc și am glumit. Mereu aceeași „lapidare, lapidare". Și glasul, care a rostit cuvîntul divin înaintea fariseilor, amuțește.

Dar să trecem peste asta, prefer să flecăresc.

Am călătorit în etape scurte și, la început, eram istovită și fără chef, iar dacă mă bucuram de ceva era numai ca să-i fac pe plac lui Ruben. Mi-era o nespusă milă de el ! Îți închipui, o femeie care se tot văicărește ! E cel mai îngrozitor lucru care se poate imagina. Și încă la drum. Asta a durat o săptămînă pînă am intrat în munți. Acolo am început să mă simt mai bine, iar cînd am călătorit de-a lungul Innului, care spumega, și, în aceeași după-amiază, am găsit la Innsbruck o locuință admirabilă, m-am înviorat toată și am putut iar respira. Iar cînd Ruben a văzut că totul mă bucura și mă întrema, a mai rămas o zi acolo și am vizitat toate bisericile și castelele, iar la urmă și biserica unde-i îngropat împăratul Max[123]*. Cel cu minunea de la Martinswand*[124] *și care a trăit pe timpul lui Luther. Ce-i drept, atunci era foarte bătrîn. Despre el a spus Anastasius Grünn că a fost „ultimul cavaler"*[125]*, deși poate exagerat puțin. Căci nu cred că a fost ultimul cavaler. Pentru că prea era mare și prea corpolent pentru un cavaler și, fără să caut să te lingușesc, găsesc că Gryczinski are o alură mai cavalerească. Ciudat, uneori mă surprind că sînt mai prusacă decît aș fi crezut, încît portretul lui Andreas Hofer*[126] *nu mi-a plăcut prea mult. Poartă în jurul trupului un șerpar tirolez cu versete și, după cum probabil știi și tu, a fost împușcat la Mantua. Unii îl critică pentru că i-a fost frică. Eu, din partea mea, n-am putut însă niciodată să înțeleg cum poate fi cineva criticat pentru că nu-i plăcea să fie împușcat.*

Apoi am străbătut Brennerul, acoperit de zăpadă, și era minunat de văzut cum pe același versant pe care se cățăra

[123] Maximilian I (1493—1519), împărat german.

[124] O legendă medievală spune că, atunci cînd împăratul Maximilian s-a rătăcit în timpul unei vînători, a fost salvat de un înger.

[125] Anton Alexander, conte von Auersperg (1806—1876), a scris sub pseudonimul Anastasius Grünn. A exaltat amintirea lui Maximilian I în ciclul de romanțe *Ultimul cavaler*.

[126] A ridicat, în 1809, țăranii din Tirol la luptă împotriva ocupanților francezi. A fost judecat de un tribunal militar francez, condamnat la moarte și împușcat la Mantua.

trenul nostru, alte două-trei trenuri, mult sub noi, păreau atît de mici și de neînsemnate ca niște cutioare cu semințe într-o colivie de scatiu. În aceași seară am ajuns la Verona. Ultima oară am fost acolo numai în trecere, acum am rămas însă o zi, pentru că Ruben voia să-mi arate vechiul teatru roman care există aici. Era o zi rece și vîntul înghețat m-a făcut să tremur ; îmi pare totuși bine că l-am văzut. Cum să ți-l descriu ? Închipuie-ți Opera, dar nu într-o zi obișnuită, ci într-o seară de bal. E rotunjită și în locul unde stă orchestra. Totul e oval și construit în amfiteatru, avînd cerul drept acoperiș. Aș fi gustat seara mult mai mult, dacă n-aș fi fost momită să iau un mic dejun cu salom într-un restaurant învecinat, care pentru mine a fost exagerat de național.

Săptămîna următoare am plecat la Florența, despre care, dacă aș fi Duquede, aș zice : e supraapreciată. E plină de englezi și de tablouri, și cu tablourile nu mai termini niciodată. Și apoi mai au și „Cascinele" [127], ceva între Tiergarten și Hofjäger-Allee de la noi, de care sînt foarte mîndri, și unde se pot vedea trăsuri cu șase și doisprezece, ori chiar cu douăzeci și patru de cai. Eu nu le-am văzut însă și nu vreau să te înșel în ce privește cifrele. Peste Arno trece un pod cu dughene, cam ca Rialto [128] și, dacă faci abstracție de nenumăratele biserici și mînăstiri, lucrul cel de seamă din oraș este vechiul palat ducal. Iar ei găsesc că lucrul cel mai frumos e un turnuleț, care se ridică din mijlocul palatului și nu se deosebește prea mult de un horn, iar de jur împrejur are o ghirlandă și o galerie. Se pare că-i de o concepție foarte originală. Pînă la urmă te și convingi că așa e. În apropiere se află o stradă strîmtă și lungă, paralelă cu strada principală, pe care se perpelesc întruna prepelițe în frigări. Și peste tot miroase a grăsime, e larmă, flori și munți de brînză, încît nu mai știi unde să te oprești și dacă te scîrbește ori te amuză. Dar pînă la urmă te amuzi, și de fapt e cel mai nostim lucru pe care l-am văzut în toată călătoria mea. Firește, cu excepția Romei. Iar acum sînt chiar la Roma.

Dar, scumpa mea Jacobine, despre asta nu pot să-ți scriu acum, pentru că am ajuns la a patra filă și Ruben de-

[127] Parc în Florența.
[128] Celebru pod din Veneția.

vine nerăbdător și-mi aruncă din colțul lui întunecos confeti, deși carnavalul a trecut de mult. De aceea mă întrerup aici și-ți pun numai niște întrebări.

Deși, acum cînd vreau să ți le pun, parcă nu vor să iasă de sub peniță, și trebuie să le ghicești. Deși nu e vorba de ghicitori. Cînd răspunzi, fii prevenitoare, dar nu ascunde nimic. Trebuie să mă obișnuiesc să suport neplăcerile, suferința. Nu se poate altfel. Și nu-mi fac nici un fel de iluzii. Cine intră în moară se mînjește cu făină. Iar lumea va face comparații și mai defavorabile. Aș vrea numai ca atunci cînd sînt condamnată să nu se treacă repede, cu totul, peste „circumstanțele atenuante". Pentru că, crede-mă n-am putut altfel. Și am o singură dorință : să fiu lăsată să dovedesc asta. Dar această dorință îmi va fi refuzată, încît am să-mi caut și va trebui să găsesc consolarea în fericirea mea, iar fericirea într-o viață retrasă. Și astea am să le dobîndesc. Am avut destul parte de zgomotul vieții, așa că tînjesc după reculegere și liniște, pe care le am aici. Ah, ce frumos e orașul acesta ; uneori mi se pare că, într-adevăr, orice mîntuire și orice mîngîiere ne vin numai *de la Roma. În acest loc se petrece o mîntuitoare prefacere, văzul și auzul parcă visează întruna.*

Și acum, scumpa mea Jacobine, la revedere și scrie-mi mult, mult și amănunțit. Mă interesează totul și vreau să am știri, în primul rînd știri... Știi tu. Dar destul. Mereu a ta

Melanie R.

Scrisoarea fu predată la poștă chiar în aceeași seară, cu sentimentul nelămurit că o expediere rapidă ar putea aduce și un răspuns grăbit. Dar răspunsul se lăsă așteptat și umilirea pricinuită de acest lucru ar fi fost desigur foarte dureros resimțită, dacă, la cîteva zile după trimiterea scrisorii, Melanie n-ar fi căzut iar în vechea-i melancolie. Credea cu tot dinadinsul că va muri, încerca să zîmbească, dar pînă la urmă izbucnea brusc într-un șuvoi de lacrimi. Căci ținea la viață și, în suferința ei, încerca totuși și o nespusă fericire : faptul că bărbatul iubit era lîngă ea.

Avea, într-adevăr, dreptate să se bucure de această fericire. Căci cu cît zilele erau mai tulburi, cu atît ieșeau mai bine la lumină virtuțile lui Rubehn. Era plin de atenții ; nu

arăta nici o urmă de proastă dispoziție, nu se plîngea și nobleța firii lui făcu uitată rezerva pe care ea o ascundea.

Astfel trecură săptămîni de chin.

Un medic german, care fu solicitat pînă la urmă pentru consult, le spuse că, în primul rînd, trebuia evitat sedentarismul, mai mult, trebuia să aibă grijă ca bolnava să se bucure de impresii mereu noi. Cu alte cuvinte, propunea o continuă schimbare a locului și a aerului. E adevărat, asemenea agitație zilnică, de colo pînă colo, este prin ea însăși un rău, dar mai mic și în orice caz singurul mijloc pentru lecuirea neliniștii lăuntrice.

Astfel făcură noi planuri de călătorie, primite cu apatie de bolnavă.

În etape scurte, cu evitarea grijulie a căilor ferate și a șoselelor importante, trecură prin Umbria, și apoi mereu mai sus, pe coasta răsăriteană, pînă cînd, pe neașteptate, constatară că nu mai erau decît la zece mile de Veneția. Și iată că Melanie fu cuprinsă de o adîncă și pătimașă dorință de a aștepta acolo clipa cînd avea să nască. Deodată păru ca schimbată și rîse iar și zise :

— Della Salute ! Îți mai aduci aminte... ? Îmi este familiar, mă înviorează : fericirea, mîntuirea ! Hai, hai acolo !

Și se duseră, și acolo o apucară durerile facerii. Timp de o zi întreagă arătătorul nu știu unde să se oprească, la viață sau la moarte. Dar cînd seara, de peste ape, începu un minunat zvon de clopote, iar istovita femeie, la întrebarea „de unde", primi răspunsul „Della Salute". ea se ridică în pat și spuse :

— Acum știu că am să trăiesc.

XVIII

DIN NOU ACASĂ

CU ADEVĂRAT, SPERANȚA N-O înșelă. Se făcu bine și cînd veni toamna, iar starea copilului și, mai ales, propria-i sănătate o îngăduiră, părăsiră orașul de care se simțeau atît de strîns legați prin clipele grele, dar și senine, petrecute acolo, și plecară în Elveția

spre a căuta, în cea mai fermecătoare dintre văi, în valea „Dintre lacuri" [129], un nou și vremelnic popas.

Petrecură cîteva săptămîni fericite și tihnite și abia cînd peste Thun și apoi peste Brienz începu să sufle un vînt tăios dinspre nord-vest, iar a doua zi căzu o ninsoare atît de deasă, încît nu numai Jungfrau[130], dar chiar cel mai mărunt pisc privea acum în vale acoperit de nea și înghețat. Melanie zise :

— E timpul. Bătrînețea nu stă bine oricui, și nici zăpada în orice loc. Iarna nu se simte bine în valea asta sau, în orice caz, nu i se potrivește. Aș vrea să fiu acum acolo unde ne-am obișnuit cu ea și o înțelegem.

— Mi se pare, rîse Rubehn, că ți s-a cam făcut dor de insula lui Rousseau [131] !

— Da, recunoscu ea. Și de multe altele. Ce să spun, în trei ore am putea fi la Geneva, să revăd casa în care m-am născut. Dar nu tînjesc după asta. Mă atrage *nordul*, pe care, din ce în ce mai mult, îl simt ca patria inimii mele. Și indiferent de ce ar interveni, trebuie să rămînă.

Astfel într-o blajină zi de decembrie, Rubehn și Melanie sosiră iar în capitală și, odată cu ei, și Vreni sau Vrenel, o slujnicuță vînjoasă, adusă din Elveția, angajată de Melanie cît stătuse la Interlaken, spre a avea grijă de copil. Alegerea se dovedise excelentă. În gară le ieși înainte fratele mai mic al lui Rubehn, care-i conduse la locuința lor : o mansardă încîntătoare, în imediata vecinătate a laturii vestice a Tiergartenului, pe cît de bogat pe atît de elegant mobilată, și aproape perete în perete cu Duquede. „Oare o să trăim în bună vecinătate cu el ?" se întrebaseră voioși în clipa cînd intraseră în casă.

Melanie era foarte mulțumită de locuință și de mobilier și, îndeobște, de toate și chiar a doua zi, înainte de prînz, cînd fu singură, se instală într-una din firidele adînci, cu geamuri, și privi pomii acoperiți cu chiciură ai parcului, unde cîteva veverițe se hîrjoneau și săreau din cracă în cracă. De cîte ori nu se uitase la joaca lor atunci cînd trecuse prin Tiergarten, în trăsură, cu Liddi și Heth ! Retrăi

[129] Interlaken, localitate situată între lacurile Thun și Brienz.
[130] Vîrf în Alpii bernezi (4158 m).
[131] Insulă pe riul Spree, în Tiergartenul berlinez.

brusc scena și simți cum, peste imaginile vesele din sufletul ei, se lăsa o umbră.

Pînă la urmă se simți și *ea* îndemnată să iasă din casă, căci voia să revadă orașul, orașul și oamenii cunoscuți. Dar pe cine ? Putea trece numai pe la prietena ei, repetitoarea. Așa și făcu, dar fără a încerca, la drept vorbind, o prea mare plăcere. Anastasia fu familiară și aproape că o tratâ de sus, astfel că Melanie se înapoie acasă furioasă. Dar nici aici nu erau toate cum ar fi trebuit să fie, Vrenel bombănea, în cameră era o căldură înăbușitoare, și Melanie nu se însenină decît atunci cînd auzi glasul lui Rubehn în vestibul.

Apoi acesta intră.

Era cam pe la ora ceaiului, apa și clocotea; Melanie luă brațul soțului iubit și se plimbă cu el, sporovăind, pe covorul gros turcesc. El suferea însă din pricina căldurii, pe care Melanie încerca zadarnic s-o atenueze cu batista ei.

— Și acum sîntem în nord ! rîse Rubehn. Dar spune și tu dacă acolo, în sud, am avut parte de așa ceva, cu toată arșița și simunul.

— Ba da. Ruben. Ai uitat cînd am plecat prima oară spre Lido ? Eu, în orice caz, țin bine minte. Toată viața mea nu m-am temut așa, ca atunci pe vas : mai întîi zăduful și apoi furtuna. Iar între ele fulgerele. Și dacă ar fi fost barem fulgere. Dar parcă era o pînză de foc. Iar tu erai atît de calm !

— Sînt mereu așa, iubito, sau măcar încerc să fiu. Agitația noastră n-ar putea schimba și cu atît mai puțin îmbunătăți ceva.

— Nu știu dacă ai dreptate. În neliniștea și teama noastră, să ne rugăm, chiar și noi, care uităm s-o facem în zilele noastre bune. Asta îi împacă pe zei. Căci ei vor să ne deprindem a fi conștienți cît de mici sîntem și cît de multă nevoie de ajutor avem. Oare n-au dreptate ?

— Eu atîta știu, că *tu* ai dreptate. Totdeauna. Și de dragul tău, mă rog să aibă și zeii dreptate. Ești mulțumită ?

— Da și nu. În măsura în care vorbele tale arată iubire, e bine, sau cel puțin îmi face plăcere să aud. Însă...

— Să-l lăsăm pe „însă" și să ne bem mai bine ceaiul, care așteaptă. Ajută totdeauna și la orice, și o să ne ajute și în căldura asta africană. Ca să fiu totuși mai sigur, am să deschid și fereastra.

Ceea ce și făcu, și de sub jaluzeaua trasă pe jumătate intră aerul calm al nopții.

— Ce blînd și molcom !

— Prea molcom, replică Rubehn. Va trebui să ne obișnuim și cu curenți mai reci.

XIX

INCOGNITO

MELANIE SE BUCURA CĂ ERA DIN nou acasă.

Nu trecea cu vederea peste ceea ce, inevitabil, avea de înfruntat și împărtășea și ea teama căreia Rubehn îi dăduse expresie. Pe de altă parte avea totuși un temperament destul de sanguin pentru a nutri speranța că va izbuti să facă față evenimentelor. Și de ce nu ? Cele întîmplate i se păreau, întrucît priveau societatea, ca și aplanate : bunacuviință fusese satisfăcută, toate formele îndeplinite, așa că nu vedea de ce ar fi întîmpinată cu o severitate, la care lumea nu recurge, îndeobște, decît atunci cînd crede că *trebuie* s-o facă, poate pur și simplu pentru că e conștientă că cine trăiește într-o casă de sticlă nu trebuie să zvîrle cu pietre.

Melanie nu se aștepta la nici un rigorism. Cu toate acestea se învoi cu propunerea ca, măcar în viitoarele săptămîni, să mai păstreze incognitoul și abia de la Anul nou să înceapă vizitele necesare.

Era deci firesc să petreacă seara de Crăciun într-un cerc foarte restrîns. Nu veniseră, spre a vedea arzînd luminările din pom, decît Anastasia, fratele lui Rubehn și bătrînul procurist din Frankfurt, un burlac înrăit și taciturn, care abia la a treia halbă își mai dezlegă limba. Cînd le aprinseră, fu adusă și Aninettchen : Melanie luă fetița în brațe, se jucă puțin cu ea și o ridică în sus. Iar copilul păru fericit, rîse și încercă să apuce luminările.

Fericiți erau, de fapt, cu toții, mai cu seamă Rubehn, și cine l-ar fi văzut în seara aceea n-ar fi găsit defel că nu știe să aprecieze tihna și comoditatea. Pierise orice urmă de americanism.

În odaia alăturată fusese pregătită între timp o gustare și după ce mai întîi Anastasia și apoi tînărul Rubehn făcură, ca introducere, cîteva glumețe urări de sănătate, se ridică și bătrînul procurist spre a propune „cu paharul și inima pline" un toast de încheiere. Cel mai bun lucru în viață, o știa din proprie experiență, este incognitoul. Tot ceea ce se expune în piață sau în stradă nu face doi bani sau are numai o valoare mediocră : ceea ce e cu adevărat de valoare se ține retras, se pune la adăpost în tăcere, se ascunde. Cea mai drăgălașă floare, nu încape îndoială, este viorea, iar cel mai poetic fruct, lucru asupra căruia de asemenea nu poate încăpea nici o îndoială, este fraga de pădure. Amîndouă se ascund, amîndouă se lasă căutate, trăiesc ca să spunem așa incognito. De aceea să-i fie îngăduit să ridice paharul în cinstea incognitoului sau a incogniților, căci singularul, sau pluralul, în ce-l privește îi e totuna.

El sau *ei*
Un pahar în cinstea Melaniei ;
Ei sau *el*
Și pentru Ebenezer la fel.
Apoi începu să cînte.

Se despărțiră tîrziu, iar Anastasia făgădui să vină și a doua zi, la masă ; după ce trecu încă o zi însă (Rubehn tocmai ieșise în oraș), Vrenel, vădit emoționată, veni să-l anunțe, în dialectul ei, pe consilierul de poliție Reiff. Și se liniști abia cînd tînăra doamnă răspunse :

— A, ce plăcere ! Te rog, poftește-l.

Melanie ieși înaintea celui anunțat. Era absolut neschimbat : obrajii la fel de lucioși, același frac negru, aceeași vestă albă.

— Mă bucur mult să vă revăd, dragă Reiff, spuse Melanie arătînd cu mîna dreaptă un jilț de lîngă dînsa. Ați fost totdeauna bunul meu prieten și sper că ați rămas.

Reiff încuviință, spunînd ceva despre un nealterat devotament și puse întrebări după întrebări. Pînă la urmă lăsă să-i scape, din întîmplare sau intenționat, și numele lui van der Straaten.

Melanie rămase indiferentă și remarcă doar :

— E *un* nume pe care nu trebuie să-l rostiți, dragă Reiff, cel puțin nu acum. Nu pentru că mi-ar sugera imagini dezagreabile. Nu, o nu. Dacă ar fi *asta*, ați putea s-o

faceți. Dar tocmai pentru că numele nu-mi amintește nimic neplăcut, pentru că știu doar că l-am făcut să sufere pe purtătorul lui, de asta mă chinuie și mă torturează. Îmi aduce aminte de o nedreptate, care nu devine mai mică dacă eu, în inima mea, nu o consider ca atare. Încît să nu vorbim despre el. Și nici... Aici tăcu și reîncepu abia după o pauză : Am acum fericirea mea, o fericire autentică ; *mais il faut payer pour tout et deux fois pour notre bonheur* [132].

Consilierul de poliție biigui o aprobare jenată, căci nu înțelesese prea bine.

— Noi însă, dragă Reiff, spuse din nou Melanie, trebuie să găsim un teren neutru. Și o să-l găsim. E unul dintre privilegiile orașului mare. Există totdeauna o sută de lucruri despre care se poate vorbi. Și nu numai pentru a scoate vorbe din gură, ci din toată inima. Nu-i așa ? Sînt, dealtfel, încredințată că am să vă revăd.

Curînd după asta Reiff se scuză, sub pretext că nu putea lăsa să aștepte prea mult cupeul cu care venise. Melanie privi însă pe fereastră în urma lui și se bucură văzînd cum, la cîteva case de locuința lor, consilierul de poliție dădu peste Rubehn care se întorcea din oraș. Cei doi se salutară.

— Reiff a fost aici, spuse Rubehn cînd, după cîteva clipe, intră înăuntru. Cum îl găsești ?

— Neschimbat. Dar mai jenat decît ar trebui să fie un consilier de poliție.

— Conștiința încărcată. A vrut să te descoasă.

— Crezi ?

— Absolut sigur. Sînt la fel, și unul și celălalt. Se deosebesc numai prin maniere. Reiff se preface inofensiv. Dar față de această specie trebuie să fii de două ori mai precaut. Și oricît de ridicol ar fi, nu pot să alung gîndul că mîine vom fi trecuți pe lista neagră.

— Îl nedreptățești. Are o anumită afecțiune pentru mine. Sau e numai vanitate și iluzie din parte-mi ?

— Poate că da, poate că nu ! Dar cu acești domni cumsecade... nici cel mai bun prieten, nici fratele din aceeași

[132] Dar trebuie să plătim pentru orice și de două ori pentru fericirea noastră (*fr.*).

mamă nu poate fi sigur cu ei. Şi dacă te miri sau te plîngi de asta, nu te alegi decît cu un răspuns ironic şi o ridicare din umeri : „*C'est mon métier*“ [133].

După o săptămînă, odată cu noul an, venise şi momentul fixat de tînăra pereche spre a ieşi din incognito. Cel puţin Melanie. Încă nu fusese la Jacobine şi cu toate că, amintindu-şi de scrisoarea rămasă fără răspuns, nu aştepta nimic bun de la această vizită, ea trebuia totuşi făcută, cu orice risc. Căci voia să aibă o idee exactă despre poziţia pe care înţelegea să se situeze familia Gryczinski.

Aşa că porni spre Alsenstrasse.

Cu inima mai grea decît de obicei, urcă scara, aşternută cu un preş, şi sună la uşă. Curînd auzi, îndărătul glasvandului de pe coridor, o forfotă de paşi grăbiţi şi înăbuşiţi. Într-un tîrziu i se deschise.

— A, Emmy ! Sora mea e acasă ?

— Nu, doamnă consilier... Ah, ce rău o să-i pară doamnei ! Dar a fost pe aici doamna von Heysing şi a luat-o pe doamna la tabloul cel mare. Mi se pare că *Faclele lui Nero* [134].

— Şi domnul maior ?

— Nu ştiu, răspunse fata stingherită. Voia să iasă Dar mai bine să...

— O, nu. Emmy, lasă. Nu-i nimic. Spune-i surorii mele, adică doamnei, că am fost aici. Sau, mai bine, ia cartea de vizită...

Apoi salută scurt şi ieşi.

Coborînd, îşi spuse în gînd : „Ăsta-i *el*. Jacobine e o fată bună şi mă iubeşte.“ Îşi apăsă mîna pe piept şi zîmbi : „Taci, inimă !“

Auzind de rezultatul vizitei, Rubehn nu se arătă deloc mirat, cu atît mai puţin cu cît a doua zi dimineaţa sosi un plic ale cărui iniţiale J. V. G., elegant împletite, nu lăsau nici o îndoială asupra expeditorului. Într-adevăr, era din partea Jacobinei, care scria :

[133] Asta mi-e meseria *(fr.)*.

[134] Tabloul pictorului polonez Henryk Siemiradski (1843—1902) a fost expus temporar la Berlin.

Draga mea Melanie,

Mi-a părut cumplit de rău că nu ne-am văzut. După atîta vreme ! Și mai ales după ce-am lăsat fără răspuns lunga și frumoasa ta scrisoare ! Era atît de încîntătoare, încît pînă și Gryczinski, care e totuși atît de critic și respectă numai autoritatea, a găsit-o fermecătoare. Un singur pasaj l-a supărat, acolo unde scriai că orice mîntuire și orice mîngîiere ar veni, ca și mai înainte, tot de la Roma. Asta l-a indispus și a fost de părere că asemenea lucruri nu trebuie spuse nici măcar în glumă. Și n-a vrut să țină seama de apărarea mea. Cei mai mulți din familia Gryczinski sînt catolici încă și eu cred că e atît de sever și susceptibil pentru că, personal, vrea să se desprindă de catolicism și să se dezică de el. Căci cei de sus sînt încă foarte dificili în privința asta, iar Gryczinski e, după cum știi, prea inteligent ca să vrea un lucru care sus nu e dorit. Dar poate că împrejurările au să se mai schimbe. Ție îți pot mărturisi deschis că mie mi-ar conveni și, din partea mea, n-aș avea nimic împotrivă ca să se mai vorbească și despre altceva. La urma urmei, e chiar o problemă atît de importantă și arzătoare ? Și dacă nu m-aș gîndi la toți morții și răniții, zău că aș dori un nou război. (Dealtfel se spune că se și așteptau la unul.) Dacă ar fi război, am scăpa de toată problema asta și Gryczinski ar fi locotenent-colonel. Pentru că e al treilea pe listă. Iar o seamă dintre generalii bătrîni, sau în orice caz cei mai bătrîni, trebuie totuși să iasă la pensie, pînă la urmă.

Dar pălăvrăgesc despre război și pace, despre Gryczinki și despre mine și uit cu desăvîrșire să întreb de tine și de sănătatea ta. Sînt convinsă că îți merge bine și că, în privința aspectelor esențiale, ești mulțumită de schimb. E tînăr și bogat și cred că, după felul tău de a vedea lucrurile, faptul că nu are un titlu nu te poate face nefericită. Și apoi, cine-i tînăr mai speră. Iar Frankfurtul e acum prusian[135]. *Și s-o mai găsi acolo ceva.*

Ah, dragă Melanie, cu cîtă plăcere aș fi venit cu însămi ca să-i văd atît pe cei mari, cît și pe cea mică, da, și pe cea mică, pentru a vedea cui îi seamănă. Dar mi-a

[135] Din 1866, orașul Frankfurt făcea parte din regatul Prusiei.

interzis și i-a spus și servitorului că „nu sîntem niciodată acasă". Și tu știi că eu n-am curajul să-l contrazic. Adică să-l contrazic cu adevărat. Pentru că ceva-ceva tot l-am contrazis. Atunci m-a repezit însă și mi-a spus : „Te rog ! N-am chef ca pentru o asemenea prostie să fiu dat la o parte. Și ferește-te, Jacobine ! Tu ești o femeiușcă fermecătoare (chiar așa a spus), dar sînteți parcă gemene, semănați ca două picături de apă, și ai și tu ceva asemănător în sînge. Numai că eu nu sînt van der Straaten și n-o fac pe mărinimosul. Cu atît mai puțin pe seama mea." Apoi mi-a sărutat mîna de haut en bas [136] *și a ieșit din cameră.*

Iar eu ce-am făcut ? Ah, dragă Melanie, nimic. Nici măcar n-am plîns. Eram numai speriată. Căci simt că are dreptate, că în mine zace o curiozitate ciudată. Știu ei ce spun, cunoscătorii Bibliei, *cînd pun atîtea pe seama curiozității noastre... Elimar, care nu e prea cucernic, mi-a spus o dată : „Cel mai nostim e să poți să compari". Se referea, cred, la artă. Dar de atunci întrebarea nu-mi mai iese din minte și nu cred că se mărginește numai la artă. Dealtfel, Gryczinski o să facă iarna asta, sau poate totuși la primăvară, un mic turneu de stat-major. Atunci am să te văd. Iar cînd s-o întoarce am să-i mărturisesc. Așa am s-o pot face. Pentru că atunci e întotdeauna tare delicat. Nu e deloc un Barbă-Albastră. A ta*

Jacobine

Melanie scăpă fila și Rubehn o ridică. O citi la rîndul **lui** și zise :

— Da, draga mea. Astea sînt zilele despre care se spune că nu ne plac. Și abia *încep*. Dar lasă, lasă ! Toate trec și în primul rînd *asta*.

Apoi se apropie de pian și cîntă tare și mimînd o veselie exagerată :

— De **furtună cu mantia-mi te** apăr, te apăr. [137]

Apoi se **ridică, o sărută** și rosti :

— *Cheer up, dear !* [138]

[136] De sus în jos *(fr.)*.
[137] Dintr-o poezie a poetului englez Robert Burns (1759 — 1796).
[138] Capul sus, dragă ! *(Engl.)*

LIDDI

„*CHEER UP, DEAR*" ÎI SPUSESE Rubehn soției sale, și ea ar fi vrut să-i urmeze sfatul. Dar nu izbuti, nu putea izbuti, căci fiecare zi aducea alte jigniri. Nimeni nu era acasă pentru ea, nu i se răspundea la salut și înainte ca iarna să se sfîrșească înțelese că, printr-o înțelegere tacită, era proscrisă. Era moartă pentru societate și descurajarea ar fi adus-o la disperare, dacă Rubehn n-ar fi fost alături de ea în această mîhnire. Și nu numai cu dragostea lui, nu, ci mai cu seamă cu senina bună dispoziție, care, dacă nu se transmite celor din jur, nu rămîne totuși fără înrîurire asupra lor.

— Cunosc asta, Melanie. Cînd la Londra se întîmplă ceva care iese din comun, se spune *it is a nine-days-wonder* [139], și aceste nouă zile vor să exprime durata maximă a agitației. Așa-i la Londra. Aici durează ceva mai mult, pentru că sîntem ceva mai meschini. Dar legea e aceeași. Orice furtună are un sfîrșit. Într-o bună zi o să iasă iar curcubeul și o să sărbătorim împăcarea.

— Societatea e implacabilă.

— Dimpotrivă. De fapt, nici nu-i place să facă proces. Știe prea bine de ce. Și așteaptă numai un semn ca să poată vîrî iar în teacă marea sabie a călăului.

— Dar pentru asta trebuie să se întîmple ceva.

— Și o să se întîmple. Rareori e altfel, iar în cazurile mai ușoare, niciodată. Noi am făcut o anume impresie și trebuie să ne străduim cu tot dinadinsul să facem alta. Una contrarie. Dar pe același tărîm... Înțelegi ?

Melanie încuviință cu capul, îi luă mîna și zise :

— Îți jur că vreau. Și unde a fost vina, acolo să fie și ispășirea. Sau, ca să mă exprim mai bine, împăcarea. Căci, vreau să sper, și *asta* e o lege. Și încă cea mai frumoasă dintre toate. Nu orice trebuie să devină o tragedie.

În clipa aceea servitorul le aduse o carte de vizită. ***Friederike Sawat v. Sawatzki, numită Sattler von der Hölle, pensionară la mînăstirea Himmelpfort în Uckermark.***

[139] O minune care durează nouă zile *(engl.)*.

— Lasă-ne singure, Ruben, îl rugă Melanie în timp ce se ridica în picioare și ieși înaintea bătrînei domnișoare pînă pe coridor. Ah, scumpa mea Riekchen! Ce bine-mi pare că ai venit, că ești aici. Ce greu trebuie să-ți fi fost... Nu mă gîndesc numai la cele trei rînduri de trepte... Pe jumătate călugăriță și în fiecare duminică la biserica Sankt Matthäi! Dar credincioșii, dacă sînt cu adevărat credincioși, se dovedesc totuși cei mai buni. Ia loc, draga, neprețuita, scumpa și vechea mea prietenă!

În timp ce vorbea așa, încerca s-o ajute la dezbrăcat, să-i agațe paltonașul de mătase în cuierul pînă la care mărunțica nu putea ajunge.

— Scumpa, vechea mea prietenă, repetă Melanie. Da, așa erai, Riekchen, așa ai fost. O adevărată prietenă, care mă sfătuia totdeauna de bine și nu-mi cînta în strună. Dar n-a ajutat la nimic. N-am înțeles niciodată cum poate avea cineva concepții sau principii, ceea ce-i de fapt același lucru, dar care mie mi se păreau și mai grele, și mai inutile. Am făcut numai ce-am vrut, ce mi-a plăcut, ce aveam chef pe moment. Și nu pot să socotesc că-i chiar atît de rău. Nici chiar acum. Dar primejdios e, așa recunosc, și am să caut să procedez altfel. Am să caut să învăț. Categoric. Și acum povestește. O sută de întrebări îmi perpelesc sufletul.

Riekchen intrase jenată și rămăsese și mai departe așa; acum, însă, coborînd privirile, iar apoi ridicîndu-le din nou, hotărîte și prietenoase, spre Melanie, zise:

— Voiam să văd... Și n-am venit fără știrea lui. Știe, el m-a îndemnat.

Melanie se interesă grăbită:

— E furios? Spune, vreau să știu. Din gura *ta* pot să ascult orice. Reiff a fost pe aici în timpul Crăciunului. De la el n-am vrut să aflu. Pentru că e o deosebire *cine* vorbește: curiozitatea sau inima. Spune, e furios?

Mărunțica își agită capul încoace și încolo și răspunse:

— Ce întrebare! Furios! Dacă ar fi furios, n-aș fi eu aici. A fost nefericit și mai e și acum. Îl roade și-l mistuie. Dar calmul i-a revenit. Adică așa, față de oameni. Și așa rămîne. A fost foarte bun cu tine, Melanie, nici că ar putea fi mai bun cu cineva. Ai fost mîndria lui, și se lumina numai cînd te vedea.

Melanie încuviință din cap.

— Vezi, drăguță, n-ai putut altfel, pentru că n-ai învățat ceea ce e cu adevărat important și pentru că nu cunoșteai greutățile vieții. Anastasia cînta desigur mereu : „Cine n-a mîncat vreodat' pîine amară", și Elimar întorcea fila. Dar una e să cînți și alta e să ți se întîmple. Tu n-ai mîncat pîine amară, nici Anastasia, nici Elimar. De asta ai făcut numai ce ți-a plăcut, ce aveai chef. Și apoi ți-ai lăsat copiii, copiii tăi iubiți, atît de frumoși și de cuminți, și n-ai vrut nici măcar să-i vezi. Te-ai lepădat de carnea și sîngele tău. Ah, draga mea, sărmana de, tine, pentru așa ceva nu poți găsi iertare în fața lui Dumnezeu și a oamenilor.

Părea că mărunțica mai voia să continue, dar Melanie se ridică în picioare și zise :

— Nu, Riekchen, oprește-te ! Acum mă nedreptățești. Mă cunoști foarte bine și de multă vreme, eram aproape și eu un copil cînd am intrat în casă. Dar un lucru trebuie să recunoști : n-am spus niciodată minciuni, nu m-am prefăcut, dimpotrivă mi-a fost totdeauna urît să mă arăt mai bună decît sînt. Și la fel de urît mi-e și acum. De asta te asigur că în ce-i privește pe copii, pe scumpa, dulcea, mititica mea Heth, care seamănă cu tatăl ei, dar rîde și e nestatornică ca mămica, nu Riekchen, în ce-i privește pe copii, n-ai dreptate.

— Dar ai plecat fără să le arunci o privire, fără să-ți iei rămas bun.

— Da, așa e, și știu foarte bine că multe altele nu ar fi făcut-o. Dar dacă avem cumva tristul drept să fim pentru ceva mîndri, apoi eu pentru asta sînt. Voiam să plec, cu orice preț. Și dacă aș fi văzut copiii, n-aș mai fi putut. Trebuia să aleg. Poate că am făcut o alegere greșită, în ochii lumii în orice caz, dar a fost un joc deschis, fără echivoc, cinstit. Cine dezertează dintr-o căsătorie din unicul motiv al dragostei pentru un alt bărbat, nu mai are dreptul să se arate, pe deasupra, și mamă grijulie. Așta-i adevărul. Am plecat fără să mă uit înapoi și fără să-mi iau rămas bun, pentru că mi-era silă să amestec laolaltă lucruri sfinte și nelegiuite. Nu voiam un talmeș-balmeș de sentimente. N-am dreptul să mă laud cu virtutea mea. Dar un lucru știu că am, Riekchen : un simț ascuțit pentru ceea ce se cade și ceea ce nu.

— Și acum, ai vrea să-i vezi ?

— Imediat. În orice clipă. Îi aduci ?

— Nu, nu Melanie, nu te grăbi așa. Dar m-am gîndit la un plan și, dacă-mi reușește, am să-ți dau de veste. Fie că vin eu, fie că-ți scriu, sau îți scrie Jacobine. Pentru că Jacobine trebuie să ne dea o mînă de ajutor. Și acum, cu bine, draga, draga mea Melanie. Nu te sinchisi de oameni. Ești totuși un copil bun. Ușuratică, ușuratică, dar sufletul ți-a rămas neschimbat. Încă o dată, cu bine, comoara mea.

Plecă, refuzînd să îmbrace paltonașul, întrucît voia să iasă cît mai repede. Dar cu un rînd de trepte mai jos se opri și-și vîrî singură, nu fără oarecare osteneală, mîinile în el.

Melanie era foarte fericită de această vizită, așteptînd plină de dor, avînd uneori chiar impresia că acest dor făcea să treacă pe al doilea plan copilița care odihnea alături, în leagăn. Căci făcea parte dintre firile în a căror inimă un simțămînt precumpănește totdeauna asupra celorlalte.

Așa trecură săptămîni și se apropia Paștele, cînd i se aduse un bilet : simți că era vestea cea bună. Îi fusese trimis de sora ei, și Jacobine scria :

„Draga mea Melanie ! Sîntem singure, Domnul să binecuvînteze măsurătorile de teren ! Se fac, poate că știi, cu niște piedestale cu trei picioare lungi pe care, cînd pleci cu trenul, le vezi clar peste tot, iar călătorii din compartiment întreabă mereu : „Dumnezeule, ce mai sînt și astea ?“ Și nu-i de mirare, pentru că arată ca niște șevalete, numai că pictorii ar trebui să fie foarte înalți. Mai înalți și cu picioare mai lungi decît ale lui Gabler. Se întoarce abia peste două săptămîni, lucru de care mă bucur foarte, foarte mult și, de fapt, a și început să-mi fie dor. Pentru că are, categoric, ceea ce ne place nouă femeilor ! Înainte îți plăcea și ție, da, scumpo, nu tăgădui, și uneori eram chiar geloasă, pentru că tu ești mai deșteaptă decît mine, și asta îi atrage. Dar despre ce voiam să-ți scriu ? Riekchen a fost aici și m-a convins ; eu zic să nu mai pierdem nici o clipă și să vii mîine, pe la prînz. Au să fie aici cu Riekchen. Dar nu le-am spus nimic, să fie o surpriză. Sînt fericită că pot să dau o mînă de ajutor la ceva atît de mișcător. Pentru că eu cred că dragostea de mamă e totuși cel mai frumos lucru... Ah, scumpa mea Melanie !... Dar tac, pentru că Gryczinski spune la fiecare două vorbe că în viață trebuie

să ştii să-ţi stăpîneşti sentimentele... Nu cred însă că are dreptate. Şi acum la revedere. Mereu a ta,

J.v.G.

La primirea acestor rînduri, Melanie fu cuprinsă de o agitaţie pe care nu putea şi nici nu voia s-o ascundă. Aşa o găsi Rubehn, care fu cuprins de-a dreptul de îngrijorare, căci ştia din experienţă că astfel de surescitări erau urmate totdeauna de contralovituri şi astfel de aşteptări înfrigurate, de deziluzii. Căută s-o distragă şi să-i abată gîndul ; răsuflă, în sfîrşit, uşurat cînd se văzură a doua zi dimineaţa.

Era o zi senină, cu o vreme blîndă, doar cîţiva norişori albi se fugăreau pe albastrul cerului. Melanie ieşi din casă înainte de ora la care se înţeleseseră, spre a se îndrepta către Alsenstrasse. Ah, ce bine îi făcea aerul ăsta ! Se opri de mai multe ori spre a-l sorbi lacomă şi a se bucura de tăcutele imagini ale trezirii la viaţă a naturii, iar ici şi colo şi de primii muguri. Toate gardurile vii începuseră a se tivi cu verde, iar în spaţiile greblate, unde frunzişul căzut fusese adunat, într-o latură, începuseră să dea frunzuliţele verzi ale rotunjoarei şi, la un moment dat, i se păru chiar că a văzut ţîşnind deasupra, cu un ciripit strident, dar vesel, o rîndunică. Străbătu astfel Tiergartenul în toată lăţimea lui, pînă ajunse în piaţeta care se afla chiar lîngă Alsenstrasse, şi care se numea „mica Königsplatz". Acolo se aşeză pe o bancă, îşi făcu vînt cu batista şi auzi clar cum îi bătea inima.

„În ce încurcături ne trezim cînd ne abatem de la drumurile bătătorite, cînd încălcăm regulile şi legile. Faptul că noi înşine ne iertăm nu-i de nici un folos. Căci lumea e mai puternică decît noi şi ne biruie pînă la urmă în propria noastră inimă. Am crezut că fac bine plecînd fără să-i văd şi fără să-mi iau rămas bun de la copii, voiam să evit scenele mişcătoare ; mi-am spus : sau — sau. Şi încă mai cred că am gîndit bine. Dar, la ce-mi ajută ? Care-i rezultatul ? Sînt o mamă care se teme de copiii ei."

Ultimul gînd o făcu să se ridice în picioare. O mîndrie sfidătoare, care exista în firea ei laolaltă cu blîndeţea, se trezi iar şi Melanie se îndreptă grăbită spre casa Gryczinski.

Portarii, soţ, soţie şi două fetiţe, auziseră pesemne şi pe scara de serviciu despre evenimentul ce urma să aibă

loc, căci se postaseră în ușa întredeschisă, care dădea spre subsol și pîndeau grămadă clipa. Melanie băgă de seamă și își spuse : „*A nine-days-wonder !* Am devenit o curiozitate. Lucrul de care m-am temut totdeauna cel mai mult."

Apoi urcă și sună. Riekchen se și afla acolo, surorile se sărutară și făcură schimb de amabilități despre înfățișarea fiecăreia. Totul trăda nerăbdare și bucurie.

Salonul unde intrară era o încăpere mare și aerată, dar, în comparație cu adîncimea lui, destul de strîmt, cele două ferestre înalte (fără pilastru între ele) alcătuind fundalul unei nișe. Avea un aer oarecum solemn, iar draperiile roșii, trase pe jumătate, îi dădeau o lumină domoală, neobișnuită, care se reflecta pe tapetul alb. În fund, în partea opusă nișei, se vedea o ușă înaltă prin care se intra în sufrageria aflată îndărătul ei.

Melanie luă loc pe o canapeluță de lîngă geam, celelalte două doamne se așezară lîngă ea, iar Jacobine încercă, în felul ei, să lege o ușoară conversație. Căci nu era în stare de emoții puternice și considera totul ca pe un mic spectacol de teatru. Riekchen, însă, care-și dădea seama că toate privirile Melaniei erau îndreptate exclusiv asupra *unui* singur punct, curmă pînă la urmă discuția și zise :

— Lasă, Binchen. Mă duc să le aduc.

Se iscă o tăcere stingherită. Jacobine nu mai știu ce să spună și se bucură din toată inima cînd, din piață, răzbătu muzica unui regiment de gardă, care trecea pe acolo. Se ridică, se postă între draperii și privi undeva, spre dreapta.

— Sînt ulanii, observă ea. Vrei și tu... ?

Dar înainte să-și poată sfîrși fraza, ușa cu canaturi duble se deschise și Riekchen intră ținînd amîndouă fetițele de mînă.

Muzica de afară nu se mai auzea.

Melanie se ridicase repede și ieșise înaintea copiilor, care se opriseră locului uluiți și aproape speriați. Văzînd însă că Lydia făcuse un pas înapoi, se opri și ea, cuprinsă de un sentiment de nemărginită teamă. Cu mare greutate numai izbuti să rostească :

— Heth, dragostea mea, micuța mea dulce... Vino... Nu-ți mai cunoști mama ?

Adunîndu-și toate puterile, păși pînă lîngă ușă și se aplecă s-o ridice pe Heth cu amîndouă mîinile. Dar, arun-

cîndu-i o căutătură plină de ură, Lydia își apucă surioara de bretea, o trase înapoi și rosti :

— Noi nu mai avem mamă !

Și în același timp o sili pe micuța Heth, care încerca să se împotrivească, s-o urmeze prin ușa rămasă întredeschisă.

Melanie se prăbușise leșinată.

După o jumătate de oră își reveni însă destul pentru ca să poată pleca. Refuză să fie însoțită. Vorbele cu sens ale lui Riekchen și cele fără ale Jacobinei îi erau, probabil, în starea în care se afla, deopotrivă de nesuferite.

După ce sora ei plecase, Jacobine îi spuse micuței domnișoare Riekchen :

— Să știi că am fost impresionată. Să nu cumva să afle ceva Gryczinski. E și așa contra copiilor. Și mi-ar spune numai : „Vezi la ce se ajunge ? La nerecunoștință și nefiresc."

XXI

ÎN BISERICA SANKT NIKOLAI

CEASUL DIN MICUL TURN AL casei învecinate bătea tocmai de două, cînd Melanie ajunse iar acasă. Inima părea gata să-i sară din piept și ar fi vrut să poată vorbi cu cineva. Căci atunci, știa, i-ar fi dat lacrimile, iar acestea ar mai fi liniștit-o.

Dar Rubehn întîrzie în oraș mai mult decît de obicei și, la celelalte spaime ale sufletului ei, se mai adăugară și neliniștea și grija pentru soțul iubit. În cele din urmă, acesta veni ; era aproape de amurg și soarele care scăpăta arunca, dindărătul ramurilor golașe, snopi de raze strălucitoare prin micile ferestre ale mansardei. Era totuși frig, o vreme neplăcută și, ieșind în întîmpinarea celui ce sosea, Melanie îi spuse :

— Ah, Ruben, aduci atîta răceală ! Și eu tînjesc după lumină și căldură.

— Iată cum ești tu, replică Rubehn, vizibil distrat, deși încerca să-și manifeste obișnuita bună dispoziție. Iată cum ești ! Eu nu văd decît lumină, un adevărat *embarras de*

richesse [140], pe fiecare perniță de pe canapea și pe fiecare rezemătoare de scaun, ușița sobei sclipește și lucește, parcă ar fi de aur. Iar tu tînjești după lumină ! Te rog, mă orbește, dinspre partea mea e prea multă, aș vrea mai puțină sau deloc.

— N-o să ai prea mult de așteptat.

Rubehn se plimbase prin odaie de colo pînă colo. Se opri și rosti plin de interes :

— Am uitat să te întreb ce-i mai important. Iartă-mă. Ai fost la Jacobine. Cum a decurs ? Mă tem că nu prea bine. O văd în ochii tăi. Și am avut și o presimțire azi-dimineață, cînd m-am dus în oraș. N-a fost o zi bună.

— Nici pentru tine ?

— Eh, fleacuri. *A shadow of a shadow* [141].

Se așezase în cel mai apropiat fotoliu și luase mecanic un album ce se afla pe măsuța din fața canapelei. După părerea lui, adesea exprimată, o asemenea îndeletnicire era treapta cea mai de jos a preocupărilor spirituale, încît nu era de mirare că, în timp ce-l răsfoia, privirea-i luneca în altă parte și că repetă întrebarea :

— Cum a fost ? Sînt curios să aud.

Dar Melanie își dădu prea bine seama că el *nu* era curios să audă și pe cît de doritoare fusese să-și descarce sufletul, pe atît de greu îi fu acum să scoată un cuvînt ; de aceea se încurcă de mai multe ori cînd, spre a-i face pe plac, îi povesti despre adînca umilire pe care o suferise din partea propriului ei copil.

Rubehn se sculase în picioare și încercă s-o liniștească cu cîteva vorbe, dar suna la fel ca un verset rostit mecanic.

— Asta-i tot ce ai să-mi spui ? întrebă ea. Ruben, dragostea mea, oare te pierd și *pe tine ?*

Și veni în fața lui, privindu-l țintă.

— Ei, nu vorbi așa ! Mă pierzi ! Noi nu putem să ne pierdem. Nu-i așa, Melanie, că noi nu putem să ne pierdem ? Și, spunînd asta, glasul îi deveni în clipa aceea mai cald, mai duios. Cît privește copiii, continuă el după o clipă, ce vrei, copiii sînt copii ! Și pînă să crească mari o să mai treacă multă apă pe sub podurile Rinului. Apoi, nu

[140] Corect : *embarras de richesses.* Literal : încurcătură din pricina prea multor bogății *(fr.).*

[141] Umbra unei umbre *(engl.).*

uita, cei care s-au ocupat de treaba asta n-au fost chiar cei mai străluciți *metteurs en scène* [142]. Riekchen a noastră e drăguță și bună, și tu o iubești, poate chiar puțin *prea* mult, dar nici tu n-ai afirma că pensionara mînăstirii Poarta cerească a bătut mereu la porțile veșnicei înțelepciuni. Sau, în orice caz, nu i s-au deschis. Iar Jacobine ! Scuză-mă, are ceva de prințesă, dar de prințesă care păzește mioare.

— Ah, Ruben, spui atîtea de-a valma ! Dar cuvîntul de care am nevoie nu-l rostești. Nu spui nimic care să mă încurajeze, care să mă ridice iar în fața ochilor mei. Propriul meu copil mi-a întors spatele. Și tocmai pentru că e încă copil face ca totul să fie mai dureros. Asta mă ucide.

El clătină însă din cap și zise :

— Prea o iei în tragic. Sau crezi cumva că mamele și tații sînt în afara oricărei critici ?

— Măcar în afară de *aceea* a propriilor copii.

— Ba, nici *a lor*. Dimpotrivă, copiii judecă totul. tăcuți și necruțători. Și Lydia a fost dintotdeauna un mic mare inchizitor, măcar de tip genevez [143], și e un mediu potrivit pentru studiul teoriei atavismului. Străbunica ei trebuie să fi fost de acord cu arderea lui Servet [144]. Iar pe mine m-ar fi văzut cu plăcere alături, pe rug, asta-i sigur. Dar să trecem peste asta. Trebuie să plec în oraș.

— Te rog, spune-mi ! Ce s-a întîmplat ?

— O conferință. Și n-o să am încotro, așa că după sfîrșitul ei, am să rămîn acolo împreună cu ceilalți. Nu fi îngrijorată și, mai ales, nu mă aștepta. Nu-mi plac nevestele tinere care se tot uită mereu pe fereastră să vadă „dacă nu vine soțul" și sînt *per tu* cu portarul, ca să fie sigure că le va fi predat în bună stare. Mi-e silă de așa ceva. Cel mai bine e să te culci devreme, și să te odihnești. Iar cînd o să ne vedem iar mîine dimineață ai să fii, poate, de acord cu mine că Lydia mai trebuie să învețe ce-i buna-cuviință, și că fetițele proaste, de zece ani, și printre ele domnișoara Liddi, ar trebui să știe că rostul lor nu e să judece purtările mamei.

[142] Regizori *(fr.)*.
[143] Referire la intoleranța calviniștilor.
[144] Michel Servet (1511—1553), jurist, medic, teolog, geograf și matematician ; pentru critica sa împotriva dogmei despre Sfînta Treime a fost, la instigația lui Calvin, judecat la Geneva ca eretic și ars pe rug.

— Ah, Ruben, vorbești doar așa, dar simți cu totul altceva. ești prea inteligent și prea drept ca să nu știi că fetița are dreptate.

— O fi având. Dar și eu am dreptate. Și în orice caz există lucruri mai importante decît asta. Acum, la revedere.

Apoi, luîndu-și pălăria, ieși.

Melanie mai era trează cînd Rubehn se înapoie. Dar abia a doua zi dimineață îl întrebă de conferință și încercă să glumească. El, la rîndul lui, răspunse pe același ton, străduindu-se vădit, ca și în ajun, să construiască, printr-un potop de vorbe, un paravan îndărătul căruia să poată ascunde ce se întîmpla, de fapt, cu el.

Așa trecură zilele. Vioiciunea lui creștea, dar odată cu ea și zăpăceala, încît i se întîmplă să întrebe de mai multe ori același lucru. Melanie clătină din cap și spuse :

— Te rog, Ruben, unde ești ? Vorbește !

Dar acesta o încredință că „nu era nimic și că ea căuta acolo unde nu era nimic de găsit. Zăpăceala lui e o moștenire, ceva de familie, e adevărat nu prea plăcută, dar asta e, trebuie să se deprindă și să se obișnuiască cu ea.“ Apoi plecă, iar Melanie se simți mai bine. Căci cuvîntul adevărat nu fusese rostit și *el*, care ar fi trebuit să-i ușureze povara singurătății, o făcea să fie de două ori mai grea prin prezența lui.

Apoi sosi Paștele. Anastasia veni în Duminica Paștilor pentru o jumătate de oră și Melanie fu bucuroasă cînd convorbirea luă sfîrșit, iar prietena, care devenea tot mai stînjenitoare, plecă. În a doua zi de sărbători, la fel de puțin de sărbătorească și de veselă ca și cea dintîi, cînd Rubehn declară la prînz că „iar avea o conferință“, Melanie nu-și mai putu stăpîni teama ce-i apăsa inima și hotărî să se ducă la biserică, să asculte o predică. Dar unde ! Îi cunoștea pe predicatori numai de la botezuri și nunți, unde stătuse de multe ori la masă alături de credincioși și de necredincioși, iar la înapoierea acasă observase : „Mai slăbiți-mă cu ura voastră împotriva popilor. În viața mea nu m-am distrat așa de bine ca astăzi, cu pastorul Käpsel. Ce bătrîn fermecător ! Și plin de umor, aproape spiritual. Și umple mereu paharele, și ciocnește, și bea și el, și spune numai lucruri îndatoritoare. Zău, nu vă înțeleg. E doar mai interesant decît Reiff sau chiar Duquede.“

Şi acum o predică ! Nu mai ascultase una de la confirmare.

Îşi aminti deodată că bătrîna Christel povestise despre nişte slujbe de seară. Unde anume însă ? Ah, da, la Sankt Nikolai. Chiar aşa. Era departe, dar cu atît mai bine. Avea atîta vreme liberă şi plimbarea în aer curat era de multe săptămîni singura ei mîngîiere ! Plecă aşadar, iar cînd trecu prin Grosse Petristrasse se uită la ferestrele luminate de la etajul întîi. *Ale* ei erau însă întunecate şi fără flori în faţă. Grăbi pasul, privind de cîteva ori înapoi, de parcă o urmărea cineva şi, în sfîrşit, intră în curtea bisericii Sankt Nikolai.

Iar apoi chiar în biserică.

În naosul central ardeau cîteva lumini, dar Melanie trecu în partea umbrită de după coloane şi merse pînă cînd ajunse aproape chiar în faţa amvonului vechi şi bogat împodobit. Aici erau bănci, pe care şedeau copii orfani, numai fetiţe, în rochiţe albastre şi pieptăraşe albe, iar printre ele femei bătrîne cu părul cărunt, ascuns sub basmale negre ; cele mai multe ţineau în mînă un baston sau aveau lîngă ele cîrje.

Melanie se aşeză pe ultima bancă şi văzu cum fetiţele chicoteau şi se înghionteau, se uitau mereu la ea şi nu puteau înţelege cum o doamnă atît de bine venea la o asemenea slujbă. Căci era slujbă pentru săraci şi de aceea şi ardeau atît de puţine lumini. Corul şi orga tăcură în cele din urmă şi ele şi în amvon se ivi un omuleţ, de care Melanie îşi aminti foarte bine că-l mai văzuse la nişte înmormîntări mari, pompoase, de oameni bogaţi, şi despre care nu o dată afirmase pe tonul ei arogant : „Vorbeşte dintru început în stil de lespede de mormînt. Numai că nu atît de scurt.“ Acum însă vorbi scurt, fără să elogieze pe nimeni, şi folosind cu atît mai puţin un stil umflat ; arată numai obosit, istovit, căci era seara celei de-a doua zile a sărbătorilor. Aşa se făcu deci că Melanie nu află nimic potrivit pentru sufletul ei, pînă cînd, la sfîrşit, pastorul vesti :

— Şi acum, cucernică adunare, să cîntăm ultima strofă din cîntecul nostru de Paşti.

În aceeaşi clipă se auzi orga, mai întîi ca un zvon înăbuşit şi ca un tremur, ca atunci cînd cineva încearcă să-şi ia inima în dinţi, ori să-şi ia avînt ; iar cînd, în cele din urmă, răsună din plin, puternic, urmată de glasurile şovăitoare ale sărmanelor femei, două fetiţe destul de sfioase

se apropiară de Melanie, îi dădură o carte de rugăciuni și-i arătară pasajul. Și Melanie cîntă odată cu ceilalți :

Trăiești, lumină-n noapte-mi ești,
Mîngîiere-n necazuri, suferințe,
Știi tot de ce să mă ferești,
Și-mi împlinești orice dorință.

Ajunsă la ultimul rînd, înapoie copiilor cartea, mulțumi prietenoasă și se întoarse, spre a-și ascunde emoția. Apoi murmură ceva, care trebuia să fie o rugăciune, și chiar era în urechile celui ce ne aude glasul inimii, după care ieși din biserică tot atît de tăcută și pe o ușă lăturalnică, așa cum venise.

Întoarsă acasă, îl găsi pe Rubehn la masa lui de lucru. Citea o scrisoare pe care, atunci cînd ea intră, o dădu deoparte. Îi ieși în schimb înainte, o luă de mînă și o duse la locul ei de pe sofa.

— Ai fost plecată ? spuse, în timp ce se așeză și el din nou.

— Da, dragă. În oraș... La biserică.

— La biserică ? Ce-ai căutat acolo ?

— Mîngîiere.

El tăcu și oftă din greu. Iar Melanie înțelese că venise clipa cînd trebuia să se hotărască. Sări în picioare și fugi spre el, se aruncă la picioarele lui și își sprijini amîndouă mîinile de genunchii săi.

— Spune, ce-i ! Ai milă de biata mea inimă. Vezi, oamenii m-au părăsit și copiii mei și-au întors fața de la mine. Ah, oricît de greu era, aș fi putut totuși îndura. Dar că *tu* îți întorci fața de la mine, asta n-o mai pot îndura.

— Dar nu-mi întorc fața de la tine.

— Nu cu privirea, deși nu mă mai vezi, dar cu inima. Spune-mi, dragul meu, ce se întîmplă ? Nu gelozia mă chinuie. Dacă ar fi *asta*, n-aș mai putea trăi o oră măcar. Dar e altceva. Mi-e frică de altceva, care nu-i mai bun : nu mă mai iubești. E clar. Ceea ce nu înțeleg însă e de ce. Din cauza proscrierii în care trebuie să trăiesc și de care trebuie să suferi și tu ? Sau pentru că am adus atît de puțin soare și lumină în viața ta și am transformat singurătatea noastră și în dezolare ? Ori, poate, n-ai încredere în mine ? Îți spui poate : „Azi unul, mîine altul". Vorbește. Nu vreau să te văd că suferi. Aș fi mai puțin nefericită dacă tu ai fi

fericit. Chiar despărțită de tine. Pot să plec oricînd. Cere-mi, și o fac. Dar nu mă mai lăsa în nesiguranță. Spune-mi ce este, ce te apasă, ce te amărăște. Spune! Vorbește!

Trecîndu-și mîna peste ochi și frunte și luînd din nou scrisoarea pe care o dăduse deoparte, zise :

— Citește !

Melanie despături hîrtia. Erau cîteva rînduri de la bătrînul Rubehn, îi cunoștea foarte bine scrisul. Citi : „Frankfurt. Duminica Paștilor. Concordatul eșuat. Aranjează ce poți aranja. În cel mult opt zile trebuie să anunț încetarea plăților. M.R."

Iar pe fața lui Rubehn, Melanie citi că acesta se aștepta ca scrisoarea să-i producă soției sale un nou șoc. Dar cît de puțin o cunoștea, pe ea, care era mai mult, mult mai mult decît o răsfățată a societății și, înainte ca ea să-și poată da seama de eroarea săvîrșită, Melanie se ridică, strigînd de bucurie, îl îmbrățișă, îl sărută, și iar îl îmbrățișă.

— Asta-i tot... ! Ei, atunci totul o să fie iar bine... Nenorocirea care lovește firma voastră pentru mine înseamnă fericire, acum știu că totul o să se îndrepte, că o să fie iar bine, e mai mult decît îndrăzneam să sper și să aștept... Cînd am plecat, atunci, și am avut ultima discuție cu el, i-am spus ceva și despre oamenii de omenie. Și parcă a fost ieri. Pe acești oameni de omenie mi-am clădit viitorul, credeam că ei au să-l împace : te iubeam ! Dar era o greșeală ; oamenii de omenie m-au lăsat și ei în părăsire. Acum, însă, pot s-o spun : au avut dreptate. Căci dragostea nu-i de ajuns, și nici fidelitatea. Vorbesc de fidelitatea banală, care nu știe altceva mai bun decît să se ferească de infidelitate. Că doar nu e mare lucru să fii credincios atunci cînd iubești, cînd soarele strălucește și viața se desfășoară lin, fără să ceară vreun sacrificiu. Nu, nu, simpla fidelitate n-are nici o putere.. Dar cea pusă la încercare, *da*. Și acum pot eu să mă pun la încercare, vreau s-o fac și am s-o fac, și de aceea acum vine vremea *mea*. Acum am să arăt ce sînt în stare, să arăt că toate cele întîmplate s-au întîmplat pentru că trebuiau să se întîmple, pentru că te iubeam, și nu pentru că trăiam ușor și fără griji și voiam doar să schimb o viață comodă cu una și mai comodă.

Rubehn o privea fericit și lipsa de egoism pe care o vădeau vorbele și înfățișarea ei îl smulseră din adînca

descurajare a inimii sale. Acum îndrăznea şi el să spere, dar neliniştea şi îndoiala încă nu dispăruseră. Spuse mişcat :

— Ah, draga mea Melanie ! Ai fost totdeauna un copil şi mai eşti şi acum, în clipa asta. Un copil răsfăţat şi bun, dar un copil totuşi. De cînd ai deschis ochii, n-ai ştiut ce-s lipsurile, ah, dar ce vorbesc de lipsuri, în toată viaţa ta nu s-a întîmplat ca vreo dorinţă să-ţi rămînă neîmplinită. Ai trăit ca în basmul cu „întinde-te, masă" şi masa *se umplea* cu tot ce viaţa are mai bun, ba şi cu alintări şi dezmierdări. Şi ai fost dezmierdată ca un căţeluş King-Charles, cu o zgărdiţă albastră şi clopoţel. Iar tot ce-ai făcut a fost ca în joacă. Da, Melanie, în joacă. Acum vrei să te înveţi cu nevoia tot jucîndu-te. Îţi spui : se potriveşte tocmai bine. Sau poate îţi spui că aşa e mai frumos şi mai aparte, şi te entuziasmezi pentru coliba poetului [145], unde e destul loc, sau măcar *ar trebui* să fie pentru doi îndrăgostiţi, copleşiţi de fericirea că se iubesc. Ah, ce înălţător să citeşti despre masa frecată lună, despre rămurica înverzită aşezată în fiece colţişor şi despre scatiul care-şi trage singur farfurioara cu hrană. Şi nu-i de mirare : sărăcia născocită arată la fel de bine ca bogăţia imaginată. Dar cînd încetează să mai fie imagine şi reprezentare, cînd devine realitate şi regulă, atunci sărăcia e pîine amară, iar nevoia te învaţă ce-i greul.

Era zadarnic însă. Melanie se mulţumea să clatine întruna din cap, apoi, pe tonul acela insinuant la care era atît de greu să rezişti, rosti :

— Nu, nu, te înşeli. Lucrurile stau altfel, cu totul altfel. Am citit odată într-o carte, şi nu într-o carte proastă, că nebunii, poeţii şi copiii au totdeauna dreptate. Poate că şi în general, dar din punctul lor de vedere, absolut sigur. Iar eu sînt toate trei la un loc, încît poţi să deduci cît de *multă* dreptate am. O întreită dreptate. Spui că eu „vreau să mă învăţ cu lipsurile, jucîndu-mă". Da, dragă, asta vreau, despre asta-i vorba. Iar tu, pur şi simplu, crezi că n-aş putea. Eu însă pot, pot fără-ndoială, tot atît de neîndoielnic pe cît e faptul că ridic degetul ăsta, şi aş vrea să-ţi spun şi de ce pot. Un motiv l-ai şi ghicit : pentru că mi se pare foarte romantic, frumos şi aparte. Da, da. Dar ai fi

[145] Aluzie la poezia lui Schiller *Tînărul la pîrîu*.

putut şi să adaugi pentru că am alte idei despre fericire. Pentru mine fericirea este altceva decît un titlu sau o păpuşică frumos îmbrăcată. E *aici*, sau nicăieri. Aşa am crezut şi am simţit totdeauna, aşa am fost dintotdeauna şi sînt şi acum. Dar chiar dacă aş fi altfel, dacă aş ţine numai la zorzoanele existenţei, încă aş avea puterea să renunţ. *Un* sentiment este totdeauna precumpănitor şi de dragul dragostei poţi orice, orice. Cel puţin pentru noi, femeile. Şi *eu*, cu siguranţă. Am jertfit atîtea cu plăcere, şi n-aş putea renunţa la un covor ? Sau la un scrin ! Ah, un scrin ! şi rîse din toată inima Îţi mai aminteşti cînd ai spus : „Acum există numai anchete". Asta a fost atunci. Dar între timp lumea a progresat, şi acum peste tot sînt numai scrinuri.

Rubehn nu era tocmai convins, firea lui de patrician practic nu credea în durata unor asemenea exaltări, dar spuse totuşi :

— Bine, să încercăm. Deci, o viaţă nouă, Melanie !

— O viaţă nouă ! În primul rînd, renunţăm la locuinţa asta şi ne căutăm un colţişor mai modest. E adevărat că „mansardă" sună destul de nepretenţios, dar acest *trumeau* [116] şi aceste bronzuri sînt cu atît mai pretenţioase. Eu n-am învăţat nimic, şi asta-i bine, pentru că, la fel ca majoritatea celor care n-au învăţat nimic, ştiu de toate. Începem cu Toussaint-l'Ouverture [117], nu, nu ! iartă-mă, cu Toussaint-Langenscheidt [118], şi în opt zile sau, mai sigur, în cel mult patru săptămîni dau prima lecţie. De cînd sînt din Geneva ? Şi acum spune : Vrei ? Crezi ?

— Da.

— Dă mîna !

Bătu palma cu el şi-l trase, rîzînd şi glumind, în camera de alături, unde Vrenel tocmai pregătise, în lipsa servitorului, ceaiul.

Şi astfel avură din nou, în ziua aceea nefericită, o primă şi fericită.

[116] Oglindă între două ferestre *(fr.)*.

[117] Conducătorul unei răscoale a negrilor din Haiti (1791—1801).

[118] Metodă de învăţare a limbilor străine pusă la punct de filologul şi editorul berlinez Gustav Langenscheidt (1832—1895) în colaborare cu profesorul francez Charles Toussaint (n. 1877).

ÎMPĂCAȚI

MELANIE LUĂ ÎN SERIOS TOT CEEA ce spusese. Își recăpătase totodată vioiciunea și, în mai puțin de o lună, locuința modernă și elegant mobilată fuseseschimbată cu una mai simplă, iar lecțiile de franceză începuseră. Cunoștințele de limba franceză și, aproape în mai mare măsură încă, strălucitul ei talent muzical, desăvîrșit și sub aspectul tehnic, o ajutaseră să-și facă ușor o situație, și anume în cîteva mari familii sileziene, destul de distinse spre a putea ignora bîrfa zilei.

Curînd se adeveri cît de necesari fuseseră acești pași rapizi și hotărîți, întrucît prăbușirea se produse mai devreme decît fusese scontată, iar restrîngerile de tot felul se dovediră absolut imperioase, dacă nu voiau ca, odată cu reputația financiară a marii firme, să se ducă de rîpă și cea socială. Fiecare nouă știre din Frankfurt confirma acest lucru, iar Rubehn, care la început fusese înclinat să considere zelul Melaniei ca un simplu capriciu de a se jertfi, în scurt timp se văzu silit să-i urmeze exemplul. Se angajă la o bancă, în calitate de corespondent pentru America, la început cu o leafă mică, și fu deopotrivă uimit și fericit văzînd că, pînă la urmă, întrupa el însuși binecunoscuta înțelepciune a poetului mulțumit de „mica lui colibă".

Urmară săptămîni idilice și, în fiecare dimineață, cînd veneau dinspre marginea Wilmersdorfului și se îndreptau spre Tiergarten, trecînd pe dinaintea vechii case, priveau în sus, spre eleganta mansardă, și respirau ușurați, cu gîndul la zilele grele și pline de griji pe care le lăsaseră în urmă. Apoi intrau, flecărind, pe aleile strîmte și umbrite ale parcului, pînă cînd, ajunși la salcia plîngătoare crescută pieziș, între statuia regelui [149] și insula Louise, unde drumul se închidea aproape, o luau din nou pe larga Tiergartenstrasse. Numeau în glumă arborele pieziș vama și bariera lor, întrucît imediat în spatele lui se postase un flașnetar căruia, zi de zi, trebuiau să-i plătească astfel o taxă de trecere. Omul începuse să-i cunoască și, în timp ce pe

[149] Se referă la statuia regelui prusian Friedrich Wilhelm al III-lea (1770—1840).

cei mai mulți trecători îi urmărea cu o privire mînios-dispreţuitoare, de parcă ar fi fost defraudatori ai fiscului, înaintea tinerei noastre perechi îşi scotea regulat chipiul militar. Chiar de tot nu se putea însă constrînge şi dezminţi nici faţă de ei, iar într-o zi, cînd uitaseră de taxa zilnică, devenită îndatorire, ori nu i-o dăduseră cu bunăştiinţă, îl auziră învîrtind de trei ori, mînios şi violent, manivela, după care îşi întrerupse cîntecul, atît de brusc şi neaşteptat, încît cele cîteva sunete neterminate îi urmăreau ca nişte mîrîieli sau ca nişte imprecaţii. Melanie spuse :

— Să nu ne stricăm cu nimeni, Ruben. Prietenia e azi un lucru rar.

Şi se întoarse, ducîndu-se la bătrîn şi dîndu-i cele cuvenite. Dar acesta nu-i mulţumi, pentru că tot mai era un pic mînios.

Aşa trecu vara şi veni toamna, iar cînd frunzişul începu să-şi schimbe culoarea şi chiar să se scuture din arţari şi platani, în situaţia celor doi soţi care păşiseră zi de zi sub aceşti arbori se schimbă ceva, şi anume în bine. E adevărat că şi acum îşi mai spuneau, în timp ce treceau pe dinaintea bătrînului invalid, răspunzînd, la rîndul lor, respectuoşi la salutul lui, „că încă nu erau destul de siguri de noii prieteni pentru ca să poată renunţa la cei vechi", dar aceşti noi prieteni aveau meritul că începeau să existe. Lumea se interesa din nou de ei, le îngăduia să reînvie pe plan social şi chiar inşi care se bucuraseră de prăbuşirea puterii financiare a casei Rubehn şi, după cultura sau zestrea lor clasică ori creştină, vorbiseră de „Nemesis" [153] sau de „mîna lui Dumnezeu" binevoiau acum să se împace cu frumoasa pereche „care e atît de fericită şi atît de cuminte, nu se plînge niciodată şi se iubeşte". Da, se iubeşte atît de tare. *Acesta* a fost, aşadar, motivul care a hotărît aplecarea cumpenei, iar dacă mai înainte dragostea lor stîrnise numai invidie şi îndoială, acum părerea anterioară se preschimbă în contrariul ei. Şi lucrul nu era de mirare ! Căci acelaşi sentiment dusese deopotrivă la condamnare şi graţiere în proces, iar dacă la început năpustirea aceasta în indignare pricinuise o nemaipomenită satisfacţie, acum era o plăcere aproape la fel de mare de a vorbi despre aceşti *„inséparables"* [151]

[150] Zeiţa răzbunării, în mitologia elină.
[151] Nedespărţiţi *(fr.)*.

şi de a lăcrima pentru „iubirea lor atît de credincioasă". Un mic grup de ezoterici situă însă întreg cazul sub semnul afinităţilor elective şi stabili în mod ştiinţific că, pur şi simplu, elementele mai puternice şi, ca atare, mai îndreptăţite, le înlăturaseră pe cele mai slabe. Legile naturii biruiseră o dată mai mult. Şi cu aceasta, van der Straaten, care timp de o iarnă întreagă se văzuse ridicat pe scut, intră în uitare, împărtăşind destinul tuturor preferaţilor de moment, acela de a fi mai repede uitaţi decît ridicaţi în slăvi. Mai mult chiar, sarcasmul şi răutatea începură a-şi arunca săgeţile împotriva lui, şi atunci cînd, în mod excepţional, se mai amintea de întîmplare, se spunea : „Asta a vrut, asta a avut ! Cum de i-a trecut prin minte? Ea n-avea mai mult de şaptesprezece ani ! E adevărat, se zice că şi el a fost odată un *lion* [152]. O fi fost ! Dar cînd «leului» îi e prea bine..." Şi cei care vorbeau aşa rîdeau şi se bucurau că se întîmplase ce se întîmplase.

Oare van der Straaten auzea aceste vorbe sau altele asemănătoare ? Se prea poate. Dar pentru el n-aveau nici o însemnătate. Căci se analizase el însuşi cu prea mult scepticism şi necruţare pentru a se mira, fie şi numai o clipă, de schimbările petrecute în preferinţele societăţii, de felul cum aceasta îşi crea şi îşi dărîma idolii. Încît se putea spune despre el că „a auzit ce se vorbeşte chiar cînd *nu* auzea". Făcînd abstracţie de judecata semenilor, de un singur lucru se mai sinchisea tot atît de puţin sau şi mai puţin : de compătimirea lor. Fusese dintotdeauna o fire independentă, liberă şi puternică, şi aşa rămăsese. Da, rămăsese la fel chiar în îngăduinţa şi bunătatea lui.

Şi veni ziua cînd o şi dovedi, iar Melanie o află la rîndul ei.

Era pe la sfîrşitul lui octombrie şi în copacii goluşi nu mai atîrnau decît puţine frunze, galbene sau roşii. Cele mai multe zăceau pe alei, doborîte de vînt, iar acolo unde locul era uscat, greblate şi adunate, căci începînd din ajun vremea se schimbase iar şi după lungi zile de furtuni şi ploi răsărise un minunat soare de toamnă. Poate ultimul din acest an.

Aninettchen fu şi ea trimisă afară şi zăbovi mai mult decît ar fi fost de aşteptat, pînă cînd, pe la patru, slujnica

[152] Literal : leu *(fr.)*. Aici cu înţelesul de „leu de salon".

se înapoie acasă, foarte emoționată, povestind, în dialectul ei greoi, despre o întîmplare de care avusese parte.

— Stam așa pe bancă, acolo un' cei patru lei ținpodețu', și toma' ziceam : „Vezi, Aninettl, ăștia-s funigei, și vor să te-nfășoare, da' nu pot", și Aninettl țipa și rîdea, și da să m-apuce de cercel, cînd doi domni au venit de peste pod, să fi avut vreo cincizeci de ani ; și unu' din ei, cu niște picioare lungi și subțiri ca niște fuse, a zis : „Ia te uită, lănțugu' de-argint, să știi că e o elvețiancă, iar copilu' pun rămășag că e al ministrului Elveției". Da' celant a zis : „Nu, nu e ; îl știu pe ministru' Elveției, n-are nici copil, nici nevastă..." Și-apoi s-a întors la mine și mi-a zis : „Ei, fetițo, al cui e copilu'?" Și eu i-am spus: „A lu' domnu' Rubehn, e fetiță, o cheamă Aninettl". Și cînd am zis așa, domnu' s-a roșit și a întors capu'. Da' nu multă vreme, că iar s-a uitat și a zis : „Leită mama, rîde la fel și are tot părul negru ca ea. Frumos copilaș. Nu găsești?" Da' celant n-a vrut să găsească și a zis numa' : „Nu-l lăuda prea tare. Îs mulți ca el. E copil ca toți copiii." Da, așa a zis, lunganu' cel urîcios ; „Îs mulți ca el. E copil ca toți copiii." Da' domnu' cel bun a luat-o și a mîngîiat-o. Și pe mine m-a lăudat, că sînt cuminte și deșteaptă. Așa spus. Și-apoi au plecat.

Vorbele slujnicuței o impresionară pe Melanie și în răstimpul zilelor care urmară se gîndi mereu la întîlnirea aceea. Vreni trebui să povestească și să repovestească și să descrie fiece amănunt timp de cîteva săptămîni, pînă cînd, în sfîrșit, în forfota marilor și micilor pregătiri pentru sărbători, întîmplarea fu uitată.

Iar apoi veniră înseși sărbătorile, cu noaptea de Crăciun, la care și de astă dată fuseseră poftiți fratele mai mic al lui Rubehn și bătrînul procurist din Frankfurt, care nu se putuse hotărî să se întoarcă acolo. De asemenea și Anastasia.

Melanie, care, înainte de venirea musafirilor, mai avea de pus la punct tot felul de treburi gospodărești, era surescitată și se înspăimîntă de-a binelea cînd, îndată după ce se întunecase, și mult înainte de ora fixată, auzi sunînd clopoțelul. Să fie oare musafirii ? Sau numai unul dintre ei ? Dar îngrijorarea ei nu dură mult, căci auzi de-afară întrebări, parlamentări și numaidecît se ivi și Vrenel cu o lădiță de mărime potrivită, pe care, fără nici o specifi-

care de adresă, se putea citi doar un singur cuvînt : „Cadou de Crăciun".

— Pentru noi e, Vreni ? întrebă Melanie.

— Așa cred. I-am spus : „Aci stă domnu' Rubehn. Cu doamna Rubehn." Și el a spus : „Păi, foarte bine, ăsta-i numele". Atunci am luat-o.

Melanie clătină din cap și se duse în camera lui Rubehn, unde începură cu toții să desfacă lădița. Nu lipsea nimic din atributele obișnuite ale darurilor de Crăciun, și abia cînd, jos de tot, chiar pe fund, dădură de un măr mare, Melanie spuse :

— Atenție. Probabil că e înăuntru.

Dar nu se vedea nici o urmă și tocmai cînd voi să dea deoparte mărul, odată cu tot restul, o mișcare întîmplătoare a mîinii făcu ca cele două jumătăți ale mărului, dibaci lipite, să se desprindă.

— *Ah, voilà !* [153]

Într-adevăr, în locul căsuței cu sîmburi, care fusese scoasă, se afla un pachețel învelit în foiță. Îl apucă, dezveli grijulie și curioasă un strat după altul de hîrtie și, pînă la urmă, se trezi în mînă cu un mic medalion, simplu, fără nici o podoabă sau ornament. Apăsă pe deschizătoare și găsi înăuntru un tablouaș ; îl recunoscu și îl scăpă din mînă. Era, *en miniature*, Tintoretto-ul pe care cîndva îl privise rîzînd și de sus și despre al cărui personaj principal spusese doar : „Ia te uită, Ezel ! A plîns. Dar nu ți se pare că abia dacă-și înțelege vina ?"

Ah, acum simțea că aceste vorbe fuseseră rostite și pentru ea însăși. Ridică tablouașul căzut și-l dădu, roșind, lui Rubehn.

Acesta se jucă ușor cu el, după care, apăsînd încuietoarea medalionului, zise :

— *King Ezel in all his glories !* [154] Mereu același. Binevoitor și stîngaci. Am să-l port. Atîrnat de ceas. Ca breloc.

— Nu, am să-l port *eu*. Tu nu știi ce mult înseamnă pentru mine. Să-mi amintească și să-mi atragă atenția... în orice clipă.

[153] Ah, ia uite ! *(Fr.)*.
[154] Regele Ezel în toată splendoarea lui ! *(Engl.)*

— Din partea mea... Dar n-o lua mai în tragic decît e nevoie și nu te gîndi prea mult la vechiul și plicticosul subiect : vină și ispășire.

— Ești trufaș, Ruben.

— Nu.

— Bine. Atunci mîndru.

— Da, asta sînt, scumpa mea Melanie. Asta sînt. Dar de ce ? de *cine* ?

Și se îmbrățișară sărutîndu-se, iar după o oră li se părea că lumînările din pom ard cu o senină strălucire.

SFÎRȘIT

CÉCILE

I

— THALE. A DOUA...

— Ultimul vagon, domnule.

Bărbatul între două vîrste căruia i se dăduse acest răspuns, un om robust cam de cincizeci de ani, oferi brațul doamnei ce-l însoțea și păși încet pînă la capătul trenului, ca atunci cînd conduci un convalescent. Într-adevăr, pe o tăbliță agățată de vagon scria : „Spre Thale".

Era unul dintre vagoanele noi, cu scări, și după ce le sui bărbatul îmbrăcat cu aleasă grijă — redingotă albastră, pantalon de culoare deschisă și cravată cu un ac de mărgean — se întoarse pentru a ajuta doamnei la urcare. Compartimentele erau încă goale, așa că aveau libertatea, dar și greutatea alegerii, și trecu mai mult de un minut pînă ce femeia zveltă, îmbrăcată în negru, se hotărî, găsindu-și un loc care îi părea potrivit. De o neliniște asemănătoare era stăpînit și domnul care o însoțea, însă neastîmpărul lui, după cît se vedea, nu avea nimic de-a face cu căutarea locurilor, căci, deschizînd și închizînd de cîteva ori fereastra, măsura mereu peronul cu privirea, ca și cum ar fi așteptat pe cineva. De fapt, așa și era, și nu se liniști decît după ce un servitor în semilivrea îi întinse biletele de tren și recipisa de bagaje, cerînd „domnului colonel" (cuvînt pe care îl repeta întruna) scuze pentru întîrziere.

— Bine, bine, spuse cel numit cu atîta stăruință „domnule colonel". Adresa noastră o știi. Ai grijă de cai, plimbă-i cîte o oră pe zi, nu mai mult. Fii însă cu băgare de seamă pe asfalt.

Apăru apoi controlorul ca să perforeze biletele, plecîndu-se plin de respect în fața călătorului, în care recunoscuse numaidecît pe fostul militar.

Și trenul se puse în mișcare.

— Slavă domnului, Cécile, zise coloneiul, a cărui privire ageră, aproape sfredelitoare, își sporea aceste însușiri în urma unui mic defect la ochiul stîng. Slavă Domnului, sîntem singuri.

— Sper că o să și rămînem.

Și cu aceste cuvinte convorbirea luă sfîrșit.

Plouase în noaptea trecută și partea dinspre rîu a orașului, pe lîngă care tocmai trecea trenul, era învăluită în ceața subțire a dimineții, îndeajuns de subțire pentru a îngădui călătorilor noștri să vadă din spate casele și să arunce o privire spre ferestrele, de cele mai multe ori deschise, ale camerelor de dormit. Li se înfățișau lucruri neobișnuite, dar cele mai neobișnuite erau grădinile de vară și localurile de petrecere presărate ici și colo la picioarele înaltelor poduri ale căii ferate. Între ziduri laterale înnegrite de vreme creșteau cîțiva salcîmi rotați, poate șase, poate opt, iar în jurul lor erau așezate tot atîtea mese vopsite în verde, cu scaunele sprijinite de ele. Un cărucior, la care era înhămat un cîine, se oprise la gura unei pivnițe și se vedea bine cum se cărau înăuntru coșuri cu sticle pline și se scoteau cu tot atîtea sticle goale. Într-un colț, sta un chelner și căsca.

Ieșiră însă curînd dintre străzile strîmte și în locul lor apărură bazine și piețe largi, dincolo de care se înălța, fantomatică aproape, Coloana Victoriei. Cu o clătinare a capului, doamna arătă spre ea cu vîrful umbrelei și trase apoi perdeluța — e drept, numai pe jumătate — spre fereastra deschisă.

Însoțitorul ei începuse între timp să cerceteze o hartă desenată în linii groase și care arăta căile ferate din imediata apropiere a Berlinului. Dar nu prea reușea să se descurce și păru să se orienteze abia în timp ce treceau prin dreptul Grădinii zoologice, cînd spuse :

— Uite, Cécile, cuștile elefanților !

— A ! răspunse ea, încercînd să arate interes, dar rămase rezemată în locul ei din colţ şi se îndreptă de spate numai cînd trenul intră în Potsdam.

Pe peron păşeau în sus şi în jos o mulţime de militari, printre ei şi un general bătrîn, care, zărind-o pe Cécile, salută deosebit de amabil către interiorul compartimentului, dar îndată după aceea se feri să mai treacă prin apropiere. Manevra lui nu rămase neobservată de Cécile, şi cu atît mai puţin de colonel.

Se dădu semnalul de plecare şi trenul îşi urmă drumul trecînd podurile peste Havel, întîi la Potsdam, apoi la Werder. Nu vorbea nici unul dintre ei şi numai perdeluţa cu iniţialele companiei de cale ferată în ţesătură flutura vesel în vînt. Cécile privea ţintă, ca şi cum ar fi vrut să ghicească ce înseamnă acele litere, dar nu reuşi decît să-şi adîncească expresia de oboseală întipărită pe chip.

— Ar trebui să te instalezi mai comod, să te întinzi, în loc să şezi dreaptă în colţul tău, zise colonelul.

Şi cînd doamna consimţi, dînd uşor din cap, el luă pleduri şi pături şi o ajută să se culce.

— Mulţumesc, Pierre, mulţumesc. Dă-mi te rog şi perna.

Trăgînd pătura mai sus, Cécile închise ochii, în timp ce colonelul începu să citească un ghid de călătorie, făcînd mici însemnări pe margine. Doar din cînd în cînd îşi ridica privirea de pe carte şi, cu o expresie de interes şi de compasiune, care l-ar fi făcut imediat simpatic dacă ea n-ar fi fost urmată de o trăsătură de asprime, de semeţie şi îndărătnicie dăunînd bunei impresii de la început, se uita la femeia ce părea numai că doarme. Dacă aparenţele nu înşelau, cei doi aveau în urma lor „o poveste" şi frumoasa femeie (o arăta şi diferenţa de vîrstă) fusese cucerită după multe lupte şi sacrificii.

Trecu un timp, apoi Cécile deschise iar ochii, privind peisajul de afară, mereu altul : semănături şi livezi, după care urmau iar fîşii întinse de cîmpie. Nu rostea nici un cuvînt şi, privind-o, puteai crede că visarea apatică era starea preferată a acestei femei, care abia începea să se însănătoşească.

— Nu spui nimic, Cécile.

— Nu.

— Dar *eu* pot vorbi ?

— Sigur. Spune. Te ascult.

— L-ai văzut pe Saldern ?

— M-a salutat deosebit de politicos.

— Da, adevărat. Iar apoi ne-a evitat, şi pe tine, şi pe mine. Ce puţin independenţi sînt totuşi aceşti oameni!

— Mi-e teamă că ai dreptate. Dar să nu mai vorbim despre ei. De ce să ne chinuim, să ne facem rău ? Povesteşte-mi ceva plăcut, ceva despre bucurie şi fericire. Există parcă o poveste : *Drumul spre fericire* [1] ? Sau e numai un basm ?

— E poate numai un basm.

Cécile dădu dureros din cap la aceste cuvinte, iar cînd el, nu fără sinceră, chiar dacă fugitivă emoţie, văzu că privirea ei se tulbură, îi luă mîna şi îi spuse :

— Lasă, draga mea. Poate fericirea e mai aproape decît crezi, poate stă ascunsă pe unul din piscuri în Harz. Am s-o cobor de acolo pentru tine, sau poate o culegem împreună. Închipuie-ţi, hotelul în care vom locui se numeşte Hotel Zehnpfund [2]. Nu prevesteşte parcă vremuri bune ? Eu şi văd cîntarul pe care ai să te cîntăreşti şi care are să arate că vei fi din zi în zi mai sănătoasă. Căci creşterea în greutate înseamnă însănătoşire. Ne vom plimba cu trăsura şi vom număra cerbii din parcul contelui von Wernigerode. Sper că nu va avea nimic împotrivă. Şi oriunde poate răsuna un ecou, am să pun să se tragă o salvă în cinstea ta.

Părea că vorbele lui îi fac bine, deşi nu-i spuneau prea mult, şi de aceea Cécile îi răspunse doar :

— Sper că vom fi cît mai mult singuri.

— De ce mereu singuri ? Şi tocmai tu ? Tu ai nevoie de oameni.

— Poate. Dar să nu mîncăm la *table d'hôte* [3]. Promite-mi.

— Firește. Cred însă că ai să te răsgîndeşti curînd.

Şi convorbirea încetă iar, în timp ce trenul gonea tot mai repede, trecînd întîi prin Brandenburg, cu biserica Sankt Godehard, apoi prin Magdeburg, cu domul său. La Oschersleben li se alătură şi trenul de Leipzig, iar acum, deoarece panta începea să se facă simţită, înain-

[1] Se referă la o nuvelă a scriitorului german Paul Heyse (1830—1914).

[2] Hotelul Zece pfunzi.

[3] Pensiune ; masă comună *(fr.)*.

tau cu viteză mai mică spre Quedlinburg unde, din spatele bisericii mînăstirii, începea să se arate privirii masivul Brocken. Regiunea prin care treceau semăna din ce în ce mai mult cu o grădină, căci aici straturile de flori se întindeau în lungul cîmpiei, cum se întind în alte părți lanurile de grîu pe ogoare.

— Uite, Cécile, spuse colonelul. La picioare ți se întinde un covor, iar munții Harz te primesc ca pe o prințesă. Ce vrei mai mult ?

Iar ea își îndreptă umerii și zîmbi.

Peste cîteva minute, trenul oprea la Thale, unde un roi de vizitii și de rîndași se strînseră pe dată în jurul vagoanelor, strigînd :

— Hubertusbad ! Waldkater ! Zehnpfund !

— Zehnpfund, repetă colonelul și, întinzînd recipisa de bagaje unui comisionar, care se repezise să-i servească, oferi Cécilei brațul și se îndreptă spre hotelul aflat chiar lîngă gară.

II

ÎN DIMINEAȚA URMATOARE, terasa cea mare a Hotelului Zehnpfund era ocupată abia pe jumătate ; numai vreo douăsprezece persoane priveau peisajul din fața lor, căruia coșurile și coloanele de fum ale unei fabrici învecinate nu-i răpeau prea mult din frumusețe. Căci adiind un vînt ușor, dinspre cîmpie, mîna fumul gros înspre munți. În liniștea care domnea se împleteau, în afară de freamătul rîului Bode, și bocănitul îndepărtat al unei mori cu șteampuri și, foarte aproape, ciripitul unor rîndunele, ce săgetau în zigzag prin aer spre pajiștea din fața terasei. Era partea cea mai frumoasă a priveliștii, aproape mai frumoasă și decît peretele stîncos, cu toate crestele lui fantastice, iar dacă verdele viu al pajiștii desfăta ochiul, cu atît mai mult îl încînta mulțimea copacilor presărați pîlcuri, pîlcuri pe întinderea de verdeață, de o mînă vădit pricepută. Creșteau alături arțari și platani, iar între ei se îngrămădeau tot felul de arbuști ornamentali, plini de flori multicolore : magnolii și grozamă, călini și salcîmi.

Peisajul nu putea să nu farmece pe oricine, însă ochii frumoasei femei, pe care am însoțit-o cu o zi înainte, în călătorie, priveau, spre deosebire de soțul ei, colonelul, fără prea mare interes tabloul ce i se întindea la picioare.

Masa la care luau împreună micul dejun, așezată la adăpostul unui perete de sticlă ce închidea terasa în partea dinspre munte, atrăgea privirea nu numai prin serviciul ei de o eleganță deosebită, ci mai ales printr-un mare și splendid buchet de liliac, așezat tocmai pe această masă poate numai ca un omagiu adus femeii atît de distinse nu numai prin rang, ci și prin înfățișare. Cécile rupse cîteva rămurele înflorite, lăsînd apoi privirea să-i alunece cînd spre pajiște, cînd spre munte, pierdută ca într-o visare din care fu evident neplăcut tulburată cînd colonelul, în zelul lui bine intenționat, începu să facă pe ghidul :

— Multe s-au schimbat prin aceste locuri de cînd am fost aici ca sublocotenent. Dar mă mai descurc totuși. Platoul, care se vede acolo sus, cu clădirea în formă de cub, trebuie să fie Hexentanzplatz [4]. Aud că se poate urca acum lesne cu trăsura pînă sus.

— O ! sigur că se poate, răspunse ea în timp ce, vizibil neinteresată de această comunicare, cerceta cu privirea terasa, unde inelele jaluzelelor zăngăneau, iar fețele de masă, înflorite în alb și roșu, se legănau în vînt.

Potrivindu-și una dintre panglici, își întoarse capul în așa fel încît de la cealaltă margine a terasei i se puteau vedea liniile armonioase ale profilului.

— Hexentanzplatz, reluă ea după o vreme convorbirea. Probabil o stîncă ce-și are legenda ei, nu-i așa ? Aveam atîtea și în Silezia, sînt toate atît de copilărești. Mereu e vorba de prințese și jucării pentru uriași. Credeam că stînca de-aici se numește Rosstrappe [5].

— Da, Cécile. E cealaltă, mai apropiată.

— Trebuie să urcăm pe ea ?

— Nu, nu trebuie. Credeam însă că ai să vrei. Priveliștea este frumoasă, se poate vedea pînă departe.

— Pînă la Berlin ? Dar nu, mă înșel, nu se poate. Berlinul trebuie să fie mai departe, la cincisprezece leghe, sau chiar mai mult. A ! ai văzut cele două rîndunici ? Parcă se

[4] În traducere literală : Locul de dans al vrăjitoarelor.
[5] În traducere literală : Urma calului.

fugăreau una pe alta în joacă și se prindeau. Poate sînt frate și soră, sau poate o pereche.

— Sau și una, și alta. Rîndunelelor nu prea le pasă. Ele nu-și prea bat capul cu astfel de lucruri.

În glasul lui se făcea simțită o notă amară. Amărăciunea nu era însă adresată doamnei, căci privirea ei rămase liniștită și roșeața nu i se urcă în obraz. Își trase doar peste umeri șalul de janilie pe care îl lăsase să alunece mai jos de talie și zise :

— Mi-e frig, Pierre.

— Pentru că nu faci destulă mișcare.

— Și pentru că n-am dormit bine. Să mergem, vreau să mă culc, să mă odihnesc o jumătate de ceas.

Cu aceste cuvinte, se ridică, salutînd cu o ușoară înclinare a capului, la care cei de la masa vecină răspunseră la fel de discret, apoi se îndreptă spre încăperea alăturată și spre coridor. Numai unul dintre oaspeți, care din spatele ziarului său, la celălalt capăt al terasei, se uita de mult la distinsa pereche, se sculă de pe scaun, lăsă ziarul din mînă și salută deosebit de respectuos, ceea ce nu întîrzie să aibă efect asupra frumoasei femei. Parcă însuflețită și înviorată, luă brațul însoțitorului ei și spuse :

— Ai dreptate, Pierre. Aerul are să-mi facă mai bine decît odihna. Mi-e frig numai pentru că nu fac deloc mișcare. Să mergem în parc și să vedem dacă găsim locul unde își au rîndunelele cuibul. Cred că știu care e copacul.

Tînărul care se ridicase de la locul lui și salutase cu atîta politețe chemă chelnerul și îl întrebă :

— Îi cunoști pe domnul și doamna ?

— Da, domnule von Gordon.

— Și ?

— Colonelul în retragere von Saint-Arnaud și soția. Au sosit ieri cu trenul de amiază și au luat cina singuri. Doamna pare bolnavă.

— Vor rămîne cîteva zile ?

— Presupun.

Chelnerul se retrase, iar tînărul căruia îi spusese „domnule von Gordon" repetă de două-trei ori numele pe care tocmai îl auzise „Saint-Arnaud... Saint-Arnaud !"

În sfîrșit, păru că găsise.

„Da, îmi aduc aminte. La Saint-Denis [6] s-a vorbit mult despre el în anul '70. Un glonte în beregată, între trahee și carotidă. O rană nemaipomenită. Și o vindecare nemaipomenită : s-a restabilit în șase săptămîni. Witzleben mi-a povestit totul amănunțit. Nici vorbă, el e. Era pe atunci cel mai vîrstnic căpitan într-un regiment de gardă, «Franz» sau «Maikäfer», și a fost făcut maior chiar în Franța. Cred că l-am mai văzut la Cerf. Dar de ce în retragere ?"

Și vorbind cu sine, tînărul, după ce se orientase în felul acesta destul de bine cu ajutorul memoriei, își luă iar ziarul și își aruncă ochii peste articolul de fond, care vorbea despre ultimele progrese ale rușilor în Turcmenia [7], făcînd, totodată, împreună cu multe confuzii de nume, și pronosticuri cu privire la India și Persia. „Domnul autor știe despre treburile astea cam tot atît cît știu eu despre lună." Și, împingînd nemulțumit ziarul, preferă să se uite spre munți, pe care de mai mult de o săptămînă îi privea în fiecare dimineață cu o bucurie mereu nouă. La urmă, ochii i se opriră în apropierea terasei, urmărind aleile așternute cu pietriș, care, cînd mai late, cînd mai înguste, șerpuiau pe pajiștea parcului. Unul dintre boschete, așezat cel mai în bătaia soarelui, era mai mult galben și tocmai îl privea țintă ca să se convingă dacă e vorba de flori sau de frunze arse de soare, cînd zări ieșind chiar din boschet siluetele doamnei și domnului Saint-Arnaud. Cotiră apoi, intrînd pe un drum care, dincolo de pajiștea parcului, mergea paralel cu hotelul, așa încît puteau fi bine văzuți de pe terasă. Frumoasa femeie părea să se fi întremat repede în aerul curat și pășea dreaptă și mlădioasă, deși nu era greu să-ți dai seama că mersul însemna încă pentru ea un efort și o obosea.

„Sînt la Baden-Baden, își spuse tînărul care îi privea de pe terasă, la Baden-Baden sau la Brighton sau Biarritz, nicidecum în Harz și nu la Hotelul Zehnpfund." Și vorbind astfel cu sine, ochii lui urmăreau cu tot mai mult interes perechea care ba se apropia, ba se îndepărta, în timp ce continua să scormonească prin amintiri. „Saint-Arnaud. În '70 încă nu era căsătorit, iar ea trebuie să fi avut abia

[6] Suburbie a Parisului ocupată de trupele germane în războiul franco-german din 1870—1871.

[7] Între 1880 și 1884, trupele țariste au cucerit Turcmenia.

optsprezece ani." Şi, tot socotind şi chibzuind, făcea mereu alte presupuneri legate de această căsnicie destul de ciudată şi de surprinzătoare. „Aici se ascunde un roman. El este cu peste douăzeci de ani mai bătrîn decît ea. Ei, asta, la urma urmelor, ar mai merge, eventual nu înseamnă mult. Dar demisia unui ofiţer atît de capabil şi de strălucit ! Ţinuta îl trădează şi acum : colonel în regimentul de gardă, *comme il faut* [8] din cap pînă în picioare. Şi totuşi, în retragere. Nu cumva... Dar nu, soţia lui nu e o cochetă, iar purtarea lui faţă de ea respectă măsura cuvenită. E politicos şi îndatoritor, dar nu exagerat de politicos, ca atunci cînd ar avea ceva de ascuns. Ei, am să aflu eu. Dealtfel, ea pare să fie catolică, şi dacă nu e din Bruxelles, e cel puţin din Aachen. Nu, nici asta. Acum ştiu : e poloneză, sau cel puţin pe jumătate poloneză. Şi crescută într-o mînăstire severă, Sacré Coeur sau Zum guten Hirten."

III

DOMNUL VON GORDON ERA PE drumul cel mai bun, continuînd să-şi ducă mai departe presupunerile, cînd fu întrerupt de un rîs zgomotos şi nestăpînit, care se auzea din spate. Întorcîndu-se, văzu ieşind pe terasă doi noi vizitatori, bărbaţi voinici cam de treizeci de ani, al căror fel de a fi şi mai ales de a vorbi nu putea lăsa nici o îndoială asupra locului lor de baştină. Purtau costume de vară de culoare brun-cenuşie, care se repeta şi în pălăriuţele de pîslă, aveau pleduri şi genţi de călătorie. Totul se potrivea fără greş, cu excepţia a două obiecte din echipamentul lor, dintre care, fiind vorba de o călătorie în munţii Harz, făcea, hotărît, unul o impresie prea bună, iar celălalt prea slabă în ce priveşte soliditatea. Cele două lucruri *nepotrivite* erau : un baston elegant de promenadă cu mîner de fildeş, celălalt fiind o pereche de bocanci zdraveni, cu tălpi groase şi cheutori, buni pentru o ascensiune pe Matterhorn, dar nicidecum pe Rosstrappe.

[8] Fără cusur *(fr.)*.

— Unde ne așezăm tabăra ? întrebă din prag cel mai vîrstnic, privind peste întreaga terasă. În aceeași clipă zări însă masa mai ferită, cu buchetul mare de liliac, de la care abia plecaseră domnul și doamna Saint-Arnaud și, înaintînd grăbit spre locul acela mai adăpostit de curent, spuse: Unde înfloresc *asemenea* flori, acolo poposește fără grijă, răufăcătorii, răufăcătorii n-au liliac. Și în aceeași clipă, așezîndu-și pledul și geanta de călătorie pe spătarul scaunului, strigă cu o apăsare caracteristică pe ultima silabă : Chelnér !

— Ce doriți ?

— Întîi și întîi o cafea cu tot dichisul, sau mai pe scurt un mic dejun ca în Elveția. Pentru fiecare cîte un ou, însă bravului Schweppermann [9], două.

Chelnerul zîmbi mucalit și, spre vădita satisfacție a celor doi nou veniți, încercă să arate printr-o mișcare plină de haz a mîinii că nu prea știa care va fi cel favorizat.

— Ești berlinez ?

— La ordinele dumneavoastră.

— Ei, atunci, prietene și concetățene, n-ai să ne trădezi dacă îți spunem că de fapt amîndoi sîntem Schweppermann. Fă patru ouă. Dar grăbește-te. Întîi însă curăță aici fostul cîmp de bătaie. Cu mierea cum stați ?

— Foarte bine.

— Ei, atunci și miere. Dar miere de fagure. Abia culeasă. Naturală, naturală !

În timp ce vorbeau astfel, chelnerul rînduise masa și plecă să aducă micul dejun. Urmă o pauză, pe care cei doi berlinezi, neavînd încotro, o folosiră contemplînd natura.

— Iată deci Harzul, sau munții Harz, luă pentru a doua oară cuvîntul cel mai vîrstnic dintre ei, același care purtase scurta convorbire cu chelnerul. Uimitoare asemănare. E aproape ca la Tivoli [10], cînd fabrica Kuhnheim [11] e în funcțiune. Ia te uită, Hugo, cum se prelinge ozonul înspre munte. Iar în ziare, anunțul care apare în fiecare săptămînă, spune : „Thale, localitate climaterică". Și aici

[9] Aluzie istorică ; după bătălia de la Mühldorf (1322), bravul căpitan Seyfried Schweppermann ar fi primit rație dublă, drept răsplată.

[10] Pe vremuri, fabrică de bere și berărie din Berlin.

[11] Pe vremuri, fabrică de chimicale din Berlin.

dai de asemenea hornuri ! Ei, n-au decît ! Fumul conservă şi, dacă stăm două săptămîni la afumat, o să plecăm de aici în chip de jamboane. Ah, Berlin ! De-aş putea vedea cel puţin Rosstrappe !

— E chiar în faţa ta, spuse celălalt, în timp ce tocmai li se aducea micul dejun pe o tavă încăpătoare. Nu-i aşa, chelner, clădirea aceea roşietică de sus este Rosstrappe ?

— Nu tocmai, domnule. Rosstrappe e ceva mai încolo. Clădirea pe care o vedeţi e Hotelul Rosstrappe.

— Ei, ăsta-i deci Rosstrappe. Ne-o spune hotelul. Dealtfel, ce bem ? Bere de Pilsen sau de Kalmbach ?

— Avem şi una, şi alta, domnilor. Dar avem şi bere făcută la noi.

— Nu cumva acolo de unde iese fumul ?

— Nu, aici, mai la stînga. Hornurile din dreapta sînt de la fabrica de foi de tablă.

— Ce spui ?

— Fabrica de foi de tablă. Tablă smălţuită.

— Nu mai spune ! Smălţuită. Mai lipseşte doar cadranul. Se poate vedea ?

— O, sigur, sigur. Domnii sînt rugaţi numai să prezinte cărţile lor de vizită...

Şi aici convorbirea se întrerupse, cei doi turişti prin excelenţă fiind preocupaţi de micul lor dejun cu ouă şi miere de fagure.

O jumătate de oră mai tîrziu, se ridicară şi ieşiră de pe terasă, cel mai tînăr ducîndu-şi în vremea asta la gură bastonul cu mîner de fildeş şi imitînd sunetele unei piculine ce intonează un marş. Toţi cei aflaţi încă pe terasă priveau curioşi în urma lor, chiar şi Gordon, care ar fi urmărit înaintarea lor pînă în valea rîului Bode, dacă trenul de dimineaţă, sosind tocmai atunci şi aducînd noi vizitatori, nu i-ar fi atras interesul în direcţie opusă. Dinspre gară se apropiau asociaţii corale care se duceau la Treseburg, unde aveau să petreacă ziua şi să organizeze concursuri. Trecînd prin faţa hotelului, îşi fluturară pălăriile şi strigară de nenumărate ori ura, fără ca cineva să ştie pentru cine o făceau. De ultimele lor rînduri se alipiseră însă şi toţi ceilalţi călători care coborîseră din tren, chipuri comune, printre care numai ultimele meritau oarecare atenţie.

Erau doi asemenea inși, care discutau cu aprindere, deși abia se cunoscuseră. Cel care mergea în stînga, îmbrăcat în negru, cu redingotă închisă la gît, cu înfățișarea plăcută, era un fost pastor, pe care Gordon îl știa din cîteva excursii și mai ales de la mesele luate în comun, iar celălalt se remarca prin marea sa urîțenie și aproape și mai mult prin ciudățenia îmbrăcămintii. Căci purta jambiere cam jerpelite și o vestă de catifea cu colțurile ieșite de sub jachetă, avea părul lung, joben și ochelari cu ramă de corn. Ce puteai crede despre el ? Judecîndu-l după partea de jos a trupului, l-ai fi luat fără îndoială drept vînător, iar după partea de sus îl puteai socoti tot atît de sigur drept un conțopist sau un avocățel oarecare, dacă ultima și cea mai impresionantă piesă din echipamentul său n-ar fi fost o cutie de erborizare, ba chiar o cutie legată cu o panglică brodată. Legănîndu-și cutia încolo și încoace, mergea alături de cleric, care, dealtfel, se și pregătea să se îndepărteze ; făcînd pași mari și gesticulînd întruna, se îndrepta spre terasă.

— Botanist, zise Gordon către proprietarul Hotelului Zehnpfund, care venise lîngă el. Nu arată ca Moș Crăciun, care are de gînd să vîre primăvara în sac ?

Jovialul hotelier, care, asemenea celor mai mulți din meseria lui, era un bun cunoscător de oameni, nu luă în seamă caracterizarea lui Gordon, ci spuse :

— Nu, domnule von Gordon, cutia cea verde mi-e cunoscută : în nouă din zece cazuri e o cămară de provizii, dar e totdeauna legată cu o panglică brodată. Nici vorbă de botanică. Cred că domnul e un săpător de urne.

— Arheolog ?

— Cam așa ceva.

Și, în timp ce vorbeau astfel, persoana despre care discutau dispărea de cealaltă parte a peluzei, după ce își luase însă rămas bun de la cleric, care locuia în hotel.

IV

LA UNU FĂRĂ ZECE MINUTE, clopoțelul care anunța masa suna prin toate coridoarele și, în ciuda faptului că sezonul nu era încă în toi, în marea sală de mese se adună totuși un număr destul de mare de

oaspeți. Nu lipseau nici cei doi berlinezi îmbrăcați în bruncenușiu, în jurul cărora, la capătul mesei, se formase în scurtă vreme un cerc de auditori, unii admirîndu-i, alții zîmbind, iar printre aceștia se numărau și bătrînul domn în redingotă preoțească și cel cu părul lung și ochelari cu ramă de corn. Domnul și doamna Saint-Arnaud, care, împotriva dorinței exprimate de Cécile în timpul călătoriei, își făcuseră totuși apariția, fură invitați de chelner să ia loc la mijlocul mesei, în fața domnului von Gordon, care chiar din acea clipă începu să blesteme vaza cu totul felul de frunze roșietice, așezată între el și Cécile. Firește, obiectul nu-l împiedică să se prezinte, iar colonelul, poate pentru că numele auzit era al unui nobil, răspunse cu deosebită politețe :

— Von Saint-Arnaud — soția mea.

Părea însă că după prezentări nu mai aveau nimic să-și spună, căci trecură minute în șir și fără nici o nouă încercare de apropiere dintr-o parte sau din cealaltă a mesei. Deși trecuseră ani de cînd făcuse cunoștință cu disciplina prusacă, Gordon considera, ținînd seama de rangul colonelului, că trebuie să-i lase acestuia primul cuvînt. Cécile tăcea și ea, doar cînd și cînd adresa soțului ei cîte un cuvînt, în timp ce învîrtea pe deget, cu o mișcare mecanică, un inel cu peruzea.

După *ragoût fin en coquille* [12], din care gustase două fărîme și lăsase alte două pe vîrful furculiței, refuzase mulțumind fiecare fel adus la masă, iar acum ședea rezemată de scaun, cu brațele încrucișate, uitîndu-se doar cînd și cînd spre ceasul din sală, pe al cărui cadran arătătorul se mișca încet. Gordon, care nu putea face altceva decît să privească, începu să binecuvînteze tot mai mult vaza, care, oricît ar fi fost de supărătoare, îi îngăduia cel puțin să-și continue studiile întrucîtva mai discret, dar, firește, nu și neobservat. Își mărturisea că rareori văzuse o femeie mai frumoasă, și în Anglia, și în „State“ [13]. Profilul îi era neobișnuit de pur, iar lipsa oricărei urme de culoare împrumuta chipului ei, pe care apatia era trăsătura domi-

[12] Tocană în cochilii *(fr.)*.
[13] Statele Unite ale Americii.

nantă, un aspect marmorean. Expresia de apatie nu era însă o urmare a unei mari mîhniri, şi nici a unei proaste dispoziţii, căci, după cum nu-i scăpă lui Gordon, faţa începu să i se lumineze în clipa în care de la capătul mesei i se strigă deodată chelnerului într-un limbaj familiar :

— S-o pui va s' zică la gheaţă. Da' nu prea mult. Că pocnetu' rămîne lucru' cel mai important — la care afirmaţie, cel care vorbise îşi trecu repede şi cu îndemînare degetul arătător printre colţurile gurii, trăgîndu-l afară cu atîta energie, încît făcu să se audă un pocnet puternic.

Toţi rîdeau. Chiar şi colonelul părea mulţumit că scăpase de monotonia mesei şi, plecîndu-se uşor înainte, întrebă :

— Domnule von Gordon, sînteţi fiul generalului [14], nu-i aşa ?

— Nu, domnule colonel, şi nu sîntem nici rude. Eu fac, de fapt, parte din familia Leslie. Numele Gordon a intrat în familia noastră prin adopţiune.

— Şi în ce regiment sînteţi ?

— În nici unul, domnule colonel. M-am retras din armată.

— A ! exclamă colonelul, şi urmă o pauză, care părea să devină, pentru a doua oară, penibilă. Primejdia trecu însă cu bine şi Saint-Arnaud, care vorbea de obicei puţin, întrebă mai departe, cu interes plin de amabilitate, surprinzător pentru firea lui : Şi, sînteţi de mai mult timp aici, domnule von Gordon ? Aţi venit pentru cură ?

— De o săptămînă, domnule colonel. Dar nu propriu-zis pentru cură. Vreau să mă odihnesc, să respir aer curat şi să mai revăd nişte locuri care îmi sînt dragi de cînd eram copil. Înainte de a intra în armată, am fost de multe ori în Harz şi pot spune că îl cunosc.

— Am să vă rog atunci să ne daţi voie să vă cerem sfatul sau ajutorul. Am dori, de îndată ce starea soţiei mele ne-o va permite, să urcăm mai sus în munţi şi să ajungem, poate, pînă la Andreasberg. Se spune că acolo e cel mai bun aer pentru bolnavii de nervi.

[14] Charles George Gordon (1833—1885), general englez.

Chelnerul aduse chiar atunci un *panaché*[15] ; doamna von Saint-Arnaud luă din partea cu vanilie, gustă și spuse cu glas tot mai însuflețit :

— Dragă Pierre, îl rogi pe domnul von Gordon să ne ajute și îl alungi totodată de lîngă noi. Ce poate fi mai supărător decît menajamentele față de o femeie bolnavă? Să nu vă speriați însă, domnule von Gordon, nu vom abuza de bunăvoința dumneavoastră, eu cel puțin nu. Sînteți, fără îndoială, un alpinist, mare amator de excursii lungi, iar eu am de gînd să mă mulțumesc pentru cîteva săptămîni numai cu terasa și cu pajiștea din parc.

Convorbirea continua și ea se întrerupse numai cînd șampania, adusă între timp la celălalt capăt al mesei, fu deschisă cu ceremonialul cuvenit. Dopul zbură în aer și, în timp ce oaspetele cel mai tînăr umplea paharele, celălalt cercetă eticheta, bineînțeles numai pentru a găsi prilejul să povestească vreo cîteva anecdote despre șampanie, destinate toate, așa cum spusese chiar el, „recunoașterii hotelurilor și patronilor cu ajutorul dopurilor". Anecdotele erau rostite însă cu o bună dispoziție care trecu nu numai asupra celor din preajma lui, ci asupra tuturor comesenilor.

Zece minute mai tîrziu se ridicară de la masă și ieșiră în grupuri din sală. Cei doi berlinezi mergeau și ei de-a lungul coridorului, dar se opriră în dreptul unei ferestre, la o măsuță pe care stătea deschis registrul cu numele oaspeților și începură să-l răsfoiască.

— A ! uite. El e, Gordon-Leslie, inginer civil.

— Gordon-Leslie ! repetă celălalt. Asta-i curat *Moartea lui Wallenstein* [16] !

— Chiar așa, mai lipsește doar colonelul Buttler [17].

— Știi, bătrînul...

— Crezi ?

— Bineînțeles ! Uită-te la el. Cînd o începe *el*...

— Ascultă, ar fi straşnic, pînă la urmă am avea ceva de văzut.

Și după aceste cuvinte, se îndreptară spre camera lor pentru „a se examina puțin pe dinăuntru", cum spusese cel mai vîrstnic dintre ei.

[15] Înghețată asortată *(fr.)*.

[16, 17] Gordon și Buttler sînt personaje în drama *Moartea lui Wallenstein* de Fr. Schiller.

ÎNDATĂ DUPĂ TERMINAREA MESEI.

domnul și doamna Saint-Arnaud și noua lor cunoștință și partener de masă hotărîră să facă după-amiază o plimbare pe Rosstrappe, astfel că la ora patru se întîlniră sub platanul cel mare din parc, iar Gordon, după ce le vorbi cu cel mai mare respect despre planul excursiei, preluă numaidecît conducerea. Stimata doamnă, spusese Gordon, e rugată să nu se sperie dacă, în locul drumului mai scurt, dar foarte greu de urcat, propune un drum mai ocolit, care e de preferat nu numai prin ceea ce are (printre altele și cele mai atrăgătoare priveliști), ci mult, mult mai mult prin ceea ce *nu* are, căci pe aici nu aveau să mai întîlnească nelipsitele aspecte ale plimbărilor prin Harz : colibe, copii și rufe puse la uscat.

Bine dispusă, Cécile îl asigură că e căsătorită de destulă vreme pentru a fi învățat să asculte și să se supună și în lucrurile mici și nici nu s-ar gîndi să se împotrivească domnului von Gordon, care face impresia că e născut să fie călăuză și descoperitor de drumuri noi.

— Mulțumiți-i, rîse colonelul. Reminiscențe din „Ciorap de piele" [18].

Gordon nu fusese plăcut impresionat de gluma a cărei ironie putea fi destinată atît lui, cît și Cécilei, dar își înăbuși repede acest sentiment și luă șalul pe care frumoasa femeie îl purtase pînă atunci pe braț. Arătîndu-le apoi un drum pietruit, mai umbros, la capătul parcului, o luă pe acolo, conducîndu-i pe lîngă bărăci și căsuțe de vară, către Hubertusbad, de unde voia să pornească urcușul spre Rosstrappe. De o parte și de alta, creșteau copaci deși pînă la marginea drumului, dar întîlneau și luminișuri, iar într-unul din ele se ridica o vilă înconjurată de un gard de sîrmă aurie, cu pereții îmbrăcați în viță sălbatică și iederă deasă. În casă nu se vedea nici o mișcare, numai perdelele ușoare se umflau de vînt unde era vreo fereastră deschisă și ai fi avut impresia că e o casă cu desăvîrșire nelocuită de n-ar fi fost acolo și un păun superb, care, cocoțat pe

[18] Aluzie la un personaj al romanelor lui James Fenimore Cooper (1789—1851).

prăjina lui înaltă, umplea cu țipetele lui îndrăznețe și provocatoare grădina plină mai ales cu flori roșii și albastre de indrușaim și cătănioară.

Surprinsă, Cécile rămase locului, apoi se întoarse spre Gordon, care făcuse poate acest ocol numai pentru a-i aduce pînă aici.

— Cît de încîntător ! spuse ea. Parcă ar fi „castelul fermecat" din poveste. E atît de liniștit și de retras. Te face să crezi că înăuntru trebuie să fie numai pace sau, ceea ce e același lucru, numai fericire.

— Și totuși nici una, nici alta nu și-au găsit locul aici, iar eu trec zilnic pe lîngă casa pe care o vedeți, ca să nu uit un lucru.

— Care anume ?

— Că nu trebuie să cauți să-ți clădești numai pe din afară liniștea sau fericirea. Cel care a ridicat casa de aici la asta s-a gîndit. Nu l-a interesat însă decît fațada, iar ceea ce-l pîndea dincolo de decor nu era nici liniștea, nici fericirea. Casa e bîntuită de un duh tragic, ultimul ei locatar s-a împușcat chiar aici, la fereastra aceea (penultima din stînga) și cînd mă uit într-acolo mi se pare mereu că e la geam și că se uită afară, căutînd fericirea pe care n-a putut s-o găsească. Locurile stropite cu sînge mă umplu de groază.

Părea că Gordon așteaptă un cuvînt de aprobare. Nu-l rosti însă nimeni ; Cécile număra ochiurile gardului de sîrmă din fața ei, iar colonelul își duse la ochi lornionul și măsură fereastra cu un fel de calmă curiozitate.

Apoi, fără nici un cuvînt, porniră spre cărarea întortocheată ce urca spre Rosstrappe.

VI

ÎN VALE, CEASUL GĂRII TOCMAI bătea ora cinci cînd perechea Saint-Arnaud și Gordon ajunseseră la cîțiva pași de platoul pe care se afla Hotelul Rosstrappe și în aceeași clipă își dădură seama că mulți dintre vilegiaturiștii împreună cu care prînziseră veniseră și ei aici, ca să-și bea cafeaua în acest loc de unde privelișlea era minunată. Cîțiva, printre ei și cei doi tineri în

brun-cenușiu (iar la o masă apropiată preotul și pletosul), ședeau perechi sau grupuri sub un cort năpădit de ierburi și admirau peisajul plin de farmec, în care se profilau foarte aproape liniile pitorești ale masivului Tenfelsmaner[19], iar ceva mai departe vîrfurile bisericilor din Quedlinburg și Halberstadt. Toată lumea de sub cort sau din fața cortului era voioasă și bine dispusă, mai ales cei doi berlinezi, a căror veselie din timpul prînzului nu se stinsese, ci mai curînd sporise sub influența cîtorva cafele cu coniac.

— Ia te uită, spuse cel mai în vîrstă, arătînd spre perechea Saint-Arnoud și spre Gordon, care venea imediat în urma lor : Ca să vezi, îi duce și șalul. Nu stă el mult pe gînduri. Fă repede ce ai de făcut. Mă mir numai că bătrînul...

Intenția lui de a continua pe același ton era evidentă ; se întrerupse însă, pentru că între timp cei despre care vorbea astfel se așezaseră foarte aproape, și anume la o masă chiar la marginea povîrnișului, lîngă care se afla și un telescop pentru cei dornici să vadă priveliștea. La această masă ședea dinainte o tînără — totuși nu prea tînără — doamnă, ocupată să schițeze peisajul, ceea ce prilejui colonelului, cînd își trase scaunul mai aproape, următoarele cuvinte :

— Vă cerem iertare dacă vă stingherim. Toate mesele sînt însă ocupate, stimată domnișoară, iar a dumneavoastră se bucură, în afară de asta, și de avantajul de a fi cea mai atrăgătoare prin priveliștea ce-o oferă.

— Așa este, răspunse ea numaidecît, cu surprinzătoare naturalețe, strecurînd în mapă foaia pe care o desenase pînă atunci. Prefer locul acesta oricărui altuia, îmi place mai mult chiar și decît Rosstrappe. Acolo totul e ca o căldare, e închis și îngust, aici ai numai orizonturi largi. Iar orizonturile largi îți lărgesc sufletul și ele sînt tot ce iubesc în artă și în natură.

Colonelul, căruia felul de a fi direct și sincer al tinerei femei îi era evident agreabil, se grăbi să facă prezentările și adăugă :

— Sper, multstimată domnișoară, că nu vă stînjenim prea tare. Ați pus foaia în mapă...

[19] În traducere literală: Zidul diavolului.

— Numai pentru că o terminasem, nu pentru ca să nu o vedeți. Nu-mi place acest soi de sfială artistică, ea e de cele mai multe ori numai trufie. Arta trebuie să aducă oamenilor bucurie, să fie totdeauna acolo unde e nevoie de ea și nu să se ascundă ca melcul, cu teamă sau cu superioritate, în propria-i cochilie. Cei mai nesuferiți sînt virtuozii pianului, care cîntă douăsprezece ceasuri cînd nu vrei să-i asculți, și nu cîntă niciodată cînd ai vrea să-i auzi. Rugămintea de a cînta un vals e pentru ei cea mai grea dintre jigniri, și totuși valsul e un lucru atît de plăcut și care merită atenție, căci el face o mulțime de oameni fericiți pentru o vreme.

Un chelner care se apropiase ca să întrebe ce doresc noii veniți întrerupse cîteva clipe discuția, dar ea fu reluată curînd și duse, după numai puțină vreme, la contemplarea feluritelor desene pe care le conținea mapa. Cécile era încîntată, se plîngea de lipsa ei de activitate, care o făcuse totdeauna să sufere, și punea întrebări pline de amabilitate și de bune intenții, care ar fi fost cuceritoare dacă, în pofida unor surprinzătoare cunoștințe de detaliu, n-ar fi arătat în ansamblu o și mai surprinzătoare doză de ignoranță. Dar ea părea să nu fie stînjenită și nu băga în seamă tremurul nervos care juca în jurul gurii soțului ei la una sau la alta dintre întrebări.

Gordon, el însuși un bun desenator, cu ochiul exersat mai ales pentru aspectele naturii, avea ici și colo unele rezerve și le exprima, însoțindu-le desigur de cele mai politicoase scuze.

— O ! numai asta nu, zise tînăra femeie. Fără scuze. Nimic nu e mai rău decît lauda goală ; o critică plină de înțelegere și de interes este tot ce poate fi mai bun pentru un artist. Uitați-vă, însă, la *acest* desen, e mai bun.

Și trase din mapă o foaie, care înfățișa un izvor cu igheab, într-o poiană, și cîteva vite pe lîngă scoc.

— E într-adevăr frumos, zise Gordon, iar Cécile, care căuta mereu asemănări, ținu neapărat să recunoască în desen o poiană prin care trecuseră mai înainte.

Tînăra pictoriță nu dădu însă atenție spuselor ei și, întinzîndu-i lui Gordon o a doua foaie, continuă cu și mai multă însuflețire :

— Aici puteți vedea ce pot și ce nu pot. Căci, fără multă vorbă, sînt, de fapt, pictor animalier.

— A ! e încîntător, spuse Cécile.

— Dar de unde, stimată doamnă, cel puțin nu atît de absolut cum aveți amabilitatea să credeți ! Femeia trebuie să picteze flori, nu animale. Așa cer lumea, buna-cuviință, tradiția. Dacă pictează animale, face un lucru aproape negăduit. Problema e foarte delicată. Credeți-mă, să pictezi animale pentru că așa simți sau îți place e ca un blestem. Iar dacă așa ți-a fost dat, mai ajungi și de rîsul lumii. Căci, colac peste pupăză, mă mai cheamă și Rosa, ceea ce, în cazul meu special, nu e nici mai mult, nici mai puțin decît o catastrofă.

— De ce ? întrebă Cécile.

— Pentru că, din pricina numelui, colegii mă compară, în invidia lor mărginită, cu renumita mea tiză. Așa că îmi pun Rosa Malheur [20] !

Cécile nu înțelegea, Gordon însă se înveseli și spuse :

— E cît se poate de amuzant, și ar însemna să-mi fi făcut o părere cu totul greșită despre dumneavoastră, dacă aș crede să această denumire vă supără cît de cît.

— Sigur că nu, rîse tînăra, care, de fapt, era mîndră de porecla ce i se dăduse. Te obișnuiești. Iar plăcerea de a strica cheful altuia nu se numără, oricum, printre virtuțile mele.

În clipa aceea apăru chelnerul cu ceștile zăngănind pe tavă și, în timp ce el șterse masa cu șervetul și începu s-o aranjeze, interveni o pauză în discuție, astfel că se auzea aproape cuvînt cu cuvînt ce se vorbea sub cort, și anume la masa cea mai apropiată.

— Aici, spunea omul cu plete, a cărui cutie de botanist atîrna ca un trofeu de unul din stîlpi, aici, preaonorate domnule părinte, trebuie să te contrazic în întregime. E o greșeală să crezi că în istoria noastră totul începe de la familia Hohenzollern[21]. Ei n-au făcut decît să ducă mai departe ceea ce au început alții înaintea lor, adevărații întemeietori sînt Ascanienii [22], azi aproape uitați și care ar merita totuși să ne aducem aminte de ei cu recunoștință. Studiul superficial al istoriei, care, în treacăt fie spus, este primul vinovat de nihilismul lipsit de pietate și de patrie al zilelor noastre, se mulțumește de obicei, cînd e vorba

[20] Denumire ironică, aluzia referindu-se la Rosa Bonheur (1822—1899), pictoriță animalieră franceză.
[21] Principi electori de Brandenburg, din 1701 regi ai Prusiei.
[22] Ascanienii au stăpînit Marca Brandenburg între 1134 și 1320.

de Ascanieni, cu două nume — Albrecht Ursul și Waldemar cel Mare — iar dacă domnul profesor e și puțin estet (nu pot să sufăr estetica în știință), mai vorbește și despre Otto, cel cu săgeata, și despre Heilwig cea frumoasă, și despre comoara din Angermünde. Ei, fie, treacă de la mine ; dar toate sînt, dacă nu nimicuri, numai frînturi. Adevărul e că ei, Ascanienii, în ciuda celor cîteva porecle și denumiri ciudate care, trebuie s-o recunoaștem, provoacă ironia sau gluma ieftină, au fost cu toții remarcabili. Trebuie s-o recunoaștem, am spus. Dar, pe de altă parte, să-mi fie îngăduit să întreb : unde am ajunge, domnule părinte, dacă am judeca însemnătatea oamenilor după numele lor ? E Klopstock [23] un nume pe poet ? Ai bănui că Griepenkerl [24] e dramaturg sau Bengel [25] un vestit teolog ? Ce să mai spunem de Ledderhose [26] ? Trebuie să ne dezvățăm de asemenea nerozii.

După mișcarea vie a buzelor îți puteai da seama că părintele, plin de zel, căuta să răspundă cu aceeași monedă partizanului eseului istoric, întrucît fusese însă scos la pensie cu zece ani în urmă la cererea enoriașilor (care îl stimau, dealtfel), din cauza „bolborositului", nici vorbă nu putea fi să înțelegi ce spune, în schimb se auzea cu atît mai bine ce se vorbea în clipa aceea la masa de alături, unde ședeau cei doi berlinezi.

— Ia privește, spunea cel mai vîrstnic. Vezi cele două turle ? Cea mai apropiată trebuie să fie a bisericii din Quedlinburg, fără doar și poate, și un copil și-ar da seama. Dar cea din spate, care-i atît de retrasă ? Să fie a bisericii din Halberstadt ? Ea trebuie să fie. Ce-ai zice să ne apropiem puțin ?

— Sînt gata, dar cum ?

— Ei cum, cu perspectiva. Nu vezi binoclul de colo ?

— Adevărat. Și încă pe un afet ! Haidem.

Și continuîndu-și discuția, se ridică și porniră spre telescop.

[23] Aluzie la Friedrich Gottlieb Klopstock (1724—1803), poet german.

[24] Wolfgang Robert Griepenkerl (1810—1868), dramaturg german ; numele lui ar suna, în traducere, „Indivíd cu gripă".

[25] Johann Albrecht Bengel (1687—1752), teolog și scriitor german ; numele lui s-ar traduce prin „Bădăran".

[26] Conrad Wilhelm Ledderhose (1751—1812), profesor german de drept canonic : numele i s-ar tălmăci prin „Pantalon de piele".

— Berlinezi, zice Rosa în șoaptă lui Gordon, și se trase mai la o parte.

Nu cîștigă însă prea mult prin această retragere, căci vocile celor doi prieteni, care priveau cînd unul, cînd altul prin telescop, erau atît de strident berlineze, încît nu se pierdea nici un cuvînt din tot ce își spuneau.

— Ei, ai prins-o ?

— De prins, am prins-o. Și e din ce în ce mai aproape. Numai că se clatină tare.

— Da' de unde ! Știi cine se clatină ? Tu.

— Nu încă.

— Da' nu mai ai mult.

Și cu aceste cuvinte plecară de la telescop, intrînd iar sub cort, unde făcură repede pregătirile pentru continuarea urcușului pînă la Rosstrappe.

După plecarea lor, Rosa spuse :

— Slavă Domnului ! Mi-a fost tare frică.

— De ce ?

— Pentru că iubiții mei concetățeni sînt tare ciudați.

— Da, ciudați sînt, rîse Gordon, dar răi niciodată. Doar dacă nu s-au schimbat prea mult în ultimii zece ani.

Și, tăifăsuind așa, continuau să răsfoiască mapa, unii cu mai mult, alții cu mai puțin interes. Colonelul, fără să se uite prea bine, se mărginea la cîteva exclamații admirative, obișnuite în asemenea prilejuri, pe care le repeta întruna, pe cînd Cécile, deși privea, mai mult se juca totuși cu un frumos cîine terra-nova, care o urmase încă de la Hotelul Zehnpfund și, punîndu-și capul pe genunchii ei, aștepta, cu o înfățișare de nezdruncinată și aproape duioasă încredere, bucățile de zahăr ce i le arunca. Numai Gordon era atent, făcea remarci, mai în glumă, mai în serios, iar cînd veni rîndul unei foi ce înfățișa un monument funerar ridicat dintr-o mulțime de pietre, întrebă :

— Iertați-mă, e o intenție sau o întîmplare ? Unele pietre par a fi capete de mort. Adevărul e că nu mai știi, e o grămadă de pietre sau un morman de capete ?

Rosa rîse.

— Ați văzut tablourile lui Vereșaghin [27] ?

[27] Vasili Vasilievici Vereșaghin (1842—1904), pictor realist rus

— Desigur, dar numai schițele.

— La Paris ?

— Nu, la Samarkand. Iar mai tîrziu, ceva mai multe, la Plevna.

— Glumiți ! Plevna, mai treacă-meargă, vă cred. Dar Samarkand ! Ce-mi tot spuneți, Samarkandul nu-i decît o poveste !

— Sau o înspăimîntătoare realitate, răspunse Gordon. Vă amintiți de ușile templelor din Samarkand [28] ?

— Cum să nu ? O bijuterie.

— Adevărat. Dar nu i-ați păstrat în minte și pe paznicii templului care, înarmați cu arcuri și săgeți, ședeau în fața acestor vestite uși și se dedau celei mai ciudate îndeletniciri războinice, parte luptă, parte vînătoare ? A, stimată domnișoară, credeți-mă, frumusețile acelor ținuturi sînt foarte îndoielnice și, gîndindu-mă bine, prefer Berlinul și un spectacol cu *Lohengrin*, urmat de un supeu la Hiller [29]. *Lohengrin* e mai fantastic, iar Hiller mai îmbietor. Iar această din urmă calitate înseamnă mult, foarte mult. Mai ales cînd e vorba de o lungă perioadă.

Colonelul clătină din cap ca să arate că e de aceeași părere, pictorița nu se dădu însă imediat bătută, cel puțin nu în toate privințele, și de aceea mai spuse :

— Poate că aveți dreptate. Dar un lucru rămîne frumos, minunata faună : lupul de stepă, vulturul stepelor.

— În mare, puteți face cunoștință cu aceste drăgălașe făpturi și la Grădina zoologică din Berlin, mai sigur și mai ușor de copiat decît la fața locului. Ca să spun drept, în cei trei ani petrecuți în stepă, n-am zărit nici măcar un singur vultur, și în nici un caz vreunul care să se poată vedea atît de bine ca acela de colo. Care, firește, nu-i vultur. Uitați-vă, stimată domnișoară, acolo, între stînci.

Și arătă spre un uliu, ce se legăna departe, în aer, la intrarea în trecătoare.

Rosa privi zborul păsării, apoi zise :

— După cît se vede, se duce spre Hexentanzplatz.

— Sigur, rosti Cécile, bucuroasă să audă, în sfîrșit, un cuvînt care o scăpa de mapa plicticoasă și de toate discuți-

[28] Se referă la un tablou de Vereșaghin intitulat *Ușile lui Timur*.
[29] Pe vremuri, restaurant la Berlin.

ile estetice sau chiar geografice legate de ea. Spre Hexentanzplatz ! E un cuvînt pe care îl aud mereu, mereu, azi pentru a treia oară !

— Ceea ce pare a fi un îndemn de a-l vizita, preadistinsă doamnă. Într-adevăr, va trebui să-l vedem mai curînd sau mai tîrziu, căci așa se cuvine cînd te afli în Harz. Întrucît, oriunde te-ai afla, ai un fel de datorie să cunoști ceea ce e specific acelor locuri. La Samarkand (și se înclină în fața Rosei), ușile templului și paznicii lor ; în deșert — pe regele deșertului, iar în Harz — vrăjitoarele. Vrăjitoarele sînt aici un produs local și cresc ca florile roșii de degețel peste tot prin munți. Le întîlnești la tot pasul și, cînd crezi că s-au isprăvit, ele abia încep. În cele din urmă, ajungem și la Brocken, al cărui nume pare să nu aibă nimic de-a face cu vrăjitoarele, dar care rămîne totuși locul lor de dans cel mai autentic. Acolo se simt la largul lor, acolo își au leagănul și izvorul. Fără glumă, tinuturile de aici sînt atît de îmbibate de asemenea legende încît pînă la urmă povestea ne copleșește, iar în ce mă privește am să vă mărturisesc că, nu demult, trecînd prin valea învăluită în umbră a Bodei — pe cer era lună nouă - mi se părea că văd cîte o vrăjitoare după fiecare trunchi de arin.

— Frumoase sau urîte ? întrebă Rosa. Luați seama, domnule Gordon. Vrăjitoarele dumneavoastră fantomă prevestesc ceva. Sînt voci lăuntrice.

— O ! vreți să mă speriați. Dar uitați, doamna mea, că în orice rău se ascunde, de obicei, și un bine, iar eu, har cerului, nu știu un alt petic de pămînt unde să stea laolaltă atîtea amenințătoare primejdii și tot atîtea limanuri. Virtutea învinge întotdeauna, iar răul nu se alege cu nimic. Ați auzit poate de Mägdesprung [30] ? De ce să ne ducem însă atît de departe ? Chiar aici, aproape de tot, avem un astfel de liman, un adăpost sigur. Uitați-vă într-acolo (și se întoarse în partea către care stătuse cu spatele), vedeți stînca Rosstrappe ? Povestea numelui ei vă este, probabil, cunoscută. O prințesă virtuoasă ce mergea călare, urmărită de un cavaler tot călare, dar nevirtuos, a făcut, speriată de moarte, un salt peste valea Bodei și, uite, acolo unde a atins teafără pămîntul, acolo unde s-a

[30] Stîncă în Munții Harz. În traducere literală : Saltul fetelor.

sprijinit copita calului, avem azi stînca astfel numită. Iată un exemplu, care vă arată cîtă dreptate aveam spunîndu-vă că nu există primejdie care să nu aibă şi scăpare.

— Exemplul pe care ni l-aţi dat nu mă convinge, replică Rosa rîzînd, el dovedeşte mult mai puţin decît credeţi. Nu e totuşi acelaşi lucru dacă un cavaler primejdios urmăreşte o frumoasă prinţesă sau dacă, dimpotrivă, o prinţesă primejdios de frumoasă...

— Ce e frumos pentru unul nu e frumos pentru toţi.

— O, nu, domnule von Gordon, hotărît nu. O tînără în primejdie, fie ea prinţesă sau nu, capătă întotdeauna ajutor, cerul face minuni, intervine îndurător şi trece cu bine armăsarul, ca pe un cal întraripat, peste valea Bodei. Cînd însă un călăreţ şi cavaler este urmărit de o prinţesă primejdios de frumoasă, sau numai de o primejdios de frumoasă vrăjitoare, şi uneori prinţesa e totuna cu vrăjitoarea, cerul nu se amestecă, ci strigă doar de sus „ajută-te singur". Şi are dreptate. Întrucît cavalerii fac parte din sexul tare şi au îndatorirea să se ajute singuri.

Saint-Arnaud aplaudă cuvintele pictoriţei, iar Cécile, care la începutul duelului de cuvinte nu-şi putea stăpîni un uşor sentiment de nemulţumire, se lăsase în voia celei mai bune dispoziţii, cînd îşi dădu seama că aceste mici înţepături erau nevinovate şi fără adresă. Chiar şi cafeaua proastă şi acrişoară, cu nesuferitul caimac de lapte, socotit peste tot în Harz drept frişcă, nu putu să-i alunge buna dispoziţie, ci o făcu doar, pentru a preîntîmpina răul, să ceară un pahar de sifon, care fiind însă răsuflat, rămase bineînţeles fără efect.

— Prinţesa din poveste, spuse colonelul, dacă a vrut să se mai întărească după saltul ei, a avut poate mai mult noroc decît noi. Dar noi (şi la aceste cuvinte se înclină uşor în faţa Rosei) am avut ce n-a avut ea : prilejul de a face o cunoştinţă plăcută.

— Şi care sper că nu se va opri aici, adăugă Cécile cu cea mai mare amabilitate. Ne întîlnim mîine la prînz la pensiune, nu-i aşa ?

— Mîine, doamna mea, am de gînd să mă duc la Quedlinburg şi n-aş dori să-mi schimb programul călătoriei. Aş fi însă fericită să rămîn cu dumneavoastră astăzi după-amiază şi poate şi mai tîrziu, la întoarcere.

Drumul spre casă, ales de ei curînd după aceasta, trecea peste așa-numitul Schurre [31], de unde puteau să vadă bine stînca Rosstrappe, principala atracție a ținutului.

— Nervii tăi au să reziste ? întrebă colonelul. Sau să luăm mai bine o litieră ? Pînă la Rosstrappe mai merge. Dar pe Schurre ? Coborîrea e cam abruptă și o simți în șale și în spate sau, ca să mă exprim mai științific, în coloana vertebrală.

Fața palidă a frumoasei femei se aprinse și Gordon vedea bine că se simțea stînjenită la auzul detaliilor cu care vorbea despre starea de slăbiciune a trupului ei. Cécile nu-l înțelegea pe Saint-Arnaud, care de obicei era atît de discret. Se stăpîni însă și zise :

— Nu vreau să fiu purtată, Pierre. Numai morții sînt purtați. Slavă Domnului, m-am refăcut și simt cu fiecare ceas ce trece influența binefăcătoare a aerului de aici... Cred că v-am liniștit, adăugă ea, întorcîndu-se cu un surîs spre Gordon.

Porniră deci la drum, ajungînd întîi la Rosstrappe, vestita bucată de stîncă, unde o mulțime de oameni, singuri sau în grup stăteau în fața unui chioșc cu răcoritoare, trezind ecourile cu rîsul și cu vorba lor — cei mai mulți erau cu cîte o halbă, iar cîțiva, care nu aveau încredere în berea locală, erau cu cîte un coniac în mînă. Printre aceștia se aflau și berlinezii noștri, care, în timp ce se apropiau de ei, venind dintr-o parte, întîi Saint-Arnaud cu Rosa, apoi Gordon cu doamna Saint-Arnaud, se retraseră aparent respectuos, dar numai pentru ca, îndată după aceea, să-și dea și mai liber frîu gurii.

— Uită-te la cea-naltă. Strașnică statură.

— Da, dar cam prea scîndură.

— Nu-mi pasă.

— Mie însă da. Numai că n-o să ne certăm pentru asta. *Chacun a son goût.* [32] Și acum, spune-mi, pentru cine ciocnim, pentru dop sau pentru andrea ?

— Cred că pentru Berlin.

— Ai dreptate !

Și, mulțumiți de interesul pe care îl stîrnea veselia lor destul de pronunțată, ciocniră pahărelele de coniac.

[31] Jgheab *(germ.)*, în traducere literală.
[32] Fiecare cu gustul lui *(fr.)*.

GORDON OFERI CÉCILEI BRAȚUL

și o conduse cu atîta îndemînare, încît temuta Schurre fu coborîtă nu numai fără greutate, ci cu rîsete și glume, frumoasa femeie surprinzîndu-l nu numai o dată printr-o pornire de ușoară exuberanță.

— Să știți că Saint-Arnaud vrea să se facă uneori interesant recurgînd la nervii mei, în loc să lase asta în seama mea. E doar o treabă pentru femei. Oricum, totuși, am să-l uimesc.

Și, într-adevăr, înainte de a ajunge la hotel luară hotărîrea, acceptată și de colonel, să o însoțească a doua zi pe Rosa la Quedlinburg. Propunerea fusese făcută chiar de Cécile.

Da, femeia bolnavă de nervi, care nu voia să se vorbească despre suferința ei și mai ales să nu i se dea importanța, așa cum greșit procedase Saint-Arnaud, rezistase cu curaj ; eforturile făcute o obosiseră totuși și, odată ajunsă în cameră, își aruncă deoparte pălăria și se întinse pe un șezlong, nu ca să doarmă, ci ca să se odihnească.

Cînd se ridică iar, Saint-Arnaud o întrebă dacă vrea să ia cina pe terasă. Cécile era însă împotrivă și își exprimă dorința de a rămîne singuri. Chelnerul aduse peste un sfert de oră ceaiul și împinse masa lîngă fereastra deschisă, în fața căreia lucea departe, peste crestetele munților, secera lunii.

Șezură un timp acolo în tăcere. Apoi Cécile întrebă :

— Ce însemna porecla de care a amintit Rosa azi după-amiază ?

— N-ai auzit niciodată de Rosa Bonheur ?

— Nu.

Saint-Arnaud zîmbi de unul singur.

— E ceva ce trebuie să știu ?

— Depinde. Eu prefer ca femeile să nu știe absolut nimic. Și, în orice caz, mai bine mai puțin decît prea mult. Lumea e însă așa cum e, chiar și în *această* privință, și pretinde să cunoști unele lucruri, fie chiar și numai după nume.

— Tu știi...

— Știu totul. Iar așa cum te văd în fața mea, faci parte dintre acelea cărora puțin trebuie să le pese... Te rog, încă o jumătate de ceașcă... Să te privesc e o bucurie. Da, rîzi, îmi place cînd rîzi... Să nu mai vorbim despre niște neghioabe cunoștințe. Și totuși ar fi bine dacă te-ai putea preocupa ceva mai mult de asemenea lucruri, în primul rînd să vezi mai mult, să citești mai mult.

— Citesc mult.

— Dar nu ce trebuie. Am aruncat de curînd o privire în dulapul tău de cărți și aproape m-a speriat ce am găsit acolo. Întîi, un roman franțuzesc cu copertă galbenă. Ei, fie ! Lîngă el însă era cartea *Ehrenström. Povestea unei vieți sau mișcarea separatistă în Uckermark* [33]. La ce bun ? E ridicol, nu-i decît o cărțulie cu conținut religios. Nu înveți nimic din ea. Și nu știu dacă sufletul tău are ceva de cîștigat citind-o. Să presupunem că da, deși mă îndoiesc. Dar ce-ți dă Ehrenström din punct de vedere social ? A fost poate un om foarte de treabă, sînt chiar convins și-i doresc să fie fericit în sînul lui Avram, însă pentru cercurile în care trăim, sau ar trebui cel puțin să trăim, pentru *aceste* cercuri deci, Ehrenström nu înseamnă nimic, în schimb Rosa Bonheur înseamnă foarte mult.

Ea încuviință dînd din cap, liniștită ca aproape totdeauna cînd vorbeau mai pe larg de lucruri ce nu erau direct legate de ființa sau de preferințele ei. De aceea, schimbînd repede subiectul, spuse :

— Sigur, sigur, așa o fi. Domnișoara Rosa pare dealtfel un om bun și vesel. Poate veselia ei e puțin căutată. Căci bărbaților le place voioșia, iar domnul Gordon cred că e departe de a fi o excepție. Mi s-a părut că îl interesează vorbăreața domnișoară.

— Nu, mie, dimpotrivă, mi s-a părut că se interesa de *doamna* care vorbea puțin și tăcea mult, cel puțin atît timp cît am stat sus, pe Rosstrappe. Și mai știu pe cineva căruia i s-a părut la fel și care o știe mai bine decît mine.

— Crezi ? întrebă Cécile, al cărei chip se însuflețí dintr-o dată auzind ceea ce dorea să audă. Cît să fie ceasul ? Sînt obosită. Adu te rog încă o pernă, încă un sul, ca să ne mai uităm puțin la munți și să mai ascultăm freamătul apei. Nu e rîul Bode ?

[33] Se referă la C. Ehrenström, predicator din Prusia, care în 1838 a scris un pamflet împotriva bisericii luterane oficiale.

— Sigur că da. Am trecut doar prin valea lui. Toată apa din jurul nostru e a rîului Bode.

— Așa e, îmi amintesc. Și ce luminoasă e luna în fața noastră ! Înseamnă că vom avea vreme bună în excursie. Domnul von Gordon e un ghid excelent. Numai că vorbește prea mult despre lucruri care nu interesează pe oricine, despre lupul din stepă și despre vulturii din stepă și, ceea ce e și mai rău, despre tablouri de maeștri necunoscuți. Nu pot suferi discuțiile despre tablouri.

— A, Cécile, cum te trădezi ! rîse Saint-Arnaud. Mi se pare chiar că ai vrea, ca și cum ar fi tot în India, să fie un martir pironit de stîlp care nu rostește timp de zece ani decît numele tău. Mă amuză. Ești geloasă. Și geloasă pe *cine ?*

Veni și ziua următoare.

Era vorba de o excursie de dimineață, sau cel puțin de dinaînte de prînz, așa susținuse Gordon, și în timp ce trenul care pornise spre Quedlinburg trecea încă prin dreptul ultimelor vile și al frumosului mesteacăn din parcul baronului Buche de pe malul celălalt, Cécile, sprijinindu-și picioarele mici de speteaza banchetei, zise :

— Acum vrem să auzim programul, domnule von Gordon. Nici prea lung, nici prea încărcat, se înțelege ! Nu-i așa, domnișoară Rosa ?

Pictorița fu de aceeași părere, firește mai mult din politețe decît din convingere, deoarece, ca toate berlinezele, suferea de setea de a se cultiva și nu se sătura niciodată să asculte și să vadă. Dealtfel, Gordon le asigură că se va purta cu milă.

— Sînt numai patru lucruri, spuse el, care merită să fie văzute : primăria, biserica, apoi castelul și, în cele din urmă, Brühl.

— Brühl ? întrebă Rosa. Ce să căutăm *acolo* ? E doar strada în care locuiesc blănarii. La Leipzig, cel puțin.

— Dar nu și la Quedlinburg, stimate doamne. Acolo e un loc cu ambiții mai estetice, un fel de Tiergarten sau Bois-de-Boulogne, cu copaci frumoși, cu tot felul de construcții și monumente. Carl Ritter, renumitul geograf, are în Brühl un monument de bronz, iar Klopstock un mic templu cu un bust. Trebuie să știți că amîndoi s-au născut la Quedlinburg.

— Să mergem deci la Brühl, oftă Cécile, care nu avea nici cea mai mică dorință să vadă temple cu busturi și monumente de bronz. La Brühl. E departe de oraș ?

— Nu, stimată doamnă, nu e departe. Dar, aproape sau departe, putem renunța la el, vorbesc de Brühl, putem lăsa și primăria, deși are un Roland [34] de piatră și o ladă mare din scînduri, cu lacăt, în care a stat închis o bună bucată de vreme cavalerul von Regenstein [35], firește un tîlhar de codru sau ceva asemănător.

— Cu lacăt ? repetă curioasă Cécile, pe care, după cîte se vedea, o interesa mai mult Regenstein decît Klopstock. Cu lacăt ? Îl închiseseră într-o ladă mare ?

— Nu mai mare decît o ladă de mere și de aceea, cînd am văzut-o, mi-am adus aminte de aceste ascunzișuri preferate din copilărie, de groaza și de bucuria pe care mi le dădeau. Mai ales de groază. Căci din clipa cînd cădea și se închidea capacul, ședeam de fiecare dată înfricoșat de moarte în lada înăbușitoare și nu-mi era deloc mai bine decît lui Regenstein. Numai că Regenstein cel adevărat (care dealtfel nu se poate să fi suferit de astmă) nu s-a lăsat speriat de strîmtoare și de lipsa de aer și a stat douăzeci de luni în vizuina aceea, fără alt aer decît cel care pătrundea prin crăpături. Iar quedlinburghezii și desigur și quedlinburghezele veneau numai cînd și cînd să-l privească și să-i rîdă în nas.

— Și să-l înțepe cu umbrelele lor de soare.

— Fără îndoială, stimată doamnă. Sau, cel puțin, foarte probabil. Burghezia, care n-a băut niciodată prea mult din cupa omeniei, era tocmai atunci într-o perioadă de deosebită abstinență, iar istoricii liberali — vă rog să-mi iertați această digresiune, stimată doamnă — nu greșesc niciciînd mai mult ca atunci cînd înfățișează burghezia întotdeauna ca pe un mielușel, iar nobilimea întotdeauna ca pe un lup. „Cei din Nürnberg nu spînzură, Doamne ferește, pe nimeni, dacă nu l-au prins încă" — și cu această blîndețe se mîndreau și cei din Quedlinburg. Dar și cînd pu-

[34] Statuia lui Roland în armură, întîlnită în multe orașe din nord-vestul Germaniei, simboliza probabil libertatea cetățenească sau jurisdicția.

[35] Cavalerul brigand Albrecht von Regenstein a fost prins în 1336 de quedlinburghezi și ținut aproape doi ani într-o ladă de stejar.

neau mîna pe candidatul la spînzurătoare, îl spînzurau cu siguranță, ba chiar cu tot dichisul.

Saint-Arnaud, care gîndea la fel, încuviință dînd din cap și se pregătea să vină cu cîteva observații personale în sprijinul subiectului care îi stătea la inimă, cînd trenul se opri și cîteva uși ale vagoanelor se deschiseră.

— Am ajuns la Quedlinburg ? întrebă Cécile.

— Nu, stimată doamnă, sîntem la Neustadt o mică stație intermediară. Aici se află Curtea cu tei și, ceea ce înseamnă același lucru, tot aici locuiește și familia Nathusius.

— Nathusius ? Despre cine-i vorba ? întrebară deodată cele două doamne.

— O întrebare, rîse Gordon, pe care familia respectivă v-ar lua-o foarte în nume de rău. Stimata doamnă, al cărei protestantism, rog să fiu iertat, mi se pare, după cîteva mici indicii, cam îndoielnic, are dezlegare. Dar domnișora Rosa, care e berlineză, vai, vai...

— Fără mustrări, fără ironii. Numai răspunsul : ce înseamnă Nathusius ?

— Ei bine, fie. Există mulți Nathusius, și de multe feluri ; ei sînt, fără a avea pretenția să epuizez tema, oameni cucernici, oameni de litere, agricultori, politicieni. Cărți, ziarul cu cruce [36], oi de rasă Rambouillet, nimic nu lipsește, iar străbunul lor n-a scăpat nici chiar de povestea cu acul de gămălie găsit, care pînă la urmă l-a prefăcut în milionar pe cel care-l ridicase. E însă o poveste veche și care nu înseamnă nimic, căci în cel puțin șase orașe în care am stat averea marilor bogătași se trăgea totdeauna de la un ac de gămălie. Adevărul e că poveștile cele mai bune sînt toate foarte vechi și originare de pretutindeni, sînt, adică, un bun al tuturor, iar eu am regăsit în Tibet sau în Himalaia multe despre care credeam că au văzut lumina zilei între Havel și Spree sau că fără frații Grimm nici n-ar fi existat.

Rosa nici nu voia să audă și se împotrivea cu înverșunare, pînă ce o nouă oprire a trenului puse capăt tuturor neînțelegerilor.

— Quedlinburg, Quedlinburg !

Iar călătorii noștri coborîră din vagon și priviră în urma trenului, care după un minut se puse iar repede în mișcare.

[36] E vorba de ziarul creștin-conservator *Neue Preussische Zeitung*, numit așa din cauza Crucii de fier cuprinse în titlu.

SOARELE DOGOREA PE PERON ŞI

Cécile, care ca toate persoanele cu nervii slabi era foarte sensibilă la temperaturile extreme, căuta un loc umbrit, pînă ce Gordon propuse în cele din urmă să intre cu toţii în holul cel mare al gării şi să hotărască acolo în linişte planul de bătaie rămas în suspensie. Aşa şi făcură şi după ce, fără a sta mult pe gînduri renunţară la Brühl, ca şi la primărie, conveniră să se mulţumească numai cu biserica şi castelul. Cele două monumente sînt aproape unul de celălalt, asigura Gordon, iar drumul pînă acolo, dacă e făcut pe la marginea oraşului, nu va fi prea obositor pentru stimata doamnă.

Propunerile au fost repede acceptate, doamnele au mai băut cîte o limonadă de zmeură, iar un minut mai tîrziu, după ce trecuseră prin piaţa scăldată într-un soare tropical a gării, păşeau de-a lungul rîului Bode, care înconjura oraşul în semicerc, umbrit pe amîndouă malurile de minunaţi copaci bătrîni. Apa susura alături de ei, petele de lumină jucau şi săltau în jurul lor şi, folosind micile podeţe, treceau cu plăcere dintr-o parte într-alta a rîului, căutînd locurile cu umbră mai deasă. Era încîntător, dar nicăieri nu li se părea atît de frumos ca acolo unde grădinile, care se opreau chiar la marginea apei, te lăsau să luneci cu privirea peste straturi de flori ce păreau să nu se mai sfîrşească, asemenea celor din afara oraşului, care îi plăcuseră atît de mult Cécilei încă din timpul călătoriei de la Berlin la Thale. Nici acum nu se mai sătura să privească feeria de culori şi flori, ce alcătuiau adesea adevărate modele — şi împotriva obiceiului ei — ascultă cu interes în timp ce Gordon, intrînd în tot felul de amănunte, vorbea despre cele două mari întreprinderi horticole din oraş, care cîştigaseră o avere cu pachetele lor de seminţe vîndute în lumea întreagă, patronii lor ajungînd cel puţin la fel de bogaţi ca cei ce făcuseră pe aici milioane de pe urma zahărului.

— A ! Îmi place ! Milionari de zahăr ! Ce drăguţ sună ! Şi, oprindu-se, privi printr-un gard vopsit cu bronz-auriu în lungul unei largi alei. În brazda aceea liliachie sînt cătănioare, nu-i aşa ?

— Dar cele roşii, întrebă Rosa, ce sînt ?

— Sînt muşcate dulci. Li se mai spune şi „dragoste aprinsă".

— Doamne, atît de multe !

— Şi totuşi mai puţine decît se cer. Să vă spun, doamna mea, cît de mare e consumul ?

— Vai ! exclamă Cécile, şi în ochi i se aprinse o lumină care nu scăpă privirii atente a lui Gordon, făcîndu-l să înţeleagă mai bine decît tot ce observase pînă atunci firea ei aplecată spre cochetărie şi alintare.

Impresia pe care i-o făcea făptura aceasta delicată şi senzuală era însă plăcută, îi inspira simpatie şi în inima lui se trezi deodată o mare înţelegere, în care se ascundea şi o umbră de melancolie.

Din locul unde se aflau şi pînă la înălţimea ce domina cu biserica şi castelul oraşul întins la poalele ei, mai aveau numai puţin de mers şi, înainte de a fi făcut o sută de paşi, începură să urce. Urcuşul era greu, dar pitorescul caselor medievale, agăţate ca nişte cuiburi de o parte şi de alta a străzii care ducea spre vîrf, o ajută pe Cécile să-şi păstreze curajul, iar cînd ajunse, curînd, într-o piaţă înconjurată de case impunătoare şi umbrită de nuci bătrîni, ce o făceau să apară şi mai frumoasă, îşi regăsi, pe lîngă curaj, şi puterea, şi buna dispoziţie de la începutul drumului, de pe malul apei.

— Aceasta e casa lui Klopstock, spuse Gordon, reluîndu-şi rolul de ghid şi arătînd spre o casă aşezată ceva mai la o parte, cu coloane în faţă şi zugrăvită într-un verde aproape ca iarba.

— Casa lui Klopstock ? repetă Cécile. N-aţi spus că e în... Cum se numea ?

— Brühl, preastimată doamnă. Dar e vorba de o confuzie — mică, ce-i drept. În Brühl se află pavilionul cu bustul lui Klopstock. Aceasta este chiar casa lui Klopstock, casa în care s-a născut. Cum vă place ?

— E tare verde !

Rosa rîse mai zgomotos şi mai deschis decît îngăduia buna-cuviinţă. Văzînd însă că Cécile pălise, se stăpîni şi adăugă :

— Iertare, dar aţi vorbit întocmai cum gîndeam şi eu, stimată doamnă. Adevărat, e prea verde. Şi acum, înainte. Să urcăm tot mai sus. Mai sînt multe trepte ?

În timp ce vorbeau astfel, urcară cu toții ultima bucată de drum, o scară pietruită, ai cărei pereți laterali erau destul de apropiați pentru a-i apăra de soare.

Ajunseseră acum sus și, respirînd ușurați, se bucurau de adierea care-i mîngîia. Locul unde se aflau era o curte potrivit de largă, ce despărțea castelul de biserică și unde, în afară de luminile și umbrele așternute peste ea, nu mai erau decît doi oameni, fiecare în fața clădirii lui, ca hangiii în așteptarea mușteriilor. Erau într-adevăr administratorul castelului și paracliserul care așteptau — ce-i drept, nu cu chipurile sluțite de ură, dar pline totuși de nerăbdare — să vadă de ce parte va înclina balanța, lucru pe care nu-l știau încă, de fapt, nici chiar cei ce trebuiau să hotărască.

Programul prevedea vizitarea bisericii și a castelului, era *un lucru* stabilit, și hotărîrea era de nezdruncinat. Ce nu era încă sigur era ordinea vizitării. Gordon și Saint-Arnaud se priviră întrebător. În cele din urmă, colonelul decise, cu o umbră de ironie, că cinstirea domnilor e mai presus de cinstirea Domnului, hotărîre la care Gordon replică pe același ton :

— Morală prusacă ! Iar noi *sîntem* prusaci.

Așa că se îndreptară foarte fermi spre administratorul castelului, nu fără a trimite însă vecinului său de peste drum, paracliserul din stînga lor, un salut fugar și promițător. El le răspunse pe dată, înclinîndu-se cu un surîs prietenos, fără să pară nemulțumit de mersul lucrurilor. Căci jos, în biserica orașului, sunau tocmai clopotele de amiază și o aromă de cîrnați fripți ce plutea prin aer dinspre bucătărie făcea ca „trecerea pe locul doi" să-i pară aproape o favoare.

După această mică scenă, observată numai de Rosa, care o cîntărise cu ochiul ei de artist, intrară toți patru în holul castelului, trecînd prin fața administratorului, care îi salutase plin de respect. Acesta, un om plăcut și amabil, îi cîștigă numaidecît prin felul lui de a fi, dar, pe de altă parte, îi surprinse întrucîtva prin nesiguranța sa, ce părea să ascundă o conștiință încărcată, ca a celui care vinde bilete de loterie și știe că sînt necîștigătoare. Și într-adevăr, castelul lui, cu toate încăperile, putea trece drept o pildă de tragere pe sfoară. Toate obiectele de preț pe care le adăpostise cîndva dispăruseră de mult, iar el, paznic al unei splendori trecute, era pus să vorbească despre lucruri

ce nu se mai aflau acolo. Îndatorirea nu era ușoară. O îndeplinea însă cu multă îndemînare, schimbînd tradiționalele explicații ale ghidului legate de obiecte *existente*, în evocări istorice despre obiecte *dispărute*. Instinctul lui sigur îl făcuse să înțeleagă valoarea anecdotei istorice, care-l scotea mereu din încurcătură.

Rosa, care în setea ei de a cunoaște se aștepta să vadă săli întregi pline de pînze de Rubens și Snyders [37], de Wouwerman [38] și Potter [39], sta firește tot timpul lîngă el străduindu-se să-i atragă atenția prin tot felul de întrebări meșteșugit puse.

— În încăperile acestea și-au avut, așadar, reședința starețele din Quedlinburg ? începu ea, cu prefăcut interes, căci o atrăgeau mai mult vînătoarea de urși și trofeele de cerbi de șaisprezece puncte decît portretele cu pieptănături à la Pompadour. În aceste încăperi deci...

— Da, stimată doamnă, răspunse administratorul, care o socotea pe prietena noastră, din pricina firii ei vioaie și poate și din pricina rotunjimilor, o doamnă fericit măritată. Da, preastimată doamnă, aici și-au avut *într-adevăr* reședința, aici își țineau curtea și coroana. Căci starețele mînăstirii Quedlinburg nu erau stareță obișnuite, ci stareță-prințese, care de la Mechtildis încoace, sora lui Otto cel Mare [40], luau parte la diete ținînd pe banca nobililor imperiului. Iar aici, în castel, era și sala tronului. E sala de alături, în care vă rog să mergem acum spre a vedea tapetele roșii de damasc. E damasc de Arras.

Și astfel trecură cu toții din mica anticameră, pe care o priviseră pînă atunci, în marea sală a tronului, unde, pe lîngă multlăudatele tapete de damasc, numai pardoseala lambrisată mai amintea de splendoarea de odinioară.

Rosa privi în jur nedumerită, iar privirea ei nu scăpă ghidului, care își reluă de aceea repede expunerea, spre a înlocui prin arta povestirii lipsa totală a unor obiecte demne de văzut.

— Așadar, sala tronului, stimată doamnă, începu el. Iar aici, unde lipsește tapetul, drept aici, sta tronul, tronul

[37] Frans Snyders (1579—1657), pictor animalier olandez.
[38] Philips Wouwerman (1619—1668), pictor peisagist și animalier olandez.
[39] Paulus Potter (1625—1654), pictor animalier olandez
[40] Otto I (912—973), împărat romano-german.

stareţelor-prinţese, şi el tot roşu, dar din catifea tivită cu hermină. Şi cu armoariile cuvenite : două potire şi un pocal.

— A ! exclamă Rosa, cu două potire şi un pocal... Foarte interesant.

— Iar aici, urmă administratorul cu o voce tot mai răsunătoare, aproape solemnă, arătînd o ramă mare, aurită, dar goală, aici în această ramă aurită era lucrul cel mai de preţ din întreg castelul : oglinda de cristal de stîncă. Oglinda de cristal deci, care se află acum în ţările scandinave, şi anume în regatul Suediei.

— În Suedia ? repetă Saint-Arnaud. Cum a ajuns acolo ?

— Pe drumuri ocolite şi după tot felul de întîmplări ciudate, îşi reluă expunerea istorică administratorul. Ultima noastră stareţă a fost o prinţesă suedeză, Josephine Albertine, fiica reginei Ulrike, sora lui Frederic cel Mare. Josephine Albertine a păstorit aici peste douăzeci de ani, cu strălucire şi binecuvîntare, bucurîndu-se de oglinda de cristal, care era mîndria ei şi obiectul ei preferat, cînd, într-o bună zi, ţinuturile acestea s-au alipit la Westfalia, trecînd în stăpînirea regelui Jérôme [41]. Josephine Albertine a trebuit să se despartă de castel, cu tot ce era în el, şi firește şi de oglindă. Abia de i s-a lăsat vreme să-şi strîngă lucrurile de primă trebuinţă, nici vorbă să împacheteze şi să ia ce era mai puţin important, însă drag inimii ei.

— Şi ce s-a întîmplat ?

— Regele Jérôme, care, din pricina veşnicului „mîine o să petrecem iar", avea nevoie de foarte mulţi bani, s-a văzut curînd nevoit să vîndă la licitaţie întreg inventarul castelului şi într-o bună zi s-a putut citi în toate ziarele, germane şi străine, că pe lîngă alte obiecte de preţ din castel se va scoate în vînzare şi vestita oglindă de cristal. Era clipa multaşteptată de principesa Josephine Albertine, care se reîntorsese între timp în Suedia, unde nu se instaurase încă dinastia Bernadotte [42] ; de aceea ea a dat poruncă se-

[41] Jérôme Bonaparte (1784—1860), fratele lui Napoleon I ; a fost regele Westfaliei între 1807 şi 1813.

[42] A fost instaurată în 1818, de către mareşalul francez Jean-Baptiste Bernadotte (1764—1844).

vară oamenilor ei să urmărească oglinda, plătind orice preț s-ar fi cerut sau la care s-ar fi ajuns și prin licitație. Nu știu la cît s-a ridicat, știu numai că trebuie să fi fost o avere. Am auzit vorbindu-se de o tonă de aur. Oricum, oglinda a ajuns în Suedia, la Stockholm, unde se află pînă azi și unde e expusă la muzeul Ridderholm.

— Foarte frumos, zise Saint-Arnaud. Și, la drept vorbind, îmi place mai mult povestea decît oglinda, părere împărtășită întru totul de Rosa și Gordon, nu însă și de Cécile.

Ei i-ar fi plăcut să se privească în oglinda de cristal și, la a doua parte a povestirii, care i se părea mult prea lungă, trecuse la fereastra deschisă a unui balcon de unde se vedeau nu numai munții, ci și grădinile mari ce se întindeau în semicerc în jurul temeliilor castelului. În grădini, tufișurile alternau cu straturile de flori, dar ceea ce îi acapară în curînd privirea era un obelisc de piatră, nu prea înalt, pe jumătate ascuns de partea inferioară a castelului, desprinzîndu-se dintr-un zid vechi, ca o sculptură în relief. Soclul era ornamentat cu ghirlande și părea să poarte și o inscripție.

— Ce e acolo ? întrebă Cécile.

— O piatră funerară.

— A unei starețe ?

— Nu, a unui cățeluș de casă pe care l-a îngropat acolo Anna Sophie, contesă de Palatinat pe Rin și penultima stareță și principesă.

— Ciudat. Și de ce cu inscripție ?

— Vă rog, spuse administratorul.

Și oferind doamnelor un binoclu, pe care îl purta mereu cu el în acest scop, Cécile putu citi : *„Orice creatură are un destin. Chiar și cîinele. Cîinele acesta și l-a împlinit pe al lui, căci a fost credincios pînă la moarte."*

Gordon rîse din toată inima.

— Monument pentru fidelitatea cîinilor ! Strașnic. Cum ar arăta lumea, dacă am ridica cîte un obelisc pentru fiecare cîine credincios ! Asemenea idee nu-i putea veni decît unei prințese din vremea barocului !

Rosa era de aceeași părere, însă Cécile plecă tulburată de lîngă fereastră și, fără să-și dea seama ce face, începu să bată mecanic în locul de pe zid unde stătuse cîndva oglinda de cristal.

— Ce mai avem de văzut ? întrebă Gordon.

— Camerele lui Friedrich Wilhelm al IV-lea [43].

— Friedrich Wilhelm al IV-lea ? Cum a ajuns pînă *aici ?*

— În primii ani ai domniei, venea în fiecare toamnă, pentru a porni de aici marile vînători din Harz. Însă în 1848, cînd a apărut legea vînatului, iar oraşul şi obştea i-au interzis să mai vîneze, s-a supărat atît de tare, încît n-a mai venit deloc.

— Ceea ce mi se pare foarte firesc. Maniere burgheze. Dar acum să vedem camerele.

Intrară deci, venind dinspre sala tronului, într-un şir de încăperi joase, cu mobile mici de mahon, a căror lipsă de gust nu era întrecută decît de monotonia lor.

Rosa, care simţea că îşi pierde tot mai mult speranţa de a vedea mari tablouri cu animale, crezu totuşi nimerit să întrebe despre ele.

Firește, fără nici un rezultat.

— Tablouri animaliere, răspunse administratorul, pe un ton în care artista noastră păru să simtă o mică înţepătură, tablouri de animale *nu* avem în castel. Avem numai stareţe şi prinţese. Şi le avem pe toate. Iar în afară de ele, îi avem acum şi pe preoţii luterani din Quedlinburg (sînt şi ei aproape toţi), dintre care unul, după un vechi obicei, ţinea în fiecare duminică cîte o predică aici în castel, aşa încît pe lîngă parohia lui din oraş mai era şi parohul curţii. După predică, rămînea la masă şi, uneori, pînă se lăsa întunericul. De pildă, cel de colo, bărbat frumos, cam palid, care a murit de tuberculoză în floarea vîrstei. Era predicator pe vremea principesei suedeze Josephine Albertine, cea care şi-a redobîndit oglinda de cristal. Iar aici o puteţi vedea chiar pe prinţesă.

Şi rostind aceste cuvinte, le arătă portretul unei femei de vîrstă mijlocie, cu nas mare şi princiar, cu zulufi pe frunte şi turban prins într-o agrafă, din a cărei întreagă înfăţişare, neobişnuit de impunătoare, se puteau lesne înţelege ispitele — numai vag sugerate de administrator — cu care se luptase păstorul ei sufletesc.

Unele dintre tablouri erau în mai multe exemplare, ceea ce făcea ca numărul stareţelor să pară mai mare decît

[43] Friedrich Wilhelm al IV-lea (1795—1861), rege al Prusiei.

fusese în realitate. Rosa stărui să le afle și numele, dar erau nume care nu le spuneau nimic, în afară de unul, cel al contesei Aurora von Königsmark [44].

În fața portretului *ei* s-au oprit toți cu vădită curiozitate, iar Cécile, care citise abia cu un an în urmă, cu mare interes, un roman istoric [45], avînd-o drept eroină pe contesă, era atît de impresionată de portret, încît nici nu voia să audă că nu e autentic și nu credea nici una dintre dovezile ce i se arătau.

Văzînd că nu ajunge la nici un rezultat, Gordon căută sprijinul Rosei.

— Ajutați-mă, stimata doamnă nu vrea să se lase convinsă.

Rosa rîse :

— Cunoașteți atît de puțin femeile ? Care...

— Ei bine, aveți dreptate. Și, la urma urmei, cine poate dovedi autenticitatea sau neautenticitatea unui portret ? Dar două lucruri rămîn adevărate, chiar și fără dovezi.

— Și anume ?

— În primul rînd, faptul că nu există nimic mai lipsit de viață decît asemenea șiruri de prințese bătrîne cu turban.

— Și în al doilea rînd ?

— Că într-o asemenea galerie de capete măsluite, deosebirea dintre „urît" și „frumos" nu mai are nici o importanță, ba mai mult chiar, că o asemenea galerie de urîțenii e de preferat unei așa-zise galerii de frumusețI, cu obișnuita ei goliciune și plictiseală. A ! cîte asemenea *Galeries of beauties* [46] n-am văzut eu, și nici una care să nu mă fi dus la disperare. Însăși povestea întemeierii lor este de cele mai multe ori jignitoare, o încălcare a bunului-gust și a bunelor moravuri. Căci cine sînt oare de fiecare dată mecenații, fondatorii și donatorii lor ? Întotdeauna bărbați în vîrstă, întotdeauna principi mai mult sau mai puțin mitologici, care, vă cer scuze, doamnele mele, nemulțumiți de adevărul cel mai adevărat, voiau să se bu-

[44] Aurora von Königsmark (1668—1728), iubita regelui August cel Puternic.

[45] *Aurora, contesă de Königsmark*, roman de Wilhelmine von Gersdorf, apărut în 1817.

[46] Galerii de frumusețI *(engl.)*.

cure de frumusețea femeilor și în efigie. Unul dintre ei — același care ne-a lăsat și vorba de duh „n-am spus niciodată vreo prostie și n-am făcut niciodată vreun lucru înțelept" — i-a întrecut pe toți cu galeria lui de Magdalene (se-nțelege, Magdalene *dinainte* de pocăință). Era ur. Stuart [47], cred că nu mai e nevoie să o spun. Dar mărunții noștri regi germani i-au urmat pilda și acum au și ei lucruri asemănătoare. N-am uitat încă impresia pe care mi-a făcut-o capul Lolei Montez [48] sau, dacă vreți, al contesei Landsfeld. Căci, pînă la urmă, devin toate contese, dacă nu preferă să fie făcute sfinte.

— Vai, ce virtuos sînteți ! rîse Rosa. Dar pe mine nu mă înșelați, domnule von Gordon. Eu știu o vorbă veche : cu cît ești mai Don Juan, cu atîta ești mai Torquemada [49].

Cécile nu zise nimic, dar se așeză, ca încremenită, într-un jilț aflat în firida adîncă a unei ferestre. Saint-Arnaud, care știa bine ce se petrece în sufletul ei, deschise unul din cele două canaturi, lăsînd să intre aer proaspăt, și îi spuse :

— Ești obosită, Cécile. Odihnește-te.

Iar ea îi luă mîna și i-o strînse, mulțumindu-i parcă, în timp ce buzele ii tremurau de emoție.

IX

CÉCILE ȘI-A REVENIT MAI REPEDE decît se așteptaseră din această stare, iar vizitarea în continuare a castelului și apoi a bisericii mînăstirii o bucură, ceea ce îi mulțumi pe toți. Căci, după intrarea în biserica minunat de răcoroasă, se simți atît de vioaie și de în putere, încît la propunerea *ei* îșî depășiră programul, făcînd, plini de bună dispoziție, drumul spre primărie (la care renunțaseră) și unde admirară întîi statuia lui Roland, apoi

[47] Se referă la galeria lui Carol al II-lea Stuart (1630—1685), pictată de Peter Lely și aflată în castelul Hampton-Court.

[48] Dansatoarea scoțiană Lola Montez (1820—1861), favorită a regelui Bavariei Ludwig I, a fost ridicată de acesta la rangul de contesă Landsfeld.

[49] Tomás de Torquemada (1420—1498), mare inchizitor al Spaniei.

închisoarea cavalerului von Regenstein. După vizită, mîncară aproape ca de prînz, chiar la hanul primăriei. Comandară bere de Kulmbach, pentru care primăria își cîștigase faimă, iar Cécile se arătă încîntată cînd proprietarul restaurantului veni cu cănile spumegînde, proaspăt umplute.

— E mult mai frumos decît la *table d'hôte,* spuse ea. Pierre, *à votre santé* [50]... Domnișoară Rosa, noroc... domnule Gordon, în sănătatea dumneavoastră.

Și vorbind astfel, ciocnea cu ceilalți țapul de bere, pomenea de von Regenstein, căruia optsprezece luni nu-i mersese prea bine, și era veselă ca un copil. Numai cînd pictorița aminti iar de portretele stareților, cu care prilej adăugă că există și în sala primăriei (cum tocmai îi mărturisise hangiul) un tablou al frumoasei Aurora, „mai bun, și în orice caz mai autentic decît cel din castel", Cécile o întrerupse imediat și spuse nemulțumită, pe un ton aproape iritat :

— Tablouri și iar tablouri ! De ce ? Am văzut și așa prea multe.

Era aproape cinci cînd se întoarseră la Thale, iar Cécile, care voia să se odihnească, își luă rămas bun pentru restul zilei.

— Pe mîine, domnișoară Rosa, pe mîine domnule Gordon.

Și acum, acest mîine sosise.

Gordon, care în seara precedentă mai asistase și la un concert la Hubertusbad și cu acest prilej trăncănise încă o jumătate de oră cu pictorița despre Samarkand și despre Vereșaghin, iar apoi cu Saint-Arnaud, care venise și el, despre Roland din Quedlinburg, despre von Regenstein și multe altele, se instalase comod într-un fotoliu la fereastră, ca să-i tihnească dimineața, și sufla tocmai fumul unei țigări de foi în aerul proaspăt de afară. În acest răstimp își perinda încă o dată în minte evenimentele zilei trecute, printre ele și portretele principeselor-stareițe, însoțind cortegiul lor de chipuri mai mult grotești cu tot felul de observații vesel-ironice. „Da, aceste mici *Grandes Dames* [51] de

[50] În sănătatea ta *(fr.)*.
[51] Înalte doamne *(fr.)*.

acum un veac ! Cum vor mai râde de ele alte vremuri mai libere, dacă nu rîd cumva chiar vremurile *de azi*. Nimic mai potrivit pentru a demonstra ce înseamnă o caricatură. Erau, de cele mai multe ori, urîte sau dizgrațios de grase și aveau toate cîte un camerist și cîte un cîine mops, nu se spălau sau se spălau numai cu tărîțe de migdale, erau neinstruite și trufașe totodată. Da, și trufașe. Numai față de cameristul lor nu." Și continuă să-și imagineze scenele pînă ce acelor chipuri grotești li se suprapuse deodată făptura grațioasă a Cecilei, mereu în altă dispoziție și atitudine, întocmai așa cum i-o arătase ziua precedentă. Iată, o vedea aplecîndu-se să citească inscripția de pe mormîntul cățelușului bolognez și apoi o revăzu aproape leșinînd în timp ce vorbeau despre contesa Aurora și despre portretele frumuseților din trecut. Fusese numai o întîmplare ? Nu. Purtarea ei ascundea ceva. Apoi îi auzea însă iarăși rîsul vesel și o vedea ridicînd cana, radiind de fericire: „Noroc, domnișoară Rosa ; domnule Gordon, în sănătatea dumneavoastră". Și, amintindu-și-o astfel, își dădea bine seama că, orice i-ar fi împovărat sufletul, sufletul care purta povara aceasta era totuși unul de copil.

„Clothilde trebuie să o cunoască, își spuse el. Și, dacă nu o știe, poate măcar să afle despre ea. Liegnitz e tocmai locul potrivit, nici prea mic, dar nici prea mare, și ce nu se știe la regiment se știe la școala militară. Silezienii sînt oricum înrudiți între ei și cam vorbăreți din fire. Limbuția, îndărătnicia și «cu multă plăcere» sînt daruri pe care Rübezahl [52] le pune în leagănul fiecărui silezian. Da, Clothilde trebuie să știe, de scris tot trebuie să-i scriu, așa că *two birds with one stone* [53]. Domnișoara sora mea se plimbă, desigur, în timpul verii și cred că e undeva pe la munte, la Landeck sau Reinerz, sau chiar în Boemia. Dar ce are a face ? Treaba poștei s-o găsească. De ce îl avem pe Stephan [54] ? Nu-i el omul cel mai important după Bismarck ?"

Monologînd astfel, lăsă havana din mînă, luă un plic și scrise cu litere mari adresa : „Domnișoarei Clothilde von Gordon-Leslie, Liegnitz. Am Haag 3 a". Dădu apoi

[52] În folclorul german, duhul munților.
[53] Împușc doi iepuri dintr-o dată (*engl.*).
[54] Heinrich von Stephan (1831–1897), director general al poștelor.

plicul în lături, își alese două coli mici, una purtînd antetul „Hexentanzplatz", iar cealaltă „Rosstrappe" și scrise :

Draga mea Clotho,

Se împlinesc azi patru săptămîni de cînd ne-am despărțit de tine și de Elsy. Patru săptămîni de cînd am plecat din casa voastră primitoare, dar sînt aici numai de o săptămînă, pentru că ajungînd de la Liegnitz la Berlin, am găsit acolo niște scrisori care m-au mînat în interes de afaceri întîi la Hamburg, apoi la Bremen. Pentru a vă putea face măcar o idee — e vorba iar de instalarea unui cablu. De la Bremen am venit încoace, la Thale, Thale în munții Harz, a nu se confunda cu o stațiune purtînd același nume din Turingia.

Nu regret că am ales locul acesta plin de farmec, cu aer curat și întăritor, căci aerul nu-i doar o vorbă goală, o știe cel mai bine cel ce l-a încercat în fel și chip pe propria lui piele. Ne îndreptăm spre o reformă totală în medicină; sau cel puțin în terapeutică, iar rețetele viitorului vor suna cam astfel : trei săptămîni de Lofoten, șase săptămîni de Engadin, trei luni de Sahara. Da, se vor prescrie chiar și doze mici de tinuturi bintuite de malarie, cam așa cum se dă azi arsenic. Marea eficacitate a metodei climatice constă în caracterul ei perpetuu — bolnavul nu scapă nici zi, nici noapte de medicamente.

De o bună parte a acestui tratament mă bucur și eu aici și simt cum mă părăsește tot mai mult proasta dispoziție care mă chinuia atît de tare, fără vreo pricină anume. Numai la voi am scăpat de ea. Plimbările și excursiile te îmbie aici la tot pasul și te afli în plăcuta situație de a te putea bucura de frumusețile naturii fără cel mai mic efort sau osteneală. Nu are importanță că e vorba de o frumusețe de format mai mic. M-am cățărat destul de des pînă la 20 000 de picioare înălțime ca să mă mulțumesc acum numai cu 2000, ba chiar să mă bucur că e așa. Îmi place să călătoresc prin lume și n-aș dori să renunț la călătorii nici pe viitor — deși simt că dragostea mea pentru ele începe să scadă — dar nu sînt amator de drumuri grele și obositoare, și cu cît pot călători mai comod în sus sau în jos pe fluviul Congo, cu atît mai bine. Economie de forțe.

Dar ce tot vorbesc despre Congo ? Deocamdată, lumea pentru mine înseamnă Thale și Hotelul Zehnpfund, un nume minunat, la auzul căruia — ca în reclama „Unde

luați masa ?“ — simți de-a dreptul cum te îngrași și care te face să-ți închipui de îndată cît e de plăcut să stai aici.

Și închipuirea nu te înșală. E într-adevăr plăcut aici, îmbietor și distractiv, distractiv mai ales de trei zile încoace, de cînd mesele la table d'hôte s-au înviorat prin sosirea de noi vizitatori. Printre ei se află un bătrîn paroh pensionat cu care m-am împrietenit chiar de la început, de marți însă el a trebuit să cam cedeze locul unor noi cunoștințe : colonelul Saint-Arnaud și soția lui. El, deși „în retragere“ (nu numai „în disponibilitate“), e din cap pînă-n picioare ofițer de gardă, ea, în ciuda unui aer languros, sau poate tocmai de aceea, e o frumusețe de prim rang. Un profil sculptat în linii minunate, o camee. Ochii sînt adînciți în orbite, ca și cum s-ar căuta pe ei înșiși, ca și cum s-ar privi mai curînd pe ei decît lumea din afară — o particularitate pe care unii chițibușari o vor socoti foarte probabil ca pe un dezavantaj al frumuseții ei și o vor numi cu un nume foarte prozaic. Ochii aceștia îi dau însă, hotărît, o notă aparte, și chiar dacă i-ar răpi ceva din frumusețe, ceea ce nu pot recunoaște, nu-i răpesc cu siguranță nimic din farmec. Față de mine se cam răsfață, într-un fel ciudat de tot, pe care nu-l pot pune pe seama cochetăriei, dar nici nu-l pot absolvi cu totul de ea. Am în fața mea o enigmă, sau măcar un ce nesigur, nedefinit și pe care aș dori să-l limpezesc. Și aici, draga mea Clothilde, trebuie să mă ajuți tu. Cunoști aproape pe de rost genealogiile și în întregime rangurile, ai dansat cu întreg corpul ofițeresc din renumita voastră garnizoană și îi știi pe locotenenții școlii învecinate de cadeți din Wahlstadt, recrutați din aproape toate provinciile. Nu se poate să nu afli deci ceva. Am aflat că Saint-Arnaud a comandat mai mulți ani la rînd un batalion de gardă ; mi-a spus-o chiar el ieri seară, în timp ce veneam împreună de la un concert. De ce s-a retras însă din armată ? De ce se ferește — nu-i greu de văzut — de ceea ce numim „societate“ ?

Și, mai ales, cine e Cécile ? Căci acesta e numele ei. De unde e ? Bruxelles, Aachen, „Sacré coeur“, iată ce mi-a trecut prin minte cînd am văzut-o pentru prima oară, dar nimic nu era adevărat. Găsesc că are un ușor accent silezian și de aceea, dacă am dreptate, îți va fi cu atît mai ușor să-mi satisfaci curiozitatea.

Curiozitatea ? Ți-aș spune că e vorba de un interes mai puternic, dacă nu m-aș teme că ai putea înțelege greșit

rie și suferință, și că nu e fericită în căsnicie, deși în unele cuvîntul. Îmi dau seama că a trecut prin multe, prin bucuclipe are față de colonel, soțul ei, un sentiment ce pare recunoștință, sau chiar devotament și simpatie. E vorba însă numai de clipele în care caută un sprijin și pare să-l găsească numai la el. Așadar, e, dacă vrei, o înclinație pornită mai mult din nevoia de ocrotire decît din dragoste. Uneori chiar și numai din capriciu.

Căci are și capricii, ceea ce la o femeie frumoasă nici nu prea trebuie să surprindă, dar ceea ce nu se poate să nu te izbească este naiva puținătate a cunoștințelor ei. Vorbește bine franceza (foarte bine) și se pricepe puțin la muzică, în rest îi lipsesc însă nu numai calitățile pozitive, ci și spiritul, pe care îl au aproape întotdeauna femeile admirate. Am fost ieri la Quedlinburg și am trecut printre altele și pe lîngă casa lui Klopstock. Le-am vorbit despre poet și mi-am putut da bine seama că îi auzea pentru prima oară numele. Ce nu se găsește în romanele franceze sau în operele italiene, nu știe nici ea. Ziare nu cred că citește. Și uite așa se dă mereu de gol. Are însă în schimb altceva, care compensează toate aceste lipsuri : distincția ținutei și delicatețea sufletului, adică o inimă sensibilă. Căci delicatețea sufletească, ca și sinceritatea, nu se poate învăța. Sau te naști cu ea, sau nu o ai deloc. Mai adaugă la aceasta și expresia firească a ochilor ei sau, cel puțin, felul degajat de a fi, străin de tot ce e greoi, și care e propriu tuturor persoanelor ce au trăit ani la rînd în cercurile înalte ale societății, dobîndind, numai prin simplul fapt amintit, acel je ne sais quoi [55], *care îi face superiori celor mai educați și chiar celor mai inteligenți decît ei. Doamna Saint-Arnaud știe că nu știe nimic și tratează această lipsă cu o francheță dezarmantă. În pofida înfățișării mîndre, pe care știe foarte bine să și-o ia atunci cînd vrea, este modestă pînă la smerenie. Că suferă de nervi se vede foarte bine, însă colonelul (poate pentru că îi convine) face uneori caz de boala ei mai mult decît ar fi nevoie. În această privință, situația lui e mai curînd destul de delicată, căci dacă ia lucrurile ușor, cînd ea preferă să fie bolnavă, o jignește, iar dacă e îngrijorat, cînd ea preferă să fie sănătoasă, nu o jignește mai puțin. Am fost martor la asemenea scene. Mie personal mi se pare că Cécile, ca toți cei bolnavi de nervi, e în cel mai*

[55] Nu știu ce *(fr.)*.

înalt grad la discreția unor impresii de moment care, după felul lor, o fac să fie obosită, istovită sau, dimpotrivă, în stare de orice efort. Dealtfel, e în totul plină de contraste : femeie de lume și apoi iar plină de o naivitate copilărească. Rîde puțin, dar cînd o face e fermecătoare pentru că simți că rîsul îi aduce fericire. Ar fi fost potrivită, cu întreaga ei fire, pentru jocurile cu cercul și cu mingea cu pene și ar fi putut pluti în aer tot atît de ușor și de grațios ca o astfel de minge. Cred însă că a avut parte, încă de pe cînd era foarte tînără, de tot ce o putea readuce jos, pe pămînt. Poate pentru că era atît de frumoasă. Să nu crezi, dealtfel, că m-aș gîndi că Saint-Arnaud a făcut o mezalianță. Nimic în înfățișarea și în felul ei de a fi n-ar putea aminti de o fiică a Thaliei [56] sau chiar a Terpsihorei [57]. Nu are nici tonul arogant al soțiilor noastre de ofițeri și nici tonul nejustificat de încrezut pe care îl adoptă micii noștri nobili pe moșiile lor. Glasul ei are mai multă distincție, sfera în care se mișcă e mai înaltă. Dacă prin naștere sau în urma unor întîmplări din viața ei — n-aș putea spune. Nu aleargă după cuvinte de duh, nu se ostenește deloc să dea riposte inteligente, ci lasă pe alții să se ostenească, arătînd și astfel că este cît se poate de obișnuită să primească admirația celorlalți. Totul la ea te face să te duci cu gîndul la o „mică curte".

Și acum, fă ce trebuie să faci. Aștept să primesc încă aici răspunsul tău, și anume pînă într-o săptămînă. Dacă durează mai mult, la Berlin : post-restant. Nu m-am putut converti încă pentru „la poștă".

Și acum, ție și scumpei mele Elsy, salutări și sărutări. Ca totdeauna, al tău sincer iubitor

Robert v. G.-L.

X

GORDON MAI CITI O DATĂ REPEDE scrisoarea. Era mulțumit de felul cum o caracterizase pe Cécile, dar nu și de ceea ce scrisese despre Saint-Arnaud. Era evident prea puțin, așa că se hotărî să mai adauge cîteva cuvinte.

[56] [57] Adică o actriță sau o dansatoare.

„Draga mea Clotho — așternu el în fugă — *tocmai am citit încă o dată lunga mea epistolă și găsesc că portretul lui Saint-Arnaud trebuie retușat. Va cîștiga astfel, ce-i drept, mai multă autenticitate, dar nu și mai mult farmec. Cînd ți l-am prezentat ca pe un colonel din gardă* comme il faut, *ceea ce e adevărat, nu ți-am arătat decît un aspect; ți-l pot înfățișa cel puțin la fel de bine ca pe un holtei tipic din înalta societate. Este cu neputință să-ți închipui pe cineva mai necăsătorit decît el, deși se poartă atît de curtenitor cu tînăra femeie, iar uneori, după cît se pare, o copleșește chiar cu atenții deosebite. Ele dau însă impresia că sînt numai de suprafață și că vin, dacă* nu *în întregime, oricum în cea mai mare parte, dintr-o deprindere cavalerească. Și o face (în privința aceasta se aseamănă cu Cécile) cu o „privire puțin sașie", dar ceea ce* ei *îi stă bine, ba chiar îi sporește farmecul, la* el *e de-a dreptul neplăcut. În unele momente — mai că șoväi s-o spun — arată aproape ca și cum ar fi un colonel-cartofor care face aici, la Thale, pe omul de treabă și adună puteri pentru o nouă campanie. În orice caz, după toate cele scrise, cred că îmi vei înțelege curiozitatea. Și acum, încă o dată rămîi cu bine,*

Al tău, Roby.

Puse apoi scrisoarea în plic și trecu în sala de lectură, spre a se cufunda în ziarul *Times*, a cărui citire îi devenise — încă din zilele petrecute în India și în Persia — o necesitate.

În aceeași vreme în care Gordon își așternea scrisoarea, perechea Saint-Arnaud își făcea, ca în fiecare zi după micul dejun, plimbarea de dimineață. După ce înconjuraseră de două ori peluza mare a parcului, Cécile obosise și se așezase pe o bancă umbrită în cea mai mare parte, deasupra căreia se plecau crengi de grozamă și de liliac. Era un loc ferit, cel mai frumos din tot parcul în ceasurile dinainte de amiază și de unde ochiul putea cuprinde nu numai coasta împădurită a muntelui din față, ci și Hexentanzplatz și Rosstrappe, cu hotelurile lor strălucind în soare. Aerul nu se mișca, și doar din vreme în vreme cîte o pală de vînt înfiora liniștea.

Cécile, care ședea pe locul cel mai umbrit, își închise umbreluța și zise :

— Sigur, găsesc că domnișoara este foarte amuzantă, însă totuși cam emancipată sau, dacă nu e potrivit cuvîntul, cam prea sigură de sine și înfumurată. Artistă, spui tu. Bine. Dar ce fel de artistă ? Vorbește, ori de cîte ori are prilejul, pe un ton de superioritate și de autoritate de parcă ar fi mătușa lui Gordon.

— Bravo ei !

— Da, stărui Cécile, bravo ei. Dar mai e și gura lumii.

— Gura lumii ! repetă ironic Saint-Arnaud cuvintele care îl enervau întotdeauna.

Cécile însă, care de obicei înregistra cu finețe asemenea ton, se făcu a nu-l auzi și arătînd cu vîrful umbreluței spre frontonul unei case ce se înălța la mică depărtare dintre copaci, zise :

— Acolo e Hubertusbad, nu-i așa ? Cum a fost de fapt concertul de ieri ? Aveam fereastra deschisă și am auzit ultima bucată, *Vino cu mine în castelul meu* [58]. Cînd mă gîndesc la Rosa în chip de Zerline [59] !

— Și la Cécile în chip de Donna Elvira [60] !

Ea rîse din toată inima, căci tonul cu care Saint-Arnaud rostise cuvintele era prietenos, nici iritat și nici mustrător.

— Donna Elvira, repetă ea. Rolul femeii repudiate ! Crede-mă, ar fi ultimul lucru pe care mi l-aș dori, iar dacă încerc să-mi închipui, îți spun drept, există totuși atîtea lucruri...

— Care sînt mult mai greu de îndurat decît *ceea ce* trebuie să îndurăm noi. Da, Cécile, de ce să nu o spui ? Și ar trebui să te gîndești în fiecare zi la acest lucru. Sigur că e mai ușor să predici adevărul decît să te porți cum îți dictează el. Dar trebuie cel puțin să încercăm.

Fiecare cuvînt al lui era pentru ea o mîngîiere și, sprijinindu-se de Saint-Arnaud într-o fugară pornire de tandrețe, îi spuse :

— Cum vorbești ! Ca și cum mi-ar plăcea să mă dau bătută. Știi doar că nu e așa. Ah, Pierre, în locul acestui oraș mare, ar fi trebuit să ne căutăm un colțișor liniștit, în care am fi scăpat de multe amărăciuni. Un colțișor liniștit, sau mai bine mai multe, ca să ne putem schimba

[58] Din opera *Don Juan* de Mozart.
[59] O țărăncuță.
[60] O iubită a lui Don Juan, părăsită de el.

dintr-unul într-altul. Cît de plăcută şi de uşoară e viaţa aici ! Şi de ce ? Pentru că ne oferă mereu relaţii şi cunoştinţe noi. Călătoria are avantajul că te lasă să trăieşti fiecare clipă aşa cum vine şi să te bucuri de tot ce-ţi place.

— Şi totuşi, viaţa asta lipsită de stabilitate aduce cu sine şi griji mari. Nu găseşti în fiecare zi un cavaler desăvîrşit în care să se contopească virtuţile educaţiei noastre militare şi concepţiile unui om de lume. Ştii la cine mă gîndesc. Cîtă bogăţie a minţii şi totodată cîtă modestie. Glasul lui e încîntător, îţi dă mereu impresia că se simte stînjenit pentru că a văzut atît de multe.

Cécile dădu din cap ca să arate că e de aceeaşi părere, apoi urmă la rîndul ei :

— Ieri, după ce aţi însoţit-o amîndoi pe domnişoara, de la concert pînă la hotel, ai mai stat de vorbă cu domnul von Gordon. Eram la fereastră şi v-am văzut plimbîndu-vă în sus şi în jos pe alee. Povesteşte-mi. Ştii că de fapt nu sînt curioasă, dar şi cînd sînt...

— Atunci ?

— Sînt de *tout mon coeur* [61]. Aşadar, ce e cu el ? De ce a plecat în lumea largă ? Un om cu asemenea înfăţişare şi de familie atît de bună, căci scoţienii sînt doar cu toţii de familie bună... Printre cavalerii de la curte aveam şi scoţieni... De aceea ştiu. Altfel nu am pretenţia că aş fi informată cu privire la familiile scoţiene. Prin urmare, de ce a plecat din armată ?

Saint-Arnaud rîse.

— Draga mea Cécile, te aşteaptă o groaznică decepţie. A demisionat din armată...

— Ei ?

— Pur şi simplu din cauza datoriilor. În această privinţă cariera lui de *chevalier errant* [62] începe cît se poate de banal. A fost întîi în regimentul de pionieri din Magdeburg, apoi în batalionul de căi ferate, sub comanda lui Golz, o trupă care dealtfel e mult prea prudentă şi prea înţeleaptă pentru a se distinge făcînd datorii. Dar fiecare regulă are şi o excepţie. Pe scurt, el n-a mai putut rezista şi s-a mutat — dacă de mutat poate fi vorba în asemenea

[61] Sînt din toată inima *(fr.)*.
[62] Cavaler rătăcitor *(fr.)*.

situație — în Anglia, unde spera să-și valorifice practic cunoștințele științifice. A reușit, dealtfel, și prin 1875 a plecat la Suez, pentru a instala acolo, în numele unei mari firme engleze, un cablu în Marea Roșie și Golful Persic. Tu nu știi probabil unde e, dar am să-ți arăt pe hartă.

— Mai departe.

— Ceva mai tîrziu a intrat în serviciul statului persan, iar după terminarea unei linii de telegraf executate sub conducerea lui între cele două capitale ale țării, a trecut în Rusia. Era tocmai vremea cînd Skobelev [63], de care îți amintești probabil de la Varșovia, își sărbătorea triumful lîngă Samarkand. După aceea, cînd teatrul de război s-a mutat, l-a însoțit pe același general la Plevna. Pînă la urmă însă, ura crescîndă a rușilor împotriva a tot ce era german l-a făcut să se dezguste de slujba lui ; și-a dat demisia și a avut norocul să-și poată relua aici unele legături din trecut. În clipa de față este reprezentantul aceleiași firme engleze la care și-a început cariera și se ocupă acum de proiectul instalării unui nou cablu în Marea Nordului. Are însă via dorință să se reîntoarcă în armata prusacă, ceea ce, datorită protecției sus-puse de care se bucură, va izbuti, fără îndoială.

— Și asta-i tot ?

— Dar, Cécile...

— Ai dreptate, rîse ea. O viață destul de agitată. Și totuși, mi se pare că a pune o sîrmă sau un cablu pe o coastă mie necunoscută (și care coastă nu mi-ar fi necunoscută !) e, la urma urmei, tot atît de banal ca a face datorii.

— Aș fi totuși curios să aflu cam ce ai înclina tu să *nu* consideri banal.

— Uite, de pildă, pe Albrecht von Regenstein. El e mult mai romantic. Și dacă de el nu poate fi vorba, ei bine, atunci aventura, vînătoarea de tigri, deșertul, rătăcirile...

— Geografice sau morale ?

— Amîndouă.

— Ei, cine știe ce mai ascunde încă în sinea lui. Doar nu putea să-mi dezvăluie chiar din prima clipă secretele lui cele mai intime. Dar, ia te uită...

[63] Mihail Dmitrievici Skobelev (1843—1882), general rus participant la războiul din 1877.

O pală de vînt, care tocmai trecuse prin rondul plin de centifolii, purta spre Cécile un nor de petale de trandafir.

— Ia te uită ! repetă colonelul, și chiar în aceeași clipă petalele mînate de vînt, oprite în zborul lor de tufele de liliac, căzură la picioarele frumoasei femei.

— A ! ce minunat, spuse ea. E un semn bun.

Și plecîndu-se spre o petală, o duse la buze. Apoi se ridică și luînd brațul lui Saint-Arnaud, păși bine dispusă spre hotel.

XI

MAI ERA ÎNCĂ DESTULĂ VREME pînă la prînz. Saint-Arnaud, care avea pasiunea hărților, intenționa să se cufunde într-o hartă a masivului Harz. Cécile însă voia să se odihnească, așa că după ce se întinse pe canapea, se înveli mai bine cu șalul ce-i acoperea picioarele și zise :

— Să mă trezești, Pierre. Nu mai mult de zece minute.

Adormi apoi îndată, cu mîna stîngă sub capu-i frumos, în timp ce cu mîna dreaptă mai ținea încă șalul.

Două ceasuri mai tîrziu își făceau apariția la masă, unde patronul, care ținea întotdeauna seama cu mare grijă de preferințele și dorințele clienților săi, orînduise o nouă așezare a oaspeților. Domnul și doamna Saint-Arnaud rămăseseră pe locurile lor. Gordon însă nu mai stătea în fața Cécilei, ci la stînga ei, în timp ce pastorul ocupase locul rămas astfel liber, iar savantul (căci savant era), a cărui ținută era acum ceva mai îngrijită, ședea lîngă el. Rosa lipsea. Gordon veni la masă abia cînd se servea supa. Ca fost militar, puțin cam stînjenit din pricina întîrzierii și încă și mai stingherit din pricina noii împărțiri a locurilor, se întoarse spre Cécile spunîndu-i „că nu știe prea bine de ce a meritat această favoare a patronului tocmai el, care e mai curînd un consumator de apă minerală decît de șampanie". Remarcă ce aduse pe buzele bătrînului pastor un zîmbet jovial, de om de lume, iar profesorul, la rîndul său, cu un interes care presimțea parcă seriozitatea situației, își potrivi ochelarii cu ramă groasă de corn și se uită țintă la Gordon, cu o curiozitate mai mult cercetător-științifică

decît amabilă, potrivită cu obiceiul pămîntului. Gordon însuşi era mult prea ocupat cu frumoasa femeie pentru a mai vedea sau înţelege zîmbetul pastorului sau privirea cercetătoare a specialistului în istoria ascanienilor şi-şi manifesta emoţia, pe care o simţea ca şi mai înainte, printr-un şir de întrebări repezi, legate de micile evenimente ale excursiei la Quedlinburg — cripta, Roland, casa lui Klopstock „care (şi Cécile rîdea acum şi ea) păcat că era prea verde". Gordon mai puse încă multe alte întrebări, dar nu pomeni nici un cuvînt despre stareţe şi mai ales despre portretul frumoasei contese Aurora.

— Dar tot vorbesc întruna, se întrerupse Gordon deodată, şi uit ce e mai important, să mă interesez de starea sănătăţii stimatei doamne, care la întoarcere mi s-a părut într-adevăr serios primejduită, căci nu-mi amintesc să fi văzut un asemenea tren, nici măcar pe liniile americane, unde după cum se ştie se face exces de „aer curat". O ! cît urăsc vagoanele mari, salon, unde orice prudenţă, chiar şi cea mai grijulie, e zadarnică, deoarece *singura* fereastră închisă la care ai dreptul prin regulament nu ajută la nimic — căci rămîi mereu expus tirului încrucişat al celorlalte şase, pe care nu le poţi vedea din cauza a tot felul de piedici — o adevărată perfidie a constructorilor de vagoane. L-aţi văzut, desigur, ieri pe domnul cel scund şi gras de alături ? *El* a fost de vină. A coborît cu mult zgomot toate ferestrele încă închise, privind în jur atît de mîndru şi de provocator, încît mi-a pierit curajul de-a-l împiedica să-şi continue activitatea-i criminală. O, aceşti entuziaşti ai ventilaţiei !

— Şi totuşi nu ştiu dacă adversarul său, duşmanul ventilaţiei, nu-i cumva mai rău decît cel ce se entuziasmează pentru ea, spuse Saint-Arnaud.

— Mergînd pînă la rădăcina lucrurilor, comparînd adică extremele, fără îndoială că aşa este. Prea mult aer e întotdeauna mai bine decît prea puţin. Dacă nu ne gîndim însă la cazurile extreme, îl prefer pe cel ce urăşte ventilaţia. El poate fi la fel de supărător ca şi adversarul său, poate fi la fel de primejdios pentru sănătate, sau, din partea mea, chiar mai rău, dar nu te jigneşte niciodată atît. Entuziasmul e totdeauna mîndru de el şi se crede neapărat superior pentru că, după părerea lui, el acţionează nu numai în numele sănătăţii, ci şi în numele moralei. Al moralei şi al purităţii. Cel ce deschide larg toate ferestrele e

un om liber, curajos, eroic, cel ce le închide e un slăbănog, un fricos, un *lâche*. Iar nefericitul închizător de ferestre o ştie şi, pentru că o ştie, acţionează cu teamă şi discret, *atît* de discret încît aşteaptă de preferinţă momentul în care adversarul lui pare să fi adormit. Dar adversarul nu doarme şi, cu acel curaj mereu treaz pe care nu i-l poate da decît înaltul lui simţ moral, sare în picioare, de mînie, i se umflă vîna de la tîmplă şi trage iar fereastra în jos, întocmai ca domnul mic şi gras de ieri. Puteţi paria oricînd pe zece contra unu că adversarul vîntului şi curentului e totdeauna plin de timiditate, în timp ce entuziastul e plin de obrăznicie (ceea ce e mai rău).

— Foarte bine, aprobă pastorul.

— Dar, urmă Gordon, sosesc păstrăvii, multstimată doamnă. E un lucru destul de important pentru a ne face să întrerupem, cel puţin pentru moment, disputa noastră. Îmi daţi voie să vă servesc acest superb exemplar ? Şi puţin unt din această neobişnuită pasăre de unt, aşezată pe cealaltă farfurie, mai galbenă decît tot ce poate fi mai galben şi cu ochi din două boabe de piper. O ! vedeţi, e atît de grotesc, încît te înfioară. Printre cele mai grave abateri săvîrşite de artişti, cînd fantezia aprinsă o ia razna, sînt acelea ale bucătarilor şi cofetarilor.

— Ceea ce mă simt obligat să recunosc şi eu, zise, cu apăsată subliniere ştiinţifică, omul cu păr lung. Dar, dacă îmi permiteţi, să şi constat totodată că există uneori şi excepţii. Basmul german, despre a cărui origine nu putem vorbi acum... Îmi daţi voie să mă prezint — Eginhard Aus dem Grunde... în basmul german există din cele mai îndepărtate vremi o căsuţă ideală de turtă dulce, o căsuţă care există numai ca idee. E un lucru constatat. Şi acum poate pentru a preciza lucrurile, e oare o lipsă de gust din partea cofetarilor să ne ofere în forme adevărate *ceva* ce nu trăia pînă atunci decît în închipuirea noastră ? Răspunsul la această întrebare nu mi se pare deloc uşor, şi cu atît mai puţin inatacabil, fie el „da" sau „nu". În ceea ce mă priveşte, mărturisesc cinstit că de Crăciun mă bucur de fiecare dată din toată inima că pot vedea şi atinge, la Degebrodt de pe Leipziger Strasse (aceste lucruri par să fie specialitatea lui), căsuţele din turtă dulce, care, pînă acum cîţiva ani, existau numai ca idee. Ele stimulează fantezia, nu o paralizează. Realismul, care urîţeşte epoca noastră şi

arta ei, are neajunsurile lui, dar, după cît mi se pare, și avantajele și dreptul lui.

— Sigur, sigur, confirmă Gordon. Retrag cele spuse. Cînd mănînci pește, oricum, n-ai voie să te certi. Am cunoscut un profesor care a murit din cauza unui os de pește.

— Păstrăvul n-are oase.

— Are aripioare. Și are, în orice caz, șira spinării. Fiți atent, domnule profesor.

— Îmi atribuiți un titlu...

— Iertare. Credeam... Dealtfel, păstrăvii aceștia din Harz mi se par nespus de fragezi și au un gust cu totul special.

— Păstrăvii sînt păstrăvi.

— Și totuși, cam așa cum sînt și oamenii oameni. Albi, negri, savanți — fiecare are alt gust, chiar și din punct de vedere antropofag, iar păstrăvii la fel. Au într-adevăr felurite gusturi. Sînt în măsură să o spun. Căci, dacă socotesc, am mîncat cel puțin o duzină de soiuri.

— Și cei mai buni au fost... ?

— În Germania, preastimată doamnă, păstrăvi din lacul Constanța (cînd îi mănînci trebuie să bei neapărat un vin de Baden), și în Italia, mrenele din Lago di Bolsena... Neîndoielnic însă că cei mai delicioși i-am mîncat abia de curînd la mine în țară, adică în patria scoțiană a familiei mele.

— Ce erau ?

— Păstrăvi roșii din lacul Kinross. Maria Stuart a stat închisă acolo într-un vechi castel al familiei Douglas, chiar în mijlocul lacului — și dacă, pe lîngă dragostea lui Willy Douglas, între altele, fiu nelegitim al familiei și deci cu atît mai seducător, o mai putea consola ceva în acele zile de temniță, acel ceva trebuie să fi fost păstrăvii roșii din lac.

— Și totuși, îl întrerupse pastorul, îndrăznesc să afirm că ceea ce putem găsi la noi în Harz și mai ales în Bode întrece păstrăvii dumneavoastră din...

— Lacul Kinross.

— Din lacul Kinross, deci. Și îi întrece cu mult. Nu în ceea ce privește păstrăvul roșu, nu comparăm păstrăv cu păstrăv, ci...

— Ci ?

— Grindelul cu păstrăvul.

— Grindelul, repetă Cécile. Despre ce e vorba ? Știți ce sînt grindeii, domnule von Gordon ?

— O ! desigur. Îmi aduc aminte de ei din copilărie și, cum sînt cam gurmand din fire, aș fi oricînd dispus să pornesc într-un turneu și într-o expediție, ca să cunosc ținutul binecuvîntat unde trăiesc grindeii. E departe ?

— Numai la cîteva ceasuri.

— Și se numește ?

— Altenbrak ; e un sat mare pe malul Bodei. Dacă vreți să faceți o plimbare pînă acolo, aveți de ales între un drum care trece prin vale și altul care trece peste munți. Cel mai bine ar fi însă, ca de obicei, să faci una și să nu renunți la cealaltă sau, cu alte cuvinte, să vă duceți acolo peste munți și să vă întoarceți de-a lungul apei. La ducere veți trece pe lîngă castelul de vînătoare Todtenrode, iar la întoarcere, pe lîngă Treseburg. E o plimbare foarte plăcută.

— La care veți lua poate parte și dumneavoastră, domnule pastor, ca să ne fiți ghid și sfătuitor.

— Cu multă plăcere, replică acesta. Cu atît mai mult cu cît voi avea astfel prilejul să mă reîntîlnesc cu un om care îmbină în chipul cel mai fericit umorul cu caracterul și naivitatea cu înțelepciunea.

— Cine e acest om fericit ?

— Preceptorul din Altenbrak.

— Și asta înseamnă ?

— În primul rînd, nimic mai mult decît ce se aude, adică un profesor. Dar nu orice profesor e și preceptor. Numirea celui de care vorbesc (și care a trecut de mult de șaptezeci de ani) datează dintr-o vreme în care învățătorul unei școli de țară primea și titlul de preceptor, dacă satul nu avea preot. Așa era cel puțin la noi, în Braunschweig. Se arăta astfel că acel învățător era și îndreptățit și obligat de un for superior să citească enoriașilor, duminică de duminică, *Evanghelia* sau să le citească chiar și cîte o predică dintr-o carte.

Cécile, care nu fusese pînă atunci prea bucuroasă de vorbăria nesfîrșită despre grindei și învățători bizari a bătrînului pastor, deveni deodată atentă, căci avea în firea ei o trăsătură mistic-religioasă, care se adîncise încă și mai mult în urma lecturilor de istorii înălțătoare și mai ales de inițiere, care o făceau să asculte interesată, ori de cîte ori auzea cuvinte legate de biserica congregațională sau de sectele religioase. Pe primul loc se aflau, firește, mormo-

nii [63], și chiar dacă în clipa de față avea puține speranțe să audă lucruri prea bune și interesante, întrebă totuși peste masă :

— Și există un astfel de preceptor în satul cu grindei ?

— Da, stimată doamnă. Păcat însă că nu mai e preceptorul de odinioară, ba mai mult, că a renunțat la slujba lui. Și încă împotriva dorinței forului său bisericesc.

— Prin urmare, a renunțat din cauza vîrstei înaintate?

— Nu, preastimată doamnă. Conștiința lui l-a împins să o facă.

— Un om ca bătrînul pe care l-ați descris nu putea avea însă o conștiință încărcată.

— Într-un anume fel, da.

— O ! mă faceți curioasă. E ceva care se poate povesti?

— Fără doar și poate. Iar eu voi povesti cu îndoită plăcere, pentru că povestea pune într-o lumină frumoasă pe vechiul meu prieten din Altenbrak. Am vorbit de conștiința lui încărcată, și pe bună dreptate. Căci ceea ce numim conștiință încărcată este de fapt o conștiință curată. Este ceea ce avem bun în noi, care se trezește și ni se plînge nouă de noi înșine.

Cécile îl privi cu ochi mari. Își dădu seama însă numaidecît că vorbise fără intenție, și făcînd din cap un mic semn de prietenie, spuse :

— S-auzim deci !

— Așadar, în sufletul bătrînului meu preceptor începuse deodată să se audă glasul bunei lui conștiințe încărcate. Lucrurile se petrecuseră astfel : avea obligația să citească predicile și *Evanghelia,* însă, ajungînd la șaptezeci de ani și văzînd că, în pofida unor ochelari puternici, literele cărții de predici începeau să-i joace și să i se amestece în fața ochilor, se lăsă împins de îndemnul, pe care l-a numit mai tîrziu orbire, de a nu mai lua nici o carte de acasă și de a vorbi liber din amvon. Cu alte cuvinte, ținea predici deci înlăturîndu-l pe preceptor și înlocuindu-l cu pastorul. Lucrurile au mers așa mai mulți ani. A ajuns însă deodată să-și dea seama că greșea, deoarece din vanitate și îndrăzneală făcea un lucru neîngăduit. Totul îi apărea acum, și nu chiar pe nedrept, ca un abuz și ca o ilegalitate, iar după ce s-a frămîntat astfel o vreme, s-a hotărît repede

[63] Sectă religioasă, întemeiată în Statele Unite de Joseph Smith (1805—1844).

și fără șovăială și a plecat la Braunschweig ca să se denunțe în fața înaltului consistoriu.

— Și ce s-a întîmplat apoi ? îl întrerupse Saint-Arnaud. Mă tem că înaltul consistoriu — cunoaștem doar asemenea instituții — a fost tot atît de meschin, pe cît a fost bătrînul de admirabil.

— Nu, domnule colonel, lucrurile s-au petrecut mai îmbucurător și dacă o poveste poate avea doi eroi, atunci povestea mea îi are, căci în ea consilierul consistorial nu e cu nimic mai prejos decît preceptorul despre care v-am vorbit. Consilierul știa de mult de încălcarea aceasta. Dar mai știa totodată și că oamenii din Altenbrak nu se dusese-ră niciodată cu atîta convingere la biserică, ca din ziua în care preceptorul îndrăznise pentru prima oară să săvîr-șească acest abuz, începînd să țină predicile neîngăduite. Și de aceea, ridicîndu-se din jilț, i-a spus : „Dragul meu Rodenstein (căci așa îl chemă pe preceptorul meu), dragul meu Rodenstein, plîngerea dumitale nu e luată în consi-derare. Întoarce-te liniștit la Altenbark și procedează exact așa cum ai procedat și pînă acum. Domnul cu tine !" Și într-adevăr, preceptorul a plecat la Altenbrak. Deși mul-țumise însă plin de respect pentru bunătatea și înțelegerea arătată, în adîncul inimii lui nu-și schimbase totuși con-vingerea și, odată ajuns acasă, și-a cerut în scris demisia, care i-a fost în cele din urmă, cu bunăvoință, acordată. De atunci, cînd nu are oaspeți, își petrece timpul în singură-tate, în cetatea lui numită Rodenstein.

— Cetatea Rodenstein ?

— Da, i se poate spune astfel. În orice caz, el așa o numește. Cetatea lui Rodenstein nu e însă decît un han așezat într-o poziție minunată, pe vîrful unei stînci, unde bătrînul meu locuiește ca un „von Rodenstein" și, la fel cu vestitul său omonim [65], aduce în orice caz pe masă o băutură bună și, la cerere, cei mai buni grindei. Iată deci unde e țara grindeilor, despre care v-am vorbit ; ea înseamnă Altenbrak și preceptorul de acolo, cetatea Rodenstein și stăpînul ei.

— Trebuie să ne ducem și noi acolo, zise Gordon, iar Cécile bătu aprobator din palme. Trebuie să ne ducem spre

[65] Se referă la balada *Acesta a fost domnul von Rodenstein* de Viktor von Scheffel (1826—1886).

a pune capăt odată pentru totdeauna disputei cu privire la păstrăvi şi grindei.

— Iar domnul pastor preia conducerea, căci a acceptat doar. Şi domnul Eginhardt... O ! iertaţi-mă...

— Aus dem Grunde.

— Şi domnul Eginhardt Aus dem Grunde, repetă Gordon înclinîndu-se spre profesor, are să ne însoţească, nu-i aşa ?

XII

EXCURSIA LA ALTENBRAK FUSESE hotărîtă pentru a doua zi de dimineaţă, dar pînă atunci mai era mult şi, cînd ieşiră din sală pe coridor, se întrebau unii pe alţii ce vor face pe căldura ce plutea în aer în după-amiaza care „abia începuse". Profesorul propuse o plimbare prin valea Bodei, dar propunerea lui nu fu primită.

— Nici să n-aud de valea Bodei, zise Gordon. Şi nici de veşnicul Waldkater ! Nu-i decît o casă de ţară pe şosea, cu iz de grajd şi de lături de la bucătărie. E plin de lume, de hîrtii aruncate, de schilozi şi de muzică de acordeon. Nu, nu, eu propun să mergem la Lindenberg.

— La Lindenberg, hotărî Saint-Arnaud, iar Cécile se arătă dispusă să înceapă imediat plimbarea.

— Ar trebui întîi să te odihneşti, zise colonelul. E cald şi drumul are să te oboseaască.

Dar frumoasa femeie, mereu de altă părere ori de cîte ori Saint-Arnaud amintea de nevoia ei de a se odihni sau chiar de starea ei de slăbiciune, se împotrivi şi de astă dată şi, înclinîndu-se uşor către profesor, pe care îl rugase să-i însoţească, îl asigură că „nu oboseşte niciodată în timpul unei discuţii interesante"

Un licăr de satisfacţie trecu peste obrazul lui Eginhard, care, aplecat cum era spre generalizări, începu numai-decît să facă tot felul de consideraţii despre superioritatea formelor de viaţă şi de educaţie ale aristocraţiei. Totodată, era foarte hotărît să se arate demn de atît de măgulitoarea încredere ce i se arătase, dar n-avu noroc, după cum avea să se dovedească îndată, chiar de la prima încercare.

— Proprietatea particulară a familiei Miquel, preastimată doamnă, începu el, arătîndu-le, încă înainte de ieşirea din sat, o vilă înconjurată de o grădină de toată frumuseţea.

— A cui ? întrebă Cécile.

— A doctorului Miquel [66]. Fost primar la Osnabrück, acum primar general la Frankfurt.

— Pe Oder ?

— Nu, pe Main.

— Ce l-a putut hotărî oare pe acest domn dintr-o regiune atît de pitorească să-şi cumpere o proprietate tocmai *aici* şi să-şi facă vilegiatura într-un simplu sat din Harz ?

— O întrebare care, desigur, se impune, şi al cărei singur răspuns posibil cred că trebuie căutat în germano-imperialitatea doctorului Miquel. Cuvîntul acesta, stimată doamnă, deşi discutabil sub raport lingvistic, redă întocmai ideea pe care aş dori să v-o explic mai pe larg. Îmi îngăduiţi să o fac ?

— Vă rog foarte mult.

— Ei bine, putem considera ca istoric faptul că am avut şi avem încă oameni în sufletul cărora ideea de imperiu trăia cu intensitate chiar înainte de a fi luat fiinţă. Erau profeţii, cei care vestesc întotdeauna marile evenimente, profeţii şi botezătorii.

— Iar printre ei se numără...

— În primul rînd, doctorul Miquel din Frankfurt. Într-adevăr, el făcea parte dintre aceia al căror cuget se străduia să traducă în faptă ideea de imperiu încă din anii tinereţii. Şi unde oare se putea traduce mai bine în viaţă această idee ? Unde putea fi ea mai bine nutrită şi încurajată ? La aceste întrebări, preastimată doamnă, există *un* singur răspuns : *aici*. Căci aici, în locul acesta binecuvîntat din Harz, totul aminteşte de imperiu şi de slava împărătească. Nu vorbesc despre veşnicul Kyffhauser [67], care oricum e pe jumătate turingian, ci vreau să spun că tocmai aici, la marginea de nord a ţinutului Harz,

[66] Johannes von Miquel (1828—1901), politician german.

[67] Culme împădurită între munţii Harz şi Turingia, pe care se află ruinele cetăţii Kyffhauser. Potrivit legendei, Kyffhauser l-ar reprezenta pe împăratul Friedrich I Barbarossa vrăjit.

fiecare petic de pămînt amintește de cel puțin un împărat. În biserica mînăstirească din Quedlinburg, pe care, cum am aflat cu bucurie, ați cinstit-o cu vizita dumneavoastră, se odihnește primul mare împărat al saxonilor[68], iar în domul din Magdeburg se odihnește cel de-al doilea[69], și mai mare încă. Nici prin gînd nu-mi trece să vă împovărez cu nume, preastimată doamnă. Dar vă rog să-mi dați voie să vorbesc despre fapte. În Harzburg, pe înălțimea Burgberg (unde v-aș recomanda să urcați — urcușul se face cu măgăruși, pe care îi găsiți la poalele dealului) se afla cetatea preferată a lui Heinrich, cel care s-a umilit la Canossa[70], iar la Goslar, destul de aproape de Burgberg, avem pînă în ceasul de față marele palat imperial[71], care a adăpostit între zidurile lui cele mai puternice neamuri de stăpînitori, exponenți ai ideii ghibelinice[72] încă înainte de apariția ghibelinilor. Prin urmare, amintiri despre imperiu la tot pasul. Iar după mine, preastimată doamnă, acesta este motivul care l-a atras aici, în *aceste* ținuturi, pe doctorul Miquel, omul însuflețit de ideea imperiului.

— Fără îndoială. Și o spuneți cu atîta căldură...

Profesorul se înclină.

— Cu atîta căldură, încît aș crede că și dumneavoastră ați fost printre profeți și botezători și că studiile dumneavoastră își găsesc punctul culminant într-o dăruire entuziastă pentru cauza istoriei împăraților germani.

— Așa este, preastimată doamnă, deși vă mărturisesc deschis că mersul istoriei noastre nu a fost *cel* care ar fi trebuit să fie.

— Ce anume vă nemulțumește ?

— Deplasarea centrului de greutate. O eroare care a fost corectată abia în zilele noastre. Cînd împărații saxoni, pe care îi putem numi cu cel puțin egală îndreptățire și împărații din Harz, au fost aleși de triburile germanice, eram pe calea cea bună și ar fi trebuit, după stingerea

[68] Heinrich I (876—936).

[69] Otto I (912—973).

[70] Heinrich al IV-lea (1050—1106), excomunicat de papa Grigore al VII-lea, a făcut trei zile penitență la Canossa.

[71] Reședința împăraților saxoni.

[72] În evul mediu, în Italia, ghibelinii erau adepții împăratului german, spre deosebire de guelfi, care sprijineau independența orașelor din nordul Italiei.

definitivă, dar prea timpurie a neamului lor, să mutăm centrul de greutate al națiunii germane spre nord-est.

— Pînă la granița cu Rusia ?

— Nu, doamna mea, nu atît de departe...

— Și cu familia Hohenzollern în frunte ?

— Da' de unde ! Nu atunci. În locul lor trebuia însă, de bună seamă, să fie în frunte un neam de principi, care stăpîneau acele ținuturi încă înainte de Hohenzollerni și care de atunci au fost dați uitării sau trecuți în umbră cu o ingratitudine de neînțeles. E vorba de neamul Ascanilor. Și, totuși, ca unic monument și semn de amintire al acestei glorioase familii nu avem decît Askanische Platz, un loc mediocru, prin care trec zilnic mii de oameni, fără ca acest nume să le trezească un cît de neînsemnat ecou istoric.

Cécile se număra și ea printre aceștia. Crescută însă într-un mediu în care toate aceste cunoștințe istorice revendicau un loc foarte neînsemnat, își recunoscu rîzînd ignoranța și zise :

— Nu trebuie să vă supărați, iubite domnule profesor — iertați-mă că folosesc în continuare acest titlu —, nu trebuie să vă supărați. Nu oricine poate fi tobă de carte. Și, mai ales, noi femeile. Știți doar că sîntem inamicele oricărui studiu serios. Avem însă înclinarea de a profita de orice clipă favorabilă, o am și eu, așa încît puteți fi sigur oricînd că veți găsi în mine o elevă recunoscătoare.

Nu se știe sigur cît adevăr era în spusele ei, dar părea cu atît mai sigur că nu era dispusă să asculte pe loc prima lecție amănunțită despre neamul Ascanilor. Își întoarse de mai multe ori privirea, ca spre o echipă de salvare, către Gordon și Saint-Arnaud, care veneau din urmă la mică depărtare, avîndu-l între ei pe pastor.

— Am mers, îi întîmpină ea, mult mai repede decît de obicei, iar discuțiile instructive au făcut să-mi pară drumul mai scurt.

Rostind însă aceste cuvinte, se sprijinea de spătarul unei bănci și Saint-Arnaud își dădu seama că era obosită de moarte, din pricina drumului sau, poate, a convorbirii îi veni de aceea în ajutor și, uitîndu-se cu un zîmbet spre profesor, spuse :

— Greșeala ta de totdeauna, Cécile ! Cînd te interesează foarte mult ceva, o convorbire sau o persoană, nu-ți cruți puterile... Domnii au să ne ierte dacă, în timp ce vor

urca dealul, noi vom rămîne pe această bancă şi-i vom aştepta să se întoarcă.

Gordon şi pastorul, înţelegînd situaţia, se grăbiră să-şi exprime aprobarea, însă Eginhard, care nu voia să renunţe uşor la o auditoare cu un atît de „fin simţ al înţelegerii", mai spuse tot felul de lucruri despre efectele binefăcătoare ale ozonului rezultat, după cum se ştie, din combinaţie între conifere şi foioase, dintre ei coniferele fiind reprezentate pe culmea Lindenberg atît prin *larix tenuifolia,* cît şi prin *larix sibirica* [73], în timp ce speciile de foioase sînt prezente cu adevărate exemplare-minune de *quercus robur* [74]. Tocmai se pregătea să mai dea şi alte nume, cînd Gordon îi tăie destul de brusc vorba, trecînd prin faţa lui, braţ la braţ cu pastorul şi, rostind de-a valma, într-un jargon greco-latin, cuvinte ca *douglasia,* terapeutică, autopsie, începu să urce cărăruia ce urca lin spre vîrf.

Profesorul, la rîndul său, nu putu face decît să-i urmeze fără a arăta vreo supărare.

Între timp, Cécile şi Saint-Arnaud se aşezaseră în tihnă. Banca era destul de rudimentară, înjghebată din două picioare de piatră şi două scînduri, dintre care una era scaunul, cealaltă, rezemătoarea. Creşteau pe lîngă ea ierburi şi răchiţică, iar cîteva crengi de brad mult aplecate asupra ei alcătuiau ca o streaşină care o apăra de soare. Boncoeur, frumosul terra-nova, care îi urmase şi azi de la hotel, se aşezase pe iarbă, lîngă unul dintre picioarele băncii.

— Cît e de minunat ! exclamă Cécile, îmbrăţişînd din ochi priveliştea ce se deschidea în faţa ei.

Era, într-adevăr, un tablou de un farmec aparte.

Înălţimea pe care se aflau cobora treptat pînă la calea ferată mărginită de cantoane şi stîlpi de telegraf, iar dincolo de ea se zăreau acoperişurile roşii din sat, peste care se mlădiau ici şi colo plopi înalţi. Încă şi mai plăcut ochiului era însă ceea ce se vedea dincoace de linie : două şiruri de tufe de răsură în floare, care despărţeau un cîmp de trifoi din faţa lor de două lanuri de grîu, întinse de o parte şi de cealaltă. Nu se vedea nimic din mişcarea de pe

[73] Specii de zadă.
[74] Specii de gorun.

ulița satului, dar un vînt ușor aducea spre ei fiecare sunet, astfel că auzeau căruțele trecînd podul peste Bode și apoi, repetîndu-se, bocănitul unui joagăr din apropiere. Boncoeur își pusese capul între labe și se uita numai cînd și cînd spre stăpîna pe care singur și-o alesese, ca și cum i-ar fi cerut iertare că nu-i dă mai multă atenție.

Deodată însă nu numai că sări în picioare, ci din cîteva salturi ajunse drept în cîmpul de trifoi, unde se așeză îndată iarăși pe picioarele dinapoi și scoase cîteva sunete care erau pe jumătate lătrat, pe jumătate scheunat.

— Ce este ? întrebă Cécile, în timp ce Saint-Arnaud îi arăta spre dreapta, la depărtare de o bătaie de pușcă, un iepure care trecea drumul și care dispăru în aceeași clipă în desișul de la poalele dealului.

Boncoeur însă, dînd din coadă, se mai uită o vreme după fugarul Iepurilă, apoi își reluă locul lîngă bancă.

— Cîine rău ! spuse Cécile, scărpinîndu-i capul cu vîrful pantofului.

— Cîine bun, replică Saint-Arnaud. Preferă să fie mîngîiat decît să pornească la o vînătoare fără noroc. Se poartă nu numai cavalerește, ci și inteligent, ceea ce nu se prea întîmplă întotdeauna.

Cécile zîmbea. Îi plăceau asemenea cuvinte măgulitoare, chiar și cînd veneau de la Saint-Arnaud. Tăcură apoi amîndoi, purtați fiecare de gîndurile lui. Nori limpezi, străluminați de soare, treceau sus, în albastrul cerului și un stol de porumbei albi pluteau într-acolo, cînd înălțîndu-se, cînd coborînd. Libelule zburau prin aer chiar lîngă colină, iar lăcuste mici și cenușii, care în răcoarea dimineții cutezaseră să vină din cîmp și de pe pajiște pînă la marginea pădurii, săreau acum, cînd arșița zilei devenea tot mai dogoritoare, înapoi în cîmpul de trifoi.

Colonelul luă mîna Cécilei, iar frumoasa femeie se sprijini obosită de umărul lui, părînd, pentru cîteva clipe, fericită.

Rămase visînd astfel pînă ce de-a lungul liniei semnalele se ridicară deodată și dinspre Thale ajunse pînă la ei sunetul ascuțit al clopotului de plecare. Într-adevăr, în curînd se și auzi șuierul locomotivei, apoi un gîfîit și un pufăit, și trenul trecu într-un nor de aburi la numai cîteva sute de pași de Lindenberg.

— Se duce la Berlin, spuse Saint-Arnaud. Vrei să te duci și tu ?

— Nu, nu !

Priveau amîndoi în urma şirului de vagoane, ascultînd ecoul trezit între munţi de huruitul şi zăngănitul roţilor, care te făcea parcă să crezi că dinspre Hexentanzplatz veneau la vale mereu alte trenuri.

Într-un sfîrşit tăcu şi ecoul şi liniştea de mai înainte stăpînea iar peste aceste locuri. Doar adierea, care venea dinspre sat şi rîu, sufla mai tare, făcînd să se plece lanurile de grîu şi odată cu ele şi macii roşii risipiţi în mari buchete printre spice.

Cécile se legăna şi ea fără voie în ritmul mişcării unduitoare, pînă cînd se opri deodată ca să arate ceva demn de atenţia amîndurora. De dincolo de linie veneau roiuri de fluturi galbeni, sute, mii, lăsîndu-se peste lanul de trifoi sau ocolindu-l în zbor. Cîţiva roiră spre marginea pădurii, fluturînd atît de aproape de bancă, încît puteai să-i prinzi cu mîna.

— Ah, Pierre ! exclamă Cécile, asta trebuie să însemne ceva.

— O, de bună seamă ! rîse Saint-Arnaud. Înseamnă că toţi şi toate sînt la picioarele tale — ieri petalele de trandafiri, azi fluturii, iar de Boncoeur şi Gordon nici nu mai vorbesc. Sau crezi cumva că au venit pentru mine ?

XIII

SE BUCURAU CU TOŢII DE PLIMbarea la Altenbrak şi însăşi Cécile ieşise încă de la opt pe terasă, deşi aveau să plece abia la zece şi la zece şi jumătate.

Plecarea fusese hotărîtă la ore diferite pentru că Cécile, oricît se refăcuse, nu avea încă destulă putere ca să meargă pe jos, iar Saint-Arnaud, căruia îi plăcea mult să urce, nu voia să renunţe la drumul peste munţi. Se înţeleseseră, aşadar, să se împartă în două grupe : grupul drumeţilor — Saint-Arnaud, pastorul şi savantul — care plecau înainte, la ora zece, şi grupul călăreţilor — Gordon şi Cécile — care trebuiau să-i urmeze la zece şi jumătate. Aşa au şi făcut, şi la jumătate de ceas după plecarea drumeţilor, cei rămaşi se ridicară ca să se urce pe cai chiar în faţa hotelului, unde aşteptau trăsuri şi animale de închiriat.

Gordon, nu prea mulțumit de ce i se oferea, se tocmea tocmai cu unul dintre oameni, cînd Cécile descoperi printre cai o pereche de măgărușl ce stăteau chiar în spate, la umbra unui platan. Era atît de bucuroasă de descoperirea ei, încît, întrerupînd tratativele cu o vioiciune pe care nu o avea de obicei, spuse arătînd înspre platani :

— Sînt acolo niște măgărușl, domnule von Gordon : măgărușii și trăsurelele trase de ponei sînt pasiunea mea. Și dacă nu aveți nimic împotrivă...

— Nimic, preastimată doamnă. Pe măgărușl se stă mai bine și mai plăcut, iar temutul „din cal măgar", care în teorie poate avea neajunsurile lui, nu m-a supărat niciodată în practică.

O privire în care era greu să spui ce predomina — admirația măgulitoare sau naiva bucurie de copil — îl răsplăti pe Gordon pentru amabilitatea lui și după cîteva minute amîndoi se aflau în șa, trăncănind și îndreptîndu-se, în trapul mărunt al măgărușilor, după ce trecuseră peste o punte, spre strunga plină de frunze de stejar căzute în toamnă și care ducea, dincolo de apele Bodei, către șoseaua Blankenburg de pe creasta muntelui. Alături de ei mergea un băiețandru, îndemnînd din vreme în vreme măgărușul pe care ședea Cécile să grăbească pasul. Băiatul, frumos ca o cadră și totodată vînjos, mergea cînd la pas, cînd la galop, ascultînd, cu o privire inteligentă, vorbele rostite de Gordon și Cécile.

Frunzele foșneau, soarele juca printre ramuri și din pădure se auzea ciocănitoarea, iar uneori și cucul. Dar numai încet și rar, și cînd Gordon vru să numere, strigătul lui se mai auzi doar o dată.

— Cucul vostru din Harz e totdeauna atît de leneș ?

— O, nu ! O dată așa, o dată altfel. Să-l întreb eu ?

— Se înțelege !

— Cîți ani mai am ?

Iar cucul îi răspunse, și strigătele lui nu se mai sfîrșeau.

Se întristară puțin cu toții, căci cine nu-i superstițios ? Iar Gordon, ca să alunge întristarea, spuse schimbînd subiectul :

— Măgărușii de călărit și trăsurile cu ponei ! Ați vorbit de ei cu atîta bucurie, multstimată doamnă. Sînt amintiri din copilărie ? Trăsurile cu ponei mă fac să o cred. Dar iertare dacă, în curiozitatea mea, pun întrebări indiscrete.

— Nu sînt indiscrete. Şi, dealtfel, ce e discreţia ? Cine vrea să o cultive *à tout prix* [75], să intre în ordinul călugărilor şartrezi.

— Care, slavă Domnului, n-a fost întemeiat pentru femei.

— Pentru că, după cum se presupune, întemeietorii lui au fost de ajuns de cuminţi şi înţelepţi ca să nu ceară imposibilul. M-aţi întrebat însă dacă sînt amintiri din copilărie. Nu, din păcate nu. Zilele copilăriei mele s-au scurs fără asemenea bucurii. A venit însă apoi o altă vreme, e drept eram încă aproape tot copil, o vreme în care, plecată din orăşelul silezian unde mă născusem şi crescusem, am văzut pentru prima oară lumea. Şi ce lume ! În fiecare dimineaţă cînd mă duceam la fereastră, aveam în faţa ochilor muntele Jungfrau, iar lîngă el, culmile Mönch şi Eiger. Iar seara vedeam Alpii strălucind în lumina apusului. De obicei nu ţin minte nume, dar pe *acestea* nu le uit, ele mi-au rămas în suflet, ca şi zilele de atunci. Zile frumoase, zile fericite, zile dumnezeieşti, zile pline de amintiri netulburate. Şi printre aceste amintiri e şi călăritul pe spatele măgăruşilor şi plimbările în trăsurile trase de ponei. Ah, sînt lucruri atît de mărunte, dar lucrurile mărunte sînt mai importante decît cele mari... Dar de unde vine pasiunea *dumneavoastră* pentru asemenea cavalcade ?

— De pe Himalaia.

În timp ce rostea aceste cuvinte ieşeau tocmai din strungă şi Gordon voia să plece imediat mai departe, pentru ca, ajunşi sus, să se poată bucura de frumuseţea priveliştii văzute de pe platou, cînd băgă de seamă că flăcăiandrul se oprise şi îl privea ţintă, uluit. Îi veni să rîdă, şi îl întrebă :

— Băiete, ai auzit de Himalaia ?

— Mount-Everest... 27 000 de picioare.

— De unde ştii ?

— Am învăţat la şcoală.

— *A la bonne heure !* [76] rîse Gordon. Ei, învăţătorul prusac... Cîte victorii surprinzătoare are să ne mai ajute *el* să cîştigăm ! Ce părere aveţi, stimată doamnă ?

[75] Cu orice preţ *(fr.)*.
[76] Straşnic ! *(fr.)*.

— Pentru început, una singură, că băiatul știe mai multe decît mine.

— Lăsați-l să știe. Instrucție prusacă și încărcarea memoriei. Cu cît încărcătura e mai mică, cu atît mai bine.

— Tot așa zice și Saint-Arnaud cînd e bine dispus. Dar *au fond* [77] nu o crede și simte un statornic *crève-coeur* [78] pentru tot ce nu m-au învățat domnii preceptori spre care mergem acum în pelerinaj. Saint-Arnaud, spuneam, nu crede așa, și nici *dumneavoastră*, domnule von Gordon. Mi-am dat eu bine seama. Toți prusienii sînt atît de convenționali în probleme de educație, toți seamănă puțin cu domnul profesor...

— Da, recunoscu Gordon, așa sînt. Nu-i cheamă pe toți Eginhard, dar sînt toți mai mult sau mai puțin *„Aus dem Grunde“* [79].

Tăcură apoi, și numai după un timp Cécile vorbi iar :

— Oare îi mai ajungem pe ceilalți ? Șoseaua se întinde aici ca în palmă, și totuși nu văd pe nimeni.

Într-adevăr, Cécile nu vedea pe nimeni, și nici n-ar fi putut vedea, dar nu din cauza distanței prea mari dintre ea și avangardă, ci numai pentru că cei trei domni, cărora urcușul li se păruse totuși mai greu decît crezuseră, cotiseră de dragul umbrei într-o minunat de frumoasă cărare din pădure, ce ieșea mai departe tot în drumul principal. Saint-Arnaud mergea la mijloc între însoțitorii săi și se aștepta să vadă izbucnind foarte curînd dispute între pastor — „calul din Braunschweig“ — și savant — „ursul ascanian“. În ce-l privea, însă, evita, cu prudență și îndemînare, orice cuvînt care ar fi putut aprinde pe dată focul, mulțumindu-se pentru început să-l iscodească pe savant cu privire la numele lui de familie.

— Mă înșel presupunînd, multstimate domn „Aus dem Grunde“, că sînteți de origine renană sau elvețiană și că, asemenea familiilor „Vom Rat“ [80], „Aus dem Winkel“ [81]

[77] De fapt *(fr.)*.
[78] Amărăciune *(fr.)*.
[79] Din temelie *(germ.)*.
[80] Din consiliu.
[81] Din ungher.

şi „Auf der Mauer“ [82], vă trageţi din împrejurimile Kölnului sau poate dintr-un străvechi canton elveţian ?

— Da de unde, domnule colonel ! Străbunicul meu a fugit din Polonia, din motive religioase, şi la origine se chema Genserowsky — pînă nu demult se mai găseau în cartierul Hasenheide din Berlin purtători ai acestui vechi nume. Unul dintre fiii lui, bunicul meu, a fost *homo literatus* [83] şi autor al unei gramatici greceşti, iar pentru a rupe definitiv cu trecutul polonez, sau poate şi pentru că numele lui nu suna prea bine urechilor germane, a renunţat la Genserowsky şi şi-a zis „Aus dem Grunde“. Îmi dau seama că numele e întrucîtva pretenţios, dar l-am primit ca moştenire şi de aceea este de datoria mea să-i fac cinste, pe măsura modestelor mele posibilităţi.

— O năzuinţă pentru care vă felicit.

— Domnule colonel, mă copleşiţi cu atîta bunăvoinţă. Pot mărturisi, însă, chiar de pe acum, că am căutat întotdeauna să nu mă risipesc, ferindu-mă astfel de inerenta superficialitate. Fărîmiţarea este blestemul educaţiei noastre moderne. Eu cultiv cu străduinţă concentrarea şi ţin la vechiul şi sănătosul principiu *multum non multa* [84]. Mîndria mea este *aceea* de a fi un *spezialissimus* [85], o poreclă ironică şi un titlu de onoare totodată, pe care a crezut de cuviinţă să mi-l dea corul potrivnicilor mei. Domnul colonel ştie cărui obiect îi sînt dedicate studiile mele, ori tocmai ele m-au adus din nou aici, în Harz, iar în ultima săptămînă la Gernrode (a cărei vizitare v-aş recomanda-o), localitate numită, după cum se ştie, după un margraf preascanian, margraful Gero.

— Acelaşi, presupun, care a poftit la masă treizeci de principi venzi, ca să-i măcelărească apoi între friptură şi desert.

— Chiar el, domnule colonel. Din care întîmplare însă v-aş ruga să nu trageţi concluzii prea dezavantajoase. Margraful Gero era un copil al vremii lui, întocmai ca şi Carol cel Mare, căruia nu i s-au pus niciodată la socoteală cei zece mii de saxoni decapitaţi fără multă tevatură. Oameni

[82] Pe zid.
[83] Învăţat *(lat.)*.
[84] Mult, nu multe *(lat.)*.
[85] Cel mai specialist *(lat.)*.

ca ei fac istoria, oameni în stil mare, şi cine vrea să scrie sau măcar numai să înţeleagă istoria, trebuie, în primul rînd, să se străduiască pentru două lucruri : să înţeleagă oamenii şi faptele în raport cu vremea lor, şi să se ferească de sentimentalisme.

— Sigur, sigur ! rîse colonelul. De acord cu toate, ceea ce nu mă împiedică totuşi să mă minunez veşnic de ce oamenii cei mai paşnici din lume prin firea şi profesiunea lor sînt totdeauna pentru tăierea capetelor, pe cînd oamenii de meserie se arată totuşi oarecum nemulţumiţi de măcelul a treizeci de principi venzi. Cred, dealtfel, că fenomenul e determinat de o lege, poate aceeaşi conform căreia oamenii cu desăvîrşire lipsiţi de mijloace sînt înclinaţi să îngăduie mai curînd o avere de treizeci de milioane decît o avere pur şi simplu.

Stînd astfel de vorbă, cei trei prieteni ai noştri ajunseseră în punctul unde cărarea din pădure cotea iarăşi în drumul principal, pe care, aproape chiar în clipa ieşirii lor, trecea o birjă sau o trăsură, avînd pe portieră blazonul familiei Anhalt.

— Nu era ursul ascanian ? întrebă Saint-Arnaud.

— Întocmai. Şi încă ursul ascanian pe un poştalion scos la pensie din vremurile bune, cînd ducatul Anhalt avea propria lui administraţie poştală. Trăsurile vîndute demult la licitaţie celor ce au oferit un preţ mai bun trec acum pe drumurile ţării numai ca simple birje, vorbind despre schimbări care mă bucură, în calitate de german, dar mă întristează şi mă răneşc în calitatea mea specială de berlinez iubitor al casei Anhalt. Căci unde îşi are, mai ales Berlinul, rădăcina şi seva forţei sale ? Numai în însuşirile ascaniene, acum pe cale de dispariţie, şi cărora le datorează nu numai urşii de pe blazon, ci, în egală măsură, şi gloria şi înflorirea lui. Şi cum răsplăteşte el aceste daruri? Am avut încă de ieri cinstea să vorbesc pe larg cu stimata doamnă despre aceste lucruri. Dacă spun „prin desconsiderare“, cad în păcatul folosirii unui cuvînt mult prea blînd, întrucît casa Anhalt a căzut pradă unui anumit soi de batjocură, care se revarsă zi de zi prin cele mai regretabile berlinisme. Judecaţi şi dumneavoastră. Nu mai departe de alaltăieri, într-o discuţie serioasă cu privire la această temă, am auzit răspunsul absolut incalificabil : „Se

înțelege. Anhalt-Dessau. Căci de n-am avea Dessau, nu l-am avea nici pe bătrînul Dessau [86], și de nu l-am avea pe bătrînul Dessau, n-am avea nici : «Astfel trăim» [87a].

— A ! exclamă colonelul, vorbiți despre cei doi berlinezi la *table d'hôte*. Nu trebuie să le-o luați în nume de rău. Berlinezii sînt glumeți și se complac în citate și observații ironice.

— Iar de cele mai multe ori au și dreptate, adăugă și pastorul. Căci, multstimate domnule Eginhard, nu puteți pretinde doar cu toată seriozitatea ca în epoca lui Otto von Bismarck să ne mai interesăm și de Otto cel Leneș [88] sau chiar de Otto Finlandezul [89] !

— Ba da, domnule pastor. Printre cele mai frumoase însușiri ale poporului german eu număr și loialitatea față de familiile domnitoare încă în viață și pietatea nestrămutată față de cei ce au ieșit din scenă.

— O cerință, multstimatul meu domn Aus dem Grunde, care e mai ușor de rostit decît de împlinit. Veșnica fidelitate față de trecut face aproape imposibilă fidelitatea față de prezent ; dar, posibilă sau nu, dumneavoastră predicați, în orice caz, o evanghelie primejdioasă. Căci ce-i place lui Albrecht Ursul nu mai e bun pentru Heinrich Leul, iar eu v-aș recomanda totuși să transpuneți entuziasmul dumneavoastră constant pentru poștalioanele pensionate ale casei Anhalt (dumneavoastră înșivă ați binevoit a folosi această expresie) asupra casei Welf [90]. Există o pietate superficială și există și o pietate gravă, și pe aceasta din urmă nu o are oricine, ceea ce nici n-ar putea fi altfel. Iar acum, pentru a spune în sfîrșit un cuvînt și despre mine în această mult prea delicată problemă, aflați că, spre necazul cuiva, sînt un fiu de nădejde al ducatului Braunschweig. Dacă însă ducele meu moare azi, iar mîine ne anexează „prusacul", poimîine voi fi un prusac loial. Nu-mi place călăritul pe principii, multstimate domn Aus dem

[86] Se referă la Leopold I von Anhalt-Dessau (1676—1747), feldmareșal pe vremea lui Frederic cel Mare. El a introdus instrucția prusacă în armată.

[87] Text din *Marșul regimentului Dessau*.

[88], [89] Poreclele date margrafului Otto von Brandenburg (1341—1379).

[90] Familie domnitoare în ducatul Braunschweig pînă în 1884.

Grunde. „*Cuvîntul* pe care nu trebuie să-l uiţi“ [91] e pentru mine ordinea şi dreptul. *la ele* ţin, aşa îmi dictează conştiinţa. Pentru rest, facem ce ne îndeamnă mintea. Fidelitate ! Trebuie să luăm lumea aşa cum e şi să-i fim fideli, în consecinţă.

— Sau *infideli.*

— Fie şi aşa.

Şi spunînd asta, pastorul zîmbea cu înţelepciune.

Gordon şi Cécile veneau în urma grupului care le-o luase înainte.

În dreapta, spre Blankenburg, se întindeau pajişti largi şi ogoare, iar în stînga, chiar lîngă şosea, se ridica perdeaua unei păduri nu prea adînci, despărţindu-i pe călătorii noştri de o vale abruptă şi de apele Bodei, care spumegau în adîncuri. Treceau cînd şi cînd pe lîngă cîte un luminiş — şi atunci privirea putea să lunece pînă la celălalt mal stîncos, unde se vedea o învălmăşeală de vîrfuri şi colţuri, iar apoi, Hexentanzplatz, cu hanul de culoare gălbuie, luminat de soare. Prin pădure se auzeau chemări şi strigăte, şi ele se amestecau cu ecourile împuşcăturilor trase din puşti de lemn şi archebuze, ce răsunau de pe Rosstrappe.

— Ciudat lucru e şi patria, oricum ar fi ea, spuse Gordon. Dacă mă apuc să o compar, tot ce vedem aici e numai o jucărie a naturii, care e un nimic pe lîngă măreţia creată de ea în alte locuri, în ceasurile ei mai grave. Şi totuşi, renunţ la şase trecători din Himalaia pentru acest podiş modest. Toată măreţia din alte părţi e ca şi priveliştea unui împărat în mantie de hermină, sau a Papei *in pontificalibus* [92] ; îi admiri şi eşti impresionat, dar te simţi cu adevărat bine numai cînd iei iar mîna mamei tale şi-o săruţi.

— O spuneţi cu atîta căldură ! Mama dumneavoastră mai trăieşte ? Aţi mai găsit-o cînd v-aţi întors ?

— Nu, a murit cînd eu eram în ţări străine. Nu mai am decît două surori. Una dintre ele mai era aproape un copil la plecarea mea din Germania. Am crescut însă împreună cu cealaltă, ne înţelegeam în toate şi, dacă dorinţele mele se vor împlini măcar în parte, nu ne vom mai despărţi, cel

[91] Cuvinte dintr-un imn al lui Martin Luther.
[92] Cu toate odăjdiile *(lat.).*

puțin pentru cîțiva ani. Da, legăturile acestea sînt cele mai trainice și supraviețuiesc oricăror altora. În cîte nopți, uitîndu-mă la cerul înstelat, nu mă gîndeam la mama și la surorile mele, închipuindu-mi cum va fi revederea. Dar așteptările mi s-au împlinit numai pe jumătate.

Cécile tăcea. Era îndeajuns de inteligentă pentru a înțelege și a prețui sinceritatea spuselor lui, dar totodată și îndeajuns de răsfățată pentru a se simți prea puțin măgulită de manifestarea atît de fățișă a sentimentelor lui familiale, chiar în *această* clipă și chiar *alături* de ea.

— Cum o cheamă pe sora dumneavoastră ?

— Clothilde.

— Clothilde, repetă ea încet și prelung, iar Gordon, căruia i se părea că nu-i prea place numele, urmă :

— Da, Clothilde, multstimată doamnă. Cîntăriți numele și-l găsiți cam greoi ? Și aveți dreptate. Nici eu nu cred că aș fi în stare să mă îndrăgostesc vreodată de o Clothilde. Dar cu cît numele e mai puțin potrivit pentru o logodnică sau o iubită, cu atît e mai potrivit pentru o soră. Ascunde în el trăinicie, soliditate, încredere și, în această privință, e aproape mai presus și decît Emilie. Mai există poate un singur nume care să-l egaleze în soliditate.

— Și acesta ar fi ?

— Mathilde.

— Da ! rîse Cécile. Mathilde ! Adevărat. Parcă auzi cheile zornăind.

— Și parcă vezi cămara. Ori de cîte ori aud strigîndu-se numele Mathilde, îmi apar în fața ochilor traistele în care atîrnau, în casa mamei mele, prunele uscate. Da, da, nu e un simplu joc, numele au o semnificație.

— Aș vrea să aveți dreptate, căci de-ar fi așa, aș fi fericită. Ce am, de pildă, însă eu de pe urma tizei mele muzicale, care a fost chiar și sanctificată ? [93] Sfințenia cu siguranță că nu, iar din muzică, prea puțin.

Și vorbind astfel ajunseră în locul unde drumul ce se ramifica spre Altenbrak cotea spre o întinsă mlaștină cu arini ; dincolo de ea apărea iar privirilor peticul de pădure prin care trecuseră, firește acum nu în chip de pădure, ci doar ca o plantație tînără, iar pe deasupra vîrfurilor de molid și pin se zăreau două rînduri de mesteceni cu coaja

[93] La catolici, sfînta Cecilia este patroana muzicii.

albă, ce mărgineau pesemne un drum. Chiar în fața plantației se putea vedea bine un grup de oameni în cămașă sau în haine de pînză, foarte probabil tăietori de lemne sau muncitori cu ziua. Totuși, ușurința mișcărilor lor, cînd unii dintre ei se ridicară, le arătă curînd că nu puteau fi zilieri.

— Cine sînt acei oameni ? îl întrebă Gordon pe băiat.

Înainte însă ca flăcăiandrul să răspundă, veni dintr-acolo un sunet de corn și îndată ei începură să se alerge încolo și încoace, pentru ca numaidecît după aceea să se alinieze și să formeze rînduri. Cei doi călători ai noștri o luară la trap și, apropiindu-se, văzură că erau oameni foarte tineri, gimnaști în haine de pînză, care se așezau în rînduri cu surprinzătoare rapiditate și îndeminare. În fruntea lor stăteau muzicanții : trei toboșari și un gornist, iar cînd Cécile ajunse pînă la cîțiva pași de frontul lor, tînărul care îi comanda dădu ordin : „Privirea la stînga !“ urmată de : „Prezentați arm' !“ El însuși salută cu sabia, plecîndu-i vîrful spre pămînt, pe cînd cei trei toboșari dădeau onorul. Cécile se înclină, mulțumind stînjenită, iar o clipă mai tîrziu trecură mai departe, în timp ce Gordon saluta milităreşte, intrînd pe drumul cu mesteceni care, așa cum bănuiseră, străbătea păduricea plantată, formînd în unele locuri adevărate bolți de frunziș.

— Ce frumos a fost ! spuse Cécile. Tinerețe, tinerețe ! Erau atît de vioi și de fericiți ! Și s-au purtat atît de cuviincios și de cavalerește !

Gordon aprobă din cap.

— Da, multstimată doamnă, așa e Germania, așa e tineretul ei. Îi revăd cu bucurie și mîndrie. Întîlnești asemenea lucruri și în alte părți, dar e totuși altfel. Aici totul pare mai natural, mai puțin pregătit, e mai puțină *mise en scène* [94].

Și în timp ce vorbea astfel, ramurile de mesteacăn atingeau obrazul Cécilei, cea ce îl făcu să-i propună a-și schimba locurile. Ea însă nici nu voi să audă.

— Nu-i decît o mîngîiere, chiar dacă doare. Și apoi aerul acesta dumnezeiesc ! Ah ! aș putea călări așa toată ziua, fără să simt nici urmă de oboseală.

Pădurea tînără rămăsese în urma lor și se opriseră în fața unei pajiști cu iarbă înaltă, împrejmuită cu un gard

[94] Punere în scenă *(fr.)*.

de scînduri, pe întinsul căreia nu se vedea, la oarecare distanță, nimic altceva decît trei căsuțe, toate aproape la fel, toate nemișcate și ca fermecate în soarele crud al amiezii. Nu țîrîia nici un greier, nu se înălța nici un fum ; iar drumul ocolea în jurul gardului într-un cot larg, în loc să taie drept peste pajiște.

— Ce e aici ? întrebă Gordon.

— Todtenrode [95], spuse băiatul.

— Perfect. Dacă nu s-ar numi astfel, așa ar trebui să i se spună. Todtenrode ! Stă cineva aici ? Vreun gropar, probabil ?

— Nu, un pădurar.

Tot vorbind, ajunseseră în locul unde se aflau cele trei căsuțe. Una dintre ele, cea mai mare, avînd totuși o oarecare arhitectură și ornamente, era acoperită toată de viță sălbatică. Gordon călări pînă aproape și, atît cît îi îngăduiau obloanele, încercă să se uite înăuntru pe geam. Ferestrele nu aveau nici draperii, nici perdele, nimic nu arăta că locuiau acolo oameni, și totuși se vedea bine că această casă din pustietate trebuie să fi cunoscut cîndva zile pline de viață. De-a lungul pereților lambrisați se întindeau bănci capitonate, mai erau acolo o masă și scaune grele, iar în camera de alături, care fiind mult mai mică se vedea mai bine, se aflau tot felul de mobile din perioada Empire, printre ele o sofa îmbrăcată în atlaz albastru-deschis, cu trei oglinjoare deasupra spetezei.

Cécile se uita și ea odată cu Gordon la splendorile apuse, și chiar și băiețandrul se ridicase curios în vîrfurile picioarelor.

— Spuneai că e un ocol silvic. Dar e un castel de vînătoare.

— Da, un castel de vînătoare.

— Al cui ?

— Al ducelui nostru [96].

— Vine adesea ?

— Nu, dar cel dinainte...

— Da, rîse Gordon, cel dinainte, acela venea des. Și, întorcîndu-se spre Cécile, adăugă : L-am văzut la Paris pe bunul duce, îmbătrînit, încorsetat și pomădat, cu

[95] **Ocolul morților *(germ.)*.**

[96] **Se referă la Wilhelm von Braunschweig (1830—1884).**

buclișoare inelate, o apariție ridicolă, răsfățat și în același timp luat în derîdere de demimondene. E adevărat, cine ar vrea să scrie istoria acestui mărunt domnitor ar trebui să înceapă cu castelele lui de vînătoare. Și mai ales cu acesta de aici, cu Todtenrode ! Numele lui ar fi fost de ajuns să mă transforme într-un propovăduitor al virtuții. Dar aceste mici altețe au un alt fel de a simți, deviza lor e : „Cu cît e moartea mai aproape, cu atît să trăim mai din plin". Întîi doborîrea vînatului, apoi Bachus, apoi Eros, divinul copil. Pariez pe zece la unu că acest Todtenrode s-a numărat printre templele preferate ale micii zeități. Puteri cerești, cîte bucurii și cîte dureri trebuie să se fi perindat prin acest sanctuar ! Da, și dureri. Căci ulciorul nu merge de multe ori la apă, și cînd o spun, nu pentru înălțimile-lor îmi fac vreo grijă cît de măruntă, ci pentru tinerețea și nevinovăția ce decad odată cu el, la ceea ce e sacrificat cu atîta nepăsare în cultul neîntrerupt al zeului Moloh...

Cécile îl măsura din priviri pe vorbitor care, pentru o clipă, păru că vrea să-și continue filipica ; dîndu-și însă seama că mersese puțin prea departe în exprimarea părerilor lui, ca și atunci, în fața portretelor stareților, trecu numaidecît la alt subiect, lucru ce-i fu înlesnit și de schimbarea rapidă a peisajului. Căci drumul, care dusese pînă atunci peste un platou, cobora iar dincolo de Todtenrode, intrînd într-o șosea săpată în coasta muntelui, cam la jumătate din înălțimea lui. Paralel cu șoseaua curgeau în adînc apele Bodei, între pajiști însorite de o parte și între pădure și umbră de cealaltă. O răcoare plăcută urca de jos pînă la ei și cîteva case, risipite pașnic în lungul apei, îi făceau să presupună că vor ajunge foarte curînd la țintă.

Gordon îi zări peste puțin și pe cei trei domni, care porniseră înaintea lor și care, pînă la urmă, o luaseră pe o scurtătură ; arătînd spre ei, îi strigă apoi cu bucurie însoțitoarei sale :

— Uite-i ! Dacă o luăm la trap, îi ajungem înainte de prima casă.

Cécile îl privi, mirată de aceste cuvinte, dar în nedumerirea ei se ascundea și puțină sensibilitate rănită. Purtarea lui era mai mult decît copilărească. Se bucura de privilegiul de a fi în tovărășia ei și cu toate acestea părea să-i facă mare plăcere perspectiva de a se afla iar peste

cîteva clipe alături de pastor și chiar de profesor. Orice mirare și susceptibilitate dispărură însă repede în fața comicului situației și îndreptîndu-se în șa, spuse de un ton aproape zglobiu :

— *Eh bien* [97], să ne grăbim domnule von Gordon, *Vite, vite* [98]. Să nu pierdem ocazia.

Și porniră în trap la vale, în timp ce băiețandrul se ținea agățat de scara șeii.

Mai aveau numai cîteva clipe pînă să-i ajungă pe cei din avangardă și să intre în sat.

XIV

LUCRURILE AVEAU SĂ SE DESFĂșoare însă altfel, căci chiar înainte de a intra în sat, Cécile, care călărea pe lîngă rîu, zări o doamnă șezînd în iarbă. Era pictoriță.

Într-adevăr, domnișoara Rosa se afla la lucru în fața unui șevalet improvizat din trei araci de fasole în care bătuse niște cuie. Bucuria artistei ca și a noilor veniți era necăutată și, aruncîndu-și pensula în iarbă, dar ținînd mai departe paleta pe degetul mare al mîinii stîngi, sări de pe scăunelul ei și îi întinse Cécilei dreapta rămasă liberă.

— Bine ați venit la Altenbrak... Ah ! Acum îmi dau seama... Cei trei domni... e abia un minut de cînd au trecut... Cu adevărat, erau domnul colonel și pastorul bătrîn și simpatic. Iar al treilea... Da, cine era al treilea ?

— Domnul profesor

— Ei, s-ar fi putut lăsa pe sine și plictisul lui la Hotelul Zehnpfund. Dar ce bucurie să *vă* revăd, stimată doamnă. Și pe dumneavoastră, domnule von Gordon. Vai, era prea mult praf pentru mine la Thale, prea mult praf și prea mulți excursioniști de duminică. La Hexentanzplatz și la Rosstrappe e acum ca la Tempelhof și Tivoli, se bea bere și iarăși bere. Aici însă e natura, iar vaca bălțată cu alb și cafeniu de colo... Uitați-vă la ea, stimată doamnă, cum stă fără să se miște. Un adevărat model

[97] Ei bine *(fr.)*.
[98] Repede, repede *(fr.)*.

exemplar. Aș putea să jur că are simțire și că se bucură împreună cu mine că sînteți aici.

Cînd pictorița tăcu, în sfîrșit, Cécile puse și ea cîteva întrebări, încercînd cu acest prilej să arunce o privire asupra schiței, dar Rosa nu o lăsă și spuse mai departe :

— Nu, preastimată doamnă, nu mai vreau iar artă și discuții despre artă. Ceea ce v-a adus aici are alt scop și alt nume. Cred că nici nu mai e nevoie să vă întreb. E vorba, firește, de preceptor, de bătrînul posac, omul cu voce sonoră de bas, stăpîn autocrat peste cei din Altenbrak și autoritate națională în problema grindeilor. Sînt zilnic la el la masă (ține doar o pensiune), iar el vine și se așază lîngă mine și îmi spune cuvinte amabile, ba vrea chiar să mă și adopte. I-am răspuns însă că trebuie să mă ia de soție, altceva n-aș primi, căci vreau să fiu castelană în cetatea Rodenstein sau, pe scurt, doamna von Rodenstein, și să zornăi toată ziua cu cheile după mine.

— Locuiți la pensiunea lui ?

— Nu, îmi place mai mult aici, la marginea satului. Locuiesc acolo... a treia casă, chiar după gardul de scînduri.

Și le arătă o căsuță încîntătoare, așezată la intrarea în sat. În grădina din față creșteau cîteva tufe de agrișe și înfloreau de-a valma, amestecîndu-și culorile, maci și tulpini de praz. Pe gard se uscau plase de pescuit, iar de teiul bătrîn atîrna o seceră.

— Sînteți de invidiat, zise Gordon. Unii oameni reușesc să-și găsească peste tot un colț idilic ; iar dacă nu-l găsesc, și-l fac singuri. Dumneavoastră vă numărați printre acești fericiți.

— Aproape că o cred și eu, dar să știți că personal n-am nici un merit. Cerul nu-ți dă mai mult decît poți îndura. Iar umerii mei nu sînt deloc făcuți pentru tragedie.

Pe Cécile, cuvintele acestea aruncate în glumă o atingeau mai mult decît s-ar fi crezut. În orice caz, întrerupse repede discuția, zicînd :

— Iată o temă importantă. Și dacă domnișoara Rosa și domnul von Gordon ajung la filosofie...

— Nu mai isprăvesc.

Cécile dădu afirmativ din cap, și spunînd un cald *au revoir*, își întoarse măgărușul și se îndreptă, urmată de Gordon, spre drumul larg, la umbra căruia rămăsese să-i aștepte băiețandrul.

— Mai avem mult pînă la preceptor ?
— Încă un sfert de oră.
— E bine.
Şi porniră iar la trap.

Într-adevăr, mai aveau de mers încă un sfert de oră, căci casa în care locuia bătrînul era în celălalt capăt al satului. Dar oricît de lung ar fi fost drumul şi oricît ar fi simţit nevoia să se odihnească, Cécile nu pomeni nici un cuvînt despre oboseală, pentru că tabloul pe care i-l oferea ulița satului îi ţinea atenţia mereu trează. Pe partea stîngă vedea casele şi colibele împrejmuite de grădinile lor pitoreşti, iar în dreapta, pe celălalt mal al rîului Bode, se înălţau arborii mari ai bătrînei păduri, într-ale cărei luminişuri păşteau vitele. Se auzeau pînă la ei dangăte de clopot şi printre ele suna freamătul apei spumegînd peste prundiş.

Trecură aşa de-a lungul satului, pe lîngă poduri şi punţi, pînă ce, în sfîrşit, acolo unde defileul se lărgea iar, băieţandrul arătă cu mîna spre un grup de case construite cam pe la jumătate din înălţimea muntelui şi unde, pe o firmă albă, sta scris cu litere foarte mari : „Hanul la Rodenstein".

— Aici locuieşte preceptorul.

Şi se opriră cu toţii.

În timp ce băiatul ducea măgăruşii la grajd, Gordon şi Cécile urcau treptele care duceau spre „stăpînul de la Rodenstein".

Pe treapta cea mai de sus îi aştepta Saint-Arnaud, care îi primi foarte prietenos pe întîrziaţi, dar şi cu o umbră de ironie.

— Domniile-voastre, începu el, se pare că aţi pierdut o întrecere între calul din Braunschweig şi ursul ascanian. Îmi pare nespus de rău. Am căutat să trag însă cel mai mare folos de pe urma absenţei la care am fost supus şi în clipa de faţă îi cunosc *atît* de bine nu numai pe Albrecht Ursul, ci şi pe margraful Waldemar, încît n-aş sfătui pe nici o calfă de morar, chiar de-ar fi Jakob Reh-

bock [99] în persoană, să încerce să mă ducă de nas. Nu sînt sigur, firește, dacă domnului von Gordon i-ar fi plăcut ca și mie o asemenea îmbogățire a cunoștințelor, dar în ce o privește pe scumpa mea Cécile, pot să pun mîna în foc că e tocmai dimpotrivă. Și acum, nu mai stați pe gînduri ! Mi-au fost de-ajuns zece minute pentru a face cunoștință cu domnul Rodestein și ard de nerăbdare să vă prezint acestui bătrîn minunat. Prietenul nostru Eginhard, ca să nu mai vorbesc de pastor, a tăbărît tocmai peste el și, dacă am auzit bine, acum cinci minute și-a încărcat arcul elocvenței cu săgeata în care l-a pus pe margraful Otto, din cap pînă-n picioare. Sper că săgeata și-a și luat zborul. Să ne grăbim deci, pînă nu mai trage și a doua oară !

Cu aceste cuvinte, trecură toți trei pragul hanului, intrînd, după un șir de cămărușe întortocheate și cam afumate, într-un fel de pridvor pe jumătate balcon, pe jumătate terasă, al cărui acoperiș se sprijinea în față pe trei stîlpi de lemn. În partea din spate acest acoperiș se rezema însă pe un perete vopsit într-un albastru tare, de-a lungul căruia se afla o masă mare de unde nu lipseau niciodată sticlele cu oțet și untdelemn și, din păcate, nici borcanele cu muștar. La mijlocul mesei ședeau Eginhard și pastorul într-o foarte însuflețită discuție cu un al treilea, care nu putea fi altcineva decît stăpînul tuturor acestor domenii, adică preceptorul Rodenstein. Și chiar așa și era.

— Îngăduiți-mi, multstimate domnule preceptor, să vă prezint pe soția mea. Și pe domnul von Gordon. Misiunea lor de azi a fost, pe cît se pare, să dovedească încă o dată insuficiența posibilităților cavaleriei și, în același timp, superioritatea vechii gărzi pedestre.

Preceptorul se ridicase de pe scaun, urînd Cécilei bun venit, apoi se înclină și în fața lui Gordon. În tot acest timp se sprijini într-un baston de lemn de vișin cu mîner de fildeș, iar cînd se rezemă după aceea din nou de masă (îi era greu să stea în picioare), întreaga lui înfățișare era lesne să fie măsurată cu privirea. Putea fi socotit pe bună dreptate un reprezentant tipic de saxon vînjos, de westfalian cioplit în lemn de stejar, și dealtfel nimic nu-i fă-

[99] Fals pretendent la tronul Brandenburgului, în secolul al XIV-lea.

cea mai multă plăcere decît să i se spună ca „are un cap ca al lui Waldeck“ [100]. Într-adevăr, se putea vorbi de aceasta asemănane. Din pricina unei căzături, cu un an în urmă, era nevoit să meargă de atunci sprijinit în baston, altminteri însă rămăsese destul de tînăr, iar părul lui bogat şi ondulat, înspicat cu puţine fire albe, îl făcea să pară mai curînd de cincizeci de ani decît de aproape optzeci, cîţi avea de fapt. Glasul lui era însă tot ce avea mai bun, şi înţelegeai pe deplin că datorită acestui glas îi captivase timp de patruzeci de ani pe cei din Altenbrak, ţinîndu-le loc de pastor, prin citirea *Bibliei* şi a *Epistolelor* de la înălţimea amvonului.

Cécile se simţi imediat atrasă de personalitatea lui şi îi mărturisi prietenos şi firesc cît de mult se bucura să-l cunoască. Domnul pastor, care îl admiră cu căldură, le-a povestit despre el multe lucruri frumoase, ca şi despre Altenbrak şi despre grindei, iar ea vede bine că n-a exagerat. Căci Altenbrak e un loc încîntător, iar cît despre grindei...

— Ei nu-şi vor dezminţi reputaţia, o întrerupse preceptorul, şi vor face desigur ca stimata doamnă să fie mulţumită. Stimata doamnă e rugată doar să spună la ce oră doreşte să prînzească. Treburile bucătăriei o privesc, fireşte, pe soţia lui, dar dacă i s-ar permite să facă totuşi o propunere, ar recomanda întîi grindeii, apoi o friptură de căprioară din pădurile de la Altenbrak. Căci numai grindeii n-ar fi deajuns, ei făcînd parte dintre felurile care nu te satură.

Cécile încuviinţă, iar după ce mai cerură şi părerea doamnei preceptor şi a fiicei sale, o tînără soţie de pădurar, hotărîră că vor mînca la ora cinci. Fireşte, pe verandă. Cele două ore care le mai rămîneau pînă atunci aveau să le folosească după plac, fie să se plimbe pe malul Bodei, fie că doarmă şi să se odihnească.

Da, de odihnă avea nevoie Cécile, care se retrase fără să mai întîrzie într-o odaie din spatele casei, înspre grădină, unde ferestrele erau deschise şi perdeluţele galbene fluturau în vînt. Lîngă una dintre ferestre era o sofa co-

[100] Cap masiv, cu păr des şi barbă. Aluzie la Franz Leo Waldeck (1802—1870), om politic german.

modă de piele, pe care Cécile se întinse istovită, iar tînăra soție de pădurar, aflată la părinți numai în trecere și ca să le mai dea o mînă de ajutor, o înveli cu o haină ușoară de vară.

— Să închid ferestrele, doamnă ?

— Nu. E bine așa. E atît de blînd aerul și nu trage. Dar dacă vrei să-mi faci o plăcere, ia un scaun și vino lîngă mine. Tot nu pot dormi, simt doar nevoia să mă odihnesc.

— Ah, o nevoie pe care o cunosc !

— Dumneata ? De ce ? Ești încă atît de tînără, arăți atît de bine și ochii dumitale rînd de vioiciune și fericire. Ai, negreșit, un soț bun. Nu-i așa ?

— Da, așa e.

— Și copii ?

— Și. Iar ei sînt pentru mine cea mai mare fericire. Dar în trei ani trei copii e totuși mult, mai ales cînd cel de-al doilea s-a născut înainte ca primul să meargă în picioare, iar cînd se îmbolnăvesc și cînd trebuie să stai toată ziua lîngă plită și noaptea lîngă leagăn și să cînți toate cîntecele fără ca micuțul să adoarmă, simți cum ți se închid ochii și te silești din răsputeri să-i ții deschiși — ah, preastimată doamnă, în *asemenea* zile ajungi să-ți dai seama ce înseamnă odihna și nevoia de a te odihni. Nu-ți mai sînt atunci de nici un folos nici tinerețea, nici sănătatea. Și, cu toată fericirea mea, am plîns amarnic de multe ori.

În clipa aceea se auzi de afară un glas de copil.

— Strigă vreunul ?

— Nu, preastimată doamnă, copiii mei nu sînt aici. Sînt în pădure, cu tatăl lor, și cea mai mare, care are șapte ani — de fapt împlinește opt de Sfîntul Mihail — trebuie să le țină loc de mamă și să aibă grijă de ceilalți doi. Căci slujnica are doar treabă la bucătărie și vede de vite la grajd. Și atunci, fiecare trebuie să pună mîna. Stimata doamnă ar trebui să o vadă pe fetiță cum știe să se facă respectată, ba frații ei ascultă de ea mai bine decît de mine, căci copiii între ei nu stau mult la gînduri dacă să dea o palmă sau nu. Iar bărbatul meu îmi spune adesea : „Vezi, femeie, Trude se pricepe mai bine decît tine ; *așa* trebuie să faci și tu. Tu ești prea bună."

— Și e adevărat ?

— Ei, prea rea nu sînt. Dar cine poate spune că e prea bun ? Cînd ești atît de bun cît de bun poate fi cineva, tot nu ești încă destul de bun. Și mai ales față de cei săraci.

Ah, draga mea doamnă, asta o afli cînd stai în pădure. Dacă vrei să vezi ce îndură oamenii, trebuie să trăiești în pădure și să-i vezi pe cei săraci, care își adună o mînă de vreascuri și se tem mereu că iau ceva ce n-au voie să ia. Dar și eu i-am spus bărbatului meu : „Fă ce trebuie să faci, dar cînd se poate, mai închide cîte un ochi, căci sărăcia-i mare". Iar cel ce face rău săracilor sau se poartă mai aspru decît trebuie, acela e ca bogatul care nu va intra în împărăția cerurilor.

Cécile cuprinse mîinile tinerei femei.

— Bunul dumitale soț trebuie să fie ca și dumneata. Nu-mi fac griji pentru el. Dar chiar dacă ar fi altfel, dumneata îl vei schimba și vei avea grijă de sufletul lui, așa că va intra în împărăția cerurilor, ca și dumneata, de asta sînt sigură. Într-o căsnicie bună, totul se cumpănește și unul îl ajută pe celălalt la nevoie.

— Sau îl trage după el, rîse tînăra femeie.

— Poate, poate... Dar eu cred că îndurarea divină ține mai mult seama de faptele noastre bune decît de greșelile noastre.

Cécile voise doar să se odihnească, dar pînă la urmă adăpise stînd de vorbă ; o pereche de porumbei rotați zburară pe prichiciul ferestrei, iar tînăra femei ieși încet din cameră și se întoarse pe veranda unde mai rămăsese numai Saint-Arnaud și preceptorul, pentru a le spune că stimata doamnă adormise.

— Foarte bine, zise Saint-Arnaud, am văzut că avea nevoie de liniște. Acum însă, domnule preceptor, vă rog să-mi arătați toată proprietatea dumneavoastră. Mi se pare foarte nimerit că lumea vorbește peste tot de „castelul Rodenstein", căci hanul dumneavoastră e într-adevăr ca o cetate pe o stîncă. E de granit ?

— Porfir, domnule colonel.

— Cu atît mai bine sau, cel puțin, cu o treaptă mai nobil. Dar, nobil sau nu, doresc să văd tot, bineînțeles dacă piciorul dumneavoastră vă permite să urcați și să coborîți de jur împrejur.

— O, desigur, domnule colonel, numai să aveți răbdare cu un bătrîn invalid, care se mișcă mai încet și care face *un singur* pas în timp ce alții fac trei.

— Cu totul la voia dumneavoastră. Doar nu v-am rugat un lucru, pentru ca apoi, drept mulțumire că-mi îndepliniți dorința, să mai și hotărăsc cît de repede vom merge. Ar fi prea de tot. Acum însă vă rog să-mi spuneți, înainte de orice, ce înseamnă micul templu de colo ? Chiar aici, la stînga, pe vîrful cel mai înalt.

— E Belvedere, podoaba mea, și unde tocmai doresc să vă duc. Acolo porfirul se vede cel mai bine, iar Altenbrak se întinde la picioarele noastre. Domnul colonel să-mi îngăduie s-o iau înainte.

Rostind aceste cuvinte se ridică și, sprijinindu-se în bastonul lui de lemn de vișin, porni spre o cărare cotită, săpată într-o stîncă, ce urca spre micul pavilion. Saint-Arnaud îl urma, fără să vorbească însă, pentru că i se părea că bătrînului nu numai că-i era greu să urce, dar că și respira anevoie.

Ajunseră însă sus și se uitau la priveliștea din fața lor. Ce se vedea în depărtare era mai mult sau mai puțin interesant, dar cu atît mai plăcut le părea tabolul care li se întindea chiar la picioare : întîi hanul, care cu încîlceala lui de acoperișuri amintea într-adevăr de o medievală „cetate Rodenstein", iar mai departe, în vale, rîul, peste care treceau, în stînga, în josul apei, o punte îngustă, iar în dreapta, în susul apei, un pod vechi de piatră.

— Sînteți demn de invidiat, zise colonelul. Regele Policrate [101] pe crenelurile acoperișului său. Și sper că spuneți ca și el : „Mărturisesc că sînt fericit". Nu-i așa ?

Preceptorul clătină din cap într-o parte, apoi în cealaltă, tăcu și abia după o vreme răspunse :

— Ba da, domnule colonel.

— Ba da ! De ce ? De ce nu numai da ? Ce vă lipsește ? Un om ca dumneavoastră, iubit cale de cinci poște jur împrejur, stimat de enoriași, prețuit de autorități — cît de puțini se pot mîndri cu acest lucru ! Iar cînd se va sărbători jubileul...

— Nu se va sărbători.

— De ce nu ?

— Pentru că mi-am dat demisia.

[101] Aluzie la balada *Inelul lui Policrate* de Schiller, în care e vorba de un rege din insula Samos (sec. VI î.e.n.).

— Cum ? Dar fireşte... Iertare... Îmi amintesc. Prietenul şi admiratorul dumneavoastră, domnul pastor, ne-a povestit încă de la Thale şi ne-a spus şi pricina care v-a făcut să aveţi scrupule, ca să nu zic remuşcări.

Bătrînul zîmbea.

— Ba da, şi remuşcări. Dar toate acestea, ca să spun drept, au cîntărit mai puţin. Motivul principal a fost că am vrut să scap de sărbătorire, aceeaşi sărbătorire de care domnul colonel tocmai a amintit.

— De jubileu ? Dar de ce ?

— Pentru că voiam să scap de aşa-numita „distincţie".

— Din modestie ?

— Nu, din trufie.

— Din trufie ? Ce tot spuneţi, cine se fereşte de distincţii ?

— Foarte puţini. Şi nici eu. Există însă distincţii şi distincţii. Fiecare om se bucură de răsplata lui. Fireşte, fireşte. Dar cînd răsplata e mai mică decît a meritat-o sau cel puţin decît crede că a meritat-o, atunci nu se mai bucură, ci îşi face inimă rea. Şi aşa s-a întîmplat cu mine. Voiau să-mi dea o panglicuţă în ziua sărbătoririi mele. Fie, şi o panglicuţă poate însemna ceva, dar *aceea* pe care aveam s-o primesc era prea puţin pentru mine, şi atunci m-am hotărît, fără să stau mult pe gînduri, şi mi-am părăsit slujba, fără jublieu, dar şi fără mîhnire sau supărare. Ştiu bine că nu ştim niciodată exact cît preţuim, dar mai ştiu şi că oamenii o ştiu de obicei şi mai puţin. Iar dacă e vorba de un biet învăţătoraş de ţară, totul merge după paragrafe şi şabloane, iar eu nu voiam să fiu tratat aşa. De nimeni, nici chiar de superiorii mei binevoitori. Şi atunci am demisionat, dînd astfel satisfacţie propriei mele slăbiciuni : vanitatea.

— Bravo ! exclamă colonelul, şi întinse bătrînului amîndouă mîinile. A-ţi da singur satisfacţie e cea mai frumoasă distincţie. În cele din urmă, nu contezi decît tu şi respectul faţă de tine însuţi, şi ceea ce nu fac alţii trebuie să facem singuri pentru noi. Asta nu înseamnă că ne supraapreciem, ci pur şi simplu că spunem lucrurilor pe nume. Şi acum vorbiţi-mi despre porfirul de aici. Credeam că în Harz e numai granit. Dar şi în natură e tot aşa : din mijlocul granitului obişnuit se ridică uneori cîte

o bucată de porfir. Și atunci te întrebi : de unde vine oare ? Întrebarea e însă fără rost. Porfirul e acolo și asta-i tot.

Și vorbiră așa mai departe, iar pe cînd coborau, la întoarcere, potecuța cotită, continuîndu-și discuția despre Altenbrak și locuitorii lui, îi zăriră pe Gordon și pe ceilalți doi domni mai în vîrstă, care, după o plimbare prin sat, tocmai urcau din valea îngustă spre cetatea Rodenstein. Rosa era în mijlocul lor. Ea îl salută pe Saint-Arnaud, care îi venise în întîmpinare pînă în fața casei, reproșîndu-i totodată în glumă dezertarea ei de la Hotelul Zehnpfund, iar cînd o clipă mai trîziu ieșiră cu toții pe verandă, văzură că se făcuseră pregătirile pentru prînz și că masa și scaunele fuseseră împinse pînă lîngă stîlpii de lemn, de unde priveliștea se vedea mai bine. Se aduseră flori și o față de masă albă, în cele din urmă apăru și Cécile, cu obrajii încă rumeniți de somn, și după numai cîteva minute își avea fiecare locul la masa la care, după o scurtă șovăire, primise să ia parte și preceptorul. Se așezase între cele două doamne și arăta, prin politețe și umor de bună calitate, că învățase în tinerețea lui la o școală serioasă. Cécile era încîntată și îi șopti Rosei :

— *Tout à fait comme il faut !*[102]

Întocmai așa a fost și masa, care a început cu o mică surpriză. În afară de felurile convenite, doamna preceptor se îngrijise și de un supliment, o supă de asmățui, pentru care bucătăria ei era vestită.

— Ah, asmățui, spuse colonelul, cînd capacul fu ridicat. Dacă ați ști, dragă doamnă preceptor, ce bine ați nimerit-o ! Cel puțin pentru mine. Îmi amintește de toată tinerețea mea. În fiecare miercuri, atît timp cît crește asmățuiul, aveam și supă de asmățui, fără nici o excepție, asmățui și după aceea orez și cîrnăciori. Cred că are să-mi placă azi tot atît de mult ca și pe atunci... Dar, ce bem ? Cécile, domnișoară Rosa, ce-ați dori ? Sînt gata la orice...

— Adică la orice poate oferi pivnița mea, rîse preceptorul. Dar, domnule colonel, ea nu vă oferă prea mult.

[102] **Întocmai așa cum trebuie ! *(fr.).***

Un Trabacher, un Zeltinger. Şi vin de Mosela, pentru el mor, pentru el trăiesc. Dealtfel, e tot ce am mai bun...

— Nu, nu, întrerupse Cécile. Nu bem vin, nu vrem nimic străin. Vrem bere de Braunschweig. Nu-i aşa, domnule von Gordon ?

— Neapărat, răspunse acesta. La asemenea ocazii totul trebuie să aibă culoarea locală. Să bem, deci, bere neagră şi dulce de Braunschweig.

Glumiră tot aşa, pînă ce se hotărîră, în cele din urmă, la propunerea preceptorului, pentru o bere simplă de Blankenburg, care le şi fu servită în căni cu capac, fiecare cană purtînd cîte o inscripţie cu litere albastre, smălţuite. Colonelul o citi pe a lui :

— Meşterul are o guşă, trăiască tînăra mătuşă... Ei, ei, tînără şi frumoasă calfă, ce vrei să spui ? Spre surprinderea noastră, lipseşte de astă dată tradiţionala fată din balade, iar soţia meşterului e nevoită să-i ia locul. Noroc că e tînără !

În acea clipă sosiră grindeii, pe o farfurie frumos împodobită cu felii de lămîie, şi întrucît nimeni în afară de pastor şi, bineînţeles, de preceptor, nu se pricepea la acest fel neobişnuit, îi lăsară pe ei să înceapă, iar după ce îi urmară, destul de timizi dealtfel, se porniră pe comparaţii, măgulitoare unele, dar altele nu. Gordon vorbea de *white bait* [103], cu care găsea că seamănă grindeii, în timp ce colonelul le rezerva un loc de mijloc, între *yklei*[104] şi *Spree-stint* [105], adăugînd, ce-i drept, pe ton de scuză :

— *Honny soit qui mal y pense* [106].

Rosa stăruia însă ca toţi să-şi retragă cuvintele, pentru că nu voia să fie lipsită de poezia grindeilor, cei mai minunaţi dintre toţi peştii, pe care i-ar cînta fără să stea o clipă pe gînduri, dacă urgisita pictură animalieră i-ar lăsa timp pentru cultivarea artei poetice surori. Domnul pastor o va face însă cu siguranţă în locul ei. Se ştie doar că toţi clericii sînt într-ascuns şi poeţi, ceea ce nici n-ar putea fi altfel. Căci cine stă în fiecare duminică sub acoperişul amvonului cu porumbelul sfîntului duh, nu se poate să nu se aleagă şi cu ceva har poetic.

[103] Peşte alb *(engl.)*.
[104] Specie de crap.
[105] Specie de somn.
[106] Vai de cel cu gînduri rele *(fr.)*.

— Da, pastorul ! strigară toți. Un cîntec sau un toast. Poate să aleagă. dar să fie în versuri.

— Bine, fie ! zise bătrînul. Dar, fiecare după puterile lui. N-am făcut niciodată decît versuri improvizate. Și pentru că oricine poate improviza, chiar și domnișoara Rosa, cu toate cele spuse adineauri, o vor face toți pe rînd. E o condiție.

— Se încuviințează, spuse Rosa. Dar versurile trebuie să fie foarte corecte — condiția asta o pun *eu* — și cine are o rimă falsă sau folosește un cuvînt care nu există, trebuie să plătească amendă, cu alte cuvinte să dea un gaj.

— Iar gajurile să se ceară înapoi, adăugă cu ochii mijiți profesorul, care, ca mai toți pedanții, semăna puțin cu un faun.

— Cu înapoierea gajurilor deci, repetă și Saint-Arnaud. Dar înainte de a începe, să mai trecem o dată farfuria în jurul mesei. Va fi ca o binecuvîntare de sus. Și acum, domnule pastor, *commençons* [107] !

În timp ce se servea din farfurie, pastorul recita rar și grav :

Nu-mă-uita cresc la pîrîu, iar dincolo stau teii,
Și între ei, ca fulgere de-argint, ai undelor copii,
grindeii.

— Bun, bun, spuse Rosa. Acum urmează domnul colonel. Acesta, fără să stea pe gînduri, începu numaidecît :

Nu-mi dați nici știucă, nici biban, nici alții de tot felul,
Doar păstrăvul îmi place, iar și mai mult grindelul.

— Excelent, excelent, vă felicit, domnule colonel ! Domnul pastor a fost bătut. Ah, militarii mereu victorioși, victorioși în *orice* domeniu. În ultima vreme, din păcate, chiar și în pictură. Remarcile mele sînt însă triste, *prea* triste pentru acest ceas vesel. Să mergem deci mai departe. Domnule von Gordon, arătați-ne ce ați învățat de-

[107] Să începem ! *(fr.)*.

parte, în Persia. Se pare că acolo e patria poeziei. Nu-i aşa ? Cum se numea poetul oare ? A, da, Firdusi ! S-auzim.

Gordon, care dorea să provoace o controversă amuzantă, îşi luă ca rimă cuvîntul „sfrindel", iar cînd acesta fu, firește, contestat, se lăsă împins spre afirmaţii cel puţin tot atît de îndoielnice ca şi rima pe care o alesese.

— Nu există sfrindel, hotărî Rosa. Inculpatul vrea să spună — firește, dacă s-a gîndit de fapt la ceva — sfredel, ceea ce există. Domnule von Gordon, un gaj. Şi-acum dumneavoastră, domnule Eginhard. Vă rog să-mi daţi voie, aproape că aşa spune, în numele poeziei, să vă chem pe acest prenume.

În timp ce privea ţintă înainte, Eginhard începu să-şi şteargă ochelarii. Deodată, însă, pe fruntea lui se aşternu parcă o lumină, şi rosti, cu o aură de demnitate istorică :

Cel mai mic prinţ între împăraţi a fost un prinţ
de Werla,
Cel mai mic peşte în iaz şi rîu rămîne tot
grindela.

Rosa protestă numaidecît, spunînd că n-are fi existat nicicînd un prinţ de Werla, iar Cécile îi ţinu isonul. Saint-Arnaud însă nu numai că luă apărarea profesorului, ci mai şi adăugă foarte solemn că îşi aminteşte de o mezalianţă între un prinţ de Werla şi o prinţesă de Anhalt. Se opri apoi, întorcîndu-se spre Rosa :

— Acum însă e rîndul *dumneavoastră,* stimată domnişoară.

Pictoriţa se înclină cu un zîmbet şi spuse :

— Găsesc că domnii s-au trudit, ca să-mi fie fie mai uşor. Au trecut cu vederea tocmai ce aveau mai la îndemînă. Hotăriţi şi dumneavoastră dacă am sau nu dreptate :

Desul, destul cu rime la grindele
sau grindelă
Trăiască de trei ori frumoasa doamnă, dintre perle
cea mai frumoasă perlă.

Şi cu aceste versuri, se ridică şi se îndreaptă spre Cécile, ca să-i sărute mîna. Cécile însă nu o lăsă, ci o îm-

brățișă, ușor stînjenită și în același timp vădit mișcată de omagiul pe care i-l aducea un om prietenos și vesel.

Atmosfera părea să devină ușor sentimentală, însă preceptorul, căruia nu-i plăceau asemenea stări de spirit, știu să-i readucă foarte curînd la tonul de pînă atunci și masa se desfășură mai departe — în timp ce el istorisea tot felul de anecdote din viața lui puțin obișnuită de cantor și de pastor — fără ca cineva să se gîndească a-l obliga să se întrerupă.

În cele din urmă se ridicară de la masă și, în timp ce urcau spre micul pavilion ca să-și bea cafeaua la aer curat și să se bucure de priveliște, soarele cobora spre asfințit pe deasupra brazilor de pe munte. Se lăsa acum tot mai jos, învăpăind vîrfurile copacilor, care părură, pentru o clipă, că ard în flăcări.

Adînciți în tăcere, priveau cu toții minunatul spectacol și își ridicară ochii numai cînd, fără să-și dea bine seama de unde veneau, auziră zvon de rîsete și vorbe vesele ale unor glasuri ce încercau să trezească ecoul. Dar ecoul nu răspunse.

Între timp călătorii nevăzuți și neștiuți se apropiau tot mai mult, iar cînd cotiră deodată de după o proeminență, care îi ascunsese pînă atunci privirilor, prietenii noștri își dădură seama că sînt vechi cunoștințe.

— Gimnaștii ! strigă Cécile. Vor probabil să ne mai salute o dată.

Într-adevăr, acolo unde drumul se lărgea iarăși, tinerii se regrupară, mergînd în pas de marș, în sunet de tobe, spre locul unde puntea îngustă de lemn, așezată aproape la picioarele cetății Rodenstein, ducea pe malul celălalt. Ajunși acolo, nu se așezară însă în linie, ci în arc, și scăldați în lumina zilei care se sfîrșea, începură să recite, balada lui Scheffel :

Cel cavaler de Rodenstein
Vorbi : Să-mi fie Domnul milostiv,
Nu-i nicăieri un strop de vin
În noapte, atîta de tîrziu ?

Hai, dar, hai, dar,
Hai, dar, din casă afar',
Crîșmare, să-mi fie Domnul milostiv.

Prietenii noştri de sus, aşteptau să audă mai departe, dar strofa nu mai fu urmată de alta. Tinerii se întrerupseră în mijlocul cîntecului, rîdeau, strigau şi nu se mai săturau să repete întruna :

Hai, dar, din casă afar' !

De sus din chioşc se auziră aplauze, iar bătrînul preceptor, care îşi ieşise de tot din fire de bucurie, jura mereu că pune la bătaie un butoi „din cea mai bună" şi vrea să-i poftească pe băieţi să bea.

Gimnaştii însă, care improvizaseră cîntecul numai pentru că văzuseră firma „La Rodenstein", se mulţumiră să răspundă fluturîndu-şi capelele, apoi intrară de îndată în pas de marş în pădure, pornind spre Treseburg.

XV

EGINHARD ŞI PASTORUL AVEAU de gînd să rămînă la Rodenstein, pentru a face a doua zi o excursie „care merita osteneala", întîi la Rübeland, iar de acolo, după un ocol mai mare, la mînăstirea Michelstein. Saint-Arnaud şi Cécile însă şi împreună cu ei, firește, şi Gordon, erau hotărîţi să se întoarcă la Thale încă în aceeaşi seară. Căci o privire aruncată asupra paturilor îi dăduse stimatei doamne, încă în timpul după-amiezii, convingerea cu totul neîndoielnică că nu putea fi vorba de înnoptat în acest loc, altminteri atît de încîntător, aşa încît, în amurg, după ce coborîră de la pavilion, Saint-Arnaud trimise vorbă băieţandrului să pună şeile şi să fie gata de plecare, cerînd totodată pentru sine un cal din grajdurile de la Altenbrak. „Căci nu împărtăşea pasiunea pentru măgăruşi."

— Dacă e aşa, adăugă Cécile cu o hotărîre pe care nu o avea de obicei, îl rog pe domnul preceptor să dea drumul băieţandrului şi în loc de un cal să ne dea trei.

— Ei, ei ! rîse Saint-Arnaud, întrucîtva surprins de hotărîrea soţiei sale, în timp ce Gordon, nu mai puţin mirat, încerca să o convingă să nu renunţe nesilită la o călătorie mai comodă.

Cécile însă era neînduplecată şi îi spuse :

— E ceva ce nu înţelegeţi, domnule Gordon. Ca să poţi înţelege, trebuie să fii căsătorit. Bărbaţii merg şi aşa cu nasul pe sus, ceea ce-i destul de rău, iar dacă mai şi călăreşti de bunăvoie pe un măgăruş alături de ei, atunci e ca o acceptare a privirii lor *de haut en bas*[108]. Şi asta nu trebuie să se întîmple.

Continuară astfel încă o vreme, pînă ce lui Gordon i se păru că citeşte într-o privire fugară oprită asupra lui : „Prostule, o fac doar pentru *tine*".

După un sfert de oră apărură şi caii. Îşi luară rămas bun şi se îndreptară spre puntea de lemn peste care trecuseră nu de mult gimnaştii. Apropiindu-se însă şi văzînd că bîrnele şi scîndurile erau prea slabe, trecură călare prin rîu, salutînd apoi de pe celălalt mal încă o dată toţi trei cetatea Rodenstein.

Drumul lor urcă întîi o vreme şerpuind pe o înălţime împădurită, curînd coborî însă iar pînă pe malul Bodei, urmîndu-i cotiturile. Sub crengile plecate se şi lăsase întunericul şi clipe în şir nici o vietate nu se mai mişcă în jurul lor pînă ce, deodată, la mică depărtare de ei, ieşi săltînd din umbra pădurii o pasăre neagră. Nu părea speriată, ci mai curînd îndrăzneaţă, de parcă ar fi vrut să nu-i lase să treacă. În cele din urmă îşi luă zborul, dar numai spre a se lăsa, treizeci de paşi mai departe, iar pe pămînt, unde începu acelaşi joc de mai înainte.

— O mierlă neagră, spuse Gordon. Frumoasă pasăre.

— Dar lugubră.

Sanit-Arnaud rîse.

— Scumpa mea Cécile, te pripeşti. Ai asemenea simţăminte cînd te rătăceşti în pădure. Dar noi nu vom trăi o aventură romantică, ba nu ne aşteaptă nici măcar o adevărată noapte de groază, în care nu mai vezi nimic în faţa ochilor. Uite, colo mai stăruie încă lumina asfinţitului, iar acum răsare şi luna, care vine parcă să ia locul soarelui. Nu te mai gîndi la mierlă. Ne însoţeşte pentru că e bucuroasă să nu fie singură. Întreabă-l şi pe domnul von Gordon.

— Eu aş fi mai curînd de părerea stimatei doamne, spuse acesta. Toate păsările, cu singura excepţie a vrăbi-

[108] De sus în jos (*fr.*).

ilor, au prin excelență ceva deosebit de tainic și ne ocupă fantezia mai mult decît alte viețăți. Trăim într-o permanentă teamă de ele și sînt puține lucruri pe lume care să-mi inspire atîta respect ca, de pildă, un cacadu cenușiu. Profesorii de filozofie urmează pe locul doi, însă la mare distanță. Și apoi, barza și rîndunica ! Cine ar avea curajul să facă vreun rău unei rîndunici, sau să gonească o barză din cuib ?

— Ei, oamenii sînt ipocriți, zise colonelul. Ipocriți și șireți totodată. Iau totdeauna sub ocrotirea lor ceea ce nu pot folosi. N-am auzit niciodată de friptură de barză, iar încercările de înaltă artă culinară cu lebăda, la fel de ocrotită, au dat, pînă azi, mereu greș. Dar becaținele și lișițele ! Sînt mult prea gustoase pentru a fi stîrnit îndemnul de a fi declarate sfinte.

Vorbind astfel ajunseră la podul din Treseburg, de unde se vedea pe celălalt mal, chiar lîngă rîu, într-o pitorească așezare, hanul La cerbul alb. Cîteva dintre mesele întinse acolo aveau felinare de vînt, dar cele mai multe se mulțumeau cu lumina limpede pe care le-o da luna.

— Trecem dincolo ? întrebă colonelul.

Cécile însă nu voia. Drumul de pe celălalt mal era, probabil, același pe care merseseră de dimineață, spuse ea, și nu dorește deloc să mai treacă încă odată pe lîngă Todtenrode.

— Prin urmare, pe aici !

Și cu aceste cuvinte, Saint-Arnaud intră într-un fel de defileu, care urca destul de abrupt spre podișul dintre Treseburg și Thale.

Sus nu erau decît ierburi și ogoare, peste care trecea un drum îngust, lat numai cît să poată călări toți trei alături. Umbrele lor cădeau înainte pe drumul lucitor ca argintul, iar ei călăreau în urma umbrelor. De cele mai multe ori la pas. Sufla un vînt rece și Cécile începu să tremure, ceea ce îl făcu pe Gordon să-i întindă un pled, pe care îl ținuse pînă atunci legat de crupa calului.

— Ia-l, zise Saint-Arnaud. Domnul von Gordon are să te înfășoare în el după toate regulile artei, e o datorie față de clanul lui. Și te vom avea astfel între noi în chip de scoțiană. Lady Macbeth sau cam așa ceva. Numai pălăria de călărie nu se potrivește.

Cécile însă se mărgini doar să-i îndemne să se grăbească și nu trecu mult pînă ce ajunseră la o răscruce de drumuri, de unde, la o distanță de vreo cincizeci de pași, se vedea un monument.

— Ce să fie ? spuse colonelul și porni călare într-acolo, în timp ce Gordon și Cécile își continuau drumul în pas mai domol.

— Nu sînteți și dumneavoastră curios ? întrebă Cécile, cu o umbră de ironie și amărăciune. Saint-Arnaud vede că tremur și știe că număr clipele. Dar parcă îi pasă ?

— Și, totuși, de obicei este atît de atent și plin de grijă !

— Da, răspunse ea încet și prelung.

Și în acest da pe care îl rostise era o lume de tăgăduieli. Gordon îi luă mina care atrîna alene, i-o cuprinse și i-o sărută, fără ca ea să se împotrivească. Călăriră apoi în tăcere mai departe unul lîngă altul, pînă ce se întoarse Saint-Arnaud.

— Ce a fost ? întrebă Cécile.

— Monumentul unui inspector-șef silvic.

— Pe care l-a împușcat un braconier ?

— Nu, mai puțin senzațional. A murit liniștit în patul lui.

— Și se numea?

— Pfeil.

— Ah, Pfeil ! Contele Pfeil ?

Nu, rîse Saint-Arnaud, numai Pfeil. Natura are și ea uneori capricii democratice. Dealtfel, lăsînd la o parte originea lui burgheză, a fost o autoritate în materie de silvicultură și ne-a lăsat unul dintre cele mai renumite principii din agronomie.

— Și care anume, dacă mi-e îngăduit să întreb ?

— Căci prin combinarea terenului mlăștinos cu nisipul se obțin, după împrejurări, recolte deosebit de frumoase. Mlaștina singură nu-i bună de nimic, și tot așa și nisipul, dar faptul că bunul Dumnezeu le-a așezat alături în ținutul lui preferat, care e, după cum bine se știe, marca Brandenburg, a fost o mare binecuvîntare și pentru ținut, și pentru oamenii lui, iar întreaga istorie a Prusiei se poate spune că își are obîrșia în acest act de grație divină. Iată deci faimosul principiu al lui Pfeil în materie de agricultură, principiu poate puțin prea ingenios. Căci pămîntul arabil de la Pyritz, neamestecat cu nimic, rămîne totuși

cel mai bun, în orice caz, mai bun decît amestecul de mlaştină şi nisip. Dar acum — la trap, ca să ne încălzim şi să ajungem mai repede.

Şi străbătură în zbor podişul, trecînd pe lîngă copaci şi colţuri de stînci, pe lîngă răscruci şi indicatoare de drum. Pe unul dintre ele scria : „Spre Hexentanzplatz", iar Saint-Arnaud, arătîndu-l, spuse :

— Facem un cadril ? Sau îţi plac mai mult plimbările extraordinare ?

Cuvintele acestea sunau arogant şi batjocoritor şi, la apropierea lui Saint-Arnaud, Cécile se feri în lături fără voie.

Colonelul părea însă a simţi îndemnul să-şi dea frîu liber şi urmă pe acelaşi ton cu care începuse :

— Ia te uită cum cade acolo lumina peste stînci ! Totul e fantomatic, numai feţe şi trupuri groteşti şi aş putea să pariez că tot ce e rotofei poartă numele de călugăr şi că tot ce e subţire are numele de călugăriţă. Domnul von Gordon avea dreptate cînd spunea că întregul Harz e un ţinut al vrăjitoarelor.

Ajunseră foarte curînd la promontoriul de unde drumul de pe podiş începea iar să coboare. Caii porniseră mai departe în acelaşi pas, dar călăreţii lor, surprinşi de tabloul ce li se înfăţişa, strînseră fără să vrea frîul. Jos, în vale, dinspre Quedlinburg şi dispre Teufelsmauer, venea în clipa aceea, cu zăngănit şi uruit de fiare, ultimul tren, iar lumina lunii răzbătea prin norul alb de fum, în timp ce în faţă fulgerau doi ochi de foc şi scînteile maşinii zburau departe, peste cîmp.

— Goana sălbatică, spuse Saint-Arnaud, şi porni în frunte, urmat de Gordon şi Cécile.

XVI

CÎND, DUPĂ UN SFERT DE ORĂ, călătorii noştri se apropiară de hotel, văzură bine că ultimul tren trebuia să fi adus mulţi oaspeţi, căci terasa cea mare dinspre parc era încă plină de însufleţire. Totul era scăldat în lumină, şi în lumina aceea se vedeau miş-

cîndu-se încoace și încolo chelnerii. Unul dintre ei ducea un samovar înalt și mare, ceea ce arăta, fără îndoială, că sosiseră vilegiaturiști din Anglia sau din Olanda.

— Vezi, Pierre ? spuse Cécile, care își regăsise repede buna dispoziție la vederea acestei imagini surîzătoare. E plăcut să mai găsim încă animație.

O clipă mai tîrziu se opriră toți în fața clădirii, coborîră de pe cai și intrară în hol. Grămezi de cufere și genți de voiaj erau presărate de-a valma peste tot, iar Cécile, în timp ce urca treptele, simțea ca pe o binefacere căldura pe care o dădeau flăcările lămpilor cu gaz.

— Eu aș propune să bem ceaiul împreună pe terasă. Nu-i așa, domnule von Gordon ?

Într-adevăr, peste foarte scurt timp, prietenii noștri se aflau printre ceilalți oaspeți, chiar la aceeași masă unde se cunoscuseră abia cu cîteva zile în urmă. Cécile, care se schimbase între timp, purta, din prudență dar și din cochetărie, o jachetă cu garnitură de blană, ce îi stătea nespus de bine, făcînd totodată ca doamna Saint-Arnaud să fie obiectul atenției generale. Nimic nu scăpa Cécilei, și buna ei dispoziție crescu pînă în clipa cînd, după ce băură ceaiul, ieși la brațul lui Saint-Arnaud de pe terasa unde mai rămăseseră doar cîțiva oaspeți.

Se auzea bătînd dinspre sat ora unsprezece, cînd Gordon intra în camera lui simplă din aripa stîngă și se așeza tihnit pe colțul sofalei, așa cum îi era obiceiul înainte de culcare. Dar era încă prea tulburat și agitat pentru a se putea bucura mai mult decît o clipă de această tihnă, așa că se ridică și se duse la fereastră, unde deschise și al doilea canat. Sub fereastră era o brazdă plină de frezii și mixandre și Gordon aspiră cu lăcomie parfumul ce urca dintr-acolo în efluvii tari. Era liniște peste tot ; boschetele care împrejmuiau fîșia de grădină erau ascunse în umbră adîncă, numai în dreptul unuia, în fața camerei ce o ocupa perechea Saint-Arnaud, umbra era întreruptă de o dîră de lumină. Gordon privea într-acolo, ca și cum ar fi vrut să afle în acea dîră de lumină tainele micului univers numit Cécile. Îi veni apoi să zîmbească și își spuse: „Ajung să cred că sufăr de deformație profesională și că

mă apuc să fac o analiză spectrală. *Poor Gordon !*[109] Soarele își mai trădează secretele, dar inima nu. Și mai ales o inimă de femeie.

Vorbind astfel cu sine, plecă de la fereastră și lăsă să i se perinde încă o dată în suflet tot ceea ce adusese ziua care trecuse. Ascultă iar rîsul vesel cu care Cécile însoțise la masă versurile despre grindei, văzu iar podișul luminat de lună, pe unde călăreau spre casă, auzi iar acel „da" atît de prelung și care nu era decît un scurt „nu", și simți iar apăsarea mîinii ei, ca răspuns la gestul lui. Și toate îi redeșteptară nedumeririle și întrebările cărora le dăduse glas nu demult în scrisoarea trimisă surorii lui. „Ce să cred despre această femeie ? Se poartă perfect în societate, și e atît de naivă ! Caută să-mi placă și totuși nu e o cochetă. Face totul mai mult din obișnuință decît din cochetărie. Se cunoaște că a trăit într-o lume aleasă, poate în cea mai aleasă, că a fost admirată și prețuită, dar a avut parte de prea puțină afecțiune și de și mai puțină dragoste. Da, dorește ceva, ceva îi lipsește. Dar ce ? Mi se pare uneori că vrea din adîncul inimii să scape de o apăsare, de o temere și o suferință lăuntrică. Teama aceasta nu i-o pricinuiește oare Saint-Arnaud ? Sau suferința ? Nu, nu pare un om în stare să chinuie pe cineva, deși azi nu s-a purtat prea curtenitor. Și nu-i vorba decît de dispoziții trecătoare — am văzut-o plină de tot atîta devotament și recunoștință față de soțul ei, pe cît era azi plină de aversiune. Și *totuși,* există undeva un nor ! El, sau ea, sau amîndoi au trăit un roman, și trecutul își aruncă umbrele lui."

În clipa aceea dispăru și dîra de lumină de peste boschet.

„Rămîne un mister."

Apoi, închizînd fereastra, se duse să se culce.

La început, nu-și găsi încă *liniștea,* dar cînd se calmă, dormi adînc și se deșteptă după ce soarele trecuse pe la fereastra lui. Uitîndu-se la ceas și văzînd că e aproape opt, sări repede din pat.

Nu era gata decît pe jumătate, cînd cineva bătu la ușă.

— Intră !

[109] Sărmane Gordon ! *(Engl.)*

Portarul îi înmînă o telegramă, însoțind-o de scuze. Telegrama sosise încă în după-amiaza zilei trecute, cînd domnii mai erau la Altenbrak, iar după aceea au uitat de ea. Rugau pe domnul von Gordon să-i ierte.

Gordon zîmbea. Telegramele încetaseră de mult să mai aibă pentru el o importanță deosebită și de aceea lăsă și acum să treacă o clipă pînă ce într-adevăr o deschise. Avea următorul conținut : *Bremen, 15 iulie. Blocați cauză cablul cel nou. Vă așteptăm mîine.*" Un val de simțăminte contradictorii îl cuprinse, văzîndu-și întreruptă astfel atît de brusc șederea la Thale, care îi devenise așa de dragă în ultimele zile. Plăcerea, liniștea și mulțumirea avură însă pînă la urmă precădere în acest vîrtej de simțăminte. „Slavă Domnului, am scăpat de frămîntare, și poate de ceva și mai rău. Cine se aruncă în primejdie piere, fermitatea și principiile sănătoase nu-l mai pot ajuta. O mînă milostivă trebuie să ne apere, zi de zi, ceas cu ceas. «Și nu ne duce pre noi în ispită.» Cît e de adevărat ! Norocul meu cel bun intervine și-mi poartă de grijă mai bine decît o fac eu."

Și sună.

— Micul dejun și nota de plată... Colonelul Saint-Arnaud și doamna sînt pe terasă ?

— Da, domnule baron.

Gordon trecu cu vederea înălțarea în grad și continuă :

— Cînd e primul tren spre Hanovra ?

— La nouă și douăzeci.

— O ! Mai am deci destul timp.

Rămas singur, își așeză valiza pe scaunul ei și începu să împacheteze. Iuțeala cu care o făcea trăda pe omul obișnuit să călătorească mult. Cafeaua adusă între timp de chelner încă nu se răcise cînd el și isprăvise, valiza fusese încuiată și pusă deoparte, împreună cu pledul și umbrela.

Se uită la ceas.

„Nouă. Prin urmare, încă douăzeci de minute : cincisprezece pentru micul dejun, și cinci pentru rămas bun. Chiar mai puțin. Dar, cu cît mai puțin, cu atît mai bine. Ce să ne spunem ? Cuvintele de despărțire trebuie să fie scurte ca declarațiile de dragoste. Ce e frumos nu ține mult și se împotrivește duratei ; prima clipă e poetică, a doua mai puțin, iar a treia, nu mai e deloc. Și pentru că simțim căe așa, și ne mustră conștiința, începem să mințim, să ne prefacem, să exagerăm. Iar mie nu-mi place să

mă port astfel. Nu vreau să-mi stric singur impresiile frumoase ale zilelor de aici, vreau să mă despart de ea cu sufletul împăcat şi fără vorbe mari. Vreau să-mi amintesc de ea ca de, de... Ca... Ei, pentru numele lui Dumnezeu, fără comparaţii puerile. Şi totuşi, îmi aduce aminte de ce ? De cine ? Sau de ce tablou ?"

Şi-şi legăna capul, gîndindu-se. În sfîrşit, păru să fi găsit. „Da, aşa e. Am văzut cîndva un portret al reginei Mary, nu mai ştiu prea bine unde, la Oxford, sau la Hampton-Court, sau la Edinburgh-Castle. În orice caz, era regina Scoţiei, nefericita mea compatrioată. Un pic de catolicism, un pic de flacără şi de cuviosenie şi un pic de vinovăţie. Şi avea totodată în privire ceva care parcă îţi spunea că vina nu fusese încă ispăşită. Da, de acest tablou îmi aminteşte. Dar bătrînul colonel ? Ei bine, el ar juca şi pe nepregătite rolul lui Bothwell [110]. Zău că da. Oare a aruncat şi el în aer pe un Darnley [111]. Ar însemna o imprudenţă să fii gata a jura că nu a făcut-o. Dar destul cu asememnea reminiscenţe explozibile. Vreau să plec de aici cu gînduri mai senine."

Vorbind astfel cu sine, trecu iar la fereastra deschisă şi mai privi o dată, dincolo de parcul nu prea mare, spre cîmpia mărginită la extremitatea cealaltă de turnurile din Quedlinburg. Privi aşa o clipă, apoi îşi apucă pălăria şi bastonul, pentru a porni să-şi ia rămas bun de la familia Saint-Arnaud. Cei doi nu mai erau pe terasă ci se şi plimbau prin parc, îndreptîndu-se tocmai spre banca lor preferată, ascunsă pe jumătate sub crengile de grozamă şi liliac şi de unde puteau vedea bine gara.

— Te rog, spuse Gordon, înaorcîndu-se spre chelner, ai grijă să mi se ducă bagajele la gară.

Se îndreptă apoi spre banca unde, între timp, se aşezaseră Saint-Arnaud şi Cécile. Era acolo şi Boncoeur, de data asta nu lîngă bancă, ci în faţa ei, în plin soare. La apropierea lui Gordon, ridică o clipă capul, apoi nu se mai mişcă.

— Ah, domnule von Gordon, spuse colonelul. Atît de tîrziu ! Credeam că vă place să vă sculaţi devreme. În

[110] James Hepburn Bothwell, nobil scoţian, cel de-al treilea soţ al Mariei Stuart.

[111] Aluzie la Henry Stuart Lord Darnley, cel de-al doilea soţ al Mariei Stuart, omorît din ordinul lui Bothwell, iar casa în care a fost ucis, aruncată în aer.

ultimele zece minute, soţia mea a pressupus că v-aţi îmbolnăvit de tot atîtea boli. Pariez că se şi închipuia acordîndu-vă cea mai creştinească îngrijire.

— De la care mă sustrag grăbit şi nerecunoscător.

— Cum aşa ?

— O telegramă pe care tocmai am primit-o mă sileşte să plec şi vin să-mi iau rămas bun.

Gordon văzu că Cécile pălise. Ea se stăpîni însă, azvîrli cu vîrful umbrelei cîteva pietricele în aer şi zise :

— Vă plac surprizele, domnule von Gordon.

— Nu, preastimată doamnă, nu surprizele. Am aflat numai de o oră că trebuie să plec şi m-am hotărît să trec cît mai repede peste ceea ce nu se mai poate schimba. Ce să vă mai spun ? Nu voi uita niciodată zilele acestea şi mă voi socoti fericit dacă ele se vor repeta mai curînd sau mai tîrziu, fie aici, fie la Berlin sau oriunde altundeva în lume.

Cécile privea în gol ; urmă o tăcere stînjenitoare, pînă ce Saint-Arnaud răspunse politicos, dar rece :

— E ceea ce dorim şi noi.

În acea clipă clopotul de la gară sună pentru a doua oară.

— Semnalul e pentru mine. *Adieu,* prea stimată, doamnă. *Au revoir,* domnule colonel.

Şi săltîndu-şi pălăria, Gordon porni spre gară, despărţită de peluza parcului doar print-un grad de tufe înalte. Se mai opri o dată în faţa unei deschideri tăiate între tufe, se înclină şi salută apoi milităreşte. Colonelul îi răspunse la fel, iar Cécile îşi flutură de trei ori batista.

Peste cîteva clipe şuierul locomotivei despică aerul. Boncoeur sări în picioare şi îşi puse capul în poala frumoasei doamne. Părea că vrea să-i spună : „Lasă-l să plece ; eu rămînt lîngă tine — şi sînt mai credincios decît el".

XVII

GORDON ERA SINGUR ÎN COMPARTIMENT şi se aşează cu spatele, ca să poată vedea cît mai multă vreme munţii la poalele cărora petrecuse zile atît de fericite. Zeci de imagini i se perindau prin faţa ochi-

lor în timp ce privea țintă într-acolo, iar în centrul fiecăreia se afla frumoasa femeie. Gînduri, considerații veneau și plecau, și în cugetul lui reapăru și clipa despărțirii.

„Despărțirea aceasta, își spuse el, am vrut să o scurtez, ca să nu cad în păcatul vorbelor goale, și totuși care a fost oare ultimul meu cuvînt ? «La revedere !» Numai vorbe, minciună. Care e adevărul ? *Nu* vreau s-o revăd, *n-am voie* s-o revăd ; nu vreau să-i tulbur viața, și nici pe a mea".

Își schimbă locul, pentru că linia, care făcea tocmai o curbă largă, nu-l mai lăsa să vadă munții. Își continuă apoi reflecțiile : „Nu vreau s-o revăd, așa îmi spun. Dar, în definitiv, de ce nu ? Sînt inerente complicațiile ? Lady Windham, la Delhi, era mai în vîrstă decît Cécile, iar eu eram cu cinci ani mai tînăr decît azi, și totuși eram prieteni. În acele zile, îndepărtate, nu m-am îndoit niciodată de mine în relațiile mele cu amabila lady, iar de ea m-am îndoit și mai puțin. Prin urmare, de ce să n-o revăd pe Cécile ? De ce să nu fim prieteni ? Ce a fost posibil într-un oraș de garnizoană din India poate fi și mai posibil în mijlocul distracțiilor dintr-o mare capitală. Căci știut e că plictisul și singurătatea sînt cei mai buni protectori ai nebuniilor dragostei."

Își aruncă țigara, se rezemă pe locul lui și repetă : „De ce să n-o revăd ?" Dar întrebarea nu-i aducea nici liniște, nici mîngîiere. „Ah ! rău e tocmai că întrebarea nu-mi dă pace, înseamnă că m-am și hotărît. Îmi aduc aminte de un avocat care mi-a povestit o dată la un pahar: «Cînd vine cineva la mine, și începe chiar de la intrare cu : Am scris ceva aici și aș fi vrut doar să vă întreb dacă nu cumva *în rîndurile...*, îi strig încă de departe : Șterge-le. N-ai venit să mă întrebi pe mine dacă nu te-ai îndoi dumneata singur de ele». Și faptul că mă întreb mereu : «de ce să nu fim prieteni ?» îmi arată că am ceva pe conștiință, îmi dovedește că nu se poate și că e un gînd la care trebuie să renunț. Cécile nu trăiește pentru reuniuni mărunte și nici pentru concertele de la «Flora»[112], sînt sigur. Dacă așa s-a născut, sau dacă viața a făcut-o să fie altfel, nu are nici o importanță. E posibil, ba chiar probabil, că simte deseori nevoia de viață idilică și de caldă bunătate, dar știe să prețuiască din instinct pe oricine după posibilită-

[112] Locul de petreceri și concerte la Charlottenburg — Berlin.

ţile şi calităţile lui, iar eu aş fi ridicol dacă aş începe să-i vorbesc deodată despre expoziţii de pictură şi despre noutăţile zilei, sau s-o fac pe prietenul care citeşte versuri. Ea aşteaptă de la mine să-i fac curte, doreşte atenţii, omagii. Iar omagiile sînt ca şi chibriturile, e de ajuns o scăpărare, şi focul s-a aprins."

Acestea erau gîndurile care îl însoţeau şi ele reapăreau în fiecare seară în timpul şederii lui la Bremen, cînd, după treburile şi ostenelile zilei, îşi făcea obişnuita plimbare la bastion. Principiile lui rămîneau aceleaşi, dar, firește, şi înclinaţiile, şi, întorcîndu-se acasă într-o zi în care înclinaţiile fuseseră iar mai puternice decît principiile, împinse o măsuţă la uşa balconului cu vederea spre fluviu şi se aşează să-i scrie Cécilei.

Era o noapte minunat de frumoasă, nu sufla nici cea mai slabă adiere şi peste undele mişcătoare cădeau, de pe amîndouă malurile, luminile străzilor şi ale cheiurilor. Deasupra primăriei sta secera lunii, liniştea se lăsa tot mai mult peste oraş, numai dinspre port se mai auzea zvon de cîntece şi sirena unui vapor, care se pregătea de plecare, odată cu refluxul.

Peniţa lui Gordon aluneca repede peste pagini, iar farmecul dulce al nopţii de afară puse stăpînire şi pe el, găsindu-şi expresie în rîndurile pe care le scria.

Tratativele la Bremen au durat mai mult decît se crezuse şi ele s-au încheiat numai după ce o călătorie în Insulele Frizice a confirmat posibilităţile — pînă atunci încă îndoielnice — de realizare a proiectului. Gordon a avut astfel prilejul să cunoască insulele Sylt şi Föhr, ca şi Norderney, unde s-a interesat stăruitor de perechea Saint-Arnaud, care, după cum îşi amintea, plănuise să-şi încheie vilegiatura de vară pe insula Norderney. Zadarnic i-a căutat însă în listele de vizitatori, încît a fost mulţumit să poată pleca după două zile din insula pe care o socotea vinovată de proasta lui dispoziţie.

La începutul lunii august se afla la Berlin, unde, pe lîngă pregătiri de ordin administrativ şi financiar, mai erau de rezolvat tot felul de comenzi şi contracte legate de partea tehnică. Locuia într-o casă pe Lennéstrasse, închiriată încă de la începutul lunii mai, scurt timp înainte de ple-

carea la Thale, și unde dăduse dispoziții să i se trimită toate scrisorile. Din păcate, nu găsi nici una, nici acasă, nici la poștă sau, totuși, nu scrisoarea pe care o aștepta cel mai mult. Îl cuprinse o stare de proastă dispoziție, din fericire însă nu pentru multă vreme.

„Nebun ce sînt, nu țin seama decît de dorințele mele. Nu-i nevoie să fii cunoscător de oameni ca să-ți dai seama că Cécile nu scrie cu pasiune scrisori. Dacă ar face-o, n-ar mai fi ea însăși. Cînd scrii, e ca atunci cînd fulgeră : totul se topește în fulgere și furtuna nu mai izbucnește. Dar femei ca Cécile nu trec de la gînd la faptă, și nu simt deloc nevoia să-și elibereze sufletul de o povară, și nici de un chin. Dimpotrivă, meditează asupra lor și se supraîncarcă de simțire, pînă ce sare deodată o scînteie. Dar de scris nu scriu, nu scriu."

Vorbindu-și astfel, împinse în lături masa de lîngă sofa și începu să despacheteze. Printre lucrurile de deasupra se afla și o mapă de scrisori, pe a cărei copertă era o fotografie, portretul sorei lui. „Clothilde. Cît de bine arată ! Dar nici ea nu se poartă cum trebuie. Cred că au trecut peste trei săptămîni de cînd i-am scris. Și pînă azi, nici un răspuns. deși tema nu lăsa nimic de dorit. Căci despre ce scriu mai cu plăcere femeile decît tot despre o femeie, și mai ales cînd observă că aceasta te interesează ? Și totuși, nu-mi scrie nici un cuvînt. S-a rătăcit poate una din scrisori ? Da de unde, scrisorile nu se pot pierde ! Ei, vom vedea. Poate lunga mea epistolă așteaptă undeva la Leignitz, în timp ce domnișoara sora mea colindă prin lume."

În clipa aceea bătu cineva la ușă.

— Intră !

Persoana care intrase era un mare industriaș, directorul unei fabrici de cabluri și mașini, căruia i se anunțase telegrafic de la Bremen sosirea lui Gordon la Berlin, și care ținea să-l cunoască cît mai curînd. Gordon își ceru scuze pentru dezordinea ce domnea în întreaga cameră și îl rugă pe vizitator, un bărbat elegant, cu maniere de om de lume, să ia loc într-unul din fotolii. Acesta însă refuză cu multă politețe și îl invită la rîndu-i pe Gordon să-l însoțească la vila sa din Charlottenburg și să-i fie acolo oaspete.

— Trăsura așteaptă în fața ușii, spuse el, și vom putea discuta pe drum despre problemele de afaceri.

— Ne rămîne apoi seara liberă pentru a sta de vorbă cu doamnele.

Soţia lui, adăugă el, care are o pasiune pentru izvoarele Nilului şi bazinul fluviului Congo, se bucură nespus de mult să cunoască un om care a călătorit atît şi dacă nu vor putea discuta despre Africa, ea se va mulţumi şi cu Persia şi India.

Plăcut impresionat de felul de a vorbi al vizitatorului său, Gordon primi invitaţia.

Seara de la Charlottenburg fusese într-adevăr foarte plăcută şi Gordon se convinsese, o dată mai mult, „cît de mică este lumea". Îşi descoperiseră cunoştinţe comune, la Bremen, la New York sau în Anglia, şi în cele din urmă chiar şi la Berlin. Gazdele îl cunoşteau şi pe colonelul Saint-Arnaud. Are o soţie frumoasă, spuseră ei, care a mai fost căsătorită (cu cineva de rang foarte înalt), iar el a fost nevoit să-şi dea demisia din cauzua unui duel. Seara trecuse cu asemenea conversaţii şi Gordon pornise spre casă abia tîrziu după miezul nopţii, într-o stare în care oboseala se amesteca şi cu o uşoară beţie.

Acum însă era dimineaţă şi îl cuprinse aproape spaima cînd intră în salon şi se uită în jur. Toate zăceau acolo unde le pusese în ajun, cînd îi venise oaspetele : rufăria era aruncată peste scaune, pardesie şi fracuri atîrnau agăţate de colţul dulapului sau de mînerul ferestrei, iar valiza stătea pe jumătate deschisă între sobă şi uşă. Cea mai mare dezordine era însă pe măsuţa de lîngă sofa, unde foarfece de unghii, perii, sticle de colonie şi cravate formau un talmeş-balmeş din mijlocul căruia răsărea un fes roşu şi, ca surpriză, un buchet de flori de ochiul-boului, pe care gazda, probabil din dorinţa de a se asigura şi mai mult de chiriaş, îl aşezase cu o grijă aproape hazlie într-un vas albastru de sticlă, cu marginea argintată. Nu mai era nicăieri nici o palmă de loc. Şi peste toate, mai sosi în clipa aceea şi cafeaua. Gordon îşi turnă repede o ceaşcă plină şi puse apoi tava pe bibliotecă.

„Iar acum ar trebui, începu Gordon a-şi spune, să fac ordine în acest haos. N-am fost însă de atîta vreme la Berlin, cel puţin nu avînd răgaz, aşa că am dreptul să-l privesc ca unul care îl vede pentru prima oară. Iar cine vine

pentru prima oară își pune mai întîi o pernă la fereastră și se uită la case și la oameni."

Și cu aceste cuvinte trecu într-adevăr la fereastră și privi în stradă.

„Doar case și oameni în Lennéstrasse! Pentru asta ar fi trebuit să-mi aleg un alt cartier și, mai ales, un alt vizavi. Aici e totul atît de liniștit și de fără de mișcare, parcă ar fi o stradă particulară, cu cîte o barieră într-o parte și într-alta. Nu-i nimic ! Lucrurile trebuie luate așa cum sînt, și străzile la fel. Pînă la urmă se va găsi ceva care să merite a fi privit de aici, de sus. Acolo în colț trebuie să fie Schneckenberg (amintire din zilele de liceu) și, dacă am noroc, mai văd și o bucățică din monumentul lui Goethe, făcut de Schaper [113]. Într-adevăr, sclipește ceva acolo printre copaci — de fapt e mai bine să vezi copaci decît case, și nu se poate să nu se arate și ceva oameni. Unde sînt bănci, sînt și oameni pe-aproape. Cînd am trecut prin Berlin la sfrîșitul lui mai, părea că tot Tiergartenul, mai ales aici, în preajmă, era plin numai de basmale roșii și cărucioare alb-albastre de copii, așa că la amiază, cînd soarele are să ardă iar, or să se înființeze iar'și basmalele roșii. Și probabil și soldățimea respectivă. Pînă atunci trebuie să mă mulțumesc doar cu monstrul de furtun care zace în iarbă, pe o lungime de zece coți. Ah, cum sclipește jetul peste pajiște !"

Se mai uită o vreme cum se stropea grădina, bucurîndu-se de lumina soarelui ce se frîngea în picurii de apă, apoi își părăsi locul de la fereastră pentru a face, în sfîrșit rînduială. Se porni cu nădejde pe treabă și rîdea singur auzind cum scîrțîia dulapul la fiecare atingere. „La fel ca pe vremuri. Tot așa scîrțîiau dulapurile și înainte. Berlinul însă devine metropolă."

Și în timp ce își vorbea astfel, deschidea și închidea cu repeziciune sertarele, așa încît, după un ceas, nu numai încălțămintea de tot felul și de toate categoriile strălucea, frumos așezată la rînd, într-un colț, ci și periile și alte ustensile cosmetice ale omului civilizat își găsiseră locul cuvenit.

Se odihni o clipă, apoi se îmbrăcă.

[113] Fritz Schaper (1841—1919), sculptor german.

„Încotro ? Să-mi vizitez vechi prieteni, care poate nu-mi mai sînt prieteni ? Lucru îndoielnic întotdeauna. Prin urmare, prieteni noi, cu alte cuvinte familia Saint-Arnaud. Căci nu am alții. Dar oare sînt aici ? Dacă nu i-am găsit acum opt zile pe insula aceea plicticoasă, nu înseamnă că s-au întors. Poate că în loc să se ducă la Norderney s-au hotărît tot atît de bine pentru Helgoland sau Scheveningen. Toate sînt la fel. Dar, cu sorți de izbîndă sau fără, pot face oricum o încercare."

Și își luă pălăria și bastonul, pentru a se îndrepta spre locuința soților Saint-Arnaud.

Aceștia locuiau în Hafenplatz, așa încît drumul pe care trebuia să-l urmeze trecea întîi prin Königgratzer Strasse apoi prin Potsdamer Platz, pe unde, din cauza unor lucrări de canalizare și a instalării unui refugiu, nu se putea circula nici azi. Cel puțin prin centrul ei. Gordon fu nevoit să-și încerce norocul pe la periferia pieței, ceea ce îi aduse noi încurcături. Era tocmai zi de tîrg, care se ținea, ca de obicei, în acest loc, între marginea trotuarului și fațadele caselor. Ședeau aici precupețele, ca la un fel de defilare, înghesuite într-o groaznică strîmtoare, prin care trebuia să-și facă loc Gordon. Adevărat, nu era ușor, dar pe cît era de greu, pe atît era de amuzant, și cu riscul de a fi călcat în picioare, se opri locului și privi scena din fața lui. Departe, în fund, stăteau de-a lungul trotuarului femeile cu fructe de pădure, în rînduri întrerupte numai de coșuri înalte, ca niște vane, din care se vedeau afine negre-albăstrui, acoperite încă de un puf ușor, ce arăta cît sînt de proaspete. În față, însă, pe capace de lăzi și de cutii, se lăfăiau, ca specialități deosebite, căpșuni tîrzii, uriașe și diforme, iar printre ele, mănunchiuri întregi de maci și albăstrele, de micșunele ruginite și nu-mă-uita, alături de fire lungi de rafie cu care, la dorința cumpărătorului, se legau florile în buchet. Totul era plin de simplitate, însă încîntător prin veselie și culoare. Gordon era captivat și plecă mai departe numai după ce se săturase de privit și după ce trase adînc de cîteva ori aer în piept, îndreptîndu-se spre Hafenplatz, după ce cotise spre dreapta la colțul lui Köthner Strasse.

„Locuiesc probabil în casa Diebitsch. Seamănă întrucîtva cu Alhambra, care se potrivește foarte bine cu fru-

moasa mea Cécile. Adevărat, are ochii migdalați și privirea încărcată de melancolie a unei Zoe sau Zuleika. Dar colonelul, cu toată stima ce i-o port, nu se trage din neamul Abencerage și nu e deloc ultimul poetic purtător al acestui nume [114]. Dacă vreau să mi-l închipui *à tout prix* în acele ținuturi maure, nu poate fi decît Abdel-Kader [115] în persoană, sau un pirat de pe lîngă țărmurile stîncoase ale coastei marocane."

În timp ce se gîndea așa, ajunse în fața casei Saint-Arnaud, care însă, așa cum dovedi acum numărul, nu era casa cu o cupolă ca a Alhambrei, ci clădirea de alături, nu mai puțin elegantă, cum avea să vadă chiar de la intrare. Scările erau acoperite de covor, balustrada era îmbrăcată în pluș, iar ferestrele vestibulului, pictate în culori vii, aruncau o lumină mată. Ajuns la primul etaj, citi :

Colonel v. Saint-Arnaud.

Sună. Nu veni însă nimeni.

„Prin urmare, sînt încă plecați. Să mai încerc o dată totuși. Cînd stăpînii nu-s acasă, servitorii sînt cam tari de urechi."

Și sună iar.

Într-adevăr, de astă dată apăru o tînără frumușică, o jupîneasă, puțin cam stînjenită. Părea să fi fost tulburată dintr-o convorbire intimă sau cel puțin în timp ce se îmbrăca.

— Stimata doamnă s-a întors ?

— Abia peste opt zile.

— De la Norderney ?

— Nu, de la moșie.

— A ! de la moșie, făcu Gordon, ca și cum ar fi știut că există așa ceva.

Plecă apoi, după ce își exprimase regretul de a nu fi găsit acasă pe doamna și domnul Saint-Arnaud.

[114] Aluzie la romanul *Ultimul din neamul Abencerage* de Chateaubriand. Eroul principal e îndrăgostit de sora celui care-l va ucide.

[115] Abdel-Kader (1807—1883), conducătorul mișcării arabe care lupta pentru libertate în Africa de Nord, împotriva colonialismului francez.

„Prin urmare, încă la moşie. Înseamnă, aşadar, că la moşia *doamnei*. Căci coloneii nu au moşii. Există, ce-i drept, dotări [116], dar ele vin mult mai tîrziu, dacă vin."

Şi cu aceste cuvinte ieşi iar în piaţă.

XVIII

CÉCILE AVEA SĂ SE ÎNTOARCĂ DE la moşie abia peste o săptămînă. Pentru Gordon era mult, zilele păreau că nu se mai sfîrşesc, iar serile erau şi mai lungi, ceea ce îl hotărî să încerce să se ducă la teatru. Simţi însă odată mai mult cît de adevărate erau cuvintele pe care i le spusese cîndva un prieten despre teatru şi frecventarea spectacolelor : „Trebuie să te duci *des*, ca să-ţi facă plăcere ; cine se duce rar, suferă din pricina falsităţii celor văzute."

Renunţă deci la teatru, poate mai repede decît s-ar fi cuvenit, şi socoti, în cele din urmă, ca un noroc deosebit faptul că găsise la Hotel du Parc, din apropierea casei lui, un loc plăcut unde să-şi petreacă serile. Zăbovea deseori aici aproape cîte o oră, sau şi mai mult, în pavilionul îngust de sticlă, citind ziarele sau stînd de vorbă cu patronul.

Într-una din seri reîntîlni chiar în acest pavilion pe cei doi berlinezi de la Hotelul Zehnpfund, de care îşi amintea încă bine şi n-ar fi pregetat, firește, să-i salute, dacă n-ar fi fost împreună cu soţiile lor care, după ce li se şoptise, evidendt, numele lui Gordon, arboraseră de îndată aere de femei pline de cuviinţă, împotrivindu-se cu energie oricărei încercări a soţilor lor de a continua o petrecere nestingherită sau măcar veselă şi firească. Doamnele şi domnii îşi păstrară pînă la sfîrşit prefăcuta demnitate şi plecară cu toată pompa cuvenită, după ce se înclinaseră abia în ultima clipă şi abia surîzînd, către patronul pe care îl cunoşteau şi care îi condusese spre ieşire.

— Îi cunoaşteţi ? întrebă Gordon. Am fost în iunie împreună cu ei la Thale. Cu cei doi domni, adică. Acolo

[116] Aluzie la „darurile" primite de generalii prusaci după războaiele din 1866 şi 1870 — 1871.

erau cu totul altfel, cam gălăgioşi, cam ciudaţi, foarte berlinezi.

— Da, rîse patronul. Aşa se întîmplă întotdeauna. Adevăraţii berlinezi nu mai pot fi găsiţi decît prin alte părţi sau în călătorii. Acasă sînt foarte cuminţi.

— Mai ales cînd sînt de faţă şi soţiile.

— Da, mai ales atunci.

După două zile sosise vremea întoarcerii doamnei şi domnului Saint-Arnaud, iar Gordon număra ceasurile pentru a se putea duce iar în Hafenplatz. Îşi impuse să se stăpînească însă şi mai lăsă să treacă trei-patru zile înainte de a face prima vizită.

De data aceasta alese drumul care trecea pe lîngă Wrangelbrunnen şi biserica Sankt Matthäi, ocol pe care-l făcea numai pentru a-şi prelungi bucuria aşteptării.

„Acum însă e timpul." Şi, spunîndu-şi aceste cuvinte, o coti la stînga de pe cheiul din Schöneberg şi trecu podul rulant cu zăbrele, care făcea aici încă de multă vreme legătura cu Hafenplatz. Privi de departe spre etajul casei şi văzu, nu fără îngrijorare, că perdelele trase acopereau ca şi mai înainte întreaga lărgime a ferestrelor. Urcînd însă scara şi aflîndu-se pe ultimul palier, ghirlanda de frunze împletite care înconjura tocul uşii îl făcu să nu se mai îndoiască de sosirea stăpînilor. Ajuns sus, trecu uşor cu mîna peste frunzele pe jumătate uscate şi, ca şi cum ar fi măsurat timpul după foşnetul lor, îşi spuse : „Trei zile".

Apoi trase clopotul soneriei. Aceeaşi jupineasă, sileziană după vorbă şi înfăţişare, care îi deschisese la prima lui vizită apăru şi acum, de data aceasta însă surprinzător de repede. Îşi spuse numele, iar o clipă mai tîrziu se întoarse cu răspunsul :

— Doamna vă roagă să poftiţi.

Gordon o urmă de-a lungul coridorului, pînă la aşanumita sală berlineză, pe al cărei prag îl şi aştepta Cécile, venită să-l întîmpine. Arăta mai bine şi mai tînără decît la Thale, impresie pe care o întărea şi mai mult costumul deschis de vară. Gordon era ca încremenit şi, lăsîndu-se pradă unui îndemn aproape sentimental, îi luă mîna şi i-o sărută cu veneraţie.

— Bun venit, din toată inima, zise ea. Şi, înainte de orice, multe mulţumiri pentru scrisoare ; mi-a făcut atît

de bine ! Şi cît de amabil că vă ţineţi de cuvînt şi vă gîndiţi la noi !

Gordon îi răspunse că îi căutase şi cu zece zile în urmă.

— Ne-a spus Suzanne. Şi v-a descris atît de bine, încît Saint-Arnaud şi cu mine am ghicit imediat că eraţi dumneavoastră. Acum însă aş vrea să vă cer întîi scuze că nu vă primesc în încăperile cele bune. Sîntem încă musafiri la noi acasă şi trebuie să ne mulţumim cu cîteva camere din spate. E o fericire că avem măcar o verandă înflorită mai prezentabilă. Dealtfel, a mai venit încă cineva. Permiteţi-mi să o iau înainte.

Gordon se înclină şi, o clipă mai tîrziu, după ce străbătură o încăpere din aripa laterală, aproape prea plină de filodendroni şi alte plante ornamentale, intrară amîndoi pe o verandă care, construită din piatră, părea mai curînd o cameră fără perete în faţă decît o terasă. Se aflau acolo scaune din fier, cu masă şi etajeră, iar pe o bancă de grădină, acoperită de perne, şedea un bărbat în vîrstă, cu părul alb ca neaua, care, văzîndu-l pe Gordon, se ridică de la locul lui.

— Daţi-mi voie să fac prezentările : domnul von Leslie-Gordon, domnul predicator al curţii, doctorul Dörffel. Iar acum, vă rog să luaţi loc. Scaunul din colţ... e prăfuit probabil... dar ce-are a face, descurcaţi-vă cum puteţi. Domnule von Gordon, vă rog să-mi daţi voie să vă torn un pahar de Montefiascone. Sau poate o face domnul predicator al curţii, care are nervi mai buni şi o mînă mai sigură, în timp ce mie tot mai îmi tremură degetele. Aerul de mare ca şi cel de munte nu mi-au ajutat. Dar să nu mai vorbim despre lucruri neplăcute. În sănătatea dumneavoastră, domnule von Gordon.

— În sănătatea dumneavoastră, stimată doamnă !

Cécile îi mulţumi.

— Vă mai amintiţi de ziua în care am stat ultima oară împreună ?

— O, cum aş putea să o uit vreodată !

Şi începu să recite versul în care Rosa vorbea de : „dintre perle cea mai frumoasă perlă".

Dar Cécile nu-l lăsă să-l termine, ci zise :

— Nu, domnule von Gordon, nu mă faceţi să mă simt prost, şi cu atît mai mult aici, în faţa domnului pastor, prietenul tatălui meu. Dar, grindeii şi domnul Rodenstein! Şi apoi, cînd au apărut gimnaştii ! Era atît de frumos ! Dar

încă și mai frumos e că vorbim în această clipă despre toate, făcîndu-i cunoscute domnului predicator al curții bunele noastre amintiri comune și sperînd totodată că ne va înțelege. Căci inima lui bate pentru Harz și, dacă nu mă înșel, e născut la Quedlinburg.

— Nu, preastimata mea doamnă, numai la Halberstadt.

— Numai, numai, rîse Gordon. În orice caz, îl invidiez pe domnul predicator al curții pentru locul în care s-a născut.

— La drept vorbind, orice loc e de-ajuns de bun pentru a te naște acolo.

— Firește. Totuși mai sînt și preferințe. Și dacă, în ce mă privește, aș fi avut de ales, aș fi preferat să mă nasc la Lübeck, sau la Wismar sau la Stralsund, pentru că iubesc orașele hanseatice. Iar îndată după Hansa, îmi place fîșia de pămînt dintre Halberstadt și Goslar. Și abia în al treilea rînd, Turingia.

Prelatul dădu mîna cu Gordon și rosti :

— Pentru cele spuse, trebuie să ciocnim anume : întîi Hansa, apoi Harz, și la urmă Turingia. Ați dat glas gîndurilor mele, deși e aproape un sacrilegiu. Căci un adevărat preot luteran trebuie să țină de fapt la ținutul lui Luther.

— De bună seamă, ținutul lui Luther, de la care mai avem pe deasupra și pe dioscurii de la Weimar [117]. Regiunea Harz se bucură însă de simpatia mea deosebită, îmi plac toate cîntecele din Harz și toate legendele, de la Buko din Halberstadt [118] pînă la fiica pastorului...

— ...din Taubenhayn [119], întregi pastorul. Dîndu-și seama însă în aceeași clipă că Cécile, ca la toate discuțiile impersonale, părea tot mai obosită, se întrerupse sau, mai bine zis, încercă să vorbească despre lucruri mai apropiate. Da, Harz ! urmă el. Sîntem cu totul de acord, domnule von Gordon. Și mai ales bătrînul meu Halberstadt, despre care aș cînta și eu ca regele din Thule [120] că „nimic nu-l întrece" — *atît* îmi e de drag. Și totuși, dacă stau să caut pentru a numi alt petic de pămînt, care ar fi cumva potrivit să-i ia locul în inima mea, spun că n-ar putea fi decît

---

[117] Adică pe Goethe și Schiller.

[118] Se referă la episcopul Burkhard al II-lea (1030—1088).

[119] Aluzie la balada *Fiica pastorului din Taubenhayn* de poetul german Gottfried Bürger.

[120] Rege legendar, cîntat de Goethe în *Faust*.

minunatul nostru Berlin. Şi prin ce ar putea să-i ia locul? Tocmai prin ceea ce se spune că îi lipseşte cel mai mult — frumuseţea peisajului. Veniţi vă rog încoace, domnule Gordon, aici lîngă balustradă, şi judecaţi singur. De veţi răscoli întreg ţinutul Harz, oricît e el de frumos, nu veţi găsi nici un petic de pămînt ca acesta de aici.

Avea dreptate să vorbească astfel, căci la picioarele terasei se întindea, abia atinsă de primul suflu al toamnei, o adevărată federaţie de grădini, poate douăzeci, poate mai multe, care, despărţite între ele de garduri vii, joase, abia ghicite, formau un singur mare careu de flori : ochiul-boului în toate culorile, printre care înfloreau, înalte, ronduri întregi de *canna indica*. Soarele de amiază îşi arunca lumina peste ele, iar pe o verandă, de cealaltă parte a grădinilor, stăteau de vorbă cîteva doamne şi hrăneau porumbeii, care veniseră în zbor dintr-o curte învecinată şi se lăsaseră pe balustradă.

— Insula celor fericiţi[121], spus Gordon ca pentru sine şi regretă chiar în aceeaşi clipă că rostise aceste cuvinte, pentru că îşi dădu seama cît de neplăcut impresionată fusese Cécile.

Dar impresia aceasta trecu şi, revenind numaidecît la buna ei dispoziţie, Cécile zise :

— Să ştiţi că m-am gîndit mereu la bătrînul pastor şi la profesorul acela cu nume ciudat. Braunschweig sau Anhalt, aceasta era veşnica temă. Nu-i aşa ? Iar acum, prima discuţie pe care o aud de la dumneavoastră se referă la : Harz sau Turingia ? Nu, domnule profesor „Aus dem Grunde", nu ne-am reîntîlnit doar în acest scop.

Gordon făgădui foarte solemn că se va îndrepta, întrebă de colonel şi pe urmă şi de Rosa, dorind să ştie dacă sosiseră veşti de la ea, şi primi un răspuns afirmativ. Se ridică apoi, se înclină foarte respectuos în faţa predicatorului curţii şi îşi luă rămas bun, în timp ce Cécile suna servitorul.

— Ei, întrebă Cécile, ce impresie v-a făcut ?
— Bună.
— Fără rezerve ?

[121] Aluzie la tabloul *Cîmpia celor fericiţi* de pictorul elveţian Arnold Böckelin (1827—1901).

— Aproape. E inteligent şi priceput şi, după cum cred, de o moralitate ireproşabilă.

— Dar ?

— Are, oricît ar fi de vioi şi vesel, o expresie de îndărătnicie în colţul gurii şi mă face să cred că e capabil de idei fixe. Mă tem că atunci cînd îşi pune ceva în cap, nimic nu-l mai poate opri. Scoţianul din el încă n-a pierit de tot. Scoţienii sînt toţi încăpăţînaţi.

— Eu, dimpotrivă, l-am găsit totdeauna maleabil şi foarte uşor de manevrat.

— Da, în lucrurile mărunte, de fiecare zi.

Cécile tăcu. Se vedea că e neplăcut impresionată, de aceea prelatul urmă, încercînd să-i abată gîndurile :

— Dealtfel, preastimată doamnă, nu trebuie să luaţi asemenea observaţii altfel decît au fost făcute. Tot ce am spus eu sînt doar impresii şi presupuneri. Sînt predicator al curţii, nu profet, nici măcar unul din cei mici. Şi chiar dacă aş avea dreptate ! Ce înseamnă încăpăţînare ? Viaţa noastră e plină de capcane şi cine cade în cea a îndărătniciei nu cade prea adînc. Sînt altele mult mai rele. Domnul von Gordon, dacă nu cumva mă înşel, e un om cu principii şi totodată nu-i plicticos şi nici pedant. Nu e greu să-ţi dai seama că a avut prilejul să cunoască lumea şi că a renunţat la prejudecăţile mărunte. E un om de alc cărui cunoştinţe aveţi nevoie. Căci eu rămîn la vechea mea convingere : duceţi o viaţă mai singuratică decît ar trebui.

— Dimpotrivă, nu îndeajuns de singuratică. Căci ceea ce se cheamă „societate" înseamnă pentru mine orice, numai bucurie şi mîngîiere nu.

— Pentru că societatea care vi se oferă e mai prejos de exigenţele dumneavoastră. Zîmbiţi, dar aşa este, preastimată doamnă. Dumneavoastră aveţi nevoie de oameni deschişi, oameni care au darul vorbirii, pentru a spune ce au de spus, nu pentru a-şi ascunde gîndurile. Şi printre aceşti oameni deschişi se numără domnul von Gordon. Aceasta este cel puţin impresia pe care mi-a făcut-o. Cultivaţi cunoştinţa cu el şi vă va dărui lumina şi bucuria a căror lipsă o simţiţi atît de dureros.

Cécile clătină din cap.

Pastorul însă îi luă mîna şi, plin de înţelegere. îi vorbi:

— Ce s-a mai întîmplat, dragă şi stimată doamnă ? Trebuie să vă alungaţi melancolia. Nu stă în puterile bisericii noastre să deschidă porţile cerului şi să facă oamenii feri-

ciți. Dar dacă avem credința cea adevărată, Mîntuitorul ne izbăvește de vină. Avem această certitudine îmbucurătoare și nu trebuie să vă lăsați chinuită de gînduri, care vă fac să vă îndoiți mereu de ea. Știu bine ce vă pricinuiește această îndoială neîntreruptă — faptul că vă simțiți, în adîncul inimii, umilită față de mii de oameni. Și umilința aceasta nu trebuie s-o pierdeți. Dar umilința în fața oamenilor e una și umilința în fața lui Dumnezeu e alta. În umilința față de Dumnezeu nu putem merge niciodată prea departe, însă în umilința față de oameni putem face mai mult decît e nevoie. Și dumneavoastră o faceți. E o trăsătură frumoasă, firește, și o caracteristică neîndoielnică a unei firi alese, aceea de a-i crede pe alții mai buni decît tine, dar dacă ascultăm prea mult de acest îndemn, cădem în greșeală și ne creăm, cu mult peste voia noastră, tot felul de prejudicii și de neajunsuri. Cu asta nu vreau să susțin trufia. Cum aș putea oare ? Trufia este răul însuși, e rădăcina a tot ce e rău, aproape mai mult decît zgîrcenia, ea i-a dus și pe îngeri la cădere. Dar între trufie și umilință există încă ceva care are dreptul la viață — curajul pur și simplu.

Se ridicaseră amîndoi și se apropiaseră de balustrada verandei, de unde priveau tăcuta lume a florilor ce se întindea în fața lor. O vreme nu vorbiră nimic. Apoi Cécile spuse :

— Curajul ! Poate că l-aș avea dacă n-aș fi cuprinsă de presimțiri tulburi. Zilele fericite ce au trecut se datoresc cărei împrejurări ? Aceleia că *el,* pe care bunătatea dumneavoastră ar vrea să mi-l știe prieten, a colindat șapte ani prin lume și a devenit un străin în propria lui țară. Gordon nu știe nimic din tragedia ce împovărează numele familiei Saint-Arnaud, și știe și mai puțin despre ceea ce a provocat-o. Dar pentru cîtă vreme încă ? Se va obișnui curînd cu viața de aici, va relua relațiile de odinioară și într-o bună zi va afla totul. Și în ziua aceea...

Aici se întrerupse și păru să șovăie o clipă dacă să continue, sau nu. Apoi, urmă totuși, din ce în ce mai agitată:

— Da, prietene, într-o zi va afla totul și în ziua aceea se va spulbera și visul frumos pe care trebuie să-l visez. Iar eu trebuie să spun că e un noroc *dacă* se spulberă. Căci dacă ar prinde cîndva viață...

— Ce-ar fi atunci, doamna mea ?

— Fiecare zi ar fi atunci plină numai de teamă și de primejdii. Căci mă urmărește o imagine pe care nu mi-o pot alunga din suflet. Ascultați-mă. Cînd eram încă la Thale, ne plimbam într-o zi, pe înserat, pe malul Bodei, Saint-Arnaud, domnul von Gordon și cu mine, discutam, ne plecam și culegeam flori, pînă ce m-a orbit deodată o lumină roșie ca para. Ridicînd ochii, am văzut că era soarele care apunea și a cărui lumină cădea printre ramurile unui mesteacăn sîngeriu de pe celălalt mal. Și-n văpaia *aceea* sta Gordon, ca mistuit în ea. Vedeți dar, aceasta e imaginea pe care o cred o prevestire și, dacă nu o prevestire, cel puțin un semn. Oh, prietene, să nu încercăm să-l reținem, nu va fi spre fericirea lui și a mea. Sînteți singurul care îmi vrea binele și, vă implor, ajutați-mă să îndrept totul pe calea cea bună. Și, mai ales, rugați-vă să scap de spaima care îmi apasă sufletul. Sînteți un slujitor al Domnului și ruga dumneavoastră trebuie să găsească ascultare.

În timp ce vorbea astfel, o cuprinsese un tremur și un neastîmpăr nervos, iar predicatorul curții, care știa că, odată ajunsă la asemenea paroxisme isterice, nu o putea ajuta decît abătîndu-i atenția spre alte lucruri sau, dacă nici asta nu ajuta, folosind o asprime aproape fără cruțare, o conduse spre locul ei și îi spuse :

— Acest preaplin al sentimentelor, multistimată doamnă, este, de fapt, într-adevăr dușmanul cel rău din suflet, de care trebuie să vă feriți. Nu e îngerul dumneavoastră cel bun, e demonul dumneavoastră. Exaltările care îmbracă haina religioasă fără a fi religioase nu sînt bine primite de Dumnezeu, ba nici măcar de papă. E un lucru de care m-am putut încredința și eu.

Tonul rece cu care rostise aceste cuvinte o făcu să tresară, dar efectul lor binefăcător, datorat întrucîtva și curiozității, era evident pentru ochiul preotului, care o scruta cu atenție. Îi cuprinse deci iar mîna, cald și binevoitor, și îi mai spuse o dată :

— Da, preastimată doamnă, nici măcar de papă, așa cum m-am putut convinge eu însumi. Vă amintiți, poate, că am fost preceptorul tînărului conte Medem, pe care apoi l-am însoțit în călătorie ? Și cu care am plecat la Roma. S-a întîmplat, pe cînd eram acolo, ca într-o zi, cînd voiam să ne ducem cu vaporul spre Terracina, să facă același drum și papa, bătrînul Grigore al XVI-lea, pe atunci trecut de șaptezeci de ani. Parcă îl văd străbătînd puntea

și îndreptîndu-se, înconjurat de slujitorii lui, spre un cort de pînză ridicat pentru el aproape de cîrmă. Abia se așezase însă, cînd o femeie, care făcea și ea drumul cu vaporul, și-a croit drum printre toți slujitorii, s-a aruncat la picioarele lui și i-a îmbrățișat genunchii. După cît se vedea, venise în oraș de la țară și implora acum, învinuindu-se fără încetare, iertarea Sfîntului Părinte. Acesta a lăsat-o un timp să strige, dar cum ea nu se mai oprea, papa s-a depărtat în cele din urmă spre balustrada vasului și a spus cu răceală și dispreț : *„Una entusiasta"* [122].

Întristată și tulburată, Cécile privea țintă în gol, se vedea însă că temerile o părăsiseră, așa că preotul îi vorbi mai departe, cu glas din ce în ce mai blînd :

— Să nu fiți supărată pe mine, multistimată doamnă, pentru că am fost cam aspru. Vă cunosc doar firea lesne schimbătoare, dar sănătoasă în fond, și de aceea sînt sigur că veți scăpa de povara care vă apasă. Doctrinele mîntuirii există și ele trebuie să fie pîinea și vinul vieții noastre. Dar aceste doctrine nu sînt nici amoniac, nici săruri care ne readuc brusc la viață oricînd ne pierdem cunoștința. În asemenea stări, nimic nu se petrece brusc, ci numai treptat, însănătoșirea spiritului se face încet, și cu cît vă va fi mai adîncă credința în moartea aducătoare de mîntuire a lui Iisus, cu atît mai mare și mai trainică vă va fi și pacea sufletului.

XIX

ÎN TIMP CE PREOTUL VORBEA astfel cu Cécile, Gordon se îndrepta fără grabă, pe celălalt mal al canalului, spre locuința lui ; după ce, în acest drum spre casă, trecuse însă de pilonii podului de cale ferată, care traversa strada, coti îndată la stînga, pe o arteră mai puțin frecventată, pentru a se putea lăsa netulburat, aici, pe Potsdamer Bahndamm, în voia gîndurilor. Neștiind nimic despre schimbarea petrecută în sufletul prietenei lui după ce el plecase de pe verandă, singurul sentiment care îl stăpînea era cel de plăcută mirare pentru că o găsise

[122] O exaltată *(it.)*.

mai bine și mai sănătoasă. Da, Cécile pe care o cunoscuse la Thale fusese o femeie frumoasă care, cu toată melancolia ei, dorea mereu să fie admirată, pe cînd Cécile pe care o revăzuse azi era o femeie veselă și luminoasă, în fața căreia plăsmuirile fanteziei lui începeau să slăbească.

„Ce să mai zic ? Cred că acum înțeleg totul. Era foarte frumoasă și foarte răsfățată și, pentru că prințul pe care, neîndoielnic, îl aștepta nu mai apărea, l-a luat pe colonel. Iar după un an a devenit nervoasă, și după încă un an, melancolică. Firește, un colonel în vîrstă predispune întotdeauna la melancolie. Dar atît și nimic mai mult. Și, în cele din urmă, nu-i vorba decît de o femeie care, ca nenumărate altele, nu e fericită, dar nici nefericită."

În timp ce-și spunea astea, ajunsese pînă în Bülowstrasse și, tocmai cînd voia să se întoarcă spre Tiergarten, făcînd un ocol pe această stradă, zări, nu prea departe, un convoi mortuar, care se îndrepta către cimitirul Sankt Matthäi. Sicriul galben acoperit de coroane era așezat într-un dric deschis, dinaintea căruia se legăna fără încetare o cruce îngustă de argint. Dricul era urmat de trăsuri, iar în urma trăsurilor pășea un numeros convoi funebru. Gordon ar fi vrut să-l ocolească, dar rușinat el însuși de această pornire, se opri, lăsînd cortegiul să treacă prin fața lui. „Nu-i bine să închizi ochii cînd vezi asemenea lucruri, și cu atît mai puțin atunci cînd fantezia ta e ocupată să înalțe castele pe nisip. Omul trăiește ca să-și împlinească datoria și apoi să moară. Și a te gîndi mereu la acest din urmă lucru înseamnă să ți-l ușurezi pe cel dintîi."

Gordon se deprinsese repede cu noua lui existență berlineză ; se mira numai că nu primise nici o scrisoare de la Liegnitz, nici chiar după ce își mai amenințase o dată sora, care întîrzia să-i răspundă. Mirarea lui nu însemna însă și supărare, căci, așa cum singur își mărturisea, nu trăise niciodată zile mai fericite. Nici chiar la Thale. Ori de cîte ori era cu putință, își vizita zilnic prietena, și, de fiecare dată, impresiile lui erau la fel de plăcute ca și cele pe care le avusese chiar de la prima lui vizită. Singurul lucru care îl nemulțumea era faptul că nu o găsea niciodată singură. La mijlocul lunii septembrie sosise în vizită sora mai mică a Cécilei, care îi fu prezentată ca „sora mea,

Kathinka". Nu i se spusese decît acest prenume. Era cu cîțiva ani mai tînără și tot foarte frumoasă, dar tare superficială, căutînd mai mult să-și facă relații decît să fie respectată. Cécile știa acest lucru și părea bucuroasă că sora ei plecase. Vizita durase ceva mai puțin de o săptămînă și nu făcuse nimănui cu adevărat plăcere. Nici lui Gordon. Acesta fu cu atît mai bucuros să o întîlnească într-o zi pe Rosa și să afle de la ea că vine destul de des la doamna și domnul Saint-Arnaud, fiind de aceea cu atît mai surprinzător că nu se întîlniseră încă pînă atunci. Lucrurile aveau să se schimbe însă, și nimeni nu dorea mai mult această schimbare decît Gordon însuși. Și așa s-a și întîmplat ; se vedeau acum des, iar cînd apărea la aceste întîlniri și bătrînul predicator, care locuia aproape, pe Linkstrasse, veselia, strîns legată de prezența Rosei, era încă și mai mare. Vorbind cu înflăcărare despre Harz și împrejurimile lui, își aducea aminte de Rosstrappe, de Hotelul Zehnpfund și de Altenbark. Colonelul era rareori de față, atît de rar, încît Gordon se dezobișnuise să mai întrebe unde e. „E la club", i se spunea de fiecare dată. Însă clubul în cauză nu era un club militar, ci un club al marii finanțe, unde se juca biliard, *skat* și *hombre,* cu o seriozitate aproape științifică. Numai mizele aveau o mărime cu totul neștiințifică.

Pe lîngă Rosa, îl mai lămurea în legătură cu aceste incorectitudini mai mari sau mai mici și bătrînul predicator, cînd mergeau împreună spre casă. O făcea de cele mai multe ori cu rezervă și discreție, era însă totuși îndeajuns de limpede pentru ca Gordon să considere că nimerise mai bine decît bănuise, folosind, pe jumătate în glumă, în lungul postscriptum către sora lui, cuvîntul „colonel-cartofor". Auzind asemenea lucruri, cel dintîi sentiment pe care îl încerca sincer, de fiecare dată, era compasiunea pentru Cécile, dar, datorită unui egoism ușor de înțeles, acest simțămînt nu dura niciodată. Saint-Arnaud nu se afla acolo, nimic altceva nu era mai important, nimic nu era mai hotărîtor, căci nici privirile și nici observațiile lui ironice nu mai puteau tulbura fericirea de a fi împreună.

Da, acele zile de septembrie erau pline de cele mai luminoase îndemnuri, iar bilețelele în versuri sau proză trimise de Gordon Cécilei aproape în fiecare dimineață, fie pentru a-i da bună ziua, fie pentru a-i spune ceva măgulitor, sporeau, firește, fericirea acelor zile. La rîndul lui,

Saint-Arnaud se obișnuise să vadă aceste bilețele la micul dejun și renunță foarte curînd să mai ia în seamă asemenea „poezii sub clar de lună". Rîdea doar, minunîndu-se „pentru cîte mai au oamenii timp". Cécile însăși, plină de neîncredere în ortografia ei, răspundea numai arareori, arătîndu-se astfel mai timidă și mai reținută decît ar fi fost nevoie, întrucît Gordon ajunsese destul de departe pentru a vedea chiar și în greșelile de ortografie — dacă ele ar fi apărut cu adevărat — numai dovada unor noi virtuți și calități.

XX

TRECUSERĂ ASTFEL PATRU SĂPTĂmîni, iar într-una din ultimele zile de septembrie Gordon primi o invitație cu următorul conținut :

Colonelul von Saint-Arnaud și soția au onoarea să invite pe domnul von Leslie-Gordon la dejun, în ziua de 4 octombrie, ora 5. Ținuta obișnuită. V.r.s.v. [123].

Gordon acceptase și aștepta, nu fără curiozitate, să cunoască mai îndeaproape cercul de cunoștințe al familiei Saint-Arnaud. Cei pe care îi văzuse pînă atunci, în afară de pastorul Dörffel, nu aveau nimic deosebit, erau oameni destul de ciudați, care se distingeau întotdeauna prin numele și prin poziția lor în societate, dar prea puțin prin inteligență, și încă și mai puțin prin amabilitate. Erau aproape toți frondeuri, reprezentanți ai unei opoziții *quand même*[124], la adresa armatei și guvernului și uneori chiar și la adresa dinastiei Hohenzollern. Saint-Arnaud tolera acest ton, fără să-l adopte, dar faptul în sine că îl îngăduia era pentru Gordon o dovadă mai mult că ceea ce îl îndemnase sau poate chiar îl silise pe colonel să demisioneze nu fusese o poveste de duel obișnuită. Se petrecuse cu siguranță atunci și ceva ieșit din comun.

Și iată că veni ziua de 4 octombrie.

[123] Formulă semnificînd : vă rugăm să răspundeți.
[124] Orice ar fi *(fr.)*.

Oricît de punctual sosise, Gordon găsi acolo pe toţi cei invitaţi, dintre care lipsea, însă, spre părerea lui de rău, tocmai pastorul. După ce o salutase pe Cécile şi îi spusese cîteva cuvinte, fu prezentat celorlalţi oaspeţi pe care nu-i cunoştea încă. Cel dintîi, ţinînd seama de rang, fu generalul von Rossow, un bărbat cu umerii ridicaţi, cu mustaţa subţire şi cioc şi mai subţire, cu pielea brună şi pometi roşii, proeminenţi ; după Rossow urmară; von Kraczinski, colonel în Ministerul de Război şi polono-catolic, consilierul intim Hedemeyer, costeliv, cu nas ascuţit, un tip plin de sine, consilierul sanitar Wandelstern, adversar fanatic al lui Schweninger [125], şi doamna baroană von Snatterlöw. Gordon se înclină într-o parte şi într-alta, pînă în clipa cînd o zări pe Rosa, de care se apropie numaidecît.

— Sper că vom sta alături...

— Să dea Dumnezeu !

Gordon se îndreptă apoi iar spre Cécile pentru a-i explica, pe cît posibil, unele neclarităţi ce-i fuseseră reproşate cu privire la biletul lui din dimineaţa precedentă.

— Am prostul obicei, încheie el, să vorbesc în aluzii şi să mă refer la lucruri pe care le cunoaşte abia un om din zece şi, care, în consecinţă, sînt greu de înţeles.

Cécile rise.

— Ce bun sînteţi trecînd atît de uşor peste adevărata cauză şi învinuindu-vă singur. Ştiţi cel mai bine că sînt cu totul ignorantă. Iar acum sînt prea bătrînă ca să mai învăţ. Nu-i aşa că sînt prea bătrînă ?

În clipa aceea se deschiseseră canaturile uşii şi Gordon nu mai spuse nimic, deoarece îl văzuse pe generalul von Rossow venind spre Cécile pentru a-i oferi braţul. Kraczinski, Hedemeyer, Wandelstern şi alţi cîţiva veneau din urmă, cu sau fără doamne.

Locurile erau fixate în aşa fel încît Gordon se afla aşezat între Rosa şi baroană.

— Salvaţi, şopti Rosa.

— Condamnaţi, răspunse el cu o privire piezişă înspre baroană, o doamnă de patruzeci şi nouă de ani, cu pieptul proieminent, cu cîrlionţi şi cu nas de vultur, care, nemulţumită de şoaptele dintre Gordon şi Rosa, îi întorsese

[125] Ernst Schweninger (1850—1924), medicul curant al lui Bismarck.

ostentativ spatele primului, îndreptîndu-se spre celălalt vecin de masă. Își lua astfel, după cum credea, „revanșa".

Revanșa nu fu însă de lungă durată și încă înainte de a li se oferi tava cu vinul de Tokai, începu să vorbească, după obiceiul ei, cît se poate de energic, spunînd cu un glas de alto aproape bărbătesc :

— Ați fost în Persia, domnule von Gordon. Se vorbește azi atît de mult despre civilizația persană, mai ales după cuprinzătoarele traduceri ale baronului Schack[126] (acum contele Schack), un văr al defunctului meu soț. Nu-mi pot închipui însă că civilizația aceasta are o mare însemnătate, cînd mă gîndesc că miniștrii Persiei au sacrificat cu mîna lor, aici, în palatul regal — obligați, firește, de datini —, un întreg șir de berbeci și și-au șters apoi cuțitele de draperii.

— Cred că e o exagerare, doamnă baroană.

— Nu aveți cîtuși de puțin dreptate, domnule von Gordon. Urăsc exagerările și ceea ce spun e oficial. Dealtfel, mă înțelegeți greșit. Nu mă număr printre oamenii care, plini de cel mai zelos devotament, consideră odată pentru totdeauna draperiile palatului regal sacrosancte. Dimpotrivă, urăsc loialitatea prost înțeleasă. Un cuget liber este singurul lucru bun, ca și singurul lucru potrivit. Servilismul și mentalitatea meschină sînt în ochii mei nedemne și odioase. Odată pentru totdeauna. Iubesc însă decența și buna-cuviință, iar ștergerea cuțitelor pline de sînge pe draperii albastre de atlaz, indiferent dacă această oroare se petrece sau nu în palate regale, e un act de sălbăticie, pe care l-aș numi aproape imoral, în orice caz mai imoral decît multe altele considerate ca atare. Căci, în nici un alt domeniu, nu există păreri atît de diferite ca tocmai în acesta. Cred că, vorbind astfel, nu risc să fiu greșit înțeleasă, deoarece mă adresez unui om care și-a putut da singur seamă, în mii de nuanțe, de felul cum variază concepțiile morale în funcție de rasă, de condițiile solului și de climă. Mă înșel sau, dimpotrivă, pot fi sigură de aprobarea dumneavoastră ?

— Pe deplin, zise Gordon, profitînd totuși de pauza pe care i-o prilejuise apariția unei bucăți de pește în far-

[126] Adolf Friedrich von Schack (1815—1894), traducător din literatura orientală.

furia baroanei, pentru a-i şopti Rosei : Emancipată de cea mai pură rasă. Groaznic.

La celălalt capăt al mesei se serveau, în loc de calcan, păstrăvi, iar Cécile, care reuşise să se elibereze pentru o clipă de al doilea vecin al ei, consilierul, mereu ironic, îi spuse peste masă lui Gordon :

— Luaţi neapărat din păstrăvi, domnule von Gordon. Sînt ca un fel de amintire din Altenbrak. Căci de la păstrăv pînă la grindel — cel puţin aşa ne-a asigurat bătrînul pastor — nu mai e decît un pas.

Rosa, căreia îi fusese adresat în egală măsură îndemnul, dădea aprobator din cap. Generalul von Rossow însă prinse cuvîntul din zbor şi observă cu glas hîrîit, ca de comandă:

— Numai *un* pas aţi spus, preastimată doamnă. Ei bine, fie ! Însă, iertaţi-mă, există paşi mari şi paşi mici, iar acesta este pur şi simplu un pas gigantic. Am fost anul trecut la Harzburg ; preţuri scandaloase, praf şi vînt şi, firește, grindei. Slabă desfătare, întrecută doar de incomoditatea şi de osteneala pe care ţi le pricinuieşte. Urmează imediat după anghinare, la fel de plicticoasă şi la fel de searbădă. Şi pentru a cunoaşte această desfătare îndoielnică, am urcat pe Burgberg, pe o temperatură de douăzeci şi patru de grade Réaumur !

— Şi aţi cerut să vi se servească grindeii în aer liber, rîse Saint-Arnaud. Aafră, şi poate chiar lîngă stîlpul cel mare cu inscripţia devenită celebră : „Noi *nu* mergem la Canossa". Şi ne ducem *totuşi*.

— Şi ne ducem chiar şi mai departe, interveni consilierul, care, pus pe linie moartă încă de pe vremea lui Mühler [127], luase parte ca pamfletar la lupta pentru cultură [128], ce începuse curînd după aceea, fără a reuşi să-şi recucerească însă poziţiile, deşi îl linguşea constant pe Falk[129]. Da, chiar şi mai departe.

Vorbind astfel, îşi scoase ochelarii cu rame de aur, cu intenţia de a-i curăţa, aşa cum îi era obiceiul cînd avea

[127] Heinrich von Mühler (1813—1874), ministru al culturii în Prusia.

[128] Denumire dată încercării făcute de Bismarck şi de guvernul Prusiei de a înlătura influenţa bisericii catolice şi a partidului centrist (1872—1878). Măsurile neavînd succes, din 1878 Bismarck a căutat să se reconcilieze cu Vaticanul.

[129] Adalbert von Falk (1827—1900), ministru al culturii în perioada luptei pentru cultură.

de gînd să izbucnească într-un atac vehement. Zeii se împotrivirăînsă acestei încercări, căci brațul sting al ochelarilor se agățase într-o bucluşoară a perucii lui blonde, de unde nu voia să mai iasă. Într-o situație capilară mai fericită şi mai sigură, ar fi procedat, în ciuda oricărei împotriviri din partea părului, cu acea „energie" care făcuse şapte ani la rînd conținutul şi programul pamfletelor sale ; lipsindu-i însă această siguranță, se văzu nevoit să țină seama şi *aici* de împrejurări şi să renunțe la o acțiune necruțătoare, care i-ar fi dezvăluit tocmai punctul cel mai vulnerabil. În cele din urmă, brațul de ochelari fu scos din perucă şi, cu o liniște care-l trăda pe omul de lume, îşi reluă fraza şi spuse :

— Da, doamnelor şi domnilor, mergem chiar mai departe. Adică pînă la Roma. Acestea sînt urmările firești ale lipsei de principii sau, ceea ce e acelaşi lucru, ale unei politici de azi pe mîine, de legislație ad-hoc. Şi urăsc asta.

Baroana, care se credea citată prin această expresie, aplaudă cu cele două degete arătătoare.

— Urăsc asta, repetă consilierul, înclinîndu-se către doamna von Snatterlöw, mai mult chiar, o disprețuiesc. Nu sîntem un popor căruia natura şi istoria sa i-ar îngădui să suporte un dalai-lama, şi totuşi îl avem. Avem un dalai-lama, ale cărui creații, ca să nu zic producții, le idolatrizăm cu un fel de frenezie. Ca să nu lungesc vorba, ne complacem într-o idolatrie şi o sacrificare fără de sfîrşit. Şi ceea ce sacrificăm mai lesne este libertatea opiniilor, deşi printre noi, cei mai vîrstnici, nu e nimeni care să nu se fi înflăcărat odată cu Herwegh [130] pentru „bătaia de aripi a sufletului liber". Cît de bine sună ! Avem însă această bătaie de aripi ? Avem acest suflet liber ? Nu şi iarăşi nu. Sîntem mai departe decît oricînd de a le avea. Ceea ce avem se numeşte omnipotență. Nu a statului, pe care ar fi cît se poate de just nu numai să o acceptăm, ci să şi o glorificăm, ci omnipotența unui singur individ. Nu rostesc nici un nume. Un lucru e însă sigur : se înregistrează abuzuri, abuzuri în toate direcțiile, şi cîte abuzuri, atîtea greşeli. Desigur, cine a fost decenii de-a rîndul, direct sau indirect, aproape de aceste lucruri şi-a dat seama de ceea ce va veni, şi inima lui sîngera de mult din cauza unui sistem de tocmeală şi de minimali-

[130] Georg Herwegh (1817—1875), poet german.

zare a marilor probleme. Unde erau însă rădăcinile ? Unde începutul ? Începutul s-a făcut atunci cînd, neţinîndu-se seama de cuvintele înţelepte ale lui Arnim[131], i s-a adus învinuirea de înaltă trădare, numai pentru că lipseau o scrisoare şi un jilţ de răchită împletită. Ceea ce lipsea nu era însă scrisoarea şi nici jilţul, ci pur şi simplu supunerea. Şi lipsa supunerii înseamnă pierzanie. Arnim a avut curajul opiniei sale, atît şi nimic mai mult, aceasta i-a fost crima, numai aceasta. Dar, domnii mei, dacă ajungem ca în Prusia orice opinie liberă să fie considerată ca o înaltă trădare, atunci sîntem toţi trădători, toţi fără excepţie. E de mirare că Falk a scăpat atît de uşor, el a fost singurul care a înţeles situaţia disperată a ţării, singurul care ar fi putut să o salveze. Noi *nu* mergem la Canossa ! O, nu, nu mergem, ci fugim, alergăm şi gonim spre ţintă, ca să predăm duşmanului nostru de moarte, de dragul unei cauze oarecare la ordinea zilei, şi care e mereu altă, marea cauză vitală a statului. Iar această mare cauză vitală este libertatea noastră protestantă, libertatea spiritului !

Baroana era cuprinsă de frenezie şi se însufleţi într-atît, încît îi trimise o bezea.

— În sănătatea dumneavoastră, domnule consilier ! În sănătatea dumneavoastră şi a libertăţii spiritului !

Cîţiva dintre cei aşezaţi în imediata apropiere se alăturară şi ei, şi s-ar fi ajuns foarte probabil la un toast general, dacă n-ar fi intervenit, destul de neaşteptat, bătrînul general. Începutul discursului său avu, ce-i drept, soarta să nu fie auzit, dar, mai mult furios decît intimidat din această pricină, generalul îşi ridică glasul cît putu de tare şi nu se linişti decît după ce îi sili pe toţi să-i dea ascultare.

— Vorbiţi despre libertatea spiritului, dragul meu Hedemeyer. Ei bine, fie ! Dar să nu-i dăm mai multă importanţă decît are. Sîntem între noi (şi aruncă o privire spre Gordon), pot spune, *sper*, că sîntem între noi, de aceea putem recunoaşte că libertatea spiritului protestantă e vorbă goală.

— Daţi-mi voie... interveni Hedemeyer.

[131] Harry von Arnim (1824—1881), adversar al lui Bismarck. A fost acuzat de sustragerea unor documente.

— Vă rog să binevoiţi a nu mă întrerupe, vorbi mai departe generalul, luîndu-şi un aer de superioritate. Dumneavoastră aţi vorbit, acum vorbesc *eu*. Fostul dumneavoastră Falk, şi-l numesc cu bună-ştiinţă *al dumneavoastră*, a fost bine intenţionat, nu se îndoieşte nimeni. Dar, *pourquoi tant de bruit pour une omellette...* ? [132]

Toţi rîseră, căci tocmai în acea clipă generalului i se prezenta platoul cu legume garnisit cu bucăţi de omletă aşezate una lîngă alta.

Acesta, de obicei extrem de sensibil în asemenea împrejurări, acceptă cu umor veselia destul de prelungită şi repetă, ţinînd triumfător în aer, una din felii :

— *Pour une omelette...* Da, cîţi oameni credeţi dumneavoastră, dragul meu Hedemeyer, că se interesează cu adevărat de această aşa-numită problemă-Canossa ? Nu prea mulţi. Vă garantez. Pe cuvîntul meu. Îţi poţi da seama totuşi de unele lucruri, fără să aparţii neapărat sau, iertare, fără să fi aparţinut acestui cult. Berlinul are treizeci de biserici protestante şi în fiecare dintre ele se adună în fiecare duminică cîteva sute de oameni ; cîţiva în plus sau în minus nu mai contează. În biserica „Pepene“ [133] am numărat o dată cinci, iar cînd e foarte frig sînt şi mai puţini. Şi aceasta, dragul meu Hedemeyer, e tocmai ceea ce numesc *eu* libertatea protestantă a spiritului. Ne putem duce la biserică şi putem să *nu* ne ducem la biserică, şi fiecare îşi găseşte mîntuirea în felul lui. Da, dragi prieteni, aşa a fost întotdeauna în Prusia şi aşa va rămîne, cu toată vorbăria despre Canossa. Interesul merge totdeauna mînă în mînă cu frica, iar frica nu se vede încă. Oricum, nu e o problemă de care să depindă lumea, sau măcar statul. Statul depinde de cu totul altceva. „Lumea nu se sprijină mai sigur pe umerii lui Atlas decît se sprijină statul prusian pe umerii armatei sale...“, spunea regele Frederic, şi acesta este miezul problemei. Aici, doamnelor şi domnilor, e vorba de viaţă şi de moarte. Oamenii care prezintă importanţă sînt subofiţerul, caporalul, nu paracliserul şi învăţătorul ; important este ofiţerul de stat-major, nu consilierul consistorial. Şi vedeţi, vă rog, în jurul dumneavoastră cum se procedează acum şi cu cîte greşeli şi cu cîte prejudicii se fac numirile în posturi importante.

[132] De ce atîta zgomot pentru o omletă ? *(Fr.)*
[133] Denumire populară a bisericii Sfînta Treime din Berlin.

Adică, de la general-maior în sus. Tot ceea ce e denumit în aceste situații „punct de vedere superior" nu e decît prostie, sau îndărătnicie, sau bun-plac. Iar în unele cazuri, șleahtă sau clică.

— Vă gîndiți la...

— Cabinet, pur și simplu. Nu am nici un motiv să mă stăpînesc și să-mi pun lacăt la gură. Mă gîndesc la cabinet, care pare că și-a asumat sarcina de a rupe cu tradițiile armatei. Iar cînd vorbesc de armată, vorbesc firește de armata de pe vremea lui Frederic. Ce ne lipsește azi și ce ne trebuie ca pîinea caldă sînt vechile familii și vechile nume din provinciile aflate la temelia statului. Însă nu străini...

Kraczinski, care avea doi frați în armata rusă și un al treilea în armata austriacă, zîmbea cu superioritatea omului din Ministerul de Război. Rossow însă continuă :

— Șeful, cu toată vechea lui noblețe livoniană, pe care aș mai accepta-o, este, din punctul meu de vedere, un *homo novus* [134], un adept al nefericitei concepții cu privire la semnificația intelectuală a ofițerimii. Nerozii. Știința și talentul nu fac decît rău, pentru că încurajează trufia. Asemenea fleacuri sînt bune pentru profesori, pentru avocați și flecari, și mai ales pentru toți cei ce își spun azi „parlamentari". Ce folosae aduc ei însă statului ? El are nevoie de altceva. Ceea ce conteză este mentalitatea, este sentimentul de apartenență la patria-mamă, pe care nu-l au decît cei ce au fost prezenți la Cremmer-Damm [135] și la Ketzer-Angermünde [136]. E un lucru care se uită azi, și se uită într-un mod pe care nu-l înțeleg deloc. Căci disciplina, într-un sens mai înalt, nu e decît o problemă de loialitate. Iar Hohenzollernii o știu și ei. Dar pentru că nu e prea place să vorbească și pentru că sînt prea modești și își închipuie mereu că domnii de la masa verde (și armata are și ea masa ei verde) sînt mai pricepuți, se lasă convinși și duși de nas. Situația e jalnică. Și ce e mai rău e că nu se poate schimba nimic. Napoleon nu putea da singur toate bătăliile, iar Hohenzollernii nu-și pot băga personal nasul în toate colțurile administrației. Aici e buba, iubite domnule consilier. Aici, și numai aici. Canossa încolo, Ca-

[134] Om nou (lat.).

[135], [136] Numele unor localități unde au avut loc bătălii în 1412 și 1420, pentru supunerea nobilimii din Marca Brandenburg.

nossa încoace, libertatea presei, libertatea cuvîntului, libertatea conştiinţei, toate sînt prostii, un balast din care avem prea mult şi nu prea puţin.

Cécile privea în jos, stînjenită. Cunoştea de multă vreme elocvenţa aceasta dictată de nemulţumire, dar în alte împrejurări o considerase întotdeauna numai ca inutilă şi nu ca deosebit de supărătoare. Azi însă o făcea să sufere, pentru că vedea ce se petrece în sufletul lui Gordon la auzul acestor fraze umflate. Şi Saint-Arnaud simţea la fel, de aceea crezu că e mai bine să îndrume el discuţia, pornind cu abilitate de la cuvintele lui Rossow despre „rolul vechilor familii", pentru a ajunge la neamul Gordonilor care, de la Războiul de treizeci de ani, şi în orice caz de la *Wallenstein* al lui Schiller, „ne aparţin ca bunul cel mai de preţ". Colonelul Gordon, comandatul cetăţii Eger, se numără printre cele mai luminoase figuri din întreaga piesă, iar el, Saint-Arnaud, crede că are dreptul să spună că virtuţile acestui personaj sînt întrupate toate în noul prieten al casei sale. De aceea, ridică paharul în cinstea iubitului său oaspete, domnul von Gordon.

Gordon, care ştia că răspunsul prompt este cea mai bună şi, în orice caz, cea mai uşoară formă de mulţumire, luă cuvîntul imediat după toast şi, după ce făcuse în glumă o comparaţie între „colonelul Saint-Arnaud din 4 Octombrie" şi „generalul Saint-Arnaud din 2 Decembrie" [137], omagiind în persoana Cécilei raza de lumină care ştersese deosebirea dintre ei, ceru voie să închine în sănătatea amabilelor gazde.

Toastul său fu cît se poate de bine primit, cu cel mai mare entuziasm însă de către baroană, care, firește, nu putea lăsa să treacă acest prilej fără a vorbi de întîlnirea ei în vara precedentă, la Ragaz, în timpul unei plimbări, cu împărăteasa Eugenia [138], „o femeie care, dacă ar fi avut *ea* puterea în mînă şi nu ştrengarul ei de bărbat, ar fi guvernat cu totul altfel Franţa şi, în orice caz, ar fi apărat-o mai bărbăteşte şi foarte probabil ar fi salvat-o".

Curînd după aceste cuvinte se ridicară de la masă, iar o clipă mai tîrziu, după ce întreaga parte bărbătească, cu excepţia lui Saint-Arnaud, rămas cu doamnele, se retră-

[137] Jacques Leroy de Saint-Arnaud (1796—1854) a condus pregătirile ce au dus la lovitura de stat a lui Ludovic Napoleon din 2 decembrie 1852.

[138] Soţia lui Napoleon al III-lea.

sese în camera de fumat, generalul von Rossow — care, cu treizeci de ani în urmă, pe cînd era căpitan în Regimentul Alexandru, ţinuse la popotă o conferinţă cu foarte puţini auditori despre „2 Decembrie" — redeschise discuţia despre Saint-Arnaud şi spuse, în timp ce dădea pe gît, cu o repeziciune care părea aproape fermecătoare, al treilea pahar de Chartreuse :

— În ceea ce priveşte comparaţia dumneavoastră, stimate domnule von Gordon, sau, dacă vreţi, paralela dumneavoastră, e drept, Saint-Arnaud de atunci şi cel de azi pot fi comparaţi, la nevoie, iar eu vă mărturisesc fără multă vorbă că *nici* cu al nostru nu e prea uşor să te înţelegi. Şi el e, dacă mă gîndesc bine, adînc convins în privinţa lipsei de însemnătate a individului luat în parte, iar faptul că iubeşte jocul de cărţi, ca şi renumitul său omonim, vă este probabil cunoscut. Dar generalul napoleonean, cel care a înfăptuit în anul '51 totul, îi era superior. Un om şi jumătate, pe cinstea mea. Şi pe deasupra, *filou comme il faut* [139]. Aşa stînd lucrurile, frumoasa noastră Cécile nu se bucură cînd se vorbeşte despre această identitate de nume — lucru care nu aveaţi de unde să-l ştiţi. Saint-Arnaud însă e mîndru de ea. Şi are şi de ce. Dacă vor veni vremuri mai grele, şi asta nu se ştie niciodată, s-ar putea ridica iar. Talentul nu-i lipseşte. Priviţi cu ce aer de faun vorbeşte micuţei şi rubicondei domnişoare. Pictoriţă, nu-i aşa ? Cum o cheamă ?

— Domnişoara Rosa Hexel.

— Cu x [140] ?

— Da, domnule general.

— Ei, se potriveşte. Dar să nu ne amestecăm. Dealtfel, uite că vine iar tava cu Chartreuse. Nu pot decît să vi-o recomand.

La ora nouă, oaspeţii se pregătiră de plecare. Se adunaseră toţi în vestibul şi Cécile o întrebă pe Rosa dacă nu vrea ca valetul să-i aducă o trăsură. Pictoriţa mulţumi şi îi spuse că domnul von Gordon o va însoţi pînă la piaţă, iar de acolo va lua tramvaiul cu cai.

[139] Şarlatan onorabil *(fr.)*.
[140] Joc de cuvinte. *Hexe* — vrăjitoare în limba germană.

Jos, în stradă, Gordon îi oferi brațul și îi spuse :

— Adevărat, numai pînă la piață ? Și numai pînă la tramvai ?

— O, da' de unde ! rîse Rosa. Așa credeți ? Nu scăpați atît de ușor. Trebuie să mă duceți pînă acasă, în Engel-Ufer, nu vă scutesc de nici un pas. N-ați văzut însă ce mutre au făcut numai cît v-am rostit numele ? Consilierul intim și-a înălțat capul, de parcă ar fi simțit urma unui vînat. Nu trebuie ca bîrfitorii să aibă viața prea ușoară. Și bîrfitori sînt cu toții, întreaga societate.

— Mă tem că așa stau lucrurile. Și totuși, luați în mare, nu se prezintă rău, nu sînt proști.

— Nu, proști nu.

— Și nici neinteresanți.

— Nu, nici neinteresanți. Și *au fond*, totuși. Fac oarecare impresie și nu vorbesc nici prea rău. Dar ce rămîne din vorbele lor ? Cronică de scandal, mici răutăți, mărturisirea cîtorva amărăciuni. Și fiecare dintre ei are cîte o nenorocită de marotă. Cel mai înțelept dintre ei rămîne tot Saint-Arnaud, care îi privește de sus și rîde. Dar bătrînul general ! Nu mă pricep deloc la politică și încă și mai puțin la armată, dar cînd cineva vrea să mă convingă cu tot dinadinsul că un general înțelept ca Müller nu e decît o calamitate națională, al cărui nume nici nu poate fi rostit alături de cel al lui Hampel von Hampelshausen, cine vrea să mă convingă de asta, zic, un asemenea om nu mai există pentru mine, iar dacă ar trebui totuși să-l găsesc interesant, sînt gata, ce-i drept, să o fac, dar nu mă întreba cum.

— Ia te uită ! Domnișoară Rosa, aruncați scîntei ca un foc de artificii.

— Asta și sînt. Și cînd vorbesc de consilierul acela intim nu arunc numai scîntei, ci și șuier ca un șarpe, ca un șarpe din artificii, se înțelege.

— Și totuși, multe din cele spuse de el erau adevărate.

— Poate da ; dar și poate nu. Nu mă pricep. Cinstite însă nu erau în nici un caz. E un om rău, frivol, cinic și nici o femeie, fie ea și Suzana cea castă [141], nu poate sta o clipă lîngă el fără a fi expusă la o necuviință. Pentru el, „libertatea protestantă" înseamnă libertățile pe care și

[141] Aluzie la un personaj biblic.

le permite, oricum destule. Tot liberalismul lui nu e decît libertinaj, nimic altceva. E un adevărat noroc că a fost înlăturat. Scrie acum, firește sub pseudonim, o nouă broșură. Nu neg că e amuzant, dar Saint-Arnaud ar putea face altceva mai bun decît să-i acorde atenție și să-l așeze alături de frumoasa noastră Cécile. Sper că ea nu face decît să-l suporte. Însă și asta e prea mult. Consilierul ar trebui să treacă la mahomedanism și să se facă explorator în Africa. Acolo îi e locul. Și cam așa ceva are să i se întîmple.

Gordon rîdea.

— Bravo, domnișoară Rosa ! Mai lipsește dintre oaspeți numai doamna Snatterlöw.

— Despre care mă voi feri să vorbesc. Ați stat doar, stimate domn von Gordon, două ceasuri încheiate lîngă ea, în mare intimitate. Și am văzut eu bine cum vă lua de fiecare dată de braț și îl strîngea în chip de aprobare. Te face în general să te gîndești la o expertă în masaje.

— Și Cécile ?

— A, biata femeie ! Cred că nici în ce o privește lucrurile nu merg chiar cum ar trebui. Frumusețea e o primejdie, încă din primii ani ai tinereții ; nu că aș vorbi din experiență, de asta am fost ferită. Dar Cécile e bună și frumoasă și e tare păcat pentru ea. Dea Domnul să se sfîrșească totul cu bine.

XXI

ERA TÎRZIU, ȘI PAZNICUL ÎȘI făcea obișnuitul rond pe Lennéstrasse, cînd Gordon ajunse în fața casei lui. Rosa vorbise aproape fără întrerupere în tot timpul drumului, cel mai mult despre Saint-Arnaud, la care revenise în repetate rînduri și cu oarecare simpatie. „Lasă mult de dorit, și n-aș vrea să-l am ca dușman și aproape tot atît de puțin ca prieten. Rămîne, totuși, cel mai bun pentru că e cel mai cinstit. În afară de biata lui soție, firește. Chiar ieri s-a vorbit despre el la familia Grolman, dacă nu tocmai cu respect, cel puțin cu compătimire. A fost o nenorocire faptul că a trebuit să demisioneze. Dacă ar fi rămas în armată, totul ar fi fost bine, sau ar fi putut fi iar bine. Acum e înăcrit, dușmănește ce a idola-

trizat odinioară, și a trecut în rîndul zeflemiștilor. E o poziție neprielnică. Saint-Arnaud era soldat cu trup și suflet și își iubea meseria. Acum nu are ce face, își pierde vremea la Tatter sau se duce la club. Da, aproape poți spune că trăiește la club. Înainte de masă citește ziarele, după-masă joacă vist sau biliard. Sună foarte nevinovat, dar, așa cum știți poate, e vorba de sume care pentru noi înseamnă o avere."

Gordon urmărise fiecare cuvînt și pusese întrebări despre *ceea ce* îl interesa mai mult decît orice : modul de viață și relațiile dintre cei doi soți. Răspunsul pe care îl primise însă nu era de fapt decît confirmarea celor observate de el însuși încă din zilele de vară din Harz. „Da, încheiase Rosa, în ce privește relațiile lui cu Cécile n-am nimic bun de spus. Uneori, firește, are zile în care e prevenitor și plin de atenții, și atunci ești aproape gata să crezi că o iubește. Ce înseamnă însă iubirea pentru oameni ca Saint-Arnaud ? Și *dacă* ar fi vorba de iubire, ca să-i spunem așa, o iubește numai pentru că e proprietatea lui, pentru că socotește, cu trufie și egoism, că e un drept al lui și pentru că e mîndru să aibă o soție frumoasă. În realitate a rămas, însă, un holtei bătrîn, capricios și egoist, mult mai capricios decît Cécile însăși. Sărmana de ea și-a descărcat nu demult inima față de mine. «Mă ține de mînă un sfert de ceas — mi-a mărturisit Cécile — și nu mai știe ce vorbe frumoase să-mi spună, și îndată după aceea pleacă de lîngă mine fără un semn de rămas bun, și uită timp de trei zile că are o soție»."

Aceste cuvinte, și multe altele se învîrteau prin mintea lui Gordon după ce se întorsese acasă ; i se părea că aude însă mai ales cuvintele rostite de Rosa chiar la începutul discuției lor : „Dele Domnul să se sfîrșească totul bine !"

Se sculase devreme și își bea cafeaua ; împinse însă în lături ziarele înmînate de gazdă. Cu toate că se simțea bine, n-avea chef de citit și se gîndea mereu, ca și mai înainte, la ceea ce îi adusese ziua din ajun. Ferestrele erau deschise și privirea îi aluneca afară, înspre Tiergarten. O ceață subțire, străvezie în soarele de dimineață, plutea peste vîrfurile copacilor care, deși toamna era tîrzie, abia aveau cîte o frunză galbenă ; cu o zi înainte suflase vîntul și puținele pete galbene și roșii, amestecate pînă atunci prin

frunziș, zăceau acum sub copaci, formînd desene vii pe covorul pajiștii. Din vreme în vreme trecea pe stradă cîte o saca ; în rest, era liniște, atît de multă liniște, încît Gordon auzea cum cad castanele și cum ies plesnind din coajă.

Îl cuprindea un sentiment de mulțumire, din ce în ce mai puternic. „Cred că sînt atît de fericit pentru că mă aflu iar în patrie. Unde nu am fost ? Dar asemenea clipe nu poți avea decît acasă."

Întorcîndu-se de la fereastră, auzi limpede că afară, pe coridor, se vorbea.

— Domnul trebuie să semneze.

Și în clipa următoare intră poștașul. Aducea cărți poștale și reclame comerciale, iar recomandata, de a cărei primire trebuia să semneze, era îndelung așteptata scrisoare de la sora sa Clothilde.

„În sfîrșit !"

Gordon se așează în balansoarul de lîngă fereastră, pentru a citi acolo *con amore* [142].

Dragul meu Roby, a doua ta scrisoare, în care te plîngi de tăcerea mea, am primit-o odată cu prima. Le-am găsit pe amîndouă aici alaltăieri seară, cînd m-am întors în dragul meu Liegnitz, după ce am peregrinat prin lume. Scrisoarea ta din Thale mi-a fost trimisă, fireşte, la Johannesbad și apoi, pentru că nu m-a mai găsit acolo, mai departe, la Partenkirchen. În acest din urmă loc a ajuns mai devreme decît noi (noi *fiind familia Kramsta și eu), ceea ce a determinat poșta din Partenkirchen să trimită scrisoarea ta înapoi la Liegnitz. Și a stat aici două luni încheiate. Vezi deci că sînt în afară de orice vină.*

De cînd ai fost acasă, am avut parte de o mulțime de evenimente : tînăra Kramsta s-a logodi cu un ofițer, Helene Rothkirch a devenit doamnă de onoare pe lîngă prințesa Alexandrine, iar bătrînul Zedlitz s-a căsătorit din nou. Și apoi — călătoria acum încheiată, cu sutele ei de cunoștințe și impresii ! Dar mă voi feri să-ți vorbesc pe larg despre Berchtesgaden și despre Watzmann, întîi pentru că opt mii de picioare [143] *nu pot însemna mult pentru tine, și apoi pentru că presupun că tinerii cavaleri care cer în-*

[142] Cu drag și plăcere (*ital.*).
[143] Aproximativ 2500 m.

formații despre o frumoasă adorată preferă să le vorbești despre ea, și nu despre Watzmann.

Gordon rîse : „Clothilde, din cap pînă-n picioare. Și cîtă dreptate are !"

...Prin urmare, doamna și domnul Saint-Arnaud. Adevărul e că îi cunoaștem aici foarte bine sau, cel puțin, faptele care au făcut la vremea lor să se vorbească mult de ei. N-au fost lucruri prea bune, dar ceea ce te poate consola e că, la urma urmei, n-au fost nici prea rele.

Saint-Arnaud era locotent-colonel de gardă, ofițer foarte capabil și necăsătorit, ceea ce e totdeauna bine. Era un om de viitor. Sînt patru ani de cînd a fost făcut colonel și i s-a dat comanda unui regiment din Silezia Superioară. Numele garnizoanei l-a uitat ; dealtfel, n-are nici o însemnătate pentru ceea ce urmează. Colonelul locuia în casa doamnei von Zacha, rămasă văduvă, mai corect, Woronesch von Zacha, în al cărei simplu nume răsună armonios, după cum cred că remarci, o întreagă lume slavă. Doamna von Zacha fusese o frumusețe celebră ; fiica ei Cécile era încă. Oricum, așa i s-a părut colonelului, care s-a logodit cu ea. Poate numai și pentru că se plictisea în orășelul care luase locul capitalei. N-are importanță. La trei zile după logodnă, a primit o scrisoare de la locotenent-colonelul von Dzialinski, cel mai vîrstnic dintre ofițerii de stat-major, care îi comunica, din partea corpului de ofițeri și ca reprezentant al lor, că logodna nu este posibilă. A ieșit de aici o scenă, care s-a încheiat cu un duel. Dzialinski a fost împușcat în piept și a murit în mai puțin de douăzeci și patru de ore. Curtea marțială l-a condamnat pe Saint-Arnaud la nouă luni închisoare, ținîndu-se seama, în afara simpatiilor de care se bucurase pînă atunci, și de faptul că fusese provocat. Provocat, oricît de îndreptățită ar fi fost atitudinea lui Dzialinski și a întregului corp ofițeresc.

Gordon lăsă scrisoarea din mînă și repetă : „Oricît de îndreptățită ar fi fost atitudinea lor. De ce ? În ce fel ? Dar de ce mă întreb ? Clothilde n-are să mă lase fără de răspuns."

Și citi mai departe.

Şi am ajuns acum, dragul meu Robert, în punctul unde domnul von Saint-Arnaud trece pe planul al doilea, iar doamna von Saint-Arnaud pe primul. Ce anume i-a făcut pe ofiţeri să ia poziţie împotriva propriului lor colonel ? Cécile era o femeie cu o reputaţie îndoielnică sau, pentru a o spune mai blînd şi mai cu menajamente, cu o reputaţie ciudată. Cînd abia împlinise şaptesprezece ani, a fost văzută de bătrînul prinţ von Welfen-Echingen, care a numit-o foarte curînd, după tratative nu prea dificile cu doamna von Zacha, domnişoară de companie a soţici sale, prinţesa von Welfen-Echingen. Prinţesa era obişnuită cu asemenea „numiri" şi, prin urmare, n-a protestat. Cécile a ajuns astfel la castelul Cyrillenort, s-a deprins cu viaţa de acolo, însoţea cuplul princiar în călătorii, a fost cu ei în Italia şi în Elveţia, citea prinţesei la ceai (dar nu prea des), şi a rămas la castel şi după moartea bătrînei prinţese. Nu după multă vreme a părăsit şi prinţul această lume, lăsînd moştenire frumoasei domnişoare de companie o moşie în Silezia Superioară, odată cu dispoziţia că mai poate locui, dacă vrea, încă un an la castel. Frumoasa domnişoară nu se gîndea să tragă însă vreun folos de pe urma acestui „an de văduvie" ce îi fusese acordat şi nici nu voia să stinghereasca pe nimeni, şi numai după ce prinţul Bernhard, nepotul şi totodată moştenitorul răposatului prinţ, şi-a exprimat la rîndul lui dorinţa „ca ea să nu plece din castelul Cyrillenort", i-a îndeplinit această dorinţă, şi a rămas. Prinţul Bernhard venea din cînd în cînd în vizită, apoi din ce în ce mai des, iar după ce a trecut „anul de doliu", s-a mutat de la castelul Beauregard, unde locuise pînă atunci, în reşedinţa principală, castelul strămoşesc al familiei. În rest, toate au rămas ca mai înainte ; nimic nu s-a schimbat, nici în ceea ce priveşte plimbările şi călătoriile, care au continuat şi s-au întins pînă în Alger şi la Madera. Căci dacă bătrînul prinţ fusese bătrîn, cel tînăr era bolnav. A şi murit în anul următor şi toată lumea se aştepta acum ca frumoasa Cécile să întindă mîna pentru legămînt, pentru legămîntul căsătoriei, protejatului ei, şambelanul von Schluckmann (care, după încetarea din viaţă a bătrînului prinţ, intrase ca mareşal al curţii în slujba celui tînăr). Pasul acesta n-a fost făcut, însă, din motive care se presupun numai, iar frumoasa femeie s-a întors, aşa cum intenţionase îndată după moartea prinţului, la mamă şi la surori, fiind primită cu mare bucurie. Familia s-a instalat într-o locuinţă rela-

tiv luxoasă, aceeași unde Saint-Arnaud a cunoscut-o, doi ani mai tîrziu, pe Cécile, care trăia liniștită și retrasă. Pe atunci mai era catolică, se pare că între timp a trecut la protestantism ; în legătură cu asta, se pomenește numele unuia dintre cei mai îndrăgiți predicatori ai voștri de la curte.

Ți-am spus, așadar, povestea despre Saint-Arnaud, cu privire la care te rog din toată inima doar să renunți o singură dată la apucăturile tale repezite și să nu arunci și copilul împreună cu scalda. Ca Leslie-Gordon, ți-l știi, firește, bine pe Schiller și sper că pui ca și el, ca și cum ar fi vorba de Wallenstein în persoană, cea mai mare parte a vinii pe seama «zodiilor nefericite». Intr-adevăr, dragul meu, zodiile nefericite n-au lipsit în viața acestei femei frumoase. Anii primei ei tinereți nu i-au dăruit nimic, și chiar dacă n-au fost nefericiți (mai curînd dimpotrivă), n-au fost totuși ani care să-i dea o temelie solidă și să-i consolideze niște principii. Eva Lewinski, care, așa cum poate îți amintești, a stat multă vreme la familia Hohenlohe, în Silezia Superioară, și și-a petrecut copilăria împreună cu Cécile, mi-a făgăduit să pună pe hîrtie tot ce știe din acele timpuri. Voi încheia scrisoarea aceasta numai cînd voi primi rîndurile ei... În clipa aceasta au și sosit. Rămîi cu bine. Elsy e la Görlitz, la mătușa noastră, de aceea nu-ți trimite salutări. Cu toată dragostea, a ta,

Clothilde.

XXII

GORDON ERA NEMAIPOMENIT DE tulburat. Unele lucruri pe care le auzise în vila din Charlottenburg, îndată după întoarcerea lui la Berlin, ca și ceea ce auzise cu o zi în urmă din gura bătrînului general, nu lăsau să se întrevadă nimic prea bun, dar lovitura de azi întrecuse închipuirile. Iubita unui prinț, favorita amînduror a, lăsată moștenire de unchi nepotului, iar între ei, șambelanul — o umbră, care pînă la urmă refuzase să ia chipul unui soț.

Aruncînd din mîini scrisoarea, se ridică și începu să umble cu pași grăbiți în lung și în lat prin cameră. Se

apropie apoi de cea de-a doua fereastră, închisă pînă atunci, și deschise și aici amîndouă geamurile, căci simțea că se sufocă.

Scrisorica de la Eva Lewinski (numai o jumătate de coală, acoperită de rînduri dese) căzuse pe covor. Ridicînd-o, își spuse : „Mai bine totul deodată. Mai bine doza întreagă decît picătură cu picătură. Și, cine știe, poate îmi aduce o umbră de mîngîiere și alinare."

Apoi, așezîndu-se iar, începu să citească.

La orice m-aș fi gîndit, draga mea Clothilde, numai la faptul că aș putea ajunge iar să vorbesc despre familia Zacha nu. Și cui ? Ție ! Ei bine, am fost vecini, și atît timp cît a trăit bătrînul Zacha, care dealtfel nu era bătrîn, nu avea cincizeci de ani, o duceau foarte bine. Zacha era director administrativ la moșia Hohenlohe, nu se pricepea la nimic și nu făcea nimic (ceea ce era un adevărat noroc), dădea în schimb cele mai bune mese. Manierat, bărbat frumos și mare povestitor de anecdote, era bine văzut peste tot, dar plin de datorii, deși avea leafă mare. A murit subit, ca să folosesc cuvîntul obișnuit ; încurcăturile bănești ajunseseră prea *mari. Împrejurările morții lui au fost trecute sub tăcere.*

Parcă o văd și azi pe doamna von Zacha mergînd în urma sicriului, îmbrăcată în doliu mare și privită cu uimire de toți bărbații. Căci doamna von Zacha, care avea atunci numai treizeci de ani, era și mai frumoasă decît Cécile. Aceasta avea poate doisprezece ani la moartea tatălui ei, dar arăta de pe atunci aproape ca o doamnă, căci așa voia maică-sa, care își făcuse de la bun început anumite planuri în privința fetei. Copilă răsfățată, dar visătoare și descinzînd parcă dintr-un basm, încît oricine o vedea o putea crede o zînă în haine de doliu.

Cîtva timp după moartea tatălui, lucrurile au mai mers. Tînăra ducesă din castelul Rauden, care se preocupa de frumoasa văduvă și cele trei fete ale ei, le ajuta cu bani și daruri. Dar harababura în finanțele familiei era prea mare, așa că ducesa a renunțat pînă la urmă la rolul ei de protectoare. Tot ce le mai rămăsese se reducea la o mică pensie. De educație nu putea fi vorba. Doamna von Zacha rîdea cînd auzea că fetele ei ar trebui să învețe totuși ceva. Ea însăși nu învățase nimic și se simțise cu toate acestea foarte

bine, în orice caz, pînă la moartea soțului, iar după aceea, aproape tot atît de bine. Convingerea ei era că o femeie tînără și frumoasă nu are altă menire decît să placă, iar ca să placi e mai bine să știi puțin decît mult. Și fetele n-au mai învățat nimic.

Gradul lor de incultură, în care mama rivaliza cu fiicele, ne stîrnea deseori rîsul. În fiecare trimestru le venea pensia. Dădeau atunci petreceri și își cumpărau panglici și danteluțe noi, ba chiar și rochii, dar tot de doliu, pentru că doamna Zacha știa că nimic nu-i stă atît de bine ca negrul, dar poate și pentru că auzise că reginele-văduve poartă doliul toată viața.

Avea idei anapoda despre tot și era cînd nespus de mîndră, cînd nespus de umilă. Vorbea cu ducesa ca de la egal la egal, dar cel mai mult îi plăcea să stea de vorbă cu o spălătoreasă bătrînă, care locuia la noi în casă. După ce cheltuiau banii, care nu țineau nici o săptămînă, nu mai aveau nimic vreme de douăsprezece săptămîni. Împrumutau atunci, sau se hrăneau cu fructe din grădină, și cînd se sfîrșeau și ele mîncau, „ciupercuțe". Să nu crezi însă că „ciupercuțele" erau ciuperci adevărate. Erau stafide mari, înfipte în vîrful unor jumătăți de migdale. Treaba era îndeajuns de migăloasă și doamna von Zacha își petrecea întreaga dimineață cu pregătirea ciupercuțelor, pentru a putea așeza la prînz pe masă această hrană a zeilor. În mijlocul farfuriei trona, ca să știi și asta, o stafidă neobișnuit de mare, care nu numai că avea piciorușul ei de migdală, ci mai era străpunsă și orizontal de două bețișoare tăiate tot din miez de migdale și așezate în cruce. În cele patru vîrfuri ale acestor bețișoare stăteau înfipte tot atîtea stafide mici, formînd le morceau de résistance [144] *și care în limbajul casei purta numele de* le roi champignon[145]. *Denumire în care, așa vorbea lumea, se epuizaseră atît umorul cît și cunoștințele de limbă franceză ale familiei.*

Acestea sînt, draga mea Clothilde, fapte trăite de mine, întîmplări din copilărie. Ce s-a petrecut mai tîrziu, știi tu mai bine decît mine.

Aceeași de totdeauna, a ta

Eva L.

[144] Piesa de rezistență *(fr.)*.
[145] Regele-ciupercă *(fr.)*.

Gordon ținea scrisoarea în mînă și tremura. Apoi, dintr-o dată, își regăsi parcă liniștea. „Da, sînt fapte care dezarmează ! Crescută fără exemple bune, fără școală, fără să învețe altceva decît să se privească în oglindă și să-și potrivească o panglică. Și nu era niciodată acasă cînd sosea o notă de plată. Și sta totuși ziua întreagă la fereastră, mereu în așteptarea prințului care avea să vină într-o trăsură ca s-o ia pe Kathinka, sau poate chiar pe Lysinka, deși amîndouă erau copile încă. Dar ce-are a face ? Prinții iubesc extremele. Poate că o ia și pe mama. Pe oricine, numai să vină și numai să ia pe cineva. Nu sînt geloase una pe alta. Prințul e generos, și ele se vor putea juca mai departe. Da, să se joace, să se joace... nimic nu e mai important. Nu le plăcea nimic greu, nici măcar la masă. Ah ! cine e frumoasă și umblă mereu în doliu și mănîncă «ciupercuțe» e născută pentru a fi iubita unui prinț. Sărmana Cécile ! Nu și-a ales singură o astfel de viață, ci s-a născut în ea, fără să cunoască alta, iar cînd a apărut cel îndelung așteptat, pe care îl căutaseră poate chiar pe cînd trăia încă și tatăl ei, nu s-a împotrivit. Unde ar fi putut să învețe să se împotrivească ? Sînt sigur că nici nu s-a gîndit măcar că ar fi putut spune și «nu» ; mama ar fi considerat-o nebună, și ea s-ar fi socotit la fel."

Răsucea mereu scrisoarea între degete, trăgea de ea, bătea pe marginile ei și în colțuri, fără să-și dea seama ce face. În cele din urmă se ridică și se uită la vîrfurile copacilor din parc, scăldați acum din plin în lumina dimineții.

„Ceața din parc s-a ridicat, dar *eu* sînt împresurat de ea, mai adînc decît dacă aș fi pe Watzmann. Și cine e cufundat în ceață e ca și rătăcit. *Que faire* ? [146] Să mă arăt supărat, sau să-i spun : «Vă rog, multstimată doamnă, spuneți-i pastorului să plece, am venit *eu* să vă ascult spovedania». Iar la urmă aș adăuga : «Ei, ei, fiica mea !» Sau să-i vorbesc despre penitențe ? Sau despre cele zece porunci ? Sau despre înalte convingeri morale ? Sau chiar despre feminitatea călcată în picioare ? Nu am nici o dorință să mă compromit pentru vecie și să o văd cum zîmbește, cum sună și cum spune cameristei : «Te rog, condu-l pe domnul !»"

[146] Ce să fac ? *(Fr.)*

În timp ce își vorbea astfel, plecase de lîngă fereastră, venind în fața consolei cu oglindă, unde, alături de ceas și de carnetul lui de însemnări, își ținea tabachera. „Am să-mi aprind o havană a indiferenței și am să izgonesc un nor cu altul. *Similia similibus* [147]. Colonelul Taylor obișnuia să spună că «toată înțelepciunea se ascunde în tutun». Și mai îmi vine să cred că are dreptate. Am să-mi continuu liniștit vizitele în casa Saint-Arnaud și n-am să-mi fac nici un fel de plan, ci voi lăsa totul la voia întîmplării. Cred, într-adevăr, că așa e mai bine : să o privesc fără supărare și să stau cu ea de vorbă ca și pînă acum, ca și cum n-aș ști nimic, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat... Și, la urma urmei, ce s-a întîmplat ? Ce-mi pasă mie de alteța-sa și de domnișoara lui de companie ? Sau ce mă privește alteța-sa al II-lea ? Sau chiar mareșalul curții ? A, cînd mă gîndesc la castelul de vînătoare de la Todtenrode... De aceea s-a cutremurat și și-a întors fața cînd ne-am uitat prin ferestrele pustii. Iar mai înainte, la Quedlinburg, cînd peroram atît de vitejește despre galeriile de portrete și despre contesa Aurora, și atunci a fost la fel. Acum se explică totul... Biata femeie frumoasă !"

XXIII

ÎȘI PROPUSESE SĂ NU FACĂ NIMIC, să se poarte ca și mai înainte, dar lăsă totuși să treacă trei zile fără să se mai ducă la Saint-Arnaud.

În cele din urmă, în cea de a patra zi, se hotărî.

Toamna mai înaintase în ultima vreme, bătea vîntul și frunzele jucau prin fața lui în timp ce trecea prin Hafenplatz. Aruncă o privire înspre ferestre și văzu că jaluzelele erau trase peste tot, întocmai ca atunci, la prima lui vizită, cînd nu-i găsise acasă. Numai în odaia lui Saint-Arnaud geamurile erau larg deschise și draperiile fluturau în vînt.

„Iar e la Tatter sau la Club. Nu-i niciodată acasă. Pare adevărat că în unele zile nu stă cu ea nici măcar un ceas, iar Rosa are poate dreptate cînd presupune că dragostea lui, dacă există, e o dragoste destul de ciudată. Oricum,

[147] Cui pe cui se scoate *(lat.)*.

acest fel de dragoste nu o face fericită, e sigur, de atîta îmi dau seama şi eu. Şi dacă stau să-mi amintesc, aproape că mi-a mărturisit-o ea însăşi. S-ar putea oare să fie altfel ? Dragostea nu trăieşte de pe urma unor Dzialinski ucişi în duel, cred că nimic n-o întreţine mai puţin, dragostea trăieşte din nimicuri gingaşe şi cel ce vrea să cîştige pentru totdeauna inima unei femei trebuie să i-o cucerească mereu, numărînd atenţiile în fiecare ceas, ca rugăciunile pe un rozariu. Iar cînd ajunge la capăt, trebuie s-o ia de la început. Să fie mereu prezent, să se ocupe mereu de ea, iată ce trebuie să facă. O brăţară la aniversare, chiar de-ar fi un Koh-i-Noor [148], sau o blană de vizon sau de zibelină la Crăciun, e prea puţin pentru trei sute şaizeci şi cinci de zile. De ce înfloresc pe lume atîtea flori ? Pentru ce există buchetele rotunde de trandafiri şi violete ? De ce trăiesc pe lume «Felix şi Sarotti» [149] ? Aşa gîndeşte orice femeie tînără, ceea ce îmi aminteşte cu spaimă că şi eu am venit *fără* buchet şi fără bomboniera. Prin urmare, nu sînt mai bun decît Saint-Arnaud. Şi *el* e totuşi numai un soţ."

În timp ce monologa astfel, ajunsese în faţa casei, a cărei uşă se deschidea chiar în clipa aceea, ca şi cum venirea lui fusese observată din loja portarului. Într-adevăr, prin ferestruică se uita curioasă o fetiţă, care părea că aşteaptă ca el să o salute. Gordon dădu uşor din cap şi începu să urce scara.

Chiar de la prima treaptă se întîlni cu consilierul intim, care venea de la Cécile.

— A, domnule von Gordon, îl salută acesta. *Les beaux esprits se rencontrent* [150]. Stimata doamnă nu se simte bine ; din nefericire, sau poate dimpotrivă. Depinde cum vrei s-o iei. Ştiţi, e veşnicul ei vai şi ah...

Şi în timp ce-şi ridica din nou pălăria, trecu rîzînd pe lîngă Gordon.

Acesta era foarte neplăcut impresionat de întîlnire, cu atît mai mult cu cît în ziua dineului nu-i scăpase atenţia pe care o arătase Cécile faţă de vecinul ei de masă, consilierul. Glumele lui frivole o făceau să rîdă, iar cît priveşte îndrăzneala lui, care abia se menţinea în limitele de-

[148] Diamant celebru, aparţinînd coroanei engleze.
[149] Pe vremuri, numele unei fabrici de dulciuri din Berlin.
[150] Spiritele alese se întîlnesc *(fr.)*.

centel, așa cum spusese Rosa, Gordon trăise destul pentru a ști că bărbații îndrăzneți sînt preferați.

Ajunsese acum sus și trase clopoțelul soneriei.

— Doamna va fi foarte bucuroasă, îl primi jupînească, și anunță apoi : Domnul von Gordon.

— Ah, e foarte binevenit !

Cécile era într-adevăr suferindă, dar nu renunțase la locul ei preferat de pe terasă. Banca mică cu două perne fusese scoasă, iar în locul ei se adusese un șezlong, în care se odihnea bolnava, cu un șal pe umeri și cu picioarele acoperite de un pled ce avea brodat blazonul familiei Saint-Arnaud, sau poate al familiei Woronesch von Zacha. Pe o măsuță alăturată se afla o sticluță de doctorii, împreună cu apa și zaharnița.

Văzînd-o astfel, Gordon fu adînc mișcat, uită totul și vru să-i spună vorbe de mîngîiere. Cécile nu-l lăsă însă, ci vorbi ea, în timp ce se trăgea cu greu ceva mai sus, rezemîndu-se de perne :

— Abia acum ! V-am așteptat mai curînd, domnule von Gordon... Micul nostru dineu s-a bucurat de atît de puțină trecere ? Dar vă rog, luați loc. Mai e acolo un scaun. Aruncați fularul deoparte ; ba nu, dați-l încoace, am să-l pun peste șal. Căci, să vă spun drept, mi-e frig.

— Și v-ați așezat totuși aici, afară, de parcă am fi în iulie, nu în octombrie.

— Da, domnul consilier intim, care a plecat adineauri, era de aceeași părere și m-a mustrat, ba chiar a insistat, pe tonul care îi este propriu, să mă mute singur de aici.

— E un ton pe care îl cunosc. *C'est le ton qui fait la musique* [151].

— Firește. Și la nimeni în asemenea măsură ca la domnul consilier. Cu toate acestea, mă amuză ; o recunosc, chiar dacă nu prea spre lauda mea. Auzim atîtea lucruri plicticoase, iar el e întotdeauna atît de picant. Stau însă aici, în răcoarea de octombrie, pentru că nu am altă alegere. Căci dacă aș trece în camerele din față, n-aș avea acolo, oricît sînt ele de înalte, nici pic de aer, și de aceea prefer să tremur, și în cel mai rău caz să răcesc. Dintre două rele, îl aleg pe cel mai mic. Dar acum să lăsăm această temă. Nimic nu-i mai plictisitor decît discuțiile despre

[151] Tonul face muzica *(fr.)*.

boală, atunci cînd nu-i vorba de doi parteneri care se iau la întrecere povestind despre suferința lor. Și nu cred că ați vrea să recurgeți la acest mijloc de salvare. Povestiți-mi mai bine despre Rosa. Știți, devenisem geloasă. Vă vorbeați mereu în șoaptă, ca și cum ați fi avut secrete, iar cînd bătrînul general și-a aruncat în joc ultima carte, v-ați strîns mîna cu înțelegere. O, nu mi-a scăpat nimic! Iar apoi ați condus-o pînă la tramvai. Ce-i drept, tramvaiul e ceva pe cît de nevinovat, pe atît de aproape, dar el nu e de fapt o noțiune destul de elastică și poate ajunge, la nevoie, și pînă la Engel Ufer. Și pentru că a venit vorba, cum poate locui acolo? E doar artistă și femeie.

— A, vă puteți îngădui să glumiți, preastimată doamnă. Dumneavoastră știți doar foarte bine cum stau lucrurile. Rosa! Cu Rosa ai putea face înconjurul ecuatorului și te-ai întoarce la fel cum ai plecat. Am condus-o pînă acasă, și am vorbit și am glumit despre o mulțime de lucruri. Și totuși, dacă în locul ei aș fi avut la braț unul din tablourile ei, ar fi fost același lucru. Pentru a o spune pe scurt, felul ei fermecător de a fi e fără farmec, iar eu cunosc femei a căror tăcere aprobatoare înseamnă pentru mine mai mult decît cel mai spiritual cuvînt al Rosei.

Cécile zîmbea, fără a căuta să pară că nu a înțeles intenția și sensul vorbelor lui. Totodată, clătină însă din cap și zise:

— Ați face mai bine să-mi dați picăturile. Sticluța e colo. Ar fi trebuit să le iau mai demult. Vă rog să numărați însă bine și să vă gîndiți ce viață prețioasă e în joc. E digitală, degețel. Vă mai amintiți de ceasurile cînd mergeam călare de la Thale spre Altenbrak? Creșteau peste tot în jur, în mănunchiuri roșii, înainte de a ajunge la drumul cu mesteceni, acolo unde erau gimnaștii care s-au așezat în rînduri și ne-au dat onorul.

— *V-au* dat, Cécile.

— Da, urmă ea, fără să ia în seamă întreruperea, pe atunci nu mă gîndeam că degețelul înflorește pentru mine. De ieri mi s-a mai impus însă, cu toată pompa și solemnitatea, și o boală de inimă, ca și cum n-aș fi avut și așa destul de suferit. Cinci picături, vă rog, nu mai mult. Și puțină apă.

Gordon îi dădu paharul.

— E ceva mai bună decît moartea... Acum însă luați iar loc și povestiți-mi de vecina dumneavoastră de masă

propriu-zisă. Interesantă femeie baroana, nu-i așa ? Și atît de distinsă !

— În orice caz, mai mult decisă decît distinsă. În pieptul ei, zeii n-au pus îndoiala, acest izvor sau vlăstar al modestiei ; i-au pus în schimb ura, cel puțin cea care se manifestă prin cuvinte. Doamne, cîte nu urăște femeia aceasta ! Și, pe deasupra, ce poftă de mîncare ! Fiecare al treilea fel era „mîncarea ei preferată". Iertare, dar a folosit cu adevărat această expresie. A, Cécile, cum de-ați ajuns la această femeie-bărbat, la această amazoană, *dumneavoastră,* care sînteți atît de feminină și atît de...

— Slabă. Nu vă sfiiți s-o spuneți. Iar acum mă mai simt și rău și sînt și bolnavă !

— Nu, nu, urmă Gordon, cu glas din ce în ce mai cald și mai pătimaș. Nu, nu, nu sînteți bolnavă, nu trebuie să fiți bolnavă. Și picăturile astea nenorocite — dați-le încolo, împreună cu toată tagma doctoricească. Ei se făiesc cu cercetarea trupului și a sufletului, creează întruna științe noi în care e mereu vorba de „psihic" și nu au nici cele mai elementare noțiuni despre suflet. Interpretări greșite și erori, oriîncotro privești. A, scumpa mea Cécile, v-ați culcat aici în frigul tare, ca să puteți respira mai bine. Dar nu aerul vă lipsește, ci lumina, libertatea, bucuria. Sînteți legată, și constrînsă, și *de aceea* respirați greu, *de aceea* vă doare inima, și inima aceasta constrînsă nu o veți vindeca cu digitalina lipsită de viață. Trebuie să-i dați iar inimii florile vii și roșii de degețel, ca atunci cînd călăream peste stînci, înconjurați de strălucirea plină de lumină a soarelui. Și mai tîrziu, seara, în lumina lunii, care cădea peste monumentul singuratic. Zi de neuitat, ceasuri de neuitat.

Cécile îi sorbea fiecare cuvînt, dar ochii ei, luminați de bucurie și fericire, aveau și o expresie de îngrijorare și teamă. Căci inima și voința se luptau între ele și, cu cît dîrzenia îi era mai sinceră și mai dreaptă, cu atît mai mult se temea de tot ce ar fi putut-o face să i se clatine. Trebuia să se apere de ea însăși și de aceea îi spuse :

— O, nu, nu așa, prietene drag. Vedeți petele roșii de aici ? Eu, cel puțin, le simt cum ard. Credeți-mă, sînt într-adevăr bolnavă. Dar, chiar dacă aș fi sănătoasă, nu vă este îngăduit să-mi vorbiți astfel. Nu e bine nici pentru mine, și nici pentru *dumneavoastră.*

Se vedea lesne că Gordon nu știa cum să-i interpreteze cuvintele și de aceea ea mai spuse o dată :

— Da, nici pentru dumneavoastră. Căci cuvintele pe care le-ați rostit, oricît de mult ar vrea să însemne, nu sînt decît cuvinte obișnuite, cuvinte în care cunosc fiecare ton și fiecare infimă nuanță. Lucrul *acesta* cel puțin l-am învățat, pentru *asemenea* lucruri am și eu o pregătire. Așa îi vorbește de obicei un om de lume unei femei de lume, și mai lipsesc numai umilințele și înjosirile — nu spun ale cui — și învinuirile ascunse — nu spun împotriva cui — pentru a face deplină banalitatea acestor cuvinte. E o fericire pentru mine că tactul dumneavoastră m-a ferit cel puțin de a ajunge pînă acolo. Vorbind astfel, se mai ridică o dată între perne, dîndu-și șalul spre spate, și urmă pe un ton devenit iar prietenos : Nu, domnule Gordon, nu așa. Rămîneți pentru mine așa cum ați fost pînă acum. Vă găsesc atît de schimbat și mă întreb zadarnic din ce pricină. Dar, orice ar fi, faceți-mi viața mai ușoară și nu mai grea, îndrumați-mă în tot ceea ce trebuie să întreprind, și nu dezamăgiți încrederea sau, de ce n-aș spune-o, sentimentul frumos pe care l-am avut de la bun început pentru dumneavoastră.

Gordon părea că vrea să răspundă, dar Cécile întinse doar mîna spre carafă, ca să-i arate că ar vrea să bea, bău într-adevăr și, respirînd adînc, vorbi mai departe :

— Sînt multe lucruri care mă apasă. Ați văzut cum trăim ; mă înconjoară atîta ironie, o ironie care nu-mi place și pe care adesea nici măcar n-o înțeleg. Căci problemele mari nu mă interesează și prefer, chiar și acum, să privesc viața ca pe o carte cu imagini, pe care îmi place s-o răsfoiesc. Să mă plimb la țară, să mă odihnesc la o margine de pădure, să mă uit cum se seceră grîul și cum culeg copiii florile de mac, sau să mă duc eu însămi să le culeg și să-mi împletesc o cunună, în timp ce vorbesc cu oamenii simpli despre lucruri simple, despre o capră care s-a pierdut, sau despre un fiu care s-a reîntors, *aceasta* e lumea mea, și am fost fericită atîta vreme cît am trăit în ea. Apoi — eram încă pe jumătate copil — am fost smulsă din această lume pentru a fi dusă în lumea cea mare, și atît cît s-a putut am gustat și bucuriile *ei* și am luat parte la nesocotințele și rătăcirile ei. Dar acum, acum mi-e dor să mă întorc iar — nu la o viață „modestă", pe care n-aș putea-o îndura — ci la liniște, la pace, la o

existență idilică și, îngăduiți-mi să o spun, la nevinovăție. Am văzut destulă vinovăție. Și chiar dacă în tot lungul vieții mele nu m-am putut desprinde din mrejele vanității și nu mă pot lipsi de admirația care îmi măgulește vanitatea, țin totuși, prietene, da, *o vreau*, ca această admirație să nu depășească anumite limite. Am jurat acest lucru, nu mă întrebați cînd și cu ce prilej, și vreau să-mi țin jurămîntul, chiar dacă ar trebui să mor din această pricină. Nu căutați să aflați mai mult. Plutește asupra acestei case mai multă nenorocire decît știți. Și acum lăsați-mă, vă rog. Doctorul poate veni din clipă în clipă, și n-aș vrea ca pulsul meu să-i trădeze cît de mult i-am încălcat prescripțiile.

XXIV

GORDON PLECASE ÎNTR-O STARE de mare agitație și abia pe drum se reculese și cumpăni asupra purtării sale. Se lăsase într-adevăr furat de o clipă și, pentru că o văzuse pe Cécile bolnavă și dureros resemnată, fusese plin de sinceră compasiune. Dar sentimentul de compătimire pură nu durase. Cu toată boala și resemnarea, sau poate accentuate de ele, doamna von Saint-Arnaud avea ceva nespus de atrăgător și, cedînd din nou acestui farmec, ajunsese în cele din urmă la cuvinte pe care, după ce citise scrisoarea Clothildei, nu mai credea că e nimerit să le măsoare sau să le treacă sub tăcere. Fuseseră rostite cuvinte, fuseseră făcute aluzii, care cu o săptămînă în urmă nu ar fi fost încă posibile. „Da, își încheie el considerațiile retrospective, *așa* a fost, *așa* s-a petrecut. Iar după aceea mi-a răspuns atît de convingător, ca niciodată pînă acum, și în același timp, la fel de modest și simplu ca totdeauna."

Monologînd astfel, ajunse pînă la Hotelul Tiergarten și îndată după aceea, în apropiere de Lennéstrasse. Să se închidă însă în casă, între mobile banale, fără nimic mai bun decît două peisaje elvețiene litografiate, care erau pentru el un chin chiar și în împrejurări obișnuite, i se părea astăzi de două ori mai greu, așa că trecu de lo-

cuința lui, ducîndu-se spre o bancă neocupată, deși soarele de octombrie cădea peste ea îmbietor.

Sprijinindu-se într-un braț, se rezemă la unul din capetele băncii și începu să se gîndească și să socotească pînă ce un șir de imagini, din care nu lipseau nici chipuri grotești, luară locul șirului de gînduri. O vedea pe frumoasa doamnă von Zacha, îmbrăcată toată în crep, cu șiraguri de jais mari, negre, răsucite de trei ori în jurul gîtului și pe piept, iar de mărgele atîrna pînă la brîu un crucifix. Apoi o vedea pe Cécile, privind în susul străzii. Veneau apoi cei pe care ea îi aștepta : întîi un bătrîn în vestă de vînătoare, voinic și jovial, cu favoriți argintii, tunși și potriviți după moda englezească, iar după el, în costum de călătorie, un tînăr fin și străveziu și tușind, urmat de un al treilea, în uniformă, cu umerii drepți și cu trese de aur la guler. Îi veni să rîdă și spuse : „Marinelli [152]. Da, mareșal la curțile unor prinți mai mici... Iată în ce lume a trăit Cécile. Destul de trist. Și ce pot să cred ? Să deduc oare că a jucat teatru și că tot ce mi-a spus n-a fost decît ticluirile unei femei frumoase, care nu-i mulțumită de viața ei și ar vrea să-și scurteze lungile ceasuri pustii ale existenței cu ajutorul unei intrigi sentimentale ? Nu, dacă vorbele ei sînt minciună și înșelătorie, atunci totul e o minciună și, ori nu mă pricep eu să deosebesc adevărul de neadevăr, ori arta de a te preface a progresat cu pași atît de uriași în cei șapte ani ai absenței mele, încît nu mai pot fi la înălțimea ei."

Ar fi vrut să scape de aceste gînduri și de altele asemănătoare, dar sufletul lui nu-și găsea liniștea. „Lumea e plină de contraste, înăuntru și în afară și, oriîncotro îți arunci privirea, dai peste lumini și umbre. Oamenii cei mai recunoscători se arată brusc nerecunoscători, iar cei cucernici, în frunte cu fericitul Iov, se ridică împotriva lui Dumnezeu și a poruncilor sale. Cîte nu încap într-o inimă omenească ? În ea se pot împăca toate, binele și răul se strîng puțin laolaltă și cine e azi moral, iar mîine frivol, poate fi azi atît de cinstit pe cît va fi și mîine. Clothilde avea dreptate prevenindu-mă să nu arunc și copilul odată cu scalda. Iar Rosa ce a spus ? «Sărmana femeie !» Înseamnă că a găsit deci la ea trăsături care me-

[152] Aluzie la intrigantul mareșal al curții din drama *Emilia Galotti* de G.E. Lessing.

rită simpatie. Și asta-i mult. Căci femeile sînt foarte severe cu semenele lor, iar atunci cînd iartă, trebuie să fi avut temei s-o facă."

În clipa aceea se apropie de bancă o doică din Spreewald, cu un cărucior de copil, și se așează lîngă el. Gordon se uită la ea, dar șoldurile umflate și expresia de stupiditate și de senzualitate i se păreau, în starea în care se afla, de-a dreptul respingătoare și de aceea — spre mirarea vădită a vecinei lui de bancă — se ridică numaidecît și porni mai departe pe aleile parcului.

După un ceas, cînd se întoarse acasă obosit și mai liniștit, portarul îi întinse o scrisoare și o telegramă. Scrisoarea era de la Cécile, își dădu seama după adresă, și de aceea expeditorul telegramei îi era, cel puțin în clipa aceea, indiferent. Urcă repede în locuința lui, ca s-o citească, dar ajuns sus îl cuprinse teama. În cele din urmă, deschise plicul. În scrisoare se spunea :

Dragă prietene, așa nu putem merge mai departe. Din ziua micului nostru dineu, v-ați schimbat, tonul dumneavoastră față de mine e altul. V-am mai spus-o și o repet : renunț să aflu motivul. Dar oricare ar fi el, întrebați-vă dacă aveți voința și puterea de a vă reîntoarce la tonul pe care îl foloseați înainte și care mă făcea atît de fericită. Cercetați-vă, și dacă va trebui să răspundeți „nu", atunci lăsați ca discuția pe care tocmai am avut-o să fie ultima. E în joc fericirea dumneavoastră și a mea. Scrisul meu tremurat vă va spune ce simte inima mea, care nu vrea cu nici un chip ceea ce trebuie. Dar vă implor — va urma despărțirea sau ceva mai rău decît ea. Mai curînd sau mai tîrziu, profesiunea pe care ați ales-o vă va duce iar departe în lume — anticipați plecarea. Eu n-am să vă uit. Cum aș putea oare ?

Mereu a dumneavoastră, Cécile.

Gordon era mișcat, și nimic nu-l mișca mai mult ca mărturisirea nereținută a sentimentelor ce i le purta Cécile. Dar tocmai de aceea își dădea seama și de întreaga gravitate a celorlalte cuvinte pe care i le scrisese, căci altfel nu s-ar fi lăsat împinsă pînă la această mărturisire.

„Mă întreabă dacă am voința și puterea. Ei bine, voința da. Puterea, însă, nu. Poate și pentru că voința nu

este *cea* care ar trebui să fie. Unde aș putea s-o găsesc ? Nu pot să rămîn aici și să trec zi de zi nepăsător prin fața casei ei, ca și cum n-aș ști cine își macină zilele în tristețe, în spatele rulourilor trase. Și de aceea nu pot avea *nici una, nici alta,* nici puterea, și nici voința."

Spunîndu-și asta, mai citi repede încă o dată ultimele rînduri și abia după aceea deschise telegrama. Era de la Bremen și i se comunica pe scurt să vină acolo, pentru că proiectul întîmpina noi greutăți din partea guvernului danez.

„De n-ar fi fost scrisoarea, telegrama ar fi însemnat o pacoste, așa însă e un semn, ca și ordinul care m-a făcut să plec atunci din Thale. Numai că situația de azi e mai grea decît atunci, iar norocul în nefericire mai evident. E adevărat, nu trebuie să te joci cu focul. Ce proverb banal ! Dar cele mai banale sînt și cele mai adevărate. Prin urmare, bat în retragere ! Are să-mi fie mai ușor decît aș fi crezut cu un ceas în urmă, căci tot ce e bun și rezonabil în cugetul meu mă îndeamnă să o fac și îmi vine astfel într-ajutor. Nu-mi place să mă las înșelat și nici să fiu jucăria capriciului unei femei. Dar aici nu-i vorba de nimic din toate acestea — nici prefăcătorie, nici capriciu, nici joacă. Sărmană Cécile ! Nu ți s-a cîntat din leagăn despre înalte principii morale, iar Silezia Superioară, cu pretențiile ei de noblețe și sărăcia nobilimii ei, nu a fost un loc unde le-ai fi putut învăța. E tot ce poate fi mai adevărat. Dar avea totuși un fond sănătos, un element estetic, o finețe înnăscută a simțirii, care a învățat-o să deosebească adevărul de minciună și binele de rău. Firește, a mai rămas în ființa ei și va mai rămîne ceva din vremea cînd pe masa lor stăteau «ciupercuțele» și «regele-ciupercă», dar vrea să se rupă de ceea ce a fost, dorește din toată inima și cu toată convingerea și a încerca s-o împiedic ar fi josnic și de-a dreptul necinstit. Prin urmare, trebuie să plec. A trăi înseamnă a-ți îngropa speranțele."

Își spunea toate acestea, convins fiind că are dreptate. Se opri însă deodată și zîmbi : „Speranțe, cuvînt ideal, care nu prea se potrivește cu dorințele mele, așa cum sînt sau, mai bine zis, cum au fost. Speranțele trebuie să fie însă oare totdeauna ideale, totdeauna pure cum sînt crinii pe cîmpie ? Nu, ele pot prinde viață și culoare, pot fi roșii

ca florile de degeţel de pe culmea munţilor. Dar, pure sau aprinse, trebuie să plec, să plec."

Şi, sunînd să vină gazda, îi ceru să-l pregătească de plecare.

XXV

ÎN DIMINEAŢA URMĂTOARE AJUNsese la Bremen, unde se instalase la Hillmann, un hotel încîntător, pe care îl ştia din şederile lui anterioare în acest oraş. Ferestrele camerei lui erau deschise, iar el se uita cînd spre Esplanada ce despărţea oraşul vechi de suburbii, ajungînd cu privirea pînă în viu animata Sögestrasse, cînd spre aleea presărată cu pietriş, ce se întindea de-a lungul întregii faţade a hotelului şi unde oaspeţii îşi luau tocmai cafeaua de dimineaţă. Vremea era încă blîndă şi copacii puternici care mărgineau vechiul meterez din imediata apropiere a hotelului formau un fel de zid ce transforma întreaga alee într-un loc ferit de vînt. Acolo voia să se aşeze şi Gordon şi, după ce îşi schimbă hainele, coborî scările şi luă loc la o masă. Toată forfota din faţa lui : camioanele care coborau spre port, servitoarele care se duceau la piaţă, copiii care se îndreptau spre şcoală, totul îi făcea plăcere şi îi reda o stare de calmă împăcare, pe care nu o mai avusese din ziua cînd primise scrisoarea Clothildei. Şi în această stare o vedea mereu în faţa lui pe Cécile, care, ca o imagine ce se mistuie în ceaţă, părea să-i facă un semn cu mîna din depărtare, ca şi cum l-ar fi chemat şi totodată l-ar fi alungat. Era starea de spirit potrivită, aşa că ceru să i se aducă hîrtie şi cerneală şi scrise :

„Multstimată şi venerată doamnă, dragă, scumpă prietenă, ieri după-amiază, odată cu rîndurile dumneavoastră, am primit şi o telegramă care mă chema aici. Cu douăzeci şi patru de ore mai devreme, aş fi fost nenorocit la primirea ei, în clipa aceea însă mi-a fost binevenită şi m-a ajutat, ca şi altă dată, să trec peste ezitări şi îndoieli.

Trebuie să mă întorc la tonul din zilele noastre fericite — aşa mi-aţi scris ieri. Trăind în acelaşi loc cu dum-

neavoastră, respirînd același aer, n-aș fi putut s-o fac niciodată ; *în această despărțire voi putea, sau voi învăța, s-o fac, pentru că trebuie să învăț. E încă dimineață devreme, încă n-am vorbit cu nimeni dintre comanditarii mei, dar dacă mi se îndeplinește ceea ce îmi doresc din inimă, toate tratativele care mă țin legat de aceste țărmuri se vor întrerupe, și locul lor va fi luat de alte misiuni, care mă vor duce iar departe în lume și în țări străine. Iar acolo, în țări străine, privind în urma noastră, închipuirea devine realitate și dorul, care altfel ar fi un chin, devine o fericire. Mai curînd sau mai tîrziu, sper să străbat iar prin trecătorile înzăpezite ale Himalaiei, oriunde aș fi însă, și cu cît mai sus cu atît mai mult, îmi voi aduce aminte de zilele frumoase ce au trecut, de Quedlinburg, de Altenbrak, și de monumentul de pe culme... Visuri doar, și viziuni, dar ne căutăm mîngîierea unde și cum putem. Dragă, scumpă prietenă, al dumneavoastră nespus de devotat,*

Leslie-Gordon.

Gordon așteptă un răspuns, dar el nu veni, ceea ce, la început, îl neliniști și-l nemulțumi totodată. Tratativele de afaceri, care se prelungiră în tot cursul lunii octombrie și care îl duseră, pentru măsurători și alte constatări, întîi la Schleswig și apoi mai sus, pînă la Limfjörd, nu-i lăsară însă timp să fie abătut. Amintirile îi umpleau inima, dar orice sentiment pătimaș părea să fi dispărut și el se bucura de întorsătura pe care o luase, în sfîrșit, această întîlnire din viața lui, de ale cărei primejdii își dădea bine seama.

În asemenea stare de spirit se afla, cînd primi, cu totul pe neașteptate, dispoziția să se reîntoarcă la Berlin. Îl cuprinse aproape spaima, dar situația nu-i îngăduia nici un fel de alegere și, într-o după-amiază cenușie de noiembrie, ale cărei ceasuri se preschimbară, chiar în clipa opririi trenului, într-o ploaie deasă, sosi la Berlin și trase la Hôtel du Parc, același deci în care venise zilnic și în care mîncase la prînz în timpul ședерii lui din septembrie.

Camera care i se dăduse era la primul etaj, cu ferestrele spre Bellevuestrasse și cu vederea spre estrada împrejmuită de copaci, unde petrecuse cîndva, la întoarcerea lui din Hafenplatz, multe ceasuri fericite. Totul aparținea acum trecutului, și nici decorul nu mai era același. Castanii, care atunci, deși îngălbeniți, erau încă plini de frunze,

își întindeau acum crengile dezgolite, iar de sus de pe acoperiș, chiar pe locul unde fuseseră așezate unele peste altele toate mesele și scaunele din timpul verii, ploaia cădea în cascade peste estradă.

Pe Gordon îl cuprinse un fior.

„Să sperăm că nu e imaginea zilelor ce le voi petrece la Berlin. Ar fi prea puțin promițător. Dar, la urma urmei, ce poți aștepta de la o după-amiază de noiembrie ? *«Some days must be dark and dreary»* [153] — nu mai știu dacă a spus-o Longfellow [154] sau Tennyson [155], oricum, unul dintre ei, și dacă mai *trebuie* să fie și cîte o zi «întunecată și tristă», atunci de ce nu cea de azi. Un foc în sobă și o ceașcă de cafea vor îmbunătăți dealtfel simțitor situația."

Sună clopoțelul, ceru ce voia și puse chelnerului cîteva întrebări.

— Ce se joacă la teatru ?

— *Zurbagiul* [156].

— Cam veche. Și la Operă ?

— *Tannhäuser* [157].

— Aveți bilete ?

— Da, fotolii și loji de rangul întîi. Cîntă Niemann și Voggenhuber.

— Bine. Lojă. Lasă-mi, te rog, biletul la portar.

Cu puțin înainte de ora șapte, trăsura se opri în fața clădirii Operei, iar omul care era întotdeauna acolo pentru a deschide portierele rosti cu grija care îi era proprie cu tonul niciodată schimbat, fie polei, fie vreme bună :

— Fiți cu băgare de seamă !

Gordon privea cu plăcere sala plină și strălucitoare și încetă să se mai uite în jur numai cînd dirijorul ridică bagheta și răsunară primele acorduri ale uverturii. Cunoștea fiecare notă și asculta cu înțelegere și bucurie, pînă ce o zări deodată pe Cécile într-o lojă din fața lui. Ședea în față, lîngă balustradă, iar lîngă ea consilierul, care, în timp ce evantaiul o ascundea pe jumătate, îi făcea cîte o mică

[153] Unele zile trebuie să fie întunecate și triste *(engl.)*.
[154] Citat din poetul american H.W. Longfellow (1807—1882).
[155] Alfred Tennyson (1809—1892), poet englez.
[156] Piesă de dramaturgul german Roderich Bendix (1811—1873).
[157] Operă de Richard Wagner.

remarcă în şoaptă, iar capetele lor se atingeau. Cel puţin aşa i se părea lui Gordon. Se ridică apoi cortina. Dar el nu mai auzea şi nu mai vedea nimic, privea doar ţintă, cu bărbia şi gura îngropate în mîna stîngă, spre loja din faţă, furat numai de gelozia lui, stăpînit de dorinţa sfredelitoare de a vedea mai bine mai mult, decît prea puţin. Se părea însă că Cécile şi consilierul nu urmăreau doar superficial spectacolul, ci cu atenţie şi chiar cu oarecare seriozitate şi numai cînd intervenea cîte o scurtă pauză se plecau unul către altul, spunînd fiecare cîte un cuvînt la care Cécile răspundea de cele mai multe ori cu un surîs, iar consilierul intim, de fiecare dată, printr-o comică legănare a capului.

Gordon trecea prin chinurile iadului şi, cu gîndul la răzbunare, se întreba doar dacă la momentul potrivit (şi momentul *trebuia* să vină) avea să apară în chip de „Mefisto" sau de „conştiinţă încărcată". Se decise, firește, pentru cel dintîi. Ironia şi gluma uşoară, rostită cu superioritate, erau singurele potrivite, şi tocmai cînd luase hotărîrea asta, se lăsă cortina după primul act.

În faţă, loja se golise ; nu mai rămăseseră în ea decît Cécile cu prietenul casei.

Iar Gordon se năpusti într-acolo, ca să se înfăţişeze stimatei doamne.

Consilierul îşi luase binoclul şi cerceta cortina. Cînd se întoarse iar, poate pentru a-i şopti vecinei şi prietenei sale o remarcă de critică artistică privitoare la Arion [158] sau, şi mai probabil, cu privire la grupul nereidelor amatoare de scăldat, îşi zări rivalul care, intrat între timp, îi adresă un salut abia schiţat, înclinîndu-se totodată în faţa Cécilei.

— Ce noroc pentru mine, multstimată doamnă, începu Gordon, pe tonul lui cel mai ironic, să vă pot vedea chiar azi şi chiar în acest loc. Intenţionam să mă prezint la dumneavoastră în cursul zilei de mîine. Dar e mai bine aşa pentru mine. Îmi daţi voie să întreb cum vă mai simţiţi ?

Cécile tremura de emoţie şi în încordarea care o lăsa aproape fără glas nu găsi, după un mare efort, decît cuvintele :

— Domnii se cunosc ? Consilier intim Hedemeyer... domnul von Gordon.

[158] În mitologia elină, poet şi muzician, care ar fi fost aruncat în mare de corăbieri şi pe care l-ar fi salvat delfinii, fermecaţi de sunetele lirei sale.

— Am avut onoarea, spuse Gordon, așezîndu-se pe unul dintre locurile rămase libere. Îndată după aceasta însă, sprijinindu-se alene de unul din brațele fotoliului, urmă pe un ton de veselie forțată : O sală plină, stimată doamnă, în orice caz mai plină decît ai putea crede, la o operă care se joacă de treizeci de ani și pe care oricine o cunoaște pe de rost. E probabil meritul subiectului sau al distribuției strălucite. Presupun că e vorba de Niemann. E născut pentru a cînta rolul lui Tannhäuser și nimeni altul nu o mai face ca el. Cel puțin pe scenă. Mie îmi redeșteaptă amintiri din zilele în care, cu tresa argintie a regimentului de gardă, de care, întrucîtva surprinzător, se bucură și regimentul de căi ferate, aveam încă privilegiul de a putea sta aici, în parte ca iubitor al artei și în parte ca podoabă militară a sălii. Am, dealtfel, impresia că domnul coleg Hülsen [159] continuă să favorizeze îngăduitor pe cei chemați și pe cei nechemați. Priviți în partea aceea, stimată doamnă. O adevărată *levée en masse* [160], în frunte cu regimentul Alexander, ca de obicei.

Cécile nu-și dădea prea bine seama de tonul lui ironic, pe care îl înregistra însă cu atît mai limpede urechea consilierului. Acesta, pentru a sublinia în mod vădit că, în lumea largă, „canadianul" uitase „spoiala de politețe europeană", replică prompt, cu ironia ce-i era proprie :

— Ați fost plecat numai șapte ani, domnule von Gordon ? Credeam că mai mult.

Gordon, care știa să prețuiască o remarcă malițioasă reușită, chiar și atunci cînd era îndreptată împotriva lui, își regăsi pe loc o ușoară bună dispoziție și răspunse :

— La ordinele dumneavoastră, domnule consilier intim ; din păcate, numai șapte ani, și de aceea intenționez să dublez cifra cît mai curînd, pentru a-mi completa educația. Educația caracterului, firește. Dacă reușesc, sper să devin un adevărat om al naturii, fără nimic fals în el, nici măcar pe dinafară. Văd însă că loja începe să se umple iar cu ocupanții ei de mai înainte, amintindu-mi că trebuie să mă retrag. Îmi e îngăduit să o vizitez cît mai curînd pe stimata doamnă la ea acasă ?

[159] Botho von Hülsen (1815—1886), director general al Teatrului curții din Berlin, fusese ofițer.
[160] Mobilizare generală *(fr.)*.

— Oricînd, domnule von Gordon, spuse Cécile. Nu mă lăsați să aștept prea mult decît v-o cer obligațiile dumneavoastră profesionale. Sînt atît de curioasă să aud ce ați mai făcut !

Rostise cuvintele cu grabă și tulburare, aproape fără să știe ce spune. Gordon își luă rămas bun și plecă spre loja lui.

Reîntors aici, căută să arate că urmărește cu deosebit interes al doilea act, și într-adevăr, sala din castelul Wartburg și apariția cîntăreților îl captivară o vreme. Nu prea multă însă și, cînd ridică iar privirea, văzu că Cécile ieșea din lojă, urmată de consilierul intim.

Era mai mult decît putea răbda ; imaginile cele mai nesăbuite îi năvăleau în minte, într-o goană nebună, și îl cuprinse o ameteală. După ce se reculese cu greu, se uită la ceas : „Opt și jumătate. Tîrziu, dar nu *prea* tîrziu. Iar ea a spus doar : «Sînteți binevenit oricînd»."

Și monologînd așa, se ridică pentru a pleca după perechea care dispăruse. Dacă o găsea pe Cécile, avea să fie destul de greu, iar dacă *nu* o găsea... Nu putea nici măcar să-și închipuie cum va fi.

XXVI

— A, DOMNUL VON GORDON ! SPUSE jupîneasa la vederea vizitatorului apărut la o oră atît de tîrzie, și care (poate pentru a-și înăbuși sentimentul de vină) trăsese cu toată puterea de clopoțel.

— E acasă doamna ?

— Da, a fost la teatru, dar tocmai s-a întors. Doamna și domnul se vor bucura foarte mult.

— Domnul colonel e și el aici ?

— Nu, domnul consilier intim.

Gordon fu anunțat, și încă înainte de a i se fi confirmat că e primit, se grăbi să intre.

Cécile și consilierul intim erau la fel de mirați, iar zîmbetul ironic al acestuia părea că vrea să spună : „E cam prea de tot !"

Gordon îi înțelese zîmbetul, dar nu-l luă în seamă și sărutînd mîna Cécilei, zise :

— Iertare, stimată doamnă, că fac atît de curînd uz de permisiunea dumneavoastră. Dar, ca să fiu sincer, din clipa în care aţi ieşit din lojă, a dispărut şi interesul meu pentru spectacol şi nu mi-a mai rămas decît dorinţa de a petrece seara alături de dumneavoastră, stînd de vorbă. Nu e o oră foarte potrivită pentru o primă vizită. Însă amabilele dumneavoastră cuvinte... Aşa că vă rog să-mi iertaţi ora tîrzie.

Cécile îşi revenise între timp şi, cu o linişte care arăta limpede că în faţa acestei comportări nemaiauzite îşi recîştiga treptat stăpînirea de sine, îi răspunse :

— Daţi-mi voie să vă repet că sînteţi oricînd binevenit, domnule von Gordon. Iar ora tîrzie despre care vorbiţi... Ei bine, îmi aminteşe de o seară în care tăifăsuiam cu domnul predicator al curţii şi în care aţi venit şi mai tîrziu. Tot de la teatru. Se juca *Don Juan* şi aţi stat pînă la sfîrşit.

— Foarte adevărat, preastimată doamnă. Eşti întotdeauna curios să afli ce se întîmplă cu Don Juan.

— Şi cu Masetto [161], adăugă Hedemeyer, ridicîndu-se din fotoliul în care abia se aşezase.

— Doar nu vă gîndiţi să şi plecaţi, dragă domnule consilier, îl întrerupse Cécile, care din această clipă începu să-şi piardă iar cumpătul. Chiar acum, înainte de ceai. Nu, nu mă puteţi lăsa astfel, şi nici pe domnul von Gordon, căruia îi place o conversaţie aleasă. Şi despre ce îi pot vorbi eu ? Nu, nu, trebuie să rămîneţi ! Apoi trase de cordonul soneriei... Ceaiul, Marie... Auziţi cum mai plouă afară, dragă prietene. Îl mai aştept şi pe domnul predicator, mi-a promis că vine. Deci, încă o dată, rămîneţi.

Consilierul era însă de neînduplecat :

— Preastimată doamnă, clubul şi partida de cărţi mă aşteaptă. Şi chiar de-ar fi altfel, nu trebuie să uităm niciodată că nu sîntem numai noi pe lume. Ar fi o nedreptate să-l prejudiciez astfel pe domnul von Gordon. Sînt săptămîni de zile de cînd n-a mai avut posibilitatea să stea de vorbă cu dumneavoastră, şi nici dumneavoastră cu el. Vă aduce acum o mulţime de noutăţi, iar eu nu sînt îndeajuns de indiscret pentru a mă gîndi să tulbur împărtăşirea acestor noutăţi. Dacă îmi permiteţi, voi reveni mîine. Deocamdată aş transmite cordiale salutări din partea dumnea-

[161] Personaj din opera *Don Juan* de Mozart, logodnicul gelos al Zerlinei.

voastră domnului colonel. Și din partea dumneavoastră, domnule von Gordon ?

Acesta se mulțumi doar să se încline rece și formal către consilier care, apropiindu-se între timp de Cécile, îi duse mîna la buze :

— Cît de plăcut mi-ar fi fost să rămîn. Dar e împotriva vederilor mele. Nu-mi vorbiți de domnul confesor al curții, confesorii sînt totdeauna bineveniți. Cine ascultă confesiuni, prin însăși meseria lui, e mai presus de indiscreții. Dealtfel, nici n-a venit încă. Pe mîine deci, pe mîine.

Și plecă. În aceeași clipă, Marie aducea ceaiul. Voia să pregătească masa, dar Cécile, care nu mai putea ascunde multă vreme ce se petrecea în inima ei, îi zise :

— Lasă, Marie, și se întoarse apoi repede spre Gordon, cu glasul tremurînd de iritare, de mînie aproape : Sînt indignată din pricina dumneavoastră, domnule von Gordon. Ce urmăriți ? Ce aveți de gînd ?

— Dumneavoastră mă întrebați ?

— Da, vă întreb încă o dată : ce aveți de gînd ? Ce urmăriți ? Să nu-mi vorbiți de sentimentul dumneavoastră. Un sentiment nu se arată printr-un asemenea afront. Și în ce lumină v-ați pus față de domnul consilier !

— În orice caz, nu mai îndoielnică decît cea în care îmi apare el mie. Lăsați asta în grija mea.

— Dar în ce lumină mă puneți *pe mine* ? Și veți înțelege, domnule von Gordon, că *asta* mă privește. Am crezut că sînteți un cavaler sau, pentru că vă place atît de mult tot ce e englezesc, am crezut că sînteți un *gentleman*, și văd acum că m-am înșelat amarnic. Vizita dumneavoastră în lojă a fost ca însăși o jignire. Nu aparițiа dumneavoastră în sine, ci tonul pe care l-ați adoptat, privirile pe care ați socotit nimerit să le aruncați. M-am purtat prea bine cu dumneavoastră, mi-am descărcat sufletul față de dumneavoastră, m-am învinuit și m-am umilit, dar în loc să mă ridicați cu generozitate, se pare că pretindeți să mă plec și mai mult în fața superiorității dumneavoastră. Virtuțile mele nu sînt multe la număr, din nefericire, însă *una* mi-o pot recunoaște, dacă sînteți de aceeași părere, iar dumneavoastră mă siliți acum să preschimb această calitate unică, fărîma de modestie pe care o am, în trufie și laudă de sine. Nu-mi lăsați o altă cale. Aflați deci că nu sînt fără apărare. Vă implor, însă, nu mă constrîngeți să apelez la această protecție, ar însemna pieirea

mea și a dumneavoastră. Și acum, spuneți-mi ce așteptați ? Ce vă dă dreptul să vă purtați astfel ? Cu ce am greșit pentru a merita această ieșire de neiertat ? Explicați-vă !

— Să mă explic, Cécile ! Misterul e ușor de dezlegat : sînt gelos.

— Gelos ! Și o spuneți atît de ușor, ca și cum gelozia ar fi dreptul dumneavoastră firesc și necontestat, ca și cum v-ați fi îngăduit să hotărîți ce să fac și să-mi controlați pașii. Aveți acest drept ? *Nu* îl aveți. Dar chiar *dacă* l-ați avea, o fire aleasă nu se dezminte nici în gelozie, o știu, am avut prilejul s-o aflu. Ați putea face ceva mai rău decît ceea ce ați făcut, dar nimic mai meschin și mai josnic.

— Nimic mai josnic ! Dar ce am făcut, de fapt ? Ce poate fi explicat poate fi și iertat. Cécile, sînteți mai severă cu mine decît ar trebui. Fie-vă milă de mine ! Știți ce simt, ce am simțit din prima clipă. M-am stăpînit însă. A venit apoi ziua în care v-am mărturisit totul. M-ați respins, m-ați implorat să nu vă tulbur liniștea. V-am ascultat, v-am evitat, am plecat. Și în prima zi în care, după lungi săptămîni, și, Domnul mi-e martor, numai printr-o simplă întîmplare, mă aflu iar aproape de dumneavoastră, ce mi-e dat să văd ? O știți. Știți că acest domn maliție și ironic a fost chiar de la început rivalul meu, adversarul meu, și își închipuie că are dreptul să rîdă de mine și de sentimentele mele. Și tocmai pe el îl văd în loja din fața mea, mai sigur și mai plin de sine decît oricînd, iar alături, pe adorata mea Cécile, surîzătoare și veselă în spatele evantaiului, aplecîndu-se înspre consilier, ca și cum ar fi fost nerăbdătoare să soarbă cît mai mult din frivolitățile ce i le șoptea, din dulcile otrăvuri în care e meșter neîntrecut. Ah, Cécile ! resemnarea mea a fost sinceră și adevărată, v-o jur. N-am mai venit, ca să nu vă tulbur liniștea, dar a vedea că preferați pe un altul, și *cum* îl preferați, a fost mai mult decît puteam îndura. Da, prea mult.

Toate acestea și le-au spus în timp ce și unul și altul, pradă unei vii agitații, păşeau pe covor. Sub ceainic, flacăra ușoară ardea mai departe și coloane mici de aburi se ridicau spre tavan, între cele două lămpi de bronz. În jurul lor era numai pace și Cécile, luîndu-l de mînă, zise :

— Să ne așezăm, poate vom găsi astfel cuvinte mai liniștite... Căutați explicația acolo unde nu trebuie. Nu atitudinea mea la teatru e de vină, și cu atît mai puțin bietul

domn consilier, care mă amuză, dar care pentru mine e neprimejdios, ah, dacă aţi şti cît de neprimejdios ! Nu, prietene, alta e cauza geloziei dumneavoastră, sau cel puţin a formei atotzeflemitoare în care v-aţi îmbrăcat gelozia. Pe *dumneavoastră* nu gelozia vă face gelos. Gelozia este un sentiment care ne îndatorează, gelozia ne măguleşte. *Dumneavoastră* sînteţi însă gelos din orgoliu şi din nevoia de a face pe cenzorul în materie de morală. Asta-i cauza. Aţi auzit într-o bună zi povestea vieţii sărmanei domnişoare von Zacha şi nu mai puteţi uita această poveste. Tăceţi, şi tăcerea îmi arată că am dreptate. Ei bine, povestea acestei vieţi — cel puţin aşa credeţi dumneavoastră — vă dă dreptul să folosiţi un ton mai îndrăzneţ, vă dă dreptul la pretenţii şi la lipsă de respect şi v-a îndemnat să intraţi în seara aceasta de două ori cu forţa : *acum*, în salonul meu, iar mai înainte, în loja mea... Nu, nu mă întrerupeţi... vreau să vorbesc despre tot, chiar şi despre tot ce e mai rău. E adevărat, societatea m-a scos din rîndurile ei, o văd şi o simt, şi de aceea trăiesc din mila acelora care îmi fac favoarea de a mă vizita. Iar această favoare îmi poate fi oricînd refuzată, chiar de oameni ca von Rossow sau baroana. Mie nu mi se cuvine ceea ce li se cuvine celorlalţi. Vreau să *recîştig* însă ce am pierdut, iar atunci cînd — *încă* o zi de neuitat — m-am strecurat pe furiş, îngrozită, în casa în care zăcea împuşcat Dzialinski, privindu-mă cu ochii lui stinşi, de parcă ar fi vrut să-mi spună : „*Tu* eşti de vină", mi-am jurat în adîncul sufletului, ei bine, ştiţi *ce* mi-am jurat. Şi chiar dacă iubesc deşertăciunile acestei lumi, şi le voi iubi întotdeauna, credinţa mea cea nouă mi-a dat *un* lucru de preţ : sentimentul datoriei. Şi cine îl are are şi putere. Iar acum, vorbiţi-mi. Acum vreau să vă ascult. Spuneţi-mi însă vorbe de prietenie, care să mă mîngîie, să mă împace, să mă facă să cred iar în inima dumneavoastră bună şi în generozitatea sentimentelor dumneavoastră, să vă văd iar ca mai înainte...

Gordon privea în gol, cu un tremur şi o tresărire în jurul buzelor, ca şi cum cuvintele pe care le rostise Cécile cu atîta căldură şi sinceritate l-ar fi mişcat totuşi. Dar în aceeaşi clipă îi apăru iar în faţa ochilor scena al cărei martor fusese doar cu cîteva ceasuri mai înainte şi rănit în amorul-propriu, chinuit de gîndul că nu e decît o jucărie în mîinile unei femei, o victimă a celor mai de rînd toane şi prefăcătorii, se reîntoarse la neîncrederea care nu

se lăsa domolită și, ceea ce era și mai rău, la tonul de ironie amară.

— Sînteți atît de elocventă, Cécile ! rosti el fără s-o privească. Nu știam că vă pricepeți să vorbiți atît de bine.

— Și, totuși, nu-i mult de cînd am fost nevoită să vă spun lucruri asemănătoare, cu aceeași insistență. Destul de trist că reapariția dumneavoastră nu m-a cruțat de repetarea lor. Ceea ce dumneavoastră numiți elocvență e pentru mine sinceritate pur și simplu.

— Iar eu am crezut în această sinceritate !

— *Ați* crezut. Deci în clipa asta *nu* mai credeți ! Și ce credeți *acum* ? Ce *mai* credeți ?

— Că amîndoi ne-am înșelat... Rămînem credincioși propriei noastre firi, e singura noastră formă de fidelitate... *Dumneavoastră* vă dăruiți clipei și vă schimbați odată cu ea. Și cine trăiește bucuria clipei...

Se întrerupse, se înclină și părăsi încăperea, fără să fi rostit un cuvînt de bun rămas sau de împăcare. În anticameră, trecu ca fulgerul, cu toate semnele unei extreme agitații, pe lîngă pastorul Dörffel, care intră după o clipă în salon.

Zărindu-l, Cécile alergă înaintea prietenului tatălui ei, rugîndu-l cu lacrimi în ochi s-o consoleze și s-o ajute.

XXVII

CÉCILE APĂRU TÎRZIU LA MICUL dejun, iar Saint-Arnaud, lăsînd ziarul din mînă, văzu dintr-o privire că dormise puțin și plînsese mult. Își spuseră bună dimineața, schimbînd apoi cîteva cuvinte indiferente, după care Saint-Arnaud își luă iar ziarul, părînd că vrea să citească. Peste puțin, însă, aruncă foaia și, dîndu-și ceașca la o parte, zise :

— Ce e cu Gordon ?

— Nimic.

— Nimic ! Dacă n-ar fi nimic, n-aș întreba, iar *tu* n-ai fi plînsă și nedormită. Hai, spune ! Ce a zis ? Sau ce a scris. Scria întruna. Scrisori la nesfîrșit.

— Vrei să le citești ?

— Prostii ! Știu ce înseamnă scrisorile de dragoste. Pe cele mai bune nu le vezi niciodată, și cele care mai rămîn nu fac doi bani. Dealtfel, jurămintele și, poate, regretele lui îmi sînt absolut indiferente ; nu însă și ceea ce face de față cu martori, nu și comportarea lui în prezența altora. Te-a jignit. În mare, știu ce s-a întîmplat. Mi-a povestit ieri la club Hedemeyer și nu vreau decît confirmarea din gura ta. Ce s-a petrecut în lojă ar mai merge, dar să te urmărească pînă aici e nemaipomenit ! Ca și cum ar fi avut de jucat rolul celui care își răzbună onoarea...

— Nu te înfuria, Pierre. Vrei să auzi de la mine ce s-a întîmplat, dar văd că știi totul. Nu mai am nimic de adăugat.

— Ba da, ba da ! Lipsește ce-i mai important. Asemenea fapte au antecedente, ele nu vin din cer. În nici un caz din cer. Gordon e un om de familie bună, un om de lume și cu judecată, un astfel de ins nu acționează la întîmplare. El cîntărește situația. Și vreau să știu care a fost situația, vreau s-o cunosc. Descrie-mi-o, cred că *poți* să mi-o descrii, fără să te rușinezi în mod deosebit sau să-mi ascunzi ceva. Se vor strecura poate cîteva inexactități, fie, nu mă leg de nimicuri. Dealtminteri, îmi îngădui să presupun deocamdată că nu s-a întîmplat nimic ce s-ar putea teme de lumina zilei sau ce n-aș putea afla eu. Căci nu mă desfide nimeni, și cu atît mai puțin soția mea, care, după cîte știu, are cunoștință de faptul că nu sînt un om al temerilor și al nehotărîrilor. Dar poate că ai împins prea departe străvechiul joc al Evei, jocul cochetăriilor și al promisiunilor, de-ajuns de neînțeleaptă și de imprudentă pentru a fi greșit înțeleasă. Dacă e așa, o voi ruga pe frumoasa mea Cécile să fie pe viitor mai prevăzătoare. Dacă e însă altfel, dacă știi că nu l-ai încurajat, dacă nu-ți amintești de nici o încurajare, care să-i fi dat cît de cît dreptul de a se purta *astfel* și de a se năpusti astfel în casă, atunci e vorba de o ofensă care nu te atinge numai pe tine, ci în primul rînd *pe mine*. Iar eu nu sînt deprins să suport răbdător obrăzniciile. Cer să fiu lămurit asupra acestui punct, deschis și fără ocoluri.

Cécile tăcea. Înțelegînd însă că ar fi zadarnic să încerce a-i schimba hotărîrea fără să-i povestească totul, începu :

— Nu am multe de spus. La Thale, am fost mereu sub ochii tăi și între noi nu s-a rostit nici un cuvînt care să nu

fi fost auzit totodată de tine, de Rosa, de pastor, de toată lumea.

Saint-Arnaud dădea din cap și zîmbea, iar Cécile, care se gîndea probabil la drumul de întoarcere de la Altenbrak, privea înainte, ușor stînjenită.

— *Apoi*, urmă ea, ne-am întîlnit aici. Toate erau ca mai înainte. Era plin de atenții și de considerație și nu s-a întîmplat nimic care să dezmintă măcar o clipă respectul ce mi-l purta. Conversația lui era sprințară și plăcută, uneori poate exuberantă, dar chiar în această ușoară exuberanță simțeam în fiecare cuvînt căldura unui sentiment puternic, un sentiment cald, care mă făcea fericită. Așa îmi vorbea : și tot așa erau și scrisorile lui.

— Lasă scrisorile.

— Te rog să nu mă întrerupi. Am spus că așa erau și scrisorile lui. A venit apoi mica recepție, cînd i-am avut la masă pe Rossow și pe baron, iar din acea clipă a fost un altul. Întîmplările din acea zi nu l-ar fi putut schimba, dar imediat după aceea i-au ajuns probabil la cunoștință unele lucruri — nu e nevoie să-ți spun care anume — și datorită lor și-a schimbat tonul și atitudinea.

— Deplorabil ! O infamie !

— Te rog, Pierre.

— Bine. Mai departe.

— Mi-am dat seama numaidecît de această schimbare și i-am arătat, într-o discuție în care mi-am deschis inima și în care am încercat să îmbin gluma cu seriozitatea, că, atît ca om de onoare cît și ca om de lume, nu avea voie să folosească acest ton, și am avut impresia că m-a înțeles. Cel puțin așa părea să o dovedească purtarea lui îndată după aceea. Și-a luat rămas bun prin cîteva rînduri și a plecat din Berlin. S-a întors abia ieri. Restul îl știi. Trebuie să iei totul drept o simplă criză.

— Înțeleg, drept o criză de gelozie. Într-adevăr, se comportă ca și cum ar avea de revendicat niște drepturi legitime. Pretenții peste pretenții. Dar, domnule von Gordon, ai greșit adresa.

Și în timp ce vorbea astfel, ochii îi aruncau fulgere de mînie, căci fusese atins în punctul lui cel mai sensibil, dacă nu chiar *singurul* sensibil, în mîndria lui. Nu povestea de iubire ca atare îi trezise mînia împotriva lui Gordon, ci gîndul că acesta nu se temuse de *el*, de omul care nu dădea înapoi. Să fie temut, să intimideze, să-și facă sim-

ţită în orice clipă superioritatea pe care ţi-o dă curajul, iată ce-i plăcea mai mult decît orice. Şi acest Gordon de duzină, acest fost cîndva locotenent de pionieri în armata prusiană, acest instalator de cabluri şi trăgător internaţional de sfori crezuse că îşi va putea face jocul peste capul lui. Cum de cutezase...

Cécile simţea ce se petrece cu el şi o cuprinse grija şi frica pentru ceea ce avea să vină. Îi luă mîna pe care, în neastîmpărul lui plin de nervozitate, o trecea întruna peste faţa de masă, şi spuse :

— Pierre, făgăduieşte-mi un lucru.

— Care ?

— ...Să nu te laşi împins spre acte de violenţă. Tot ce s-a întîmplat este firesc, şi pentru că e firesc, poate fi şi iertat. Nu e vorba de o ofensă, cel puţin nu de o ofensă intenţionată.

— Nu voi face mai mult decît e nevoie, dar nici mai puţin. Trebuie să te mulţumeşti cu această făgăduinţă.

La aceste cuvinte, se ridică de pe scaun, se duse în camera lui de lucru şi, ca şi cum s-ar fi pregătit să se destindă, îşi luă mai întîi o ţigară de foi. Se plimbă apoi de cîteva ori de la un capăt la altul al covorului turcesc, se aşeză la masa de scris şi aşternu încet, cu grijă, adresa : *Domniei-sale domnului von Leslie-Gordon...*

„Unde, însă ? se întrerupse el, lăsînd pentru o clipă tocul din mînă. Ei, trebuie să fie de găsit... De ce avem ziare şi rubrica «Noi sosiţi» ? Doar nu s-o fi ascuns !"

Şi dînd plicul deoparte, luă o coală de hîrtie cu blazon şi monogramă şi scrise :

Am fost informat despre vizitele pe care le-aţi făcut ieri seara doamnei von Saint-Arnaud, domnule von Gordon, întîi în lojă, apoi în locuinţa ei, dealtfel, nu de către doamna von Saint-Arnaud, care, mai mult decît atît — ceea ce fie-mi îngăduit s-o spun pentru a fi corect faţă de sentimenele ei —, nu v-a acuzat, ci mai curînd v-a apărat, într-o convorbire pe care tocmai am avut-o. Dar tocmai această apărare vă condamnă. Faptul că înainte de plecarea dumneavoastră din Berlin, domnule von Gordon, aţi adoptat un ton şi aţi jucat un joc pe care mai bine nu l-aţi fi jucat vi-l pot ierta. Ştiu cum să procedez, căci ştiu cum merge lumea. Faptul însă că, deşi aţi fost rugat şi avertizat, aţi repetat acest joc şi, mai ales, felul *în care*

l-ați repetat, este însă de neiertat, domnule von Gordon, Doamna von Saint-Arnaud, deschizîndu-și inima fără rezerve în fața dumneavoastră, s-a pus totodată sub protecția dumneavoastră, iar a refuza unei femei această protecție este necavaleresc și lipsit de onoare. *Acestea am avut să vă spun, domnule von Gordon, restul aștept să-l discutăm prin generalul von Rossow.*

Von Saint-Arnaud

XXVIII

GORDON SE AFLA ÎN PAVILIONUL de sticlă al hotelului, cînd sosi scrisoarea lui Saint-Arnaud. O citi fără să clipească. Că avea să se întîmple așa i se păruse probabil încă din clipa în care consilierul intim plecase din salonul Cécilei spre a se duce la club. Acum probabilitatea devenise certitudine. Nu simțea nici un fel de teamă și, chiar dacă l-ar fi încercat o umbră de spaimă, tonul nemărginit de trufaș al scrisorii ar fi alungat-o numaidecît. Făcea doar și el parte din rasa celor îndărătnici, iar mîndria lui se putea lua oricînd la întrecere cu cea a rivalului său. „Mai încet, domnule colonel. Nu ești în fața regimentului dumitale, iar eu nu sînt cel mai tînăr locotenent pe care îl ai în subordine. Sau crezi poate că trebuie să cer smerit scuze și să mă umilesc în fața dumitale, numai pentru că ți-ai făcut o meserie din a împușca oameni ? Te înșeli. Am și eu o mînă sigură, și dreptul la primul glonte, dacă legile onoarei au rămas aceleași. Onoarea. Cîte nu se ascund sub acest cuvînt ! Dar, fie... Pe cine trimit însă la Rossow ? Am să mă duc pînă la vilă, afară din oraș... Fratele tinerei doamne..."

Lucrurile au fost puse la punct în decurs de cîteva ceasuri, și pentru că amîndouă părțile voiau să evite orice piedici sau complicații, care n-ar fi putut lipsi dacă Cécile ar fi aflat, s-au înțeles să plece chiar în aceeași seară cu acceleratul de Dresda, ca duelul să poată avea loc în dimineața următoare, într-o pădurice din apropierea parcului celui mare.

Cécile, oricît de bine cunoștea caracterul impulsiv al lui Saint-Arnaud, nu se aștepta la o ciocnire imediată și de aceea fu numai neplăcut impresionată, dar nu propriu-zis îngrijorată, aflînd a doua zi de dimineață că soțul ei, al cărui gen de viață îl știa, nu venise acasă din ajun.

„Îi place tot ce e excentric. Ce s-o fi întîmplat ? Vreun sport, vreun capriciu de club, poate o întrecere de călărie de-a lungul liniei ferate. Și a rămas apoi peste noapte într-o cîrciumă de țară cu deviza : «Cu cît mai rău, cu atît mai bine»."

Luă în mînă o carte și încercă să citească. Nu putea citi însă și, după ce nu izbuti nici să stea de vorbă cu papagalul, se retrase în camera ei de dormit pentru a-și face toaleta, mai devreme decît de obicei.

„Am să mă duc la Rosa. La capătul lumii, e adevărat. I-am promis însă de săptămîni o vizită, și mi-e dor de un om bun."

În camera ei de dormit era un cămin elegant, în fața căruia tocmai își făcea de lucru camerista. Punea pe foc cărbuni și conuri de brad și încerca să aprindă cu niște foale mici focul pe jumătate stins.

— Ah, bine faci, Marie ! Să fie cald ; mi-e frig. Ai putea să-mi aduci și șalul.

În timp ce vorbea astfel, afară sună clopoțelul și Cécile îl auzi pe servitorul colonelului stînd mai îndelung de vorbă cu cineva.

— Vezi ce este !

Marie ieși și se întoarse cu o scrisoare, e ce tocmai sosise. Nu avea decît adresa : „Doamnei von Saint-Arnaud. Hafenplatz 7 a". Și Cécile văzu că era scrisul lui Gordon.

— Du-te, Marie... Nu, rămîi.

Și cu mîini tremurătoare, rupse plicul și citi :

Iertare, preastimată doamnă, iertare, dragă prietenă. Se vede că n-am avut dreptate, nu, sigur că n-am avut dreptate. Dar mintea îmi era tulburată și de aceea s-a întîmplat ce s-a întîmplat. Un înțelept vestit, nu știu dacă din vremea noastră sau din antichitate, ar fi spus cîndva «nu credem și nu avem destulă încredere, și de aici ni se trage tot răul și toată nefericirea». Iar eu simt acum că avea dreptate. În loc să mă îndoiesc și să dau frîu liber geloziei, ar fi trebuit să am încredere în dumneavoastră și să-mi ascult fără teamă glasul inimii. Că n-am făcut-o e

vina mea. N-am să vă mai văd niciodată, niciodată, *orice s-ar întîmpla. Gîndiți-vă la mine întotdeauna așa cum eram înainte de tulburarea care ne-a mîhnit. Pentru totdeauna al dumneavoastră. Din nou,* cu totul *al dumneavoastră,*
V. G.

Hîrtia îi lunecă din mînă și hohote mari de plîns o cutremurau.

Marie alergă spre ea, o așeză în fotoliu, căci își pierduse aproape cunoștința, și întinse mîna după sticla de apă de colonie de pe marginea căminului. Cécile se ridică însă cu greu, și zise :

— Lasă. Are să treacă. Știi, Marie... domnul von Gordon...

— Iisuse și Sfîntă Fecioară...

— Ia. Citește. Sînt ultimele lui cuvinte.

Iar jupîneasa se aplecă după scrisoarea căzută pe covorul din fața căminului, vrînd să i-o dea Cécilei. Ea însă clătină doar din cap și spuse privind spre ceasul cu consolă :

— Ține minte ora... a fost împușcat... *acum.*

XXIX

ÎN DIMINEAȚA URMĂTOARE, TOATE ziarele publicară aceeași știre :

Aflăm din Dresda că ieri, la orele nouă dimineața, în apropiere de parcul cel mare, a avut loc un duel între colonelul în retragere von Saint-Arnaud și inginerul civil von Leslie-Gordon, fost ofițer în armata prusiană. Domnul von Leslie-Gordon a fost ucis, în timp ce von Saint-Arnaud a fost numai ușor rănit în partea stîngă. Domnul von Gordon va fi transportat, conform ultimei sale dorințe, la Liegnitz, unde trăiesc cele două surori ale sale. Domnul von Saint-Arnaud a plecat din Saxonia, imediat după întîlnire. Despre motivele duelului nu se știe nimic sigur, întrucît martorii refuză orice informație.

După patru zile, sosi la Berlin, pe adresa doamnei von Saint-Arnaud, următoarea scrisoare :

Menton, 4 decembrie

Draga mea Cécile,

Între timp ai aflat, desigur, prin Rossow, ce s-a întîmplat, iar despre locul unde mă aflu acum îți vorbește ștampila poștei. M-am instalat aici, la Hotel Bauer (numele acesta se găsește peste tot) și mă bucur de liniște, după toate întîmplările și frămîntările din săptămîna ce a trecut. Pot vorbi chiar și de o oarecare înduioșare pe care, față de tine *o mărturisesc de bunăvoie. Întorsătura pe care o luaseră lucrurile mă impresionase totuși, și de aceea i-am întins mîna spre împăcare. El însă a respins-o. O clipă mai tîrziu nu mai era.*

Sper că vei privi cele întîmplate așa cum trebuie privite. „Tu l-as voulu, George Dandin[162]*". Purtarea lui a fost o insultă adusă ție și mie, ar fi trebuit să mă cunoască mai bine. Dealtfel, sînt dator să-i recunosc curajul și, încă și mai mult, hotărîrea lipsită de sentimentalism, care m-a făcut aproape să-l respect. Căci a* vrut *să mă nimerească, iar glonțul lui, care mi-a atins coastele, a lovit numai cu două degete prea spre dreapta. Altfel aș fi fost eu acolo unde e el acum. Că erai legată de el prin cîteva fibre ale inimii, o știu și nu o vedeam cu ochi răi — o femeie tînără are nevoie de asemenea lucruri. Să nu iei însă totul mai tragic decît trebuie, lumea nu e o seră pentru sentimente prea delicate.*

Ți se va părea, cred, firesc că m-am sustras neplăcerilor unui nou proces. Împlinesc curînd șaizeci de ani și simt că nu mai am nici un chef să mă mai plimb încă un an (sau poate chiar mai mult) în jurul turnului Julius[163]*. Am preferat de aceea să vin pe Riviera.*

Salută-l pe Rossow din parte-mi. S-a purtat admirabil în aceste împrejurări, iar după ce a stat de vorbă cu Gordon a fost întru totul de aceeași părere cu mine în ceea ce-l privește. Gordon făcea impresie bună datorită manierelor sale ; la început m-a înșelat și pe mine. În adîncul inimii era însă trufaș și închipuit, ca cei mai mulți de seama lui. Avea o părere prea bună despre el, pentru că umblatul prin lume i se urcase la cap și desconsidera de-

[162] Tu al vrut-o, Georges Dandin *(fr.)*. Replică din comedia *Burghezul gentilom* de Molière.

[163] Turn în citadela Spandau, închisoare berlineză.

limitările sociale, pe care noi le mai avem încă aici, de partea cealaltă a Oceanului.

Dacă sănătatea îți îngăduie, te aștept cel mai târziu săptămîna viitoare. Aerul aici e încîntător, nici urmă de iarnă, totul e încă în floare — sau iar în floare. Vino, deci. Datori să facem vizite de adio nu mai sîntem, slavă Domnului ; fiecare situație are și meritele ei.

Dealtfel, ar fi bine să te însoțească Marie, care are aici catolicismul mai aproape și mai la îndemînă decît la Berlin, și asta îi va face poate mai ușoară despărțirea de Fritz. Au revoir.

Al tău, Saint-Arnaud.

La trei zile după sosirea acestei scrisori, pastorul Dörffel trimise colonelului rîndurile ce urmează :

Domnule colonel,

Îmi revine datoria să vă aduc la cunoștință încetarea din viață, pe ziua de 4, a soției dumneavoastră și să-mi îndeplinesc totodată îndatoririle pe care mi le-a lăsat în scris.

Vă rog să-mi dați voie să vă relatez mai întîi, cum s-au petrecut faptele.

Soția dumneavoastră era grav suferindă din ziua în care ziarele au publicat știrea ; nu voia să mai vadă pe nimeni, nu mai respecta prescripțiile medicului și nu mai primea dintre cunoștințe decît pe domnișoara Rosa și pe mine. Mă duceam s-o văd zilnic, de obicei la ceasurile de la amiază. Alaltăieri, la sosirea mea, am găsit-o pe jupîneasă scăldată în lacrimi și am aflat că doamna murise.

Intrînd în cameră, am văzut ce se petrecuse.

Doamna von Saint-Arnaud zăcea întinsă pe canapea, o eșarfă subțire de batist îi acoperea bărbia și gura. Nu puteam avea nici o îndoială asupra felului în care își luase viața ; în mîna stîngă ținea crucea micuță cu capul lui Hristos, pe care o purta întotdeauna. Expresia chipului ei era expresia celor sătui de această lume. Pe masă, lîngă ea, se afla cartea de rugăciuni în care pusese, îndoită, ca un semn de pagină, o scrisoare pentru mine. Scrisoarea aceasta, tainica spovedanie a unei inimi smerite, îmi este nespus de scumpă, din care cauză vă rog să-mi dați voie, domnule colonel, să vă fac cunoscut cuprinsul ei numai în

copie și numai în părțile care se referă la lucruri concrete. Iată care sînt ultimele ei dorințe :

„Doresc să fiu dusă la Cyrillenort și înmormîntată acolo în cimitirul parohial, în stînga cavoului princiar. Vreau să fiu astfel aproape măcar de locul în care se odihnesc cei ce mi-au dat cu prisosință ceea ce lumea mi-a refuzat: dragoste și prietenie, iar în numele dragostei mi-au dăruit și respect... Distincția și bunătatea care vin din inimă nu sînt totul, dar ele înseamnă mult.

Averea mea rămîne mamei, moșia, lui Saint-Arnaud. După moartea lui, moșia va trece iar în posesia familiei princiare.

În ceea ce privește lucrurile mele de fiecare zi, îl rog pe Saint-Arnaud să hotărască ; vreau numai ca ceasul cu consolă și șalul turcesc să fie date Mariei, cartea de rugăciuni cu monograma în acuarelă, Rosei, iar crucea de opal, care va rămîne lîngă mine pînă la urmă, dumneavoastră, *prietene al părintelui meu. Blîndețea pe care de sute ~~de~~ ori ați dovedit-o nu va găsi nimic rău în faptul că e o cruce catolică și că eu, o convertită, mi-am spus ultimele rugăciuni în fața acestei cruci și că ele au pornit dintr-o inimă catolică. Fiecare credință e bogată în daruri, iar eu am primit multe și de la credința dumneavoastră ; aceea însă în care m-am născut și am crescut ne face moartea mai ușoară și somnul mai blînd.*"

Acestea sînt, domnule colonel, ultimele dispoziții ale stimatei doamne, la care nu mai am de adăugat decît că vom proceda în conformitate cu ele și că, încă în noaptea aceasta, cortegiul funebru, pe care îl voi însoți personal, va pleca spre Cyrillenort. Acolo, mîine, la cel de-al zecelea ceas, o vom așeza întru veșnică odihnă pe cea dusă dintre noi. Pregătirile de cuviință au fost făcute.

Pacea Domnului însă, care e mai presus de orice rațiune, să fie cu noi toți.

SFÎRȘIT